

Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία

**Η ελληνική οικονομία:
Κοιτάζοντας στο παρελθόν και χαράσσοντας τον δρόμο
προς το μέλλον**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΥΗΜΕΡΙΑ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Γραβιάς 6, 153 42, Αγία Παρασκευή, Αθήνα, Ελλάδα

<http://acg150.acg.edu>

Οκτώβριος 2023

Τίτλος πρωτοτύπου: The Greek economy: Looking back and charting the way forward, Institute for Hellenic Growth and Prosperity (IHGP) October 2023

© 2023 ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Η ελληνική οικονομία: Κοιτάζοντας το παρελθόν και χαράσσοντας τον δρόμο προς το μέλλον

Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία
Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος

Συνοπτική Παρουσίαση

Η έκθεση της McKinsey για το 2012 με τίτλο «Ελλάδα, Δέκα Χρόνια Μπροστά. Ορίζοντας το νέο μοντέλο ανάπτυξης και τη νέα στρατηγική της Ελλάδας» [Greece, Ten Years Ahead. Defining Greece's new growth model and strategy], καθώς επίσης και η επικαιροποιημένη της έκδοσή το 2017, αποτέλεσαν προσπάθειες ορόσημα για τον προσδιορισμό των τομέων της ελληνικής οικονομίας που ήταν πρόσφοροι για μεγέθυνση και ανάπτυξη. Ως απάντηση, το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος (ΑΚΕ) δημιούργησε ένα στρατηγικό σχέδιο με στόχο «να αξιοποιήσει στο έπακρο την εκπαίδευση με κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο», ιδιαίτερα μέσω της δημιουργίας Κέντρων Αριστείας (Διατροφή, Τουρισμός & Αναψυχή· Εφοδιαστική Αλυσίδα, Ναυτιλία & Μεταφορές· και Βιωσιμότητα, καθώς επίσης και ένα Δίκτυο για την Έρευνα, την Τεχνολογία και την Καινοτομία), όλα υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία (ΙΕΑΕ).

Όταν δημοσιεύτηκε η αρχική Έκθεση της McKinsey η Ελλάδα εφάρμοξε το δεύτερο Μνημόνιο Συνεννόησης με την ΕΕ και το ΔΝΤ. Ακολούθησε ένα τρίτο Μνημόνιο Συνεννόησης για την περίοδο 2015-2018. Το 2020, η Έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη, «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία» (2020), υποβλήθηκε στην ελληνική κυβέρνηση προτείνοντας μία προσέγγιση που θα ήταν λιγότερο κεντρικά σχεδιασμένη και περισσότερο καθοδηγούμενη από την αγορά όσον αφορά την οικονομική πολιτική. Στη συνέχεια, η ελληνική κυβέρνηση εξέδωσε ένα Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (2021) με στόχο τη διαμόρφωση της οικονομικής ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της καθαρής ενέργειας και του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η ελληνική οικονομία έχει αναπτυχθεί με τρόπους που διέβλεψε η έκθεση της McKinsey, όπως επίσης και με απρόβλεπτους τρόπους. Σημαντικές εξελίξεις έχουν τροποποιήσει το οικονομικό τοπίο: πέραν της εξόδου της Ελλάδας από τα Μνημόνια Συνεννόησης, η πανδημία του COVID-19, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η ενεργειακή κρίση της ΕΕ, οι διαταραχές της παγκόσμιας αλυσίδας εφοδιασμού, και η ανάδυση νέων τομέων τεχνολογίας που συνδέονται με την Ψηφιακή Επανάσταση έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις και ευκαιρίες.

Η παρούσα ενημέρωση του ΙΕΑΕ εξετάζει όλες αυτές τις Εκθέσεις υπό το φως των οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων μεταξύ 2012 και 2022. Προσφέρει μία σχετική σύνοψη και ανάλυση, ξεκινώντας με τις συστάσεις που προωθήθηκαν από άλλες εξέχουσες δεξαμενές σκέψης, επιτροπές, και διεθνείς οργανισμούς. Καταπιάνεται με την εξέλιξη των μακροοικονομικών δεικτών και συζητά τις διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία. Συμπεραίνει ότι η μερική εφαρμογή των συστάσεων της έκθεσης της McKinsey του 2012 αποδείχθηκε μία σοφή επιλογή. Λόγω του χρόνου που μεσολάβησε από τότε, προσφέρουμε τις δικές μας συστάσεις για τη βελτίωση της οικονομίας και ορισμένες προτάσεις για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτές έχουν σχεδιαστεί ώστε να αντιμετωπίζουν τις αλλαγές στις οικονομικές συνθήκες και τη ζήτηση της αγοράς.

Σύνοψη Κυριότερων Ευρημάτων:

- Το 2012, η Έκθεση της McKinsey πρότεινε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης για την οικονομική παραγωγικότητα, την εξωστρέφεια, την τόνωση των επενδύσεων, και την ανάπτυξη της απασχόλησης για τα επόμενα δέκα έτη. Ωστόσο, κατά τα χρόνια που ακολούθησαν τα μέτρα

δημοσιονομικής λιτότητας προκρίθηκαν έναντι άλλων στόχων. Ως αποτέλεσμα, εφαρμόστηκαν λίγες σημαντικές μεταρρυθμίσεις του υπάρχοντος οικονομικού μοντέλου ή άλλα αναπτυξιακά μέτρα.

- Η Έκθεση της McKinsey και η επικαιροποίησή της προέβλεπαν με ακρίβεια τους τομείς της οικονομίας που ήταν έτοιμοι για ανάπτυξη και τις επακόλουθες οικονομικές εξελίξεις, οι οποίες δικαίωσαν την απόκριση του στρατηγικού σχεδίου «ACG 150».

- Το 2020, η έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη υποστήριξε τη μείωση του κεντρικού σχεδιασμού και της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία. Τέσσερα ζητήματα προσδιορίστηκαν ως σημαντικά: οι θεσμικές μεταβολές, η κοινωνική συνοχή, η βελτίωση των υποδομών και η λήψη μέτρων με στόχο την ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων οικονομικής δραστηριότητας.

- Τον Απρίλιο του 2021, η Ελληνική Κυβέρνηση δημοσίευσε το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ), Ελλάδα 2.0». Φιλοδοξεί να αλλάξει το ελληνικό μοντέλο ανάπτυξης και τους θεσμούς μέσω φιλόδοξων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων με ιδιαίτερη έμφαση στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Το Σχέδιο στοχεύει να επιδράσει στην οικονομική δραστηριότητα και τις νοοτροπίες, φέρνοντας στο προσκήνιο την τεχνολογία και τους θεσμούς και προτείνοντας μία μετάβαση μέσω μεταρρυθμίσεων που συνδυάζουν την οικονομική αποδοτικότητα με την κοινωνική συνοχή και δικαιοσύνη. Το κεντρικό στοιχείο του Σχεδίου είναι η κινητοποίηση σημαντικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα με στόχο την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων για να επιτευχθούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

- Το ΙΕΑΕ υποστηρίζει ότι το Νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης για την Ελλάδα πρέπει να εστιάσει στον απαραίτητο μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας προς μία πλήρη εμπλοκή με την Ψηφιακή Επανάσταση, ενισχύοντας παράλληλα παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς, ως εξής:

- Στον τομέα της Ψηφιακής Επανάστασης με τη μορφή νεοφυών επιχειρήσεων, με τη στήριξη ιδιωτικού ή δημόσιου κεφαλαίου και με την ενθάρρυνση ή/και την επίσπευση μέσω κεφαλαίων και συνεργασιών που αντλούν από το εξαιρετικό ακαδημαϊκό/διανοητικό κεφάλαιο της Ελλάδας,

- στον τομέα της εκτελεστικής εξουσίας του Κράτους με τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης Ειδικής Επιχειρησιακής Ομάδας ή Ομάδας Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης, για τον σκοπό της μεταβολής του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η Ελληνική Δημόσια Διοίκηση,

- στον τομέα της Δικαιοσύνης με την ολοκλήρωση και την εφαρμογή ενός ηλεκτρονικού προγράμματος δικαιοσύνης με τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για μια ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης,

- στον τομέα της Κατάρτισης του Ανθρώπινου Δυναμικού σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Ψηφιακής Επανάστασης για την εργασία και τις εταιρείες,

- και στον τομέα της Εκπαίδευσης με σημαντικές μεταρρυθμίσεις των σχολικών προγραμμάτων στα δημοτικά, τα γυμνάσια και τα λύκεια και στη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκειμένου να αποκτήσουν οι φοιτητές τις απαραίτητες δεξιότητες για την επακόλουθη δραστηριότητά τους στους τομείς της Ψηφιακής Επανάστασης.

- Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση συγκεκριμένων τομέων της ελληνικής οικονομίας που έχουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης και διατηρούν συγκριτικά πλεονεκτήματα με δυνατότητα να αναβαθμίσουν τη θέση της Ελλάδας στον διεθνή ανταγωνισμό (Τουρισμός, Ενέργεια, Μεταφορές, Ευρυζωνική Διείσδυση και Μεταποίηση – Επεξεργασία Τροφίμων).

- Ανταποκρινόμενο σε τρέχοντες μακροοικονομικούς δείκτες και στο περιβάλλον που δημιουργήθηκε από τις εξελίξεις/προτάσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, το ΙΕΑΕ συστήνει στο ACG 150 να δημιουργήσει ένα νέο Κέντρο Αριστείας εστιάζοντας γενικά στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό, την Τεχνητή Νοημοσύνη και την Πληροφορική, καθώς επίσης και να εμπλουτίσει την προσέγγιση του ιδιωτικού τομέα και του προγράμματος σπουδών, αναπτύσσοντας ένα δίκτυο

«νεοφυούς επιχειρηματικότητας» σε συνεργασία με τις υπάρχουσες συμπράξεις του με τα Ερευνητικά Κέντρα «Δημόκριτος» και «Αθηνά».

Περιεχόμενα	σελ.
1. Εισαγωγή	7
2. Σύντομη Οικονομική Ενημερωτική Έκθεση για την Ελλάδα: 2000-2011	8
3. Επισκόπηση της Έκθεσης της McKinsey (2012)	10
3.1 Το μη-βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης της Ελλάδας	13
3.2 Επίμονα ελλείμματα παραγωγικότητας και συμμετοχής στην εργασία	14
3.3 Τα υποκείμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας	14
3.4 Το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης	16
3.5 Θέτοντας τις βάσεις σε βασικούς οικονομικούς τομείς	19
3.6 Κύριοι τομείς	20
3.7 Ανερχόμενα Αστέρια	25
4. Η Ελλάδα σε Μετάβαση: Αναζητώντας ένα Νέο Οικονομικό Μοντέλο	30
4.1 Ελληνικά Μακρο-δεδομένα 2012-2020	30
5. Η Έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη (2020)	35
6. Ελλάδα 2.0 - Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ – 2021)	38
7. Η Αντίδραση της Αγοράς στην Έκθεση «Ελλάδα 2.0»	45
8. Η Οικονομική Έρευνα του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα (2023)	48
9. Ελλάδα: Οι πιο πρόσφατοι διαθέσιμοι αριθμοί	51
10. Η Οπτική του ACG 150	56
10.1 Διατροφή, Τουρισμός και Αναψυχή με μια Ματιά	56
10.2 Εφοδιαστική Αλυσίδα, Ναυτιλία και Μεταφορές στην Ελλάδα	70
10.3 Βιωσιμότητα και Περιβάλλον στην Ελλάδα	74
10.4 Έρευνα & Τεχνολογική Καινοτομία στην Ελλάδα	77
10.5 Οι συστάσεις του ΙΕΑΕ για ένα Νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης στην Ελλάδα	83
10.5.1 1ος Πυλώνας: Εντοπίζοντας τομείς για «Αναπτυξιακά Άλματα»	83
10.5.2 2ος Πυλώνας: Αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της εκτελεστικής εξουσίας του Κράτους	87
10.5.3 3ος Πυλώνας: Κατάρτιση του Ανθρώπινου Δυναμικού σύμφωνα με τις Απαιτήσεις της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης	89
10.5.4 4ος Πυλώνας: «Οριζόντιες» Αναπτυξιακές Μεταρρυθμίσεις	92
11. Συμπέρασμα	95
12. Βιβλιογραφικές Αναφορές	97
13. Παραρτήματα	
14.1 Η Γενική Μακροοικονομική Εικόνα της Ελλάδας (ΟΟΣΑ 2023)	99
14.2 «Μακρο-Φωτογραφία» της Ελλάδας 2.0 (ΟΟΣΑ 2023)	100
14.3 Εφαρμογή του ΕΣΑΑ στην Ελλάδα 2.0: Συσσωρευτικό αποτέλεσμα στο ΑΕΠ (2025-2040)	101
14.4 Δομή των πρωτοβουλιών του ACG 150	102

1. Εισαγωγή

Το 2012, η McKinsey κυκλοφόρησε μία έκθεση με τίτλο «Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά», σκιαγραφώντας τις πιθανότητες για την οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη της Ελλάδας εν μέσω μίας δριμείας Κρίσης Δημόσιου Χρέους της Ελλάδας που ξεκίνησε το 2009. Η έκθεση εξέτασε τη δομή και τις αναπτυξιακές προοπτικές βασικών τομέων της οικονομίας, καθώς επίσης και τις θεμελιώδεις διά-τομεακές μακροοικονομικές κινητήριες δυνάμεις, προκλήσεις, και ευκαιρίες της ελληνικής οικονομίας.

Η έρευνα εστίασε στους πέντε μεγαλύτερους τομείς («κύριοι τομείς») και σε οκτώ μικρότερους αλλά υψηλής δυναμικής κλάδους της οικονομίας («ανερχόμενα αστέρια») που θα μπορούσαν να τροφοδοτήσουν τη μελλοντική οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Αναγνώρισε ότι ενδέχεται να υπάρχει αναπτυξιακή δυναμική σε άλλους κλάδους ή υπο-τομείς, τους οποίους δεν εξέτασε.

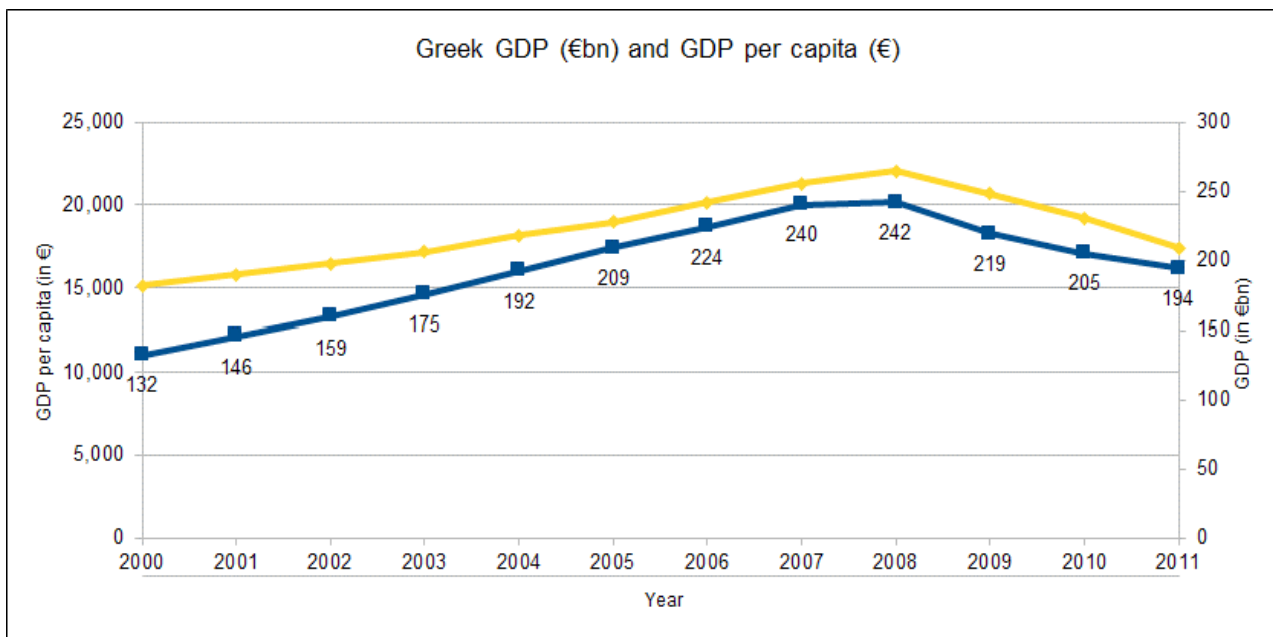
Η πολυσυζητημένη σύνοψη σκιαγραφεί τις προκλήσεις, τις οποίες η Ελλάδα πρέπει να υπερβεί, προκειμένου να εφαρμόσει το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης όπως παρουσιάζεται στην έκθεση. Έπειτα, προσδιορίζει αυτό το νέο μοντέλο με μακροοικονομικούς όρους και συζητά εν συντομία τους διά-τομεακούς και τους ειδικούς ως προς κάθε τομέα στόχους και τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες που θα πρέπει να διερευνήσουν η ελληνική κυβέρνηση και οι παράγοντες της αγοράς προκειμένου να δημιουργηθεί ανάπτυξη και απασχόληση.

2. Σύντομη Οικονομική Ενημερωτική Έκθεση για την Ελλάδα: 2000-2011

Η ελληνική οικονομία υπέστη σημαντικές αλλαγές κατά την περίοδο 2000-2011. Μία επισκόπηση της περιόδου αυτής θα περιελάμβανε τα ακόλουθα κομβικά γεγονότα και τάσεις:

Υιοθέτηση του ευρώ: Το 2001, η Ελλάδα υιοθέτησε το ευρώ ως νόμισμά της, εντασσόμενη στον ενιαίο νομισματικό χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό αποτέλεσε ένα σημαντικό ορόσημο για την ελληνική οικονομία καθώς προσέφερε μεγαλύτερη σταθερότητα και πρόσβαση στις χρηματοπιστωτικές αγορές της Ευρωζώνης.

Ισχυρή ανάπτυξη: Μεταξύ 2000 και 2008, η Ελλάδα βίωσε ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, με το ΑΕΠ να διευρύνεται με μέσο ρυθμό 4,2% ανά έτος. Αυτή η τάση ενισχύθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις αυξημένες κυβερνητικές δαπάνες, τα χαμηλά επιτόκια, και μία ανθηρή αγορά ακινήτων.

Δημόσιο χρέος: Ωστόσο, η ισχυρή ανάπτυξη συνοδεύτηκε από σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους. Το 2009, το ποσοστό χρέους-προς-ΑΕΠ της Ελλάδας έφτασε το 121%, ένα από τα υψηλότερα στην Ευρωζώνη. Αυτό εν μέρει οφειλόταν σε μία έλλειψη δημοσιονομικής πειθαρχίας, καθώς η κυβέρνηση συνέχισε να προβαίνει σε μεγάλες δαπάνες για κοινωνικά προγράμματα και μισθούς στον δημόσιο τομέα.

Χρηματοπιστωτική κρίση: Το 2008, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση έπληξε ιδιαίτερα την Ελλάδα, με την οικονομία της να εισέρχεται σε οικονομική ύφεση. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από τα υψηλά επίπεδα χρέους της χώρας, τα οποία κατέστησαν δύσκολο τον δανεισμό κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Το 2010, η Ελλάδα αναγκάστηκε να δεχτεί ένα πακέτο διάσωσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ως αντάλλαγμα για την εφαρμογή μέτρων λιτότητας.

Μέτρα λιτότητας: Τα μέτρα λιτότητας περιελάμβαναν περικοπές στις δημόσιες δαπάνες, φορολογικές αυξήσεις, και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας της οικονομίας. Τα μέτρα αυτά ήταν ιδιαίτερα αμφιλεγόμενα και οδήγησαν σε εκτεταμένες διαδηλώσεις και κοινωνικές αναταραχές.

Ανεργία: Η ύφεση και τα μέτρα λιτότητας οδήγησαν σε σημαντική άνοδο της ανεργίας, με το ποσοστό να αυξάνεται από 7,7% το 2008 σε 17,9% το 2011. Αυτό είχε καταστροφικό αντίκτυπο για πολλούς Έλληνες, ιδιαίτερα για τους νέους και εκείνους με χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης.

Συνολικά, η περίοδος από το 2000 έως το 2011 ήταν παραχώδης για την ελληνική οικονομία, χαρακτηριζόμενη τόσο από ισχυρή ανάπτυξη όσο και από σημαντικές αλλαγές. Η κληρονομιά της περιόδου εξακολουθεί να γίνεται αισθητή στην Ελλάδα σήμερα, με τη χώρα να εξακολουθεί να παλεύει με τις συνέπειες της κρίσης χρέους και των μέτρων λιτότητας που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπισή της.

Greece: Macroeconomic Trends (2000-2011)													
	Unit	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
People													
Population	in millions	10.64	10.65	10.66	10.66	10.67	10.68	10.69	10.71	10.72	10.73	10.74	10.78
Life Expectancy at birth	in years	77.3	77.5	77.8	78.0	78.2	78.5	78.7	79.0	79.2	79.4	79.6	80.0
Economy													
Gross Domestic Product (GDP):	€ bn	132	146	159	175	192	209	224	240	242	219	205	194
	% Change	4.9%	4.2%	4.4%	4.1%	4.7%	3.5%	5.9%	4.8%	2.0%	-3.2%	-5.5%	-9.1%
GDP per capita	€	15.139	15.790	16.474	17.180	18.171	18.956	20.164	21.269	22.032	20.660	19.219	17.388
GDP Economic Sector Components													
Agriculture / GDP	%	5.7%	5.6%	5.5%	5.5%	5.6%	5.5%	5.2%	5.1%	4.7%	4.4%	4.2%	4.0%
Industry / GDP	%	22.4%	22.9%	23.0%	22.8%	23.2%	23.5%	23.7%	23.9%	23.6%	23.5%	23.5%	23.2%
Services / GDP	%	71.9%	71.5%	71.5%	71.7%	71.2%	71.0%	71.1%	71.0%	71.7%	72.1%	72.3%	72.8%
GDP Components													
Private Consumption / GDP	%	71.1%	70.7%	70.8%	71.0%	72.0%	72.4%	72.8%	73.0%	73.9%	73.0%	72.0%	71.0%
Government Consumption / GDP	%	16.6%	16.5%	16.5%	16.4%	16.3%	16.1%	15.8%	15.5%	15.4%	17.0%	18.7%	19.2%
Gross Fixed Capital Formation / GDP	%	24.4%	24.1%	23.7%	23.5%	24.0%	24.5%	25.0%	25.1%	24.0%	21.0%	20.3%	16.8%
Exports of Goods & Services / GDP	%	20.3%	20.90%	21.3%	23.4%	24.7%	26.0%	26.4%	26.8%	27.3%	28.3%	28.1%	31.3%
Imports of Goods & Services / GDP	%	32.4%	32.2%	32.3%	34.3%	37.0%	39.0%	40.0%	40.4%	40.6%	39.3%	39.1%	38.3%
Government Budget Data													
Government Debt	€ bn	105	112	122	132	146	160	174	183	218	266	300	356
Government Debt / GDP	%	80%	77%	76%	76%	76%	76%	78%	76%	90%	121%	146%	183%
Government Surplus (Deficit) / GDP	%	-1.7%	-2.5%	-1.7%	-2.9%	-4.6%	-4.5%	-3.9%	-2.5%	-7.7%	-15.8%	-10.3%	-9.5%
Government Revenues / GDP	%	38.5%	38.1%	39.2%	39.4%	39.2%	39.4%	40.4%	41.8%	42.8%	40.6%	39.1%	39.3%
Government Expenditures / GDP	%	40.3%	40.6%	41.0%	42.2%	43.8%	44.0%	44.3%	44.3%	50.5%	56.4%	49.4%	48.8%
Trade													
Exports of Goods / GDP	%	18.5%	17.3%	19.3%	20.7%	20.5%	19.9%	20.4%	21.4%	22.6%	23.3%	24.0%	24.5%
Imports of Goods / GDP	%	35.3%	34.7%	36.1%	38.3%	42.4%	44.4%	45.6%	47.1%	51.2%	50.8%	48.1%	45.5%
Balance of Trade / GDP	%	-16.8%	-17.4%	-16.8%	-17.6%	-21.9%	-24.5%	-25.2%	-25.7%	-28.6%	-27.5%	-24.1%	-21.0%
Balance of Payments / GDP	%	-8.2%	-9.2%	-6.7%	-7.3%	-10.6%	-11.7%	-12.4%	-12.5%	-14.6%	-13.1%	-10.7%	-7.5%
Current Account Balance / GDP	%	-2.3%	-3.6%	-0.9%	-1.4%	-4.4%	-4.9%	-5.3%	-4.6%	-6.4%	-6.0%	-4.7%	-2.4%
Prices													
Inflation rate: all items	%	3.9%	3.7%	2.2%	2.2%	3.3%	3.4%	3.3%	2.9%	4.2%	1.2%	-2.0%	3.1%
Core Inflation (excluding food and energy prices)	%	3.0%	2.7%	2.2%	2.2%	3.4%	3.5%	3.3%	3.1%	4.1%	1.2%	0.5%	2.0%
Price Level Index (PLI)	OECD=100	67	67	70	80	85	87	87	95	98	97	94	95
Labor Market, Skills and Innovation													
Unemployment rate	%	11.1%	10.7%	10.4%	10.4%	10.0%	9.0%	8.3%	7.9%	7.7%	9.5%	12.7%	17.9%
Employment rate	%	56.1%	56.9%	57.3%	57.4%	58.0%	59.2%	60.1%	60.6%	60.5%	57.6%	52.0%	47.9%
Participation rate	%	61.8%	62.6%	63.2%	63.4%	63.8%	64.9%	65.8%	66.3%	66.0%	62.8%	59.4%	56.4%
Gross Expenditure on R&D / GDP	%	0.48%	0.49%	0.51%	0.53%	0.52%	0.60%	0.65%	0.68%	0.72%	0.69%	0.65%	0.65%
Tertiary educational attainment (aged 25-64)	%	14.7%	15.2%	16.2%	17.6%	20.0%	22.4%	24.8%	27.2%	29.3%	31.5%	32.8%	34.5%
Society													
Income inequality (Gini coefficient)	Index [0-100]	31.7	32.0	32.2	32.3	32.4	32.5	32.5	32.5	32.5	33.1	34.6	35.1
Relative Poverty Rate	%	20.5%	20.8%	21.1%	21.3%	21.5%	21.7%	21.5%	21.6%	23.1%	24.6%	25.7%	
Median Household Income	€	14,800	15,000	15,200	15,300	15,400	15,500	15,700	16,000	16,300	16,200	15,800	14,700
Public and Private spending (% of GDP)													
Healthcare spending / GDP	%	4.8%	4.9%	4.9%	5.1%	5.2%	5.3%	5.5%	5.7%	5.7%	5.9%	5.8%	5.5%
Pension spending / GDP	%	12.2%	11.5%	11.3%	11.5%	11.7%	11.9%	11.6%	11.3%	11.1%	11.4%	11.9%	12.1%
Education spending / GDP	%	4.1%	4.3%	4.3%	4.3%	4.3%	4.2%	4.2%	4.2%	4.2%	4.1%	4.2%	4.2%
Education Outcomes (PISA scores)													
Reading:	0-1000	482	-	-	461	-	-	473	-	-	483	-	-
Mathematics:	0-1000	431	-	-	416	-	-	424	-	-	466	-	-
Science:	0-1000	437	-	-	429	-	-	452	-	-	455	-	-

Source: World Bank, OECD

3. Επισκόπηση της Έκθεσης της McKinsey (2012)

Όταν κυκλοφόρησε η έκθεση, η Ελλάδα δεν είχε ακόμη ανακάμψει από τη βαθιά ύφεση του 2008. Εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου ιδιωτικές ή δημόσιες επενδύσεις, ενώ το δημόσιο χρέος είχε αυξηθεί σημαντικά προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι κοινωνικές και μισθολογικές δαπάνες, και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Πέρα από τη δριμυία δημοσιονομική κρίση και κρίση χρέους, η Ελλάδα πάλευε επίσης με το επίπεδο ανταγωνιστικότητάς της και με το επίπεδο απασχόλησης. Όταν δημοσιεύτηκε η έκθεση τον Ιούνιο του 2012, η επίσημη ανεργία υπερέβαινε το 21% και έμελλε να ανέλθει στο ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό του 28,10% τον Ιούλιο του 2013.

Οι ανεπαρκείς ξένες επενδύσεις, η παραγωγικότητα και η απασχόληση αναγνωρίστηκαν ως οι αιτίες της υποαπόδοσης της ελληνικής οικονομίας. Η ανάπτυξη της χώρας προήλθε κυρίως από την κατανάλωση, καθώς η επιχειρηματικότητα και οι επενδύσεις υπονομεύθηκαν από την υπερβολική ρύθμιση της οικονομίας. Επιπλέον, το διοικητικό και φορολογικό σύστημα δημιούργησε νομικά και διαδικαστικά αντικίνητρα για τις επιχειρήσεις, «*αποτυγχάνοντας να συλλέξουν ένα ποσό ετήσιων φορολογικών εσόδων που εκτιμάτο στα 15-20 δις ευρώ*».

Το ανεπαρκές επενδυτικό κεφάλαιο και η σχετική έλλειψη οικονομιών κλίμακας και επενδυτικών ευκαιριών διεύρυναν το χάσμα της παραγωγικότητας, με τη χώρα να βασίζεται ολοένα περισσότερο στις εισαγωγές και το έλλειμμα στο εμπορικό της ισοζύγιο να αγγίζει τα 20 δις ευρώ το 2010.

Η κρίση χρέους ανάγκασε την Ελλάδα να υιοθετήσει αυστηρά πακέτα λιτότητας και να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής σταθερότητας. Παρ' όλα αυτά, η Έκθεση της McKinsey τόνιζε ότι εάν η Ελλάδα ήθελε να επιτύχει βιώσιμη ανάπτυξη, θα χρειαζόταν επίσης ένα νέο Μοντέλο και μια νέα Στρατηγική Ανάπτυξης.

«Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» στόχευε να αντιμετωπίσει αυτή την ανάγκη προτείνοντας ένα νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης, το οποίο σε διάστημα 10 ετών θα οδηγούσε στη δημιουργία 520.000 νέων θέσεων εργασίας και 49 δις ευρώ σε ΑΠΑ (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία) (55 δις ευρώ με όρους ΑΕΠ) μόνο στους πέντε μεγαλύτερους "παραγωγικούς" τομείς της οικονομίας και τους οκτώ τομείς των "ανερχόμενων αστέρων". Επιπροσθέτως, ο αντίκτυπος στο εμπορικό και δημοσιονομικό ισοζύγιο της Ελλάδας θα μπορούσε να αποδειχθεί σημαντικός. Συγκεκριμένα, ο ετήσιος αντίκτυπος εκτιμήθηκε στα 16-17 δις ευρώ για το εμπορικό ισοζύγιο και στα 8-9 δις ευρώ για το δημοσιονομικό ισοζύγιο». (McKinsey 2012: σ. 7)

Το νέο μοντέλο φιλοδοξούσε να επιφέρει έξι αλλαγές.

1. Εστιασμένη κατανομή επενδύσεων και πόρων, η οποία μπορούσε οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας περισσότερο εξωστρεφούς προσέγγισης για τη δημιουργία εξαγωγίμων αγαθών και υπηρεσιών και για την εισροή κεφαλαίων.
2. Μεταρρυθμίσεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον με στόχο να βοηθήσουν στη μετάβαση από το «δημόσιο χρέος στον ιδιωτικό τομέα κεφαλαίου και επενδύσεων».
3. Σταδιακή συρρίκνωση του υπερβολικά μεγάλου δημόσιου τομέα και βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης με παράλληλη στήριξη μεγαλύτερων και πιο εξωστρεφών ιδιωτικών οργανισμών.
4. Μείωση της φοροδιαφυγής και των συναλλαγών μεταξύ ιδιωτικού τομέα και κρατικών υπηρεσιών που επιτρέπουν/διευκολύνουν τη διαφθορά.
5. Προώθηση της συμμετοχής των γυναικών και των νέων στην οικονομία, της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.
6. Αναβάθμιση και αναζωογόνηση της δημόσιας διοίκησης (διαχείριση) με στόχο την απρόσκοπτη υιοθέτηση των προαναφερθεισών αλλαγών.

Στην έκθεση προσδιορίστηκαν επίσης 20 «οριζόντιες» (διά-τομεακές) και πάνω από 130 «κάθετες» (ειδικές ως προς κάθε τομέα) πιθανές μεταρρυθμίσεις και μέτρα για τον κρατικό και τον ιδιωτικό τομέα.

Όσον αφορά τις οριζόντιες μεταρρυθμίσεις, η έκθεση υποστήριζε ότι η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ενίσχυση της ικανότητάς της να συντονίζει και να εφαρμόζει μεταρρυθμίσεις.

Θα ήταν απαραίτητη η σύσταση της «Μονάδας Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων» (ΜΟΑΜ) ως διακριτού θεσμού που θα έδινε αναφορά απευθείας στον Πρωθυπουργό για να βοηθήσει την ελληνική κυβέρνηση στον σχεδιασμό, τον συντονισμό, τη διευκόλυνση, και την επίβλεψη της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων για τη δημοσιονομική προσαρμογή και την ανάπτυξη.

Επιπροσθέτως, θα ήταν απαραίτητη η δημιουργία μιας «Υπηρεσίας Τοποθέτησης Ταλέντων» (ΥΤΤ) του δημόσιου τομέα για τη στρατολόγηση και την τοποθέτηση 200 καταξιωμένων διοικητικών στελεχών από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα σε νευραλγικές διοικητικές θέσεις εντός της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ).

Ένα παράδειγμα «οριζόντιας» προτεραιότητας που αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα θα μπορούσε να εισέλθει και να παραμείνει σε μία τροχιά ανάπτυξης ήταν η πρόταση για ίδρυση ενός «Εθνικού Ταμείου Αρωγής Ρευστότητας και Ανάπτυξης» που θα διοχέτευε ρευστότητα χαμηλότερου κόστους σε εταιρείες που θα χρησιμοποιούσαν μία ανεξάρτητη πλατφόρμα ανάληψης κινδύνων υπό την επίβλεψη της Τράπεζας της Ελλάδος.

Επιπλέον, θεωρήθηκε καθοριστική η επανεκκίνηση των τομεακών επενδυτικών ροών και των ροών στις υποδομές ξεμπλοκάροντας καθυστερημένα έργα υποδομών που σχετιζόνταν με την ανάπτυξη, τα οποία είχαν διακοπεί, και μέσω της δρομολόγησης επενδύσεων που είναι επιτακτικές για την

ανάπτυξη όπως «μία εμπορευματική σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας, μία εμπορευματική πύλη και εγκαταστάσεις λιμένα μεταφόρτωσης, 3-4 λιμένες επιβίβασης κρουαζιερόπλοιων». Επιπροσθέτως, το «*Επενδυτικό Ταμείο: Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά*» θα μπορούσε να ιδρυθεί για τις επενδύσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ξεκινώντας με ιδιωτικά κεφάλαια από την Ελλάδα και τη διασπορά.

Τελευταίο και εξίσου σημαντικό, η έκθεση διαπίστωσε ότι ήταν καθοριστικό να ολοκληρωθούν οι εργασιακές μεταρρυθμίσεις που σχετιζόνταν με την αποδοτικότητα, να επιταχυνθεί η λήψη αποφάσεων στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) και στα δικαστήρια κατωτέρου βαθμού (π.χ. μέσω της δημιουργίας ενός 7ου τμήματος του ΣτΕ για τις στρατηγικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις), για την άμεση εφαρμογή διεθνώς αποδεδειγμένων μεθοδολογιών όσον αφορά την ανίχνευση της φοροδιαφυγής και τη συλλογή φόρων, για τη μείωση της άτυπης απασχόλησης και την εγκαθίδρυση μίας Κεντρικής Μονάδας Προμηθειών για τον δημόσιο τομέα συνδυάζοντας όλες τις εσωτερικές ελεγκτικές δραστηριότητες για τον δημόσιο τομέα σε μία Κεντρική Κρατική Ελεγκτική Μονάδα.

Ο ιδιωτικός τομέας και οι τοπικές επιχειρήσεις θα πρέπει να οικοδομήσουν υγιέστερα και παραγωγικότερα μοντέλα λειτουργίας και τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ελληνικής επωνυμίας θα πρέπει να προωθούνται πιο επιθετικά στις βασικές εξαγωγικές αγορές.

Μία από τις δυναμικές, ειδικές ως προς κάθε τομέα προτεραιότητες που περιλαμβάνονταν στη λίστα αφορούσε τη στρατηγική μετατόπιση του τουρισμού προς μεγαλύτερες, ανεκμετάλλευτες αγορές όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, και η Κίνα (προστατεύοντας παράλληλα τις κεντρικές ευρωπαϊκές αγορές), προσελκύοντας πιο εύπορους τουρίστες, υποστηρίζοντας τις επενδύσεις σε διευρυνόμενα ολοκληρωμένα θέρετρα και σε πολυτελείς παραθεριστικές κατοικίες, και επιδιώκοντας επιθετικά κρουαζιέρες, χρήση θαλαμηγών (γιουτ) και ιστιοπλοϊκών, καθώς και τον «τουρισμό πόλεων» ως πρόσθετη υπηρεσία στην κεντρική παροχή των διακοπών τύπου «*ήλιος και παραλία*».

Στον τομέα της ενέργειας, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για τη μείωση της χρήσης ενέργειας σε κτήρια, για την επιτάχυνση της αύξησης της παραγωγικότητας στις βιομηχανίες πετρελαίου και ενέργειας, και για την αύξηση της εξωστρέφειας της Ελλάδας και της συμμετοχής στην αξιακή αλυσίδα του βιομηχανικού τομέα (π.χ. εξερεύνηση και παραγωγή στον τομέα πετρελαίου & φυσικού αερίου, περιφερειακά έργα ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου).

Η γεωργία και η παραγωγή τροφίμων θα μπορούσαν να αναπροσανατολιστούν προς ένα σύνολο εξαγωγικών αγορών με προτεραιότητα, όπου εξειδικευμένα τρόφιμα όπως το ελαιόλαδο, τα γαλακτοκομικά, και τα νωπά και μεταποιημένα φρούτα και λαχανικά θα μπορούσαν να εισέλθουν επιτυχώς στις παγκόσμιες αγορές. Η δημιουργία μιας «*Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων*» θα πρέπει να καταστήσει αυτό εφικτό για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ώστε να επωφεληθούν από τις συνέργειες και να ανοιχτούν σε νέες αγορές στο εξωτερικό.

Στην πλειοψηφία τους, οι «*ανερχόμενοι αστέρες*» θα επωφελούνταν από μία σταδιακή και με γνώμονα την ανάπτυξη απορρύθμιση, μία επιταχυνόμενη ενοποίηση και έναν ισχυρότερο προσανατολισμό προς την καινοτομία και τη λειτουργική αποδοτικότητα που θα τους βοηθούσαν να κλιμακώσουν τα διακριτά πλεονεκτήματα των τομέων αυτών ως προς την τεχνογνωσία και τους πόρους.

Αυτός ο στρατηγικός αναπροσανατολισμός θεωρήθηκε πως είχε τη δυναμική να βελτιώσει τη διάρθρωση της ζήτησης στην οικονομία, ωφελώντας τους πρωτογενείς τομείς, προάγοντας τις επενδύσεις, και δημιουργώντας θέσεις εργασίας στη μεταποίηση και τη βαριά βιομηχανία, όπου η εξάλειψη των αχρείαστων επιπλοκών και η καθιέρωση ενός σταθερού και προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος αποτελεί την πιο καθοριστική συνθήκη για την ευημερία των επιχειρήσεων και τη δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης.

Η έκθεση συνέχισε περιγράφοντας τις προκλήσεις που αναμενόταν να αντιμετωπίσει η Ελλάδα κατά την εφαρμογή του νέου Εθνικού Μοντέλου Ανάπτυξης. Έπειτα, προσέφερε μία

μακροοικονομική επισκόπηση αυτού του νέου μοντέλου και παρουσίαζε εν συντομία τις τομεακές και διά-τομεακές προτεραιότητες και δράσεις που θα πρέπει να λάβουν υπ' όψιν η ελληνική κυβέρνηση και οι παράγοντες της αγοράς προκειμένου να προωθήσουν την ανάπτυξη και την απασχόληση.

3.1 Το μη-βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης της Ελλάδας

Το 2009, η ελληνική οικονομία κατέρρευσε, αποκαλύπτοντας ένα προβληματικό μοντέλο που τελούσε υπό την επήρεια της υπερ-κατανάλωσης στον δημόσιο τομέα η οποία επεκτάθηκε στον ιδιωτικό τομέα, εκτοπίζοντας τις επενδύσεις και υπονομεύοντας την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Ακόμα και πριν από την κρίση η Ελλάδα είχε τα υψηλότερα επίπεδα δημόσιου χρέους και καταναλωτικών δανείων στην Ευρώπη. Εν τούτοις, μεταξύ 2008 και 2010, η Ελλάδα έχανε κάθε χρόνο 1,75% του ΑΕΠ της, γεγονός το οποίο, σε συνδυασμό με τα συνεχιζόμενα δημοσιονομικά της ελλείμματα και την επείγουσα δανειοδοτική βοήθεια από την ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), και το ΔΝΤ, ώθησαν το δημόσιο χρέος της χώρας να υπερβεί το 160% του ΑΕΠ το 2011.

Αν και η Ελλάδα έγινε μέλος της ΕΟΚ το 1981, δεν αύξησε ποτέ πραγματικά τον εξωτερικό της προσανατολισμό, ούτε επωφελήθηκε οικονομικά από την ιδιότητα του μέλους. Οι εισαγωγές υπερέβαιναν κατά πολύ τις εξαγωγές και το μεγαλύτερο μέρος των σχετικά μικρών ιδιωτικών επενδύσεων χρηματοδοτούνταν από το ελληνικό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος.

Ένα υψηλό επίπεδο εγχώριας ζήτησης που διογκώθηκε τεχνητά από μία αφθονία πιστώσεων και από έναν υπερχρεωμένο δημόσιο τομέα οδηγούσε την ελληνική ανάπτυξη. Αναλύοντας τα συστατικά στοιχεία του ελληνικού ΑΕΠ, η έκθεση της McKinsey παρατήρησε ότι οι τομείς εμπορεύσιμων αγαθών καταλάμβαναν 3-4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ λιγότερες απ' ό,τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ ορισμένοι βιομηχανικοί κλάδοι μη-εμπορεύσιμων αγαθών, όπως το ελληνικό λιανεμπόριο και χονδρεμπόριο, ήταν πολύ μεγαλύτεροι ανερχόμενοι στο 18% του ελληνικού ΑΕΠ, σε σύγκριση με το 11% στη νότια και κεντρική Ευρώπη.

Debt-fuelled consumption creating imbalances between tradable and non-tradable sectors

ESTIMATES

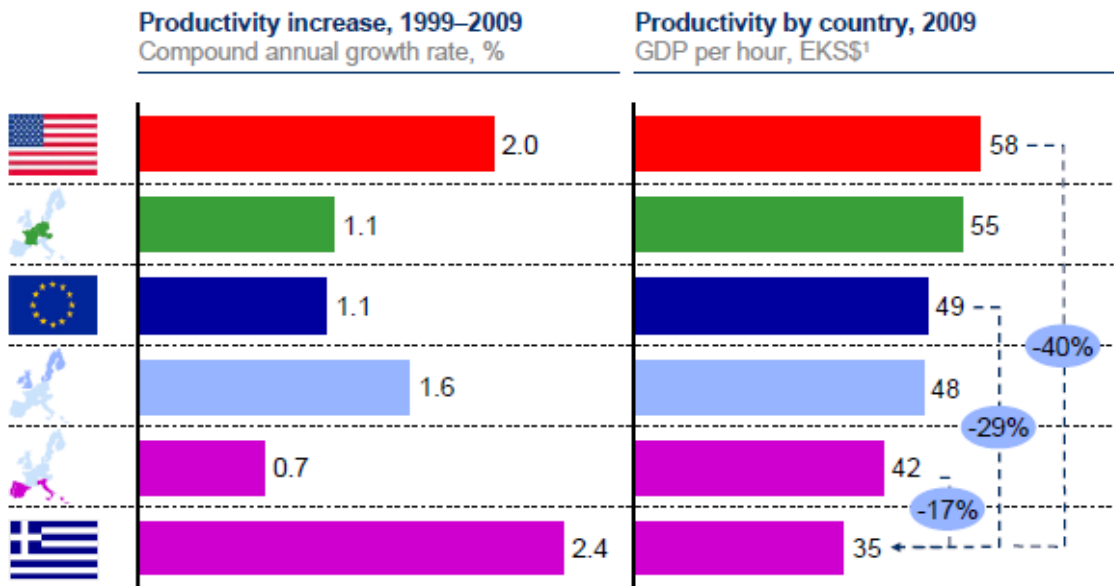

¹ Agriculture, shipping, energy, other ; ² Health, education, post & telecom, utilities, financial services, construction, land transport; ³ Excluding Luxembourg

SOURCE: Eurostat; WIS Global Insight

McKinsey & Company

Persistent productivity gaps even after years of strong growth

¹ Eiteto-Koves-Szuic method to derive transitive multilateral purchasing power parities

SOURCE: The Conference Board; IMF; McKinsey Global Institute

McKinsey & Company

3.2 Επίμονα ελλείμματα παραγωγικότητας και συμμετοχής στην αγορά εργασίας

Πέρα από τη συσσώρευση χρέους, η Ελλάδα υστερούσε στην παραγωγή πλούτου, κυρίως λόγω της χαμηλής της παραγωγικότητας και δευτερευόντως λόγω των χαμηλότερων ποσοστών συμμετοχής στην αγορά εργασίας σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ας σημειωθεί ότι το χάσμα παραγωγικότητας της Ελλάδας ήταν μεγαλύτερο ακόμα και από το χάσμα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες (με όρους της διαφοράς τους από τις ΗΠΑ ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ).

Ένα άλλο ζήτημα ήταν το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού (κυρίως παρατηρούμενο μεταξύ των νέων και των γυναικών), το οποίο ωστόσο αντισταθμιζόταν με περισσότερες ώρες εργασίας ανά εργαζόμενο. Η δυσσιώνη διαπίστωση της έκθεσης ήταν ότι ένα συγκριτικά μικρότερο ποσοστό Ελλήνων εργαζόταν περισσότερες ώρες απ' ό,τι οι αντίστοιχοι Ευρωπαίοι για να υποστηρίξει ένα εν πολλοίς αντιπαραγωγικό οικονομικό σύστημα. Επίσης, διευκρινίστηκε ότι η βελτίωση της παραγωγικότητας προηγείται της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, η οποία εκ των πραγμάτων προϋποθέτει περισσότερες διαθέσιμες θέσεις εργασίας.

3.3 Τα υποκείμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας

Σε αυτό το κεφάλαιο προσδιορίζονται πέντε βασικοί τομείς υστέρησης που ευθύνονται για τα χάσματα παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας εστιάζοντας σε 17 εμπόδια για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, τα οποία πρέπει να αρθούν.

(α) Αποθάρρυνση επενδύσεων και οικονομιών κλίμακας

Πέρα από την οικογενειακή ιδιοκτησία, οι αρκετές υπερ-ρυθμισμένες αγορές, η δυσβάσταχτη γραφειοκρατία εγκρίσεως επενδύσεων, οι περιοριστικοί για την κλίμακα φορολογικοί νόμοι και

διοικητικές διαδικασίες, καθώς και οι εργασιακές ρυθμίσεις όσον αφορά τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχουν συμβάλει στη σχετική έλλειψη μεγαλύτερων επιχειρήσεων.

(β) Μεγάλος και αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας

Ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα ήταν σχετικά μεγάλος και με χαμηλή ποιότητα παραγωγικότητας, καθώς και σοβαρά κατακερματισμένος μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων και άλλων κρατικών υπηρεσιών με αποτέλεσμα μία αλληλεπικάλυση αρμοδιοτήτων που επιβράδυνε τις επιχειρηματικές λειτουργίες και ενθάρρυνε την παραοικονομία. Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός «ιδιωτικών επιχειρήσεων» ελέγχονταν άμεσα ή έμμεσα από το κράτος, και πολλές επιχειρήσεις εξαρτώνταν από οικονομικές συναλλαγές με τον δημόσιο τομέα.

(γ) Δύσκαμπτη και «περιορισμένη» χρήση ανθρώπινων πόρων και ανθρώπινου κεφαλαίου

Οι εργοδότες ήταν απρόθυμοι να προσλάβουν περισσότερους εργάτες λόγω των άκαμπτων νομικών απαιτήσεων και της δυσκαμψίας που συνδέονται με τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Κατά συνέπεια, το 2000 η Ελλάδα είχε τον υψηλότερο μέσο όρο απασχόλησης στην τρέχουσα θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη), με 14 έτη, και το χαμηλότερο ποσοστό δημιουργίας εργασιακών θέσεων λόγω αποχώρησης (14%) στην Ευρώπη. Η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού οπωσδήποτε υστερούσε.

Επιπροσθέτως, τα πανεπιστήμια ήταν αποκομμένα από την αγορά εργασίας, καθιστώντας δυσκολότερη την εύρεση εργασίας για τους νέους αποφοίτους. Πέραν αυτού, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα δυσχεραίνονταν σοβαρά λόγω την απουσίας συνεργασίας ανάμεσα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα και τον επιχειρηματικό τομέα.

(δ) Βραδυκίνητο δικαστικό και νομικό σύστημα

Η πολυπλοκότητα του νομικού συστήματος οδηγούσε σε μία δύσκαμπτη και αναποτελεσματική διοίκηση που συχνά προκαλούσε καθυστερήσεις και σύγχυση, υπερφορτώνοντας το δικαστικό σύστημα με ανεπίλυτες υποθέσεις. (Ο χρόνος λήψης αποφάσεων διαρκούσε από δύο έως έξι χρόνια.)

Productivity, competitiveness and growth barriers in the Greek economy

A <i>Investment and scale discouraged</i>	1. Fragmentation and small scale of businesses across sectors 2. Over-regulation of markets and professions 3. Complex and restrictive licensing and operating processes 4. Lack of integrated and systematic zoning and real estate planning 5. Highly complex and volatile tax framework creating scale disincentives
B <i>Large, inefficient public sector</i>	6. Large, expensive public sector with low quality outputs 7. Very low efficiency driven by highly fragmented and overlapping tasks 8. Lack of mechanism to inject private sector expertise & management talent 9. Low performance clarity/accountability; limited use of "double entry" system
C <i>Rigid and 'narrow' use of human resources</i>	10. Low employment participation of youth and female 11. Limited employment flexibility (e.g., part-time, mobility) and turnover 12. Binding and inflexible collective agreement framework 13. Disconnect between market and education; lack of innovation support
D <i>Cumbersome legal and judicial system</i>	14. Over-abundance of laws often conflicting and with unclear applicability 15. Heavy administrative burden in courts resulting to long trial lead times
E <i>Widespread informality</i>	16. Extensive tax-evasion; detection and collection reforms still emerging 17. Substantial wealth creation and transaction outside formal economy

McKinsey & Company

Tax evasion counter-measures emerging; still major gaps with international best practices

INDICATIVE

	Indicative best practices (non-exhaustive)	Current status
1 Detection 	<ul style="list-style-type: none"> Pro-active deterrence – targeted and relevant outreach/awareness programs, as well as pre-filing certification to pro-actively assist taxpayers to comply 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Sophisticated detection – definition of the probability of 'hit' and likely 'yield/audit outcome/payout' based on selected key taxpayers parameters 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Prioritization and segmentation – use of the above as well as other parameters (e.g., likelihood/ability to pay) to segment taxpayers and prioritize segments and cases 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Continuous calibration – detection, segmentation, prioritization parameters calibrated with continuous inflow of contact and audit results and data 	✗
2 Contact/ Collections 	<ul style="list-style-type: none"> Contact strategies – definition of the most suitable contact and audit strategy based on segment/cases characteristics and available audit resources; use of variable approaches (e.g., letter, call centre, audits of variable 'intensity') 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Auditors deployment/'rostering' – complexity and fraud prevention based case allocation 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Audit guidance and monitoring – on-line audit direction, workflow audit recording 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Debt settling strategies – flexible payment arrangements where applicable 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Demand management – dynamic pay-as-you-earn system and pre-due date contact 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Tight performance management – 'closed files' reviews and frequent tax audit controls 	✗
3 Taxpayer service 	<ul style="list-style-type: none"> High e-filing rates – reduction of processing costs, clear taxpayers benefits 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Efficient processing of paper returns – digital technology as productivity driver 	✓
	<ul style="list-style-type: none"> Claims/liabilities clearance – robust offsetting mechanism for open positions 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Query resolution – efficient/effective delivery using demand/triaging expertise 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Channel management – increased use of self services; targeted in-person channels 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Taxpayer education/assistance – targeted education/assistance campaigns 	✗
	<ul style="list-style-type: none"> Tax auditors capabilities and training – robust selection/termination, rotation, training 	✗

SOURCE: Tax administrations; Interviews

McKinsey & Company

(ε) Εκτεταμένη παραοικονομία

Ο "άτυπος" τομέας άγγιξε το 30% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδας, με άμεση συνέπεια τα χάσματα στα φορολογικά έσοδα (περίπου 15-20 δις ευρώ το 2009) και ένα σοβαρό πρόβλημα φοροδιαφυγής.

Στο σύνολο της φορολογικής αλυσίδας, παρατηρείται αξιοσημείωτη απόκλιση σε σύγκριση με τις διεθνώς αναγνωρισμένες βέλτιστες πρακτικές. Η ικανότητα αποδοτικού και αποτελεσματικού ελέγχου μεγάλου αριθμού υποθέσεων, η αυτόματη ανίχνευση ενδεχόμενων δραστών φορολογικών αδικημάτων, ο βαθμός στον οποίο χρησιμοποιείται ο αποτελεσματικός καταμερισμός για να κατευθύνει προσεγγίσεις επικοινωνίας/ελέγχου, και η τακτική ενορχήστρωση και κλιμάκωση των μεθόδων παρέμβασης για τη μεγιστοποίηση της συλλογής φορολογικών εσόδων αποτελούν τις κυριότερες αδυναμίες.

Επιπλέον, υπήρχε ευμεγέθης αγορά "μαύρης" εργασίας όπου δεν συλλέγονταν οι φόροι εισοδήματος και οι κοινωνικές εισφορές (ιδιαίτερα μεταξύ των αυτο-απασχολούμενων και των πολύ μικρών επιχειρήσεων), καθώς επίσης και ένας μεγάλος αριθμός άλλων μη-φορολογούμενων τομέων όπως η παραοικονομία καυσίμων και τα αδήλωτα τυχερά παιχνίδια.

Σύμφωνα με την εξωτερική ανάλυση της ομάδας της McKinsey, οι συνολικές απώλειες εσόδων του συστήματος (κράτος, επιχειρήσεις, και καταναλωτές) λόγω της παραοικονομίας καυσίμων το 2010 ήταν μεταξύ 600 και 650 εκ. ευρώ και ο παράνομος στοιχηματισμός θα μπορούσε να έχει δημιουργήσει ένα πρόσθετο ποσό της τάξης των 2 δις ευρώ σε αδήλωτο εισόδημα.

3.4 Το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης

Βασικές αρχές και αντίκτυπος στην ανάπτυξη

Η έκθεση πρότεινε ένα νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης με έξι βασικές αλλαγές και πυλώνες.

1. εξωστρεφές οικονομικό μοντέλο επικεντρωμένο στις εξαγωγές
2. μετάβαση από το δημόσιο χρέος στον ιδιωτικό τομέα κεφαλαίου και επενδύσεων
3. η παραγωγικότητα και η αποδοτικότητα του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα χρειάζεται σημαντική ενίσχυση
4. φορολογική συμμόρφωση
5. νέες ευκαιρίες απασχόλησης και νέα εργασιακή κουλτούρα
6. ριζική βελτίωση της εκτελεστικής και διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης
 - α. συντονισμός μεταξύ Υπουργείων και σημαντικών κρατικών φορέων
 - β. Διοικητικές ικανότητες εντός της δημόσιας διοίκησης

Η έκθεση προέβλεψε ότι ένας αριθμός σημαντικών βελτιώσεων επίδοσης σε βασικούς οικονομικούς δείκτες θα προέκυπτε από αυτά τα νέα πρότυπα: ο οικονομικός πλούτος (κατά κεφαλήν ΑΕΠ) θα αυξανόταν περισσότερο από 32%· η συνολική παραγωγικότητα θα αυξανόταν πάνω από 17%· η εξάρτηση από την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση θα μειωνόταν από 94% σε 75-80% του ΑΕΠ· οι επενδύσεις θα έφταναν ή και θα υπερέβαιναν τα επίπεδα του 20-23%· και οι καθαρές εξαγωγές θα μεταβάλλονταν από το μείον 8-9% στο μηδέν ή ακόμα και στο θετικό 2% του ΑΕΠ.

Η συνεχιζόμενη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, κυρίως οφειλόμενη στις προσπάθειες δημοσιονομικής σταθεροποίησης που πυροδοτήθηκαν από την ύφεση, θα πρέπει να στηριχτεί από αυξημένες επενδυτικές ροές.

Impact of the new “National Growth Model” on major indicators of the Greek economy

ESTIMATES

	From (2010)	To (2021)	References	
Performance	GDP per capita USD thousand PPP ¹	31	41	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Average GDP growth of ~3% p.a.; realizing the €49 billion growth upside in the sectors studied while rest of economy grows at 1.5% p.a ▪ GDP growth as above ▪ Average employment growth of 1.0-1.3% p.a. ▪ Consumption adjustment to sustainable levels and increased extroversion in the economy ▪ Trade balance improvement validated from 'bottom-up' analysis of selected sectors' trade balance evolution ▪ Matching Southern European peers' performance (Italy ~20% and Spain ~23%) ▪ Matching international benchmarks; typical impact from intensive counter tax-evasion programs ▪ Converging to average European practices
	Productivity USD PPP/hour worked ¹	35	41-43	
	Private and public (final) consumption over GDP	93%	75-80%	
	Net Exports over GDP	-9%	0-2%	
	Investments over GDP	16%	20-23%	
Health	Tax gap ²	30%	15-20%	
	Employment turnover ³	14%	20-25%	

1 In 2009 terms

2 Amount of tax liability that is not paid on time

3 Hirings plus separations over total employment

McKinsey & Company

Είκοσι «οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις μακροοικονομικής ανάπτυξης

Η έκθεση προσδιόρισε 20 βιώσιμες μεταρρυθμίσεις για να μειωθούν οι περιορισμοί στην παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα, και την ανάπτυξη και για να απελευθερωθεί το δυναμικό της οικονομίας της χώρας.

Για τις πρώτες έξι στοχευμένες μεταρρυθμίσεις κεντρικό ρόλο κατέλαβε η ανάγκη για βελτίωση της εκτελεστικής ικανότητας και παράλληλα για τον περιορισμό του δημόσιου τομέα.

1. Ίδρυση της «Μονάδας Οικονομικής Ανάπτυξης & Μεταρρύθμισης» (ΜΟΑΜ) ως ανεξάρτητου θεσμού υπό τον Πρωθυπουργό για τη στήριξη της κυβέρνησης στον σχεδιασμό, τον συντονισμό και την παρακολούθηση της εκτέλεσης των μεταρρυθμίσεων.

2. Ίδρυση μίας «Υπηρεσίας Τοποθέτησης Ταλέντων» (ΥΤΤ) του δημόσιου τομέα για την τοποθέτηση και την αξιοποίηση τοπικών και διεθνών ταλέντων.

3. Ενοποίηση του συνόλου του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και της στρατηγικής διαχείρισης της Τεχνολογίας Πληροφοριών των κρατικών φορέων σε μία κεντρική μονάδα Τεχνολογίας Πληροφοριών.

4. Εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημοσίου Τομέα / Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) ως προς το διπλογραφικό σύστημα σε όλους τους κρατικούς φορείς· θέσπιση ενός συστήματος ενοποίησης του προϋπολογισμού και των χρηματοοικονομικών για τον σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την κεντρική διαχείριση των επιδόσεων.

5. Επιτάχυνση της ενσωμάτωσης ή της διακοπής της λειτουργίας των οριακής απόδοσης επιχειρήσεων κρατικής ιδιοκτησίας / κρατικών οντοτήτων για την αύξηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και τη μείωση του μεγέθους του δημόσιου τομέα.

6. Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ώστε να περιλαμβάνει τη διαχείριση αποδόσεων και την ενοποίηση περιουσιακών στοιχείων για τη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου του προγράμματος ιδιωτικοποίησης και των Συμφωνιών Ανταλλαγής Συνολικής Απόδοσης.

Οι επόμενες έξι μεταρρυθμίσεις αφορούσαν τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα θα μπορούσε να εισέλθει και να παραμείνει σε τροχιά ανάπτυξης.

7. Εγκαθίδρυση του «Εθνικού Ταμείου Αρωγής Ρευστότητας και Ανάπτυξης».

8. Αποκατάσταση των επενδυτικών ροών σε υποδομές και τομείς της οικονομίας.

9. Ομαδοποίηση τομέων και ανάπτυξη προγράμματος για την άρση διοικητικών και κανονιστικών εμποδίων, καθώς και εμποδίων που σχετίζονται με τις υποδομές, παρέχοντας ταυτόχρονα κίνητρα (π.χ. φορολογική έκπτωση) που συνδέονται με την ανάπτυξη και βασίζονται στην παραγωγή (π.χ. επενδύσεις, εξαγωγές).

10. Επανεξέταση του πλαισίου «ταχεία διαδικασία» [Fast Track] και αναβάθμιση του «Επενδύστε στην Ελλάδα» με τη χρήση αποδεδειγμένων πρακτικών από τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004.

11. Αναθεώρηση του περιβαλλοντικού πλαισίου και του πλαισίου χωροθεσίας.

12. Ανα-σχεδιασμός του πλαισίου συνεργασίας και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στην Έρευνα & Ανάπτυξη μεταξύ Πανεπιστημίων-Επιχειρήσεων για την προαγωγή της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.

Οι εναπομείνουσες 8 μεταρρυθμίσεις σχετίζονταν με τη δομή της απασχόλησης, τις δικαστικές διαδικασίες, και την καταπολέμηση της παραοικονομίας.

13. Έναρξη του «Ελλάδα & Εργασία» ως διυπουργικό πρόγραμμα.

14. Αναβάθμιση της προπτυχιακής, μεταπτυχιακής και τεχνικής εκπαίδευσης.

15. Ολοκλήρωση των εργασιακών μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με την ευελιξία και την αποδοτικότητα και εκκρεμούν.
16. Επιτάχυνση της λήψης αποφάσεων στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣΤΕ) και τα δικαστήρια κατώτερου βαθμού.
17. Ενοποίηση όλων των εσωτερικών ελεγκτικών λειτουργιών σε μία Κεντρική Κρατική Ελεγκτική Μονάδα.
18. Ειδικά προγράμματα («Ομάδες Κρούσης») για την επιθεώρηση και την εξάλειψη φαινομένων παραοικονομίας.
19. Διεθνώς αποδεδειγμένες μεθοδολογίες για την ανίχνευση της φοροδιαφυγής και τη συλλογή φόρων.
20. Κεντρική Μονάδα Προμηθειών.

3.5 Θέτοντας τα θεμέλια σε βασικούς οικονομικούς τομείς

Η έκθεση υποστήριξε ότι οι μεγαλύτερες πιθανότητες για ανάπτυξη μάλλον θα εντοπιζόνταν σε τομείς όπου η μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας θα αύξαναν την παραγωγή. Η μελέτη τούς χαρακτήρισε ως τομείς της «παραγωγής», με τους πέντε μεγαλύτερους να είναι ο τουρισμός, το λιανεμπόριο, η ενέργεια, η μεταποίηση, και η γεωργία.

Η μελέτη έθεσε επίσης σε προτεραιότητα έξι βασικούς και δύο δευτερεύοντες ανερχόμενους αστέρες, βάσει των «εγγενών πλεονεκτημάτων και ικανοτήτων της Ελλάδας» και του «προφίλ της αγοράς και των προϋποθέσεων της επιτυχίας»: Παραγωγή γενόσημων φαρμάκων, υδατοκαλλιέργεια, ιατρικός τουρισμός, μακροχρόνια φροντίδα και φροντίδα σε ηλικιωμένα άτομα, περιφερειακός εμπορευματικός κόμβος & κόμβος εφοδιαστικής αλυσίδας (μεταφόρτωση και πύλη), διαχείριση απορριμμάτων (βασικοί), και κόμβος Μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στις Κλασικές Σπουδές, και Εξειδικευμένα Ελληνικά τρόφιμα (δευτερεύοντες).

Mapping the economic sectors of Greece

ESTIMATES

	Direct GVA ¹ of sector at basic prices € billions, 2010		Direct employment Thousands, 2010		
		Share		Share	
"Production" €125 billion	Retail & Wholesale ²	38	19%	783	18%
	Manufacturing ³	17	8%	492	11%
	Tourism	14	7%	356	8%
	Energy ⁴	9	4%	49	1%
	Agriculture	9	4%	551	13%
	Shipping	8	4%	53	1%
	Business services	7	3%	292	7%
	Post & Telecom	6	3%	48	1%
	Utilities excl. energy	6	3%	93	2%
	Land Transport	5	2%	147	3%
	Other	6	3%	185	4%
"Input cost" €45 billion	Public admin	18	9%	370	8%
	Education	15	7%	310	7%
	Health	12	6%	228	6%
"Imputed returns" €20 billion	Real estate	20	10%	8	~0%
"Derived demand" €16 billion	Financial services	9	5%	116	3%
	Construction	7	3%	319	7%

1 GVA=GDP-Taxes + subsidies; 2 Excluding fuel retail; 3 Excluding pharma manufacturing and ship building; 4 Extraction, processing and retail distribution of fuels; electricity; Note 1: Figures include only direct GVA and employment and are therefore not comparable with figures that include indirect effects

SOURCE: WIS Global Insight; EU KLEMS 2009; Eurostat

McKinsey & Company

Η ανάλυση του νέου Εθνικού Μοντέλου Ανάπτυξης εκτιμά ότι θα προκύψουν 520.000 νέες θέσεις εργασίας και 49 δις ευρώ σε πρόσθετη ΑΠΑ με την εφαρμογή των προτεινόμενων πρακτικών στους προαναφερθέντες τομείς.

3.6 Κύριοι τομείς

Τουρισμός:

Την εποχή που κυκλοφόρησε η έκθεση, ο τουρισμός αντιστοιχούσε στο 15% της ελληνικής οικονομίας (7% άμεσος, 8% έμμεσος). Το μεγαλύτερο μέρος της ανάπτυξης υποκινείτο από την εγχώρια ζήτηση. Η ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας στις βασικές της αγορές εξασθενούσε, και δεν κατάφερε να προσελκύσει τουρίστες από αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία. Η τουριστική περίοδος ήταν υπερβολικά σύντομη και το μεγαλύτερο μέρος της ήταν το καλοκαίρι, ενώ οι μέσες τουριστικές δαπάνες ήταν μικρότερες σε σύγκριση με τους ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Τα αναφερόμενα ζητήματα είναι:

- Αναποτελεσματική στρατηγική προώθησης.
- Απουσία σχεδιασμού ακίνητης περιουσίας, υποδομών και ενός σαφούς και ελκυστικού επενδυτικού πλαισίου.
- Περιορισμένη συνδεσιμότητα με αναδυόμενες αγορές.
- Ανεκμετάλλετες δυνατότητες. Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα δεν εφοδιάζουν τους αποφοίτους για την τουριστική βιομηχανία.

Η στρατηγική του τουριστικού τομέα θα πρέπει να

- αναπτύξει μία συνολική τομεακή στρατηγική, προσδιορίζοντας την προώθηση και την προβολή της χώρας, με έμφαση στην τοποθέτηση προϊόντος και την αντίληψη του εμπορικού σήματος
- καθορίσει τα τουριστικά προϊόντα/προορισμούς και τους στόχους της αγοράς- ενημέρωση της διαχείρισης προϊόντων/πελατών
- καθορίσει τον προϋπολογισμό και την κατανομή πόρων του μάρκετινγκ· να προσφέρει ενημερωτική αναφορά για την εφαρμογή της στρατηγικής του μάρκετινγκ (σε εθνικό επίπεδο και με επί μέρους καμπάνιες)
- προσδιορίσει τις απαιτήσεις σε υποδομές που σχετίζονται με τον Τουρισμό και να συντονιστεί με άλλα Υπουργεία/Αρχές για την εφαρμογή

Το «Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» συνέθεσε 13 πιθανές προτεραιότητες για τον τουρισμό ομαδοποιώντας τις σε τέσσερις στρατηγικές ενότητες.

A. Επαναπροσδιορίζοντας και αναπροσανατολίζοντας τη στρατηγική προώθησης της Ελλάδας.

- Στοχεύοντας σε κεντρικές ώριμες και αναδυόμενες αγορές.
- Αναβαθμίζοντας και διευρύνοντας το χαρτοφυλάκιο προϊόντων, βελτιώνοντας παράλληλα το μείγμα πελατών που ανήκουν στη μεγάλη μάζα του πληθυσμού και εύπορων πελατών.
- Εμβαθύνοντας την εξειδίκευση του μάρκετινγκ προορισμού.
- Καθιερώνοντας πολυκαναλικές πλατφόρμες για μία μοναδική εμπειρία προ της επίσκεψης (π.χ. πύλη «Επισκεφθείτε την Ελλάδα»)

B. Αναπτύσσοντας ποιοτικές υποδομές με επιταχυνόμενες επενδύσεις.

- Αναβαθμίζοντας τη ζώνωση του Τουρισμού και καταρτίζοντας νομοθεσία.
- Επιδιώκοντας επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές που σχετίζονται με την ανάπτυξη (επεκτάσεις αεροδρομίων, νέες μαρίνες).
- Αναβαθμίζοντας τις υποδομές πολιτιστικών αξιοθεάτων και αναπτύσσοντας τις εγκαταστάσεις διασκέψεων μείζονος σημασίας.
- Αξιοποίηση του πλαισίου «ταχεία διαδικασία» [Fast Track]

Γ. Διευκολύνοντας την πρόσβαση και τις μετακινήσεις.

- Ανταποκρίσεις πτήσεων, διαδικασίες Σένγκεν.
- Δυνατότητα επανασχεδιασμού και επαναπρογραμματισμού, συνδεσιμότητα και προσφορά ποιότητας/κόστους για νησιωτικές μετακινήσεις.
- Τιμολόγηση βάσει ζήτησης στα σημεία πρόσβασης.

Δ. Αναβαθμίζοντας τις Τουριστικές δυνατότητες και την τεχνογνωσία της Ελλάδας.

- Τουριστικές Σπουδές (προπτυχιακές και μεταπτυχιακές).
- Βήμα-βήμα βελτίωση των δυνατοτήτων του κεντρικού τομέα σχεδιασμού και διαχείρισης

Σύμφωνα με τις προγνώσεις τους, η νέα τουριστική στρατηγική της Ελλάδας θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία αύξηση της ετήσιας ζήτησης στον τουρισμό που ισοδυναμεί με περισσότερα από 10 δις ευρώ στη διάρκεια των πέντε επόμενων ετών και με περισσότερα από 25 δις στα επόμενα δέκα χρόνια.

Οι διεθνείς ταξιδιώτες θα αποτελούσαν μεγάλο μέρος της αυξανόμενης ζήτησης για τους τουρίστες (περίπου 62%), κάτι που θα τροφοδοτούνταν από μία σχετική αύξηση τόσο στον αριθμό των επισκεπτών (+48% σε δέκα χρόνια) όσο και στη μέση ημερήσια δαπάνη (+32%) με αποτέλεσμα *«μία αύξηση 18 δις ευρώ στην ετήσια ΑΠΑ (με ορίζοντα δεκαετίας) και μία αύξηση της απασχόλησης με περίπου 220.000 νέες θέσεις εργασίας. Ο θετικός αντίκτυπος στο εμπορικό και δημοσιονομικό ισοζύγιο της Ελλάδας θα έφτανε περίπου τα 9 και 3 δις ευρώ, αντίστοιχα»*.

Ενέργεια

Η ενέργεια συνεισέφερε σημαντικά στην ανταγωνιστικότητα των τοπικών βιομηχανικών φορέων και αντιστοιχούσε άμεσα στο 4% της ΑΠΑ της Ελλάδας, αλλά αυτή η μεγάλη συνεισφορά και η συνολική ανάπτυξη στη διάρκεια των ετών 2000-2008 οφειλόταν στην αναποτελεσματικότητα του τομέα όπως η σχετικά υψηλή κατανάλωση ενέργειας σε κτήρια και μεταφορές. Ταυτόχρονα, η δυναμική επέκτασης του τομέα παρεμποδίστηκε από την ανεπαρκή του εξωστρέφεια και την περιορισμένη αξιακή αλυσίδα του.

Το «Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» σκιαγράφησε 14 δυνατές προτεραιότητες στα τέσσερα ακόλουθα πεδία, τις οποίες θα πρέπει να λάβουν υπ' όψιν οι παράγοντες του τομέα και το ελληνικό κράτος:

A. Βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας.

- παραμετρική και προοδευτική τιμολόγηση της ηλεκτρικής ενέργειας
- ενημερωτικές καμπάνιες για την ενεργειακή αποδοτικότητα
- προσδιορισμός ενεργειακών πολιτικών με αυστηρούς ελέγχους
- επανεξέταση κινήτρων για μετασκευές

B. Ενίσχυση της παραγωγικότητας.

- έξυπνη καταμέτρηση
- σύστημα «τιμής και ανώτατου ορίου»
- καθοριστικές βελτιώσεις στην παραγωγικότητα

Γ. Βελτιστοποίηση του ενεργειακού μείγματος.

- αναθεώρηση των επιλογών και των αντισταθμίσεων (trade-offs) για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων 2020
- δυναμική εθνική ενεργειακή στρατηγική
- νησιωτικές διασυνδέσεις για τη μείωση των δαπανών και των εκπομπών

Δ. Αύξηση της εξωστρέφειας και συμμετοχή στην αξιακή αλυσίδα του τομέα.

- ενδεχόμενη τοπική παραγωγή εξαρτημάτων και εξοπλισμού ανανεώσιμης ενέργειας
- περιφερειακά έργα υποδομών φυσικού αερίου και ενέργειας
- τακτικές εξαγωγές πετρελαϊκών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας
- Εθνικός Φορέας Υδρογονανθράκων

Σύμφωνα με την έκθεση «*το δυνητικό αναπτυξιακό όφελος από τον τομέα της ενέργειας σε ορίζοντα δεκαετίας θα μπορούσε να αντιστοιχεί με μία πρόσθετη (άμεση και έμμεση) ετήσια ΑΠΑ περίπου 9 δις ευρώ (έναντι του 2010) και τα μέτρα στον τομέα θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μία βελτίωση στο δημοσιονομικό και εμπορικό ισοζύγιο ύψους 500 και 700 εκ. ευρώ, αντίστοιχα*». (McKinsey 2012: σ. 50)

Μεταποίηση - επεξεργασία τροφίμων

Οι τέσσερις ευρείς υπο-τομείς της μεταποίησης και η αντίστοιχη ΑΠΑ τους την εποχή που δημοσιεύτηκε η έκθεση ήταν:

- (α) η επεξεργασία τροφίμων, που αντιστοιχεί περίπου στο 25% της ΑΠΑ από τη μεταποίηση και στο 20% της απασχόλησης
- (β) η βαριά βιομηχανία, που αντιστοιχεί περίπου στο 23% της ΑΠΑ από τη μεταποίηση και στο 33% της απασχόλησης
- (γ) τα ποτά, που αντιστοιχούν στο 10% της ΑΠΑ από τη μεταποίηση
- (δ) ένα σύνολο μικρότερων υπο-τομέων με ποικίλες δραστηριότητες που αντιπροσωπεύουν το υπόλοιπο 41% της ΑΠΑ από τη μεταποίηση

Η Ελλάδα διαθέτει σημαντική δυναμική να αυξήσει τις εκροές, να ενισχύσει τις εξαγωγές, και να περιορίσει τις εισαγωγές στη βιομηχανία επεξεργασίας τροφίμων λόγω της διαθεσιμότητας υψηλής ποιότητας πρώτων υλών και προϊόντων της παραγωγής, εξειδικευμένη γνώση, και χαμηλά κόστη, ιδιαίτερα στις τέσσερις μείζονες κατηγορίες: έλαια & λίπη, φρούτα & λαχανικά, γαλακτοκομικά, και αρτοσκευάσματα.

«Η εκμετάλλευση αυτών των ευκαιριών θα απαιτούσε από την Ελλάδα να αντιμετωπίσει μια σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με την έλλειψη μιας σύγχρονης και παραγωγικής μεταποιητικής ικανότητας μεγάλης κλίμακας, μιας καινοτομίας προϊόντων και πρόσβασης στις διεθνείς αγορές».

Το «Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» σκιαγράφησε 12 δυνατές προτεραιότητες και μέτρα για να εξεταστούν από τους παράγοντες της αγοράς και το ελληνικό κράτος, ομαδοποιώντας τα σε τέσσερις στρατηγικές ενότητες.

A. Θέτοντας σε προτεραιότητα τις στοχευμένες εξαγωγικές αγορές.

B. Βήμα-βήμα βελτίωση της αξίας του προϊόντος και της καινοτομίας του.

- Μετατροπή των εξαγωγών χύδην ελαιόλαδου σε εξαγωγές επώνυμων συσκευασμένων και υποκατάστατων ελαίων

- Τυποποίηση της ποιότητας και αύξηση της προστιθέμενης αξίας της κατηγορίας Φρούτα & Λαχανικά

- Έμφαση στην προέλευση, και διεύρυνση του χαρτοφυλακίου στα γαλακτοκομικά προϊόντα

- Εμβάθυνση της γεωγραφικής κάλυψης αύξηση του καινοτόμου περιεχομένου της κατηγορίας αρτοσκευασμάτων

- Μηχανισμός πιστοποίησης της προέλευσης «Ελληνικό Προϊόν» [“Made in Greece”]

Γ. Αυξάνοντας τη μεταποιητική ικανότητα και αποδοτικότητα της Ελλάδας.

- 4-6 μεγάλης κλίμακας, σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας και συσκευασίας

- αποσυγκεντρωτισμός των κατηγοριών «εξειδικευμένων» ελληνικών προϊόντων- σπεσιαλιτέ

- Διαμόρφωση μεγαλύτερων και σύγχρονων μονάδων γαλακτοπαραγωγής (επεξεργασία συμπυκνωμένου γάλακτος και γάλακτος σε σκόνη για τη μείωση των εισαγωγών)

Δ. Διασφάλιση ισχυρής εμπορικής πρόσβασης σε στοχευμένες αγορές υψηλής προτεραιότητας.

- Ίδρυση της «Εταιρείας Ελληνικών Τροφίμων» (EET)

- Διαφοροποίηση της εμπορικής στρατηγικής και του εθνικού μοντέλου κάλυψης

- Διεθνής καμπάνια «Ελληνικής Διατροφής»

Η ετήσια συνεισφορά του τομέα σε ΑΠΑ θα μπορούσε να αυξηθεί κατά περίπου 6,5 δις ευρώ σε μία δεκαετία και η επίδραση στην απασχόληση πιθανώς θα υπερέβαινε τις 120.000 νέες θέσεις εργασίας. Το εμπορικό ισοζύγιο υπολογιζόταν ότι θα βελτιωνόταν κατά περίπου 1,2 δις ευρώ και το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά περίπου 250 εκ. ευρώ ανά έτος.

Γεωργία – Γεωργικές καλλιέργειες

Η γεωργία ήταν ανέκαθεν σημαντική για την Ελλάδα· ωστόσο, ο τομέας χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα.

Η Ελλάδα έχει πολύ μικρό μερίδιο εξαγωγών στην αγορά (λιγότερο από 2%, σε σύγκριση με το 10% και το 13% για την Ιταλία και την Ισπανία, αντίστοιχα), και δεν διαθέτει μια ολοκληρωμένη και στοχευμένη στρατηγική εξαγωγών και προϊόντων. Η εργασιακή εισροή και η παραγωγικότητα του εδάφους της χώρας υστερούσαν ως προς τους γείτονες του ευρωπαϊκού νότου και οι γεωργικές μονάδες είναι συνήθως περίπου πέντε φορές μικρότερες από τις αντίστοιχες στην ΕΕ των 15.

Παρά την ύπαρξη αυτών των εμποδίων, τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη του τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά την ποιότητα των προϊόντων του και την υποκείμενη διάρθρωση του κόστους, παραμένουν ενθαρρυντικά.

Το «Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» έχει προσδιορίσει εννέα προτεραιότητες και μέτρα ομαδοποιημένα σε τέσσερις μείζονες στρατηγικές ενότητες:

A. Βελτίωση της στρατηγικής της Ελλάδας για την αγορά και τα προϊόντα

- Θέτοντας σε προτεραιότητα τις στοχευμένες εξαγωγικές αγορές

- «Κινητήρες των Εξαγωγών» και «Αναδυόμενοι Έμποροι»
- «Επεξεργασμένα Τρόφιμα με Έμφαση στην Εγχώρια Παραγωγή»
- «Βασικά Καταναλωτικά και Εισαγόμενα Προϊόντα»

Β. Βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα μέσω οικονομιών κλίμακας, παραγωγικότητας και ποιότητας,

- Ενθάρρυνση της οικονομιών κλίμακας, της παραγωγικότητας, και της εξωστρέφειας
- νέος μηχανισμός τυποποίησης και πιστοποίησης ποιότητας

Γ. Διασφάλιση της πρόσβασης και της παρουσίας στις διεθνείς αγορές.

- «Εταιρεία Ελληνικών Τροφίμων» (ΕΕΤ)
- Καμπάνια Ελληνικής Διατροφής
- μηχανισμός πιστοποίησης προέλευσης «Ελληνικών Προϊόντων» [“Made in Greece”]

Δ. Αναβαθμίζοντας τις δυνατότητες.

- Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη Γεωργία (και την Υδατοκαλλιέργεια)
- «Ινστιτούτο Γεωργικής Ανάπτυξης»

«Σε ορίζοντα δεκαετίας, η ετήσια αύξηση (άμεση και έμμεση) στην ΑΠΑ (έναντι του 2010) εκτιμάται στα 4,5 δις ευρώ, η απασχόληση θα αυξηθεί με τη δημιουργία 140.000 νέων θέσεων εργασίας και το εμπορικό ισοζύγιο θα μπορούσε να βελτιωθεί κατά περίπου 2,7 δις ευρώ». (McKinsey 2012: σ. 56)

Λιανεμπόριο και χονδρεμπόριο

Ο μεγαλύτερος τομέας της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος –την εποχή που κυκλοφόρησε η έκθεση– αντιστοιχούσε άμεσα στο 19% της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) της χώρας και στο 18% της απασχόλησης, είναι το λιανεμπόριο και το χονδρεμπόριο. Είναι 30-40% χαμηλότερο σε σύγκριση με τα επίπεδα στην ΕΕ των 15. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης.

Για να κατανοηθούν οι κινητήριες δυνάμεις της απόδοσης του τομέα εξετάστηκαν τέσσερις βασικές διαστάσεις:

- η λογιστική κατανομή του μείγματος των πωλήσεων που αντιστοιχεί σε 10-15 ποσοστιαίες μονάδες του συνολικού χάσματος παραγωγικότητας
- το λειτουργικό μοντέλο του λιανεμπορίου και η αποδοτικότητα που αντιστοιχούν σε 9-10 ποσοστιαίες μονάδες και η αλυσίδα προμήθειας και μεταφοράς πρώτων υλών που εξηγεί άλλες 2-5 ποσοστιαίες μονάδες
- άλλοι παράγοντες όπως ο ανταγωνισμός της αγοράς, το κανονιστικό πλαίσιο και η παραοικονομία

Προσδιορίστηκαν 10 πιθανές προτεραιότητες και μεταρρυθμίσεις, τις οποίες θα πρέπει να λάβει υπ’ όψιν το ελληνικό κράτος και οι παράγοντες της αγοράς, οι οποίες ομαδοποιήθηκαν σε δύο μείζονες στρατηγικές ενότητες:

Α. Περαιτέρω ενίσχυση του ανταγωνισμού, των επενδύσεων και της κανονιστικής συμμόρφωσης.

- ορίζοντας τις εμπορικές ζώνες στις αστικές και προαστιακές περιοχές
- άρση των περιορισμών σε κατηγορίες προϊόντων

- τιμολογιακή διαφάνεια
- επέκταση των ελέγχων για άτυπες οικονομικές δραστηριότητες
- διασφάλιση δίκαιου ανταγωνισμού μέσω της επέκτασης των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής Ανταγωνισμού

B. Ενίσχυση της παραγωγικότητας των λιανεμπόρων και των χονδρεμπόρων

- επέκταση της οικονομίας κλίμακας των υφιστάμενων παικτών μέσω περαιτέρω ενοποίησης και συμπράξεων
- στοχευμένες επενδύσεις στην Τεχνολογία Πληροφοριών, την εφοδιαστική αλυσίδα και το ηλεκτρονικό εμπόριο
- απελευθέρωση της αγοράς των μεταφορών
- απλοποίηση των απαιτήσεων για υποβολή αναφοράς και για κανονιστική συμμόρφωση
- εξάλειψη της εργασιακής ακαμψίας

«Με όρους αναπτυξιακού οφέλους, σε ορίζοντα δεκαετίας, η παραγωγικότητα του λιανεμπορίου θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 22% και οι ετήσιες πωλήσεις λιανικής (τρόφιμα, ένδυση, οικιακές συσκευές) θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 1,5 δις ευρώ. Στο επίπεδο της συνολικής οικονομίας, η αύξηση της ΑΠΑ (έναντι του 2010) θα μπορούσε να φτάσει τα 4,3 δις ευρώ (2,6 δις ευρώ άμεσα και 1,7 δις ευρώ έμμεσα) ενώ τα φορολογικά έσοδα θα μπορούσαν να αυξηθούν κατά 1,3 δις ευρώ». (McKinsey 2012: σ. 60)

3.7 Ανερχόμενοι Αστέρες

Στην έκθεση, οι έξι βασικοί «ανερχόμενοι αστέρες» που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας σε ορίζοντα πενταετίας έως δεκαετίας παρήγαγαν γενόσημα φάρμακα, υδατοκαλλιέργειες, ιατρικό τουρισμό, μακροχρόνια φροντίδα και φροντίδα για ηλικιωμένα άτομα, περιφερειακούς εμπορευματικούς κόμβους & κόμβους εφοδιαστικής αλυσίδας και διαχείριση απορριμμάτων, ενώ οι δύο δευτερεύοντες αφορούσαν την ανάπτυξη της Ελλάδας ως κόμβο Μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στις Κλασικές Σπουδές και τα ελληνικά τρόφιμα-σπεσιαλιτέ. Αυτοί οι «ανερχόμενοι αστέρες» θα μπορούσαν να συνεισφέρουν περίπου 7 δις ευρώ πρόσθετης ετήσιας ΑΠΑ και να δημιουργήσουν περισσότερες από 70.000 νέες θέσεις εργασίας σε ορίζοντα δεκαετίας.

Παραγωγή γενόσημων φαρμάκων

Το «Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» έχει ορίσει τέσσερις μείζονες μοχλούς ανάπτυξης:

- Προαγωγή της ελκυστικότητας και της διείσδυσης των γενόσημων.
- Ανταγωνισμός μέσω οικονομιών κλίμακας, εστίασης και καινοτομίας.
- Διείσδυση σε εξαγωγικές αγορές υψηλού δυναμικού.
- Διασφάλιση πρόσβασης σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης.

Υδατοκαλλιέργεια

Η υδατοκαλλιέργεια ήταν ακόμη σχετικά περιορισμένη, με μία ΑΠΑ περίπου 400 εκ. ευρώ το 2010, αλλά επεκτεινόταν με ετήσιο ρυθμό περίπου 3%, ενώ το 80% της παραγωγής προοριζόταν για

εξαγωγές. Μόνο δύο αγαθά, το λαβράκι και η συναγρίδα, αντιστοιχούν περίπου στο 90% της τοπικής παραγωγής της υδατοκαλλιέργειας και περίπου στο μισό της παγκόσμιας αγοράς.

Οι Έλληνες παράγοντες και το ελληνικό κράτος θα πρέπει να αναλογιστούν αυτές τις βασικές προτεραιότητες:

- Επιδίωξη σταδιακής στρατηγικής προϊόντος και αγοράς

(i) προάσπιση της ηγετικής θέσης στο λαβράκι και τη συναγρίδα στις κεντρικές ευρωπαϊκές αγορές

(ii) διεύρυνση της γεωγραφικής κάλυψης

(iii) επέκταση του χαρτοφυλακίου προϊόντων στα μύδια και σε μεγαλύτερου μεγέθους κατηγορίες ψαριών με υψηλότερη προστιθέμενη αξία

- Οικοδόμηση της ανταγωνιστικότητας μέσω οικονομιών κλίμακας, εστίασης προϊόντος και αποδοτικότητας της εργασίας

- Διασφάλιση του συστηματικού σχεδιασμού και της κανονιστικής συμμόρφωσης, για την αποφυγή της υπερπροσφοράς και μεγάλης αστάθειας των τιμών

Σε ορίζοντα δεκαετίας, η ΑΓΑ θα αυξανόταν από 0,4 σε 1,4 δις ευρώ δημιουργώντας 20.000+ νέες θέσεις εργασίας.

Ιατρικός τουρισμός

Η Ελλάδα έχει την ικανότητα να λάβει μέρος στη ραγδαία επεκτεινόμενη «μεσαία αγορά» του ιατρικού τουρισμού, αλλά το έθνος υπολείπεται σε ένα ολοκληρωμένο εθνικό σχέδιο ανάπτυξης του τομέα καθώς και ως προς τις απαραίτητες υποδομές.

Παρουσιάστηκαν πέντε μοχλοί που θα επέτρεπαν στον τοπικό κλάδο να αδράξει την αναπτυξιακή ευκαιρία που παρουσιάζεται από τον Ιατρικό Τουρισμό:

- Ανάπτυξη μίας εθνικής στρατηγικής για την τοποθέτηση της Ελλάδας στη «μεσαία αγορά» με συγκεκριμένη εστίαση ως προς τα προϊόντα και την αγορά.

- Καθιέρωση σύγχρονης διασφάλισης ποιότητας, χορήγησης αδειών και πλαισίων ελέγχου

- Επιδίωξη και διατήρηση εξειδίκευσης στις «προσφορές» για τη μείωση του κόστους μέσω οικονομιών κλίμακας

- Αξιοποίηση των δικτύων για την προσέλκυση των εισερχομένων τουριστών

- Ενίσχυση της προσφοράς με τις απαραίτητες βοηθητικές υπηρεσίες για τους ιατρικούς τουρίστες, π.χ. θεραπευτικά θέρετρα

Εκτιμήθηκε ότι «σε ορίζοντα δεκαετίας ο ιατρικός τουρισμός θα μπορούσε να συνεισφέρει 450 εκ. ευρώ σε πρόσθετη ετήσια ΑΓΑ, καθώς και 11.000 νέες θέσεις εργασίας στην ελληνική οικονομία».

Μακροχρόνια φροντίδα και φροντίδα για ηλικιωμένα άτομα

Η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί ένα δυσανάλογο κόστος για τα υγειονομικά συστήματα και ιδιαίτερα η Ελλάδα αντιμετωπίζει μία πρόκληση λόγω δημογραφικών και συστημικών πιέσεων στο σύνολο την υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικής φροντίδας.

Τα πιθανά μέτρα και οι μεταρρυθμίσεις που ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις μείζονες στρατηγικές ενότητες προσδιορίστηκαν στην έκθεση ως απόκριση στα αναπτυξιακά εμπόδια για ένα ολοκληρωμένο εξωνοσοκομειακό σύστημα περίθαλψης που θα ανταποκρινόταν στις μακροπρόθεσμες προϋποθέσεις και τη γήρανση.

- Ανάπτυξη μιας δυναμικής τομεακής στρατηγικής που να εστιάζει στα πεδία υψηλής δυναμικής (π.χ. διαχείριση περιστατικού/νόσου, φροντίδα στο σπίτι, επανένταξη, υπηρεσίες υποστηριζόμενης διαβίωσης).
- Οικοδόμηση σχετικών ικανοτήτων και υποστηρικτικών μηχανισμών.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας του προϊόντος και της ενημερότητας για όλους τους εμπλεκόμενους (για παράδειγμα, ενοποίηση της μακροχρόνιας φροντίδας και της φροντίδας για τα ηλικιωμένα άτομα με ιατρικές ταξιδιωτικές υπηρεσίες για ασθενείς οι οποίοι ενδέχεται να εξετάζουν το ενδεχόμενο να ζήσουν στο εξωτερικό μετά τη συνταξιοδότησή τους).
- Διασφάλιση και ενεργοποίηση της πρόσβασης σε ποικίλες χρηματοδοτικές πηγές.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις, η επέκταση της αγοράς σε όλα τα υπο-τμήματά της σε βάθος δεκαετίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε τομεακά έσοδα ύψους 665 εκ. ευρώ και μείωση κατά 670 εκ. ευρώ σε σύγκριση με τις προγενέστερες δαπάνες. Ως αποτέλεσμα, η ετήσια αύξηση (άμεση και έμμεση) στην ΑΠΑ θα μπορούσε να ανέλθει στο 1 δις ευρώ και στις 24.000 νέες θέσεις εργασίας.

Διαχείριση απορριμμάτων

Η διαχείριση απορριμμάτων της Ελλάδας είναι λιγότερο προηγμένη απ' ό,τι στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και συνεπώς οι πιθανές προτεραιότητες και τα μέτρα που θα πρέπει να εξετάσουν το ελληνικό κράτος και οι παράγοντες της αγοράς / επενδυτές ομαδοποιούνται σε τρεις βασικές ενότητες:

- Μείωση του όγκου των απορριμμάτων και βελτίωση της διαλογής.
- Κλιμάκωση και αναβάθμιση της ανακύκλωσης και άλλων εναλλακτικών (ως προς την υγειονομική ταφή) δυνατοτήτων.
- Διασφάλιση συστηματικής κανονιστικής συμμόρφωσης και σχεδιασμού.

«Ο ετήσιος αντίκτυπος στην ΑΠΑ θα μπορούσε να προσεγγίσει τα 0,6 δις ευρώ, ενώ θα μπορούσαν να δημιουργηθούν περισσότερες από 11.000 νέες θέσεις εργασίας σε ορίζοντα δεκαετίας».

Περιφερειακός εμπορευματικός κόμβος & κόμβος εφοδιαστικής αλυσίδας

Το 2009 περίπου 19 εκ. TEU (εμπορευματοκιβώτια των είκοσι ποδών) διέσχισαν την περιφέρεια και μεταξύ 2004-2008 παρατηρήθηκε σημαντική ετήσια αύξηση στο εμπόριο γύρω στο 9%. Συνεπώς, η περιφέρεια της Ανατολικής Μεσογείου προσφέρει γερά θεμέλια για την εγκαθίδρυση ενός εμπορευματικού και εφοδιαστικού κέντρου.

Γενικά, οι ελληνικοί λιμένες έχουν καλή θέση και μπορούν να λειτουργήσουν ως περιφερειακοί κόμβοι. Ο Πειραιάς έχει τη δυνατότητα να δράσει ως κόμβος μεταφόρτωσης, ενώ τόσο η Θεσσαλονίκη όσο και ο Πειραιάς έχουν καλή τοποθεσία, που τους επιτρέπει να λειτουργήσουν ως θύρες εισόδου. Χρειάζεται να ξεπεραστούν αρκετά εμπόδια προκειμένου ο Πειραιάς και η Θεσσαλονίκη να παγιώσουν την ιδιότητά τους ως περιφερειακά κέντρα.

Η επίδοση της Ελλάδας στην εφοδιαστική αλυσίδα ήταν, ωστόσο, κατώτερη στα περισσότερα επίπεδα με όρους υποδομών και επιχειρησιακής ετοιμότητας. Οι λιμενικές υποδομές θα μπορούσαν να καλύψουν την τρέχουσα ζήτηση της εποχής, όμως ήταν φανερό ότι απαιτούσαν βελτίωση εάν επρόκειτο να διαχειριστούν τα μελλοντικά μεγέθη. Τα τοπικά και εθνικά σιδηροδρομικά δίκτυα είναι υποανάπτυκτα, και η Ελλάδα υπολείπεται των αντιπάλων της με όρους σταθερότητας και λειτουργικής αποτελεσματικότητας.

'Rising Star' growth opportunities and selection criteria

Prioritization criteria for 'Rising Stars'

Note: The scope of G10YA involved 13 sectors/sub-sectors (the 5 largest 'production' sectors and 8 'rising stars') of the economy, clearly recognizing that there might be additional growth opportunities in other sector/sub-sectors not been covered by G10YA

McKinsey & Company

Προσδιορίστηκαν πιθανές προτεραιότητες στο πλαίσιο των ακόλουθων τεσσάρων στρατηγικών ενοτήτων.

- Αύξηση του στρατηγικού ρόλου και υποστήριξη των υποδομών στις μεταφορές της Ελλάδας.
- Βελτίωση των λιμενικών υποδομών και λειτουργική ελκυστικότητα.
- Εξασφάλιση ανταγωνιστικού κόστους.
- Οικοδόμηση καθοριστικών τομεακών δυνατοτήτων.

«Ο μετασχηματισμός του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης σε κόμβους θα επέφερε ουσιαστικό θετικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία προσθέτοντας περίπου 1,3 δις ευρώ σε ετήσια Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) και δημιουργώντας τουλάχιστον 9.000 νέες θέσεις εργασίας σε ορίζοντα δεκαετίας».

Δευτερεύοντες Ανερχόμενοι Αστέρες (Κόμβος Κλασικών Σπουδών και Ελληνικών Τροφίμων-Σπεσιαλιτέ)

Κόμβος Κλασικών Σπουδών

Η Ελλάδα θα μπορούσε να αξιοποιήσει την ιδιαίτερη ιστορία της και την κλασική της κληρονομιά για να αναδειχθεί σε σημαντικό Κόμβο Κλασικών Σπουδών τόσο στο πεδίο των Κλασικών Σπουδών όσο και στον Τουρισμό Κλασικού ενδιαφέροντος.

Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν δύο κορυφαία διεθνή μεταπτυχιακά προγράμματα επικεντρωμένα στην κλασική θεατρολογία και την κλασική αρχαιολογία στο πλαίσιο των κλασικών σπουδών. Όσον αφορά τον Τουρισμό Κλασικού ενδιαφέροντος, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση των εγκαταστάσεων και των συνολικών υποδομών σε συνδυασμό με στοχευμένες καμπάνιες για την προαγωγή του Τουρισμού Κλασικού ενδιαφέροντος.

Ελληνικά Τρόφιμα-Σπεσιαλιτέ

Τα Ελληνικά Τρόφιμα-Σπεσιαλιτέ καταλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα αγαθών, από εξειδικευμένα είδη διατροφής (όπως η μαστίχα) μέχρι άμεσα προσβάσιμα είδη φαγητού (όπως το μέλι), συμπεριλαμβάνοντας χειροποίητα και βιομηχανικά αγαθά.

Οι βασικοί περιορισμοί για την ανάπτυξη των Ελληνικών Τροφίμων-Σπεσιαλιτέ όπως προσδιορίζονται στην έκθεση ήταν, από τη μια μεριά, το μάρκετινγκ και οι πωλήσεις, και, από την άλλη, η παραγωγική ικανότητα. Σκιαγραφήθηκαν 3 βασικές στρατηγικές προτεραιότητες:

- Προσδιορίζοντας σαφείς στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές και μια ενδεδειγμένη διατεταγμένη στρατηγική για τα Ελληνικά Τρόφιμα-Σπεσιαλιτέ.
- Διασφάλιση της αποδοτικότητας της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού.
- Διασφάλιση της πρόσβασης στην αγορά.

Η έκθεση McKinsey ανέλυσε τις διαρθρωτικές και αναπτυξιακές προοπτικές βασικών τομέων της οικονομίας και εξέτασε θεμελιώδεις διά-τομεακές μακροοικονομικές κινητήριες δυνάμεις, προκλήσεις, και ευκαιρίες για την ελληνική οικονομία. Η μελέτη εστιάζει στους πέντε μεγαλύτερους (με όρους Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία – ΑΠΑ) τομείς της «παραγωγής» («μείζονες τομείς») και σε οκτώ μικρότερους αλλά υψηλής δυναμικής κλάδους της οικονομίας («ανερχόμενοι αστέρες») που φέρουν σημαντική δυναμική να τροφοδοτήσουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας στο μέλλον. **Αναγνωρίζει με σαφήνεια ότι ενδέχεται να υπάρχουν και άλλες αναπτυξιακές ευκαιρίες σε άλλους τομείς ή υπο-τομείς που δεν έχουν καλυφθεί στην έκθεση, γεγονός που αποτελεί έναν περιορισμό με τον οποίο πρόκειται να ασχοληθούμε εδώ.**

Η ενημερωμένη Έκθεση της McKinsey το 2017 επιβεβαίωσε ότι οι παραπάνω κεντρικοί τομείς της οικονομίας είναι κατάλληλοι για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας στο μέλλον.

4. Η Ελλάδα σε Μετάβαση: Αναζητώντας ένα Νέο Οικονομικό Μοντέλο

4.1 Ελληνικά Μακρο-δεδομένα 2012-2020

Κάθε επισκόπηση της ελληνικής οικονομίας μετά το 2012 πρέπει να ξεκινά με την κρίση δημόσιου χρέους την οποία αντιμετώπισε η χώρα ως αποτέλεσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008. Αυτή έγινε αισθητή από τον λαό μέσα από μια σειρά αιφνίδιων μεταρρυθμίσεων και μέτρων λιτότητας που οδήγησαν σε ενδημική φτώχεια και απώλεια εισοδήματος και περιουσίας, καθώς επίσης και σε μία μικρή κλίμακα ανθρωπιστική κρίση.

Η ελληνική οικονομία υπέφερε μεταξύ 2010 και 2016 τη διαρκέστερη ύφεση προηγμένης οικονομίας που έχει καταγραφεί μέχρι τις μέρες μας. Ως αποτέλεσμα, ο κοινωνικός αποκλεισμός αυξήθηκε, και σχεδόν μισό εκατομμύριο μορφωμένοι Έλληνες έφυγαν από τη χώρα σε αναζήτηση απασχόλησης κυρίως στις χώρες της ΕΕ.

Η ελληνική κρίση πυροδοτήθηκε από τις αναταραχές της παγκόσμιας Μεγάλης Ύφεσης, αλλά εντάθηκε λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας, καθώς και εξ αιτίας μίας απουσίας ευελιξίας στη νομισματική πολιτική λόγω της ιδιότητας του μέλους στην Ευρωζώνη και του γεγονότος ότι η οικονομική πολιτική δεν είχε συμμορφωθεί με τους κανόνες της ΕΕ όπως παρατίθενται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης το 1997 και το 1999.

Η κρίση οδήγησε σε μία απώλεια εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία, που αντιπροσωπεύθηκε από μία διεύρυνση των περιθωρίων απόδοσης των ομολόγων και από μία αύξηση στο κόστος ασφάλισης κινδύνου στα συμβόλαια ανταλλαγής πιστωτικής αθέτησης σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Η κυβέρνηση θέσπισε 12 γύρους φορολογικών αυξήσεων, περικοπών στις δαπάνες, και μεταρρυθμίσεων μεταξύ 2010 και 2016, οι οποίες κατά καιρούς πυροδότησαν τοπικές εξεγέρσεις και πανεθνικές διαδηλώσεις.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η χώρα χρειάστηκε τρία Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής μέσω δανείων προσαρμογής το 2010, το 2012, και το 2015 από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και διαπραγματεύτηκε ένα «κούρεμα» της τάξης του 53.5% στο χρέος που οφειλόταν προς τους ιδιώτες επενδυτές το 2012, το οποίο ισοδυναμούσε σε μία ελάφρυνση του χρέους κατά 106 δις ευρώ.

Το 2015, και λόγω της αιφνίδιας παύσης της οικονομίας και της επακόλουθης ύφεσης, το ΑΕΠ έπεσε και τα επίπεδα χρέους της Ελλάδας ανέρχονταν στα 321 δις ευρώ ή σε περίπου 30.000 ευρώ κατά κεφαλήν. Αυτό σήμαινε πως λίγα είχαν αλλάξει από την αρχή της κρίσης όσον αφορά τον λόγο χρέους προς ΑΕΠ για τη χώρα. Η αξία του κατά κεφαλήν χρέους βρισκόταν κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, αλλά παρέμενε πολύ υψηλή ως ποσοστό του αντίστοιχου ΑΕΠ.

Συνολικά, μεταξύ 2008 και 2020, το ελληνικό δημόσιο χρέος αυξήθηκε από τα 218 στα 342 δις ευρώ. Παρ' όλα αυτά, στη διάρκεια της ίδιας περιόδου ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ της Ελλάδας υπερδιπλασιάστηκε από 90% σε 193% λόγω της δριμείας πτώσης του ΑΕΠ κατά τη διαχείριση της κρίσης.

Τα βασικά στατιστικά δεδομένα στη διάρκεια της περιόδου αυτής σύμφωνα με τα στατιστικά προφίλ του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα (ΟΟΣΑ 2020 & 2022) για τα έτη 2012-2020 αποκαλύπτουν την ακόλουθη εικόνα:

- Το ελληνικό ΑΕΠ έπεσε από τα 242 δις ευρώ το 2008 στα 176 δις ευρώ το 2015, μία πτώση 27%, η οποία αποτέλεσε συντριπτικό πλήγμα για την οικονομία και για τον ελληνικό λαό. Η Ελλάδα βρισκόταν σε βαθιά κρίση και το ΑΕΠ επέστρεψε σε έναν συγκρατημένο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του 0,8% μόλις το 2014. Η συσσωρευτική πτώση του ΑΕΠ αύξησε δραματικά τον λόγο χρέους προς ΑΕΠ, επιδεινώνοντας σοβαρά την κρίση χρέους της Ελλάδας. Από το 2016 το ελληνικό ΑΕΠ παρουσίασε σταθερή ανοδική πορεία, όμως μειώθηκε εκ νέου στα 177 δις ευρώ το 2020, λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Ωστόσο, η ελληνική οικονομία άρχισε να ανακάμπτει από το 2017 και εξής, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 1,5% το 2017, 1,9% το 2018, και 1,9% το 2019. Αυτή η μεγέθυνση οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στον ισχυρό τουριστικό τομέα της χώρας, αλλά και στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Δυστυχώς, η πανδημία του COVID-19 είχε σοβαρό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, και το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 8% το 2020.

Τα μεγέθη του ελληνικού ΑΕΠ σε ευρώ στη διάρκεια των 15 τελευταίων ετών αντανακλούν μία ταραχώδη περίοδο για την οικονομία της χώρας, με σημαντικές διακυμάνσεις. Παρότι η χώρα έχει επιδείξει ανθεκτικότητα και έχει παρουσιάσει πρόοδο κατά τα τελευταία χρόνια, οι συνεχιζόμενες προκλήσεις της πανδημίας και η ανάγκη για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις εξακολουθούν να εγείρουν σημαντικά εμπόδια στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και ανάκαμψη.

- Ο λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ το 2011 ήταν 183% του ΑΕΠ ή 356 δις ευρώ. Αυτός ο λόγος ήταν ο τρίτος υψηλότερος στον κόσμο μετά την Ιαπωνία και τη Ζιμπάμπουε. Το ίδιο έτος, το δημόσιο χρέος κορυφώθηκε· μειώθηκε στα 319 δις ευρώ το 2013 μέσω ενός προγράμματος διάσωσης και έπειτα αυξήθηκε σταδιακά στα 344 δις ευρώ το 2018 μετά το Τρίτο Μνημόνιο και έφτασε στα 342 δις ευρώ στη διάρκεια της πανδημίας το 2020.

Αν και η χώρα έχει παρουσιάσει πρόοδο ως προς τη μείωση του ελλείμματός της και χάρη στην εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους εξακολουθεί να αποτελεί ένα ακανθώδες ζήτημα που απαιτεί συνεχή παρακολούθηση και δράση από τους φορείς χάραξης πολιτικής.

- Τα έσοδα της κυβέρνησης αντιστοιχούσαν στο 39,1% του ΑΕΠ το 2012 και αυξήθηκαν σταθερά ως ποσοστό του ΑΕΠ στη διάρκεια της περιόδου αγγίζοντας το 42,7% το 2020. Η αύξηση αυτή οφείλεται σε έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις, η υψηλότερη συλλογή φόρων, και η ισχυρότερη οικονομική ανάπτυξη.

Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, τα κρατικά έσοδα της Ελλάδας ως προς το ΑΕΠ παραμένουν σχετικά χαμηλά σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα με όρους φοροδιαφυγής, παραοικονομίας, και αποτελεσματικότητας των φορολογικών αρχών. Αναδεικνύει επίσης την ανάγκη για συνεχείς προσπάθειες όσον αφορά τη βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης, την απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, και την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ενίσχυση των κρατικών εσόδων και για την επίτευξη μακροπρόθεσμης δημοσιονομικής βιωσιμότητας.

- Οι κυβερνητικές δαπάνες ανέρχονταν στο 51,36% του ΑΕΠ το 2013 και έπεσαν ως ποσοστό κατά την περίοδο 2013-2019 φτάνοντας στο 42,9%, αλλά αυξήθηκαν απότομα στο 52,1% το 2020, λόγω των μέτρων για την πανδημία. Αυτή η πτώση οφείλεται σε έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης, οι συνταξιοδοτικές και υγειονομικές μεταρρυθμίσεις, και οι μισθολογικές περικοπές στον δημόσιο τομέα.

Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, οι κρατικές δαπάνες της Ελλάδας ως προς το ΑΕΠ παραμένουν σχετικά χαμηλές σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα με όρους ανεπαρκειών του δημόσιου τομέα, χαμηλής παραγωγικότητας, και αναγκών για κοινωνικές δαπάνες.

- Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού (δαπάνες έναντι εσόδων) ήταν 9,6% του ΑΕΠ το 2012, κατά πολύ βελτιωμένο σε σύγκριση με το 15,8% το 2009, αλλά έπεσε στο 9,4% το 2020 λόγω της πανδημίας του COVID-19 με τα κυβερνητικά μέτρα να έχουν στο μεταξύ αποφέρει πρωτογενή πλεονάσματα μεταξύ 0,8% και 1,5% από το 2017 έως το 2019, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προγράμματος διάσωσης.

Η ελληνική κυβέρνηση παρουσίασε σημαντικό έλλειμμα το 2009, το οποίο ήταν ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρωζώνη εκείνη τη χρονική στιγμή. Αυτό οφειλόταν στον συνδυαστικό

αντίκτυπο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία έπληξε ιδιαίτερα την Ελλάδα, καθώς και στα διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα της χώρας. Ως απάντηση, η ελληνική κυβέρνηση εφάρμοσε μια σειρά μέτρων λιτότητας και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με αποτέλεσμα μία σταδιακή βελτίωση του δημόσιου ελλείμματος. Παρ' όλα αυτά, το έλλειμμα παρέμεινε σχετικά υψηλό (4,2%) έως το 2015.

Από το 2016, το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας μειώνεται σταδιακά, και μετατράπηκε σε πλεόνασμα το 2018 και το 2019, αντανakλώντας τον θετικό αντίκτυπο των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης και της οικονομικής ανάπτυξης. Όμως, η πανδημία του COVID-19 είχε σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία το 2020, οδηγώντας σε μεγάλη αύξηση του δημόσιου ελλείμματος.

- Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από ένα ποσοστό κάτω του 10% (2005-2009) στο 24,3% το 2012, φτάνοντας τελικά το 27,6% το 2013. Για την περίοδο 2014-2020 το ποσοστό μειώθηκε στο 16,3%. Από το 2013, το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παρουσιάζει σταθερή μείωση, αντικατοπτρίζοντας τον θετικό αντίκτυπο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, της βελτιωμένης ανταγωνιστικότητας, και της οικονομικής ανάπτυξης. Παρ' όλα αυτά, το ποσοστό ανεργίας παραμένει σχετικά υψηλό σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και εξακολουθεί να αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τη χώρα.

Συνολικά, η μείωση του ποσοστού ανεργίας της Ελλάδας και η δημιουργία περισσότερων εργασιακών ευκαιριών παραμένει βασική πολιτική προτεραιότητα για τη χώρα, καθώς είναι απαραίτητη για την επίτευξη μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής σταθερότητας.

- Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο αγαθών (εξαγωγές έναντι εισαγωγών εμπορευμάτων) ήταν 19,5% το 2012 και μειώθηκε στο 14,3% το 2020. Το ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο αγαθών έχει μειωθεί σημαντικά από το 2012, αντανakλώντας τον αντίκτυπο της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης και των επακόλουθων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούσαν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Ωστόσο, το ισοζύγιο έχει παραμείνει αρνητικό στη διάρκεια των 10 τελευταίων ετών, υποδεικνύοντας ότι η χώρα βασίζεται ακόμα σε μεγάλο βαθμό στις εισαγωγές για να καλύψει τις ανάγκες της σε κατανάλωση και επενδύσεις.

Ένας τρόπος μείωσης του εμπορικού ελλείμματος είναι η αύξηση των εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η οποία μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Επιπροσθέτως, η προαγωγή της υποκατάστασης των εισαγωγών μέσω της στήριξης της ανάπτυξης των εγχώριων βιομηχανιών έχει επίσης τη δυνατότητα να βοηθήσει στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από τις εισαγωγές.

- Το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών ήταν 6,3% το 2012. Στη διάρκεια της περιόδου 2012-2020 σταδιακά μειώθηκε στο 2,4% το 2020. Αυτό αντικατοπτρίζει τον θετικό αντίκτυπο των οικονομικών και δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων που στόχευαν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, καθώς και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Παρ' όλα αυτά, το ισοζύγιο παρέμεινε αρνητικό κατά τα 10 τελευταία έτη, φανερώνοντας ότι η χώρα βασίζεται ακόμη σε μεγάλο βαθμό στο ξένο κεφάλαιο για τη χρηματοδότηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών.

Ένας τρόπος αντιστροφής του ελλείμματος σε πλεόνασμα είναι η ενίσχυση της εξαγωγικής ανταγωνιστικότητας της χώρας μέσω της επένδυσης στην έρευνα και την ανάπτυξη, σε υποδομές, και στην εκπαίδευση. Επιπλέον, η προσέλκυση περισσότερων άμεσων ξένων επενδύσεων μέσω της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της προαγωγής της επιχειρηματικότητας μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας της χώρας, καθώς και να μειώσει την εξάρτηση από τις εισαγωγές.

- Ο δείκτης των επιπέδου τιμών, ο οποίος μετρά το επίπεδο των τιμών αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ (μέσος όρος ΟΟΣΑ = 100) ήταν 87 το 2012. Μειώθηκε

λόγω της κατάρρευσης του βιοτικού επιπέδου σε 74 το 2020. Ταυτόχρονα, το ποσοστό σχετικής φτώχειας αυξήθηκε από 27,1% το 2012 σε 27,3% το 2020. Το ποσοστό φτώχειας παραμένει επίμονα υψηλό, με έναν στους 4 Έλληνες να εξακολουθούν να ζουν στη φτώχεια το 2020. Οι αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης, η βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, και η προαγωγή της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να βοηθήσουν να μειωθεί η φτώχεια και να αυξηθεί η κοινωνική ένταξη.

- Ο πληθωρισμός (Δείκτης Τιμών Καταναλωτή - ΔΤΚ) ήταν 1,1% το 2012 και μειώθηκε οδηγώντας σε ένα αποπληθωριστικό καθεστώς από το 2013 έως το 2016, φτάνοντας στο 1,1% το 2020, λόγω του κόστους της ενέργειας. Ο πληθωρισμός έγινε αρνητικός στη διάρκεια της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης το 2010 και το 2013. Από το 2017 ο πληθωρισμός έχει παραμείνει χαμηλός και σταθερός, με μία μικρή αύξηση το 2020. Το περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού στην Ελλάδα μπορεί να αποδοθεί σε έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως η χαμηλή εγχώρια ζήτηση, η ασθενής αύξηση των μισθών, και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούσαν στη βελτίωση του ανταγωνισμού και τη μείωση των τιμών. Όμως, ο χαμηλός πληθωρισμός αποτελεί επίσης ένδειξη ασθενούς οικονομικής δραστηριότητας.

- Η Ελλάδα έχει συμμετάσχει στο Διεθνές Πρόγραμμα PISA για τη Αξιολόγηση των Μαθητών από την έναρξή του το 2000. Πρόκειται για μία παγκόσμια αξιολόγηση που μετρά την επίδοση των 15χρονων μαθητών στην ανάγνωση, τα μαθηματικά, και την επιστήμη. Τα σκορ της Ελλάδας στο PISA έχουν παραμείνει σχετικά σταθερά στη διάρκεια των 10 τελευταίων ετών, χωρίς σημαντική βελτίωση ή πτώση. Ωστόσο, τα σκορ της Ελλάδας είναι κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ και στα τρία μαθήματα, υποδηλώνοντας ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης.

Για τη βελτίωση των σκορ στο PISA, η ελληνική κυβέρνηση έχει εφαρμόσει μια σειρά πολιτικών που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, περιλαμβάνοντας αυξημένες επενδύσεις στην εκπαίδευση, ενίσχυση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, και προαγωγή περισσότερο διαδραστικών διδακτικών μεθόδων. Επιπροσθέτως, έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την αντιμετώπιση της ανισότητας στην εκπαίδευση, όπως για παράδειγμα μέσω της παροχής πρόσθετης στήριξης στους μαθητές που προέρχονται από μη-προνομιούχα κοινωνικά στρώματα. Είναι σημαντικό για την ελληνική κυβέρνηση να εξακολουθήσει να ιεραρχεί ψηλά την εκπαίδευση και να διασφαλίζει ότι όλοι οι μαθητές διαθέτουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση για να βελτιώσει τα σκορ της στο PISA και να προετοιμάσει τους μαθητές για τη μελλοντική επιτυχία.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, έχουν παρατηρηθεί ορισμένες θετικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία στη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας. Για παράδειγμα, η χώρα έχει πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού και τη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους της. Η κυβέρνηση έχει επίσης εφαρμόσει διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την αύξηση των επενδύσεων, και την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον, η Ελλάδα έχει επιστρέψει επιτυχώς στις διεθνείς αγορές ομολόγων, φανερώνοντας μία σταδιακή επιστροφή στην οικονομική σταθερότητα.

Η συνεχιζόμενη πανδημία του COVID-19 έχει εγείρει πρόσθετες προκλήσεις, όμως η ελληνική κυβέρνηση έχει εφαρμόσει μέτρα με στόχο την ελαχιστοποίηση του οικονομικού αντικτύπου και την προαγωγή μιας δυναμικής ανάκαμψης.

Συνολικά, η οικονομία της χώρας μετά την κρίση δεν παρουσίασε μία ανάκαμψη σχήματος V. Η οικονομία επανέκαμψε αργά και ενδέχεται να είχε καλύτερη επίδοση εάν δεν είχε να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της μετά το 2020 πραγματικότητας, όπως ο COVID-19 και άλλες παγκόσμιες εξελίξεις.

Greece: Macroeconomic Trends (2012-2020)									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
People									
Population	10.81	10.82	10.84	10.86	10.87	10.77	10.72	10.72	10.72
Life Expectancy at birth	80.2	80.3	80.5	80.7	80.9	81.0	81.1	81.3	81.5
Economy									
Gross Domestic Product (GDP):	178	176	179	176	181	185	194	201	177
% Change	-7.3%	-3.2%	0.8%	1.8%	0.0%	1.5%	1.9%	1.9%	-8.2%
GDP per capita	16.347	15.883	16.268	16.679	17.165	18.027	18.864	19.337	17.954
GDP Economic Sector Components									
Agriculture / GDP	3.8%	3.9%	3.8%	3.8%	3.6%	3.5%	3.5%	3.5%	3.5%
Industry / GDP	22.7%	22.6%	22.9%	23.2%	23.1%	23.3%	23.4%	23.4%	22.5%
Services / GDP	73.5%	73.5%	73.3%	72.9%	73.3%	73.2%	73.1%	73.1%	74.0%
GDP Components									
Private Consumption / GDP	69.8%	68.8%	67.8%	67.0%	67.8%	68.9%	69.2%	69.3%	66.9%
Government Consumption / GDP	18.7%	18.6%	18.6%	18.7%	18.8%	19.0%	19.8%	19.4%	19.7%
Gross Fixed Capital Formation / GDP	15.7%	14.2%	14.1%	14.6%	15.0%	16.0%	16.2%	16.5%	15.9%
Exports of Goods & Services / GDP	33.0%	35.1%	36.0%	36.5%	35.4%	35.6%	36.0%	38.4%	38.7%
Imports of Goods & Services / GDP	37.2%	36.7%	36.5%	36.8%	37.0%	39.5%	41.2%	43.6%	41.2%
Government Budget Data									
Government Debt	305	319	317	321	317	317	344	332	342
Government Debt / GDP	172%	181%	177%	182%	175%	172%	177%	165%	193%
Government Surplus (Deficit) / GDP	-9.6%	-12.2%	-3.9%	-4.2%	-0.5%	0.8%	0.7%	1.5%	-9.4%
Government Revenues / GDP	39.1%	39.1%	40.2%	41.0%	42.5%	43.7%	44.5%	44.4%	42.7%
Government Expenditures / GDP	48.8%	51.3%	44.2%	45.2%	42.9%	42.9%	43.8%	42.9%	52.1%
Trade									
Exports of Goods / GDP	23.3%	23.5%	24.7%	26.5%	28.1%	28.8%	29.4%	29.7%	27.8%
Imports of Goods / GDP	42.8%	42.5%	44.3%	47.0%	47.5%	48.0%	49.0%	48.9%	42.1%
Balance of Trade / GDP	-19.5%	-18.4%	-19.5%	-20.6%	-19.4%	-19.2%	-19.6%	-19.2%	-14.3%
Balance of Payments / GDP	-6.3%	-5.7%	-6.2%	-6.3%	-5.5%	-5.2%	-5.5%	-4.6%	-2.4%
Current Account Balance / GDP	-2.1%	-1.9%	-2.1%	-2.2%	-1.9%	-1.7%	-1.7%	-0.9%	-0.1%
Prices									
Inflation rate: all items	1.1%	-0.9%	-1.4%	-1.1%	0.0%	1.0%	0.8%	0.3%	1.1%
Core Inflation (excluding food and energy prices)	0.6%	0.6%	0.2%	0.1%	0.1%	0.9%	1.0%	0.6%	0.5%
Price Level Index (PLI)	87	85	84	77	75	75	76	73	74
Labor Market, Skills and Innovation									
Unemployment rate	24.3%	27.6%	26.5%	24.9%	23.5%	21.5%	19.5%	16.9%	16.3%
Employment rate	42.7%	40.4%	41.1%	42.1%	43.0%	44.1%	45.3%	46.6%	44.5%
Participation rate	53.3%	51.7%	52.4%	53.5%	54.6%	55.8%	57.2%	58.8%	56.3%
Gross Expenditure on R&D / GDP	0.61%	0.54%	0.52%	0.50%	0.49%	0.51%	0.53%	0.57%	0.61%
Tertiary educational attainment (aged 25-64)	35.7%	37.0%	38.3%	39.4%	40.3%	41.2%	42.1%	42.7%	43.2%
Society									
Income inequality (Gini coefficient)	35.4	35.6	35.8	35.7	35.4	35.4	35.4	35.3	35.3
Relative Poverty Rate	27.1%	28.0%	28.0%	27.7%	27.5%	27.5%	27.5%	26.8%	27.3%
Median Household Income	13.500	12.800	12.400	12.000	12.100	12.500	13.000	13.800	13.500
Public and Private spending (% of GDP)									
Healthcare spending / GDP	5.4%	5.3%	5.2%	5.0%	5.0%	5.1%	5.1%	5.3%	5.2%
Pension spending / GDP	11.8%	11.6%	11.6%	11.7%	11.6%	11.4%	11.3%	11.3%	11.7%
Education spending / GDP	4.1%	4.1%	4.0%	4.1%	4.0%	4.1%	4.2%	4.3%	4.4%
Education Outcomes (PISA scores)									
Reading:	484	-	-	480	-	-	472	-	-
Mathematics:	453	-	-	454	-	-	451	-	-
Science:	467	-	-	455	-	-	453	-	-

Source: World Bank, OECD

5. Η Έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη (2020)

Η έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη (που καταρτίστηκε από τον Καθηγητή Χριστόφορο Πισσαρίδη και τους συνεργάτες του κατόπιν αιτήματος του Έλληνα Πρωθυπουργού), το προσχέδιο της οποίας δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο του 2020 προτού κυκλοφορήσει η τελική έκδοση τον Νοέμβριο του 2020, προσφέρει στην κυβέρνηση μία δήλωση οράματος για τον μετασχηματισμό της οικονομίας της χώρας και παρέχει τον χάρτη πορείας βάσει του οποίου πλοηγείται η πρόταση για ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ).

Η Έκθεση Πισσαρίδη, ή για να είμαστε πιο ακριβείς το «Αναπτυξιακό Σχέδιο για την Ελληνική Οικονομία», έπεται μίας προγενέστερης δημοσίευσης («Ενδιάμεση Έκθεση») καθώς και ενός βιβλίου («Πέρα από τη Λιτότητα») από την ίδια ομάδα συγγραφέων, που κυκλοφόρησε από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης το 2017. Τέσσερις συγγραφείς, τους οποίους συνέδραμαν 12 συν-συγγραφείς σε παραγράφους και υπομνήματα του Σχεδίου, όπως επίσης και 60 επώνυμοι σχολιαστές, υπέβαλαν τις απόψεις και τις πολιτικές τους προτάσεις φιλοδοξώντας να ακουστούν από μερικούς ή και όλους τους παράγοντες οικονομικής πολιτικής.

Η ανάλυση και η επιχειρηματολογία καταλάμβαναν 244 σελίδες πυκνογραμμένου κειμένου, που είναι δύσκολο να συνοψιστεί. Σε γενικές γραμμές, η Έκθεση υποστήριξε τη μείωση του συγκεντρωτισμού και τη σμίκρυνση του δημόσιου τομέα. Πιο συγκεκριμένα, ο κεντρικός στόχος της ελληνικής οικονομίας στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας πρέπει να είναι η συστηματική αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος, έτσι ώστε σταδιακά να συγκλίνει με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Άλλοι στόχοι της διαδικασίας σύγκλισης θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης. Από την έκθεση Πισσαρίδη προέκυψε η ανάγκη για δράση σε τέσσερα μέτωπα: θεσμικές αλλαγές, κοινωνική συνοχή, βελτίωση των υποδομών και μέτρα για την ενίσχυση κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας. Το σύνολο της ανάλυσης χωρίζεται σε επτά κεφάλαια.

Η Έκθεση ήταν προϊόν μίας επιτροπής αποτελούμενης κυρίως από ακαδημαϊκούς οικονομολόγους, πολλοί εκ των οποίων εδρεύουν εκτός Ελλάδος. Δύο πτυχές της έκθεσης Πισσαρίδη έτυχαν δριμυίας κριτικής όταν κυκλοφόρησε το πρώτο προσχέδιο: η πρώτη αφορούσε μία θεωρούμενη επίθεση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (οι οποίες αποτελούν μεγάλο μέρος της ελληνικής οικονομίας) και η δεύτερη τις προτεινόμενες αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρας.

Η έκθεση δηλώνει ότι ο κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας είναι η αύξηση των εσόδων – με έναν κοινωνικά συμπεριληπτικό και περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο – μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας και μίας στροφής προς τις εξαγωγές. Ένα μέτρο για αυτόν τον μετασχηματισμό είναι η αύξηση στο μερίδιο των εξαγωγών και των επενδύσεων στο ΑΕΠ ώστε να πλησιάσει τα μέσα επίπεδα άλλων μικρών, ανοικτών οικονομιών της ΕΕ.

Οι προϋποθέσεις για αυτή την ανάπτυξη περιλαμβάνουν την αύξηση του αριθμού μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων στην οικονομία, την ενίσχυση της έμμισθης απασχόλησης, τη μείωση της αυτο-απασχόλησης και της γκρίζας οικονομίας, και την αύξηση των ιδιωτικών αποταμιεύσεων, οι οποίες θα πρέπει να διοχετεύονται στις αυξανόμενες εταιρικές επενδύσεις.

Η κεντρική θέση των συγγραφέων και το σημείο εκκίνησης όσων καταγράφονται και αναλύονται είναι ότι η ελληνική οικονομία πάσχει σήμερα λόγω της ανεπαρκούς λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και των θεσμών. Συνεπώς, η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται σε αυτούς τους δύο τομείς.

Η έκθεση της Επιτροπής παραθέτει μία σειρά οριζόντιων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Οι συστάσεις έχουν μεγάλο εύρος και περιλαμβάνουν μία μείωση της επιβάρυνσης στη μισθωτή εργασία μέσω φορολογικών περικοπών και μειωμένων εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, την ενίσχυση της κεφαλαιοποιημένης από τον ιδιωτικό τομέα συνιστώσας των συνταξιοδοτικών παροχών, και μία ριζική αναμόρφωση της κατάρτισης των ανέργων, με

«βελτιωμένη στόχευση των κοινωνικών παροχών ούτως ώστε να μη λειτουργούν ως αντικίνητρο για εργασία». (Pissarides 2020: σσ. 12-14)

Η επιτροπή συστήνει πολιτικές για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και την εξάλειψη των διακρίσεων, καθώς και για τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης και της λειτουργίας του δικαστικού συστήματος, με ιδιαίτερη έμφαση στην πλήρη ψηφιοποίηση της οικονομίας και των υπηρεσιών.

Η έκθεση περιέχει επίσης συστάσεις για επενδύσεις στις υποδομές και πολιτικές με στόχο τη διευκόλυνση της μετάβασης προς την πράσινη ενέργεια και τη μείωση των εκπομπών άνθρακα της χώρας. Η έκθεση, σε συνδυασμό με τις εξαγγελίες του Πρωθυπουργού Μητσοτάκη για την οικονομική πολιτική στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης –με τις φορολογικές ελαφρύνσεις ως προμετωπίδα–, καθίσταται φανερό ότι η χορήγηση κινήτρων μέσω φοροαπαλλαγών και μείωσης της δημοσιονομικής επιβάρυνσης στα εισοδήματα θα αποτελέσει κεντρικό πυλώνα της προσέγγισης της κυβέρνησης για την οικονομική ανάκαμψη από την ύφεση του COVID-19.

Ένα σχετικό παράδειγμα θα ήταν η χρήση των επιχορηγήσεων και δανείων του Σχεδίου Ανάκαμψης για την Ευρώπη [Next Generation EU] για τη χρηματοδότηση φορολογικών κινήτρων για τη δημιουργία μεγαλύτερων εταιρειών, κάτι που το σχέδιο Πισσαρίδη τόνισε πως ήταν απαραίτητο για την κατάληψη μεγαλύτερου μεριδίου στις εξαγωγικές αγορές.

Τα προβλήματα που προσδιορίζει η έκθεση της Επιτροπής Πισσαρίδη – όπως η χαμηλή παραγωγικότητα και ο χαμηλός προσανατολισμός προς τις εξαγωγές, η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, η μεγάλη φορολογική επιβάρυνση στα εισοδήματα, και το βραδύκίνητο δικαστικό σύστημα που απογοητεύει τους πολίτες και εμποδίζει τις επενδύσεις – αποτελούν σοβαρές προκλήσεις, τις οποίες η Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίσει. Η μεγάλη έμφαση στην ψηφιοποίηση των ελληνικών δημοσίων υπηρεσιών και της οικονομίας είναι ευπρόσδεκτη και έχει ήδη αποφέρει αποτελέσματα όπως φανερώνεται από τις δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης.

Το Σχέδιο Πισσαρίδη αποτελεί μία σημαντική έκθεση σχετικά με το μέλλον της ελληνικής οικονομίας, το οποίο βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σημείο. Οι νέοι ερευνητές και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν χρήσιμα συγκεντρωτικά ποσοτικά δεδομένα και γραφήματα που συγκρίνουν την επίδοση της ελληνικής οικονομίας με τις ευρωπαϊκές. Οι συνεργάτες και οι σχολιαστές έχουν προσφέρει στους συντάκτες της έκθεσης περισσότερο ενδελεχείς πληροφορίες σχετικά με τις παθογένειες κατά την αξιολόγησή τους, καθώς επίσης και προτάσεις για την υπέρβασή τους, έτσι ώστε παρατίθενται τα προβλήματα και προτείνονται λύσεις. Αυτή η καταγραφή αποτελεί σημαντική κληρονομιά.

Όμως, η έκθεση αποδίδει ανεπαρκή προσοχή σε συγκεκριμένες ρωγμές από τις πιθανές επιπτώσεις της πανδημίας στην ελληνική οικονομία. Θα περίμενε κανείς ότι το Σχέδιο Πισσαρίδη θα περιελάμβανε μια συζήτηση σχετικά με τις επιπτώσεις της πανδημίας, δεδομένου ότι δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2020. Για παράδειγμα, η ενότητα της έκθεσης Πισσαρίδη για την εκπαίδευση έδινε μεγάλη έμφαση στο "ανθρώπινο κεφάλαιο" και την απόκτηση δεξιοτήτων, ιδίως στις επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά, αλλά έκανε μόνο μια φευγαλέα αναφορά στο COVID-19, επισημαίνοντας ότι η πανδημία αποκάλυψε την ανάγκη για βελτιωμένη ψηφιοποίηση της διδασκαλίας. Δεν ασχολήθηκε με ένα θέμα που δημιούργησε αντιδράσεις εκείνο το καλοκαίρι και έφερε την κυβέρνηση σε σύγκρουση με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές: την επαναλειτουργία των σχολείων με υπερπλήρεις αίθουσες διδασκαλίας, ένας παράγοντας που εμποδίζει τη μάθηση να γίνει σε ασφαλές περιβάλλον.

Σε γενικές γραμμές, η κυβέρνηση που ωθήθηκε από την έκθεση Πισσαρίδη παρουσίασε ένα τεχνοκρατικό όραμα για την εθνική ανάκαμψη της Ελλάδας. Αν και το πρόγραμμα υπόσχεται χρήματα για κοινωνικά προγράμματα, την υγεία και την εκπαίδευση, η φιλοσοφία που διέπει τις θεραπείες για την οικονομική ανισότητα και τη βελτίωση της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι ότι οι

φιλελεύθερες οικονομικές μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν σε αύξηση της ευημερίας και των εισοδημάτων – αφήνοντάς τους όλους ικανοποιημένους.

Το όραμά του είναι συμπεριληπτικό, τασσόμενο υπέρ της μεγαλύτερης ένταξης των μεταναστών στο οικονομικό και το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, της καλύτερης στήριξης για τα άτομα με αναπηρία και της στοχοθεσίας για την αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό.

Λόγω των πολιτικών συνθηκών στην Ελλάδα, η πόλωση του δημόσιου διαλόγου συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει μεγάλο περιθώριο για έναν γόνιμο κοινωνικό διάλογο που θα βοηθούσε στην επίτευξη μιας ευρείας εθνικής συναίνεσης σχετικά με ένα σχέδιο μετασχηματισμού της οικονομίας. Αντ' αυτού, η οικονομική απάντηση της κυβέρνησης στην επικρατούσα κρίση έχει μετατραπεί σε άλλο ένα πεδίο διχογνωμίας, και κάθε μελλοντική αλλαγή κυβέρνησης μάλλον θα συνοδευτεί από νέες προτεραιότητες και ένα νέο αναπτυξιακό σχέδιο.

Όμως, όπως επισημαίνει η έκθεση της WWF, οι περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί στόχοι του σχεδίου μοιάζουν περισσότερο με εκ των υστέρων σκέψεις παρά με ολοκληρωμένες καθοδηγητικές αρχές για τη στρατηγική ανάκαμψης της χώρας. Συγκεκριμένα, δεν γίνεται αναφορά (i) στην ανάγκη για σταδιακή εξάλειψη των περιβαλλοντικά επιβλαβών επιδοτήσεων (ανάπτυξη υποδομών φυσικού αερίου και εξόρυξης υδρογονάνθρακα), (ii) στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται στα πεδία της χρηματοπιστωτικής επιτήρησης και της εταιρικής διακυβέρνησης για την ευθυγράμμιση των ιδιωτικών επενδύσεων / χρηματοδοτικών ροών με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και (iii) δεν γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα μέτρα για την προαγωγή της καινοτομίας στις πράσινες τεχνολογίες. Καθώς οι κίνδυνοι που απορρέουν από την παγκόσμια οικολογική κατάσταση έκτακτης ανάγκης υλοποιούνται τα επόμενα χρόνια, θα δοκιμάσουν την ανθεκτικότητα των σχεδίων της κυβέρνησης.

6. Ελλάδα 2.0 – Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ – 2021)

Τον Απρίλιο του 2021, η Ελληνική Κυβέρνηση δημοσίευσε το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ), Ελλάδα 2.0». Το εν λόγω σχέδιο φιλοδοξεί να αλλάξει το αναπτυξιακό μοντέλο και τους θεσμούς της Ελλάδας:

- μέσω φιλόδοξων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων
- προς ένα εξωστρεφές, ανταγωνιστικό, πράσινο και ψηφιακό μοντέλο ανάπτυξης
- μέσω ενός θεμελιώδους οικονομικού και κοινωνικού μετασχηματισμού, ο οποίος επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και την τεχνολογία, τις συμπεριφορές και τους θεσμούς μέσω μεταρρυθμίσεων
- αξιοποιώντας μία μετάβαση που συνδυάζει την οικονομική αποδοτικότητα με την κοινωνική συνοχή και δικαιοσύνη

Το ΕΣΑΑ σχεδιάστηκε λαμβάνοντας υπ' όψιν τη χρηματοδότηση του Σχεδίου Ανάκαμψης για την Ευρώπη [Next Generation EU] για την Ελλάδα. Επιπλέον, ευθυγραμμίζεται πλήρως με τις Συστάσεις Ανά Χώρα (ΣΑΧ) που απευθύνονται στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου [το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον συντονισμό και την επιτήρηση των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών] και το σχέδιο στοχεύει να ενισχύσει τη μεγέθυνση, την παραγωγικότητα, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική και κοινωνική ανθεκτικότητα.

Το 2019, το Συμβούλιο της ΕΕ συνέστησε στην Ελλάδα να αντιμετωπίσει τις υπερβολικές της μακροοικονομικές ανισορροπίες επιδιώκοντας μεταρρυθμίσεις και εστιάζοντας στις επενδύσεις. Η αξιολόγηση της Ελλάδας από την Επιτροπή για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2020 κατέληγε πως η χώρα αντιμετώπιζε υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες (υψηλό δημόσιο χρέος, υψηλό ποσοστό μη-εξυπηρετούμενων δανείων στους τραπεζικούς ισολογισμούς και διαχρονικά υψηλό ποσοστό ανεργίας γύρω στο 17%, το οποίο έπληττε ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ομαδοποίησε τις ΣΑΧ που αφορούσαν την Ελλάδα για το 2019 και το 2020 με βάση τέσσερις άξονες: α) δημόσια οικονομικά και υγειονομική περίθαλψη· β) αγορά εργασίας και κοινωνική πολιτική· γ) δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις· και δ) διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της οικονομίας.

Το κεντρικό στοιχείο του Σχεδίου είναι η κινητοποίηση σημαντικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα, με στόχο την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων, προκειμένου να επιτευχθούν σημαντικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους έξι πυλώνες του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), με ιδιαίτερη έμφαση στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Το Ελληνικό ΣΑΑ («Ελλάδα 2.0») θα προσφέρει συνολική βοήθεια 30,9 δις ευρώ με τη μορφή επιχορηγήσεων και δανεισμού και αναμένεται να κινητοποιήσει συνολικές επενδύσεις και κεφάλαια ύψους 57,5 δις ευρώ κατά τα επόμενα τέσσερα έτη.

Το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» φιλοδοξεί να αλλάξει το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης της χώρας – εστιάζοντας στην πράσινη μετάβαση – ως προς τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τις επενδύσεις και τις δεξιότητες προστιθέμενης αξίας, καθώς επίσης και ως προς την κοινωνική συνοχή και ανθεκτικότητα. Η απορρόφηση των κεφαλαίων του Ταμείου Ανάκαμψης αναμένεται να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και να υποστηρίξει τη μετάβαση προς μία βιώσιμη και ανθρωποκεντρική οικονομική ανάπτυξη, θέτοντας τα θεμέλια για την Ελλάδα του μέλλοντος: μία Ελλάδα περισσότερο βιώσιμη, πιο ψηφιακή και ταυτόχρονα πιο ανθεκτική.

Το ελληνικό σχέδιο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της ΕΕ στις 13 Ιουλίου του 2021, επιτρέποντας την εκταμίευση της προ-χρηματοδότησης ύψους 4 δις ευρώ για την Ελλάδα στις 9 Αυγούστου του 2021. Περαιτέρω εκταμιεύσεις θα πραγματοποιηθούν έως το 2026, με την ολοκλήρωση των ορόσημων και στόχων που έχουν συμφωνηθεί. Οι επιχορηγήσεις έχει προγραμματιστεί να

πραγματοποιηθούν σε εννέα ισόποσες δόσεις, και τα δάνεια σε έξι ισόποσες δόσεις. Ένα πρώτο αίτημα πληρωμής υποβλήθηκε από την Ελλάδα στις 29 Δεκεμβρίου του 2021 για την ολοκλήρωση 15 ορόσημων. Στις 7 Ιανουαρίου του 2022, ξεκίνησε η εφαρμογή 103 μέτρων, που αντιστοιχούν σε 6,1 δις ευρώ.

Budget

Pillars	RRF Budget (in €bn)	Mobilised Investment Resources (in €bn)
1. Green Transition	6.0	10.4
2. Digital Transformation	2.1	2.1
3. Employment, Skills, Social Cohesion (Health, Education, Social Protection)	5.2	5.3
4. Private investment and transformation of the economy	4.8	7.8
Sum of Grants <i>Green tag: €6.9bn (38%), Digital tag: €4.0bn (22%)</i>	18.2	25.6
Loans	12.7	31.8
Total Investment Resources	30.9	57.5

Οι Βασικές επενδύσεις που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ έχουν ως εξής:

- - Αναβάθμιση της ενεργειακής αποδοτικότητας για τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα
- - Επενδύσεις στην αποθήκευση ενέργειας, στα ηλεκτρικά σημεία φόρτισης, στις μπαταρίες, στα ηλεκτρικά οχήματα
- - Βελτίωση της ηλεκτρικής διά-συνδεσιμότητας των νησιών
- - Σχέδιο εθνικής αναδάσωσης, βιοποικιλότητας και ενίσχυσης της πολιτικής προστασίας
- - Πολεοδομία και στρατηγική αστική αναγέννηση
- - Υποδομές 5G, γρήγορες ευρυζωνικές συνδέσεις, υποδομές οπτικών ινών στα κτήρια, υποβρύχια καλώδια οπτικών ινών
- - Ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα (Υγεία, Εκπαίδευση, Δικαιοσύνη, ΕΦΚΑ, Πολεοδομία, χορήγηση αδειών, κ.λπ.), με έμφαση στα αρχεία, τη διά-λειτουργικότητα των συστημάτων της Τεχνολογίας Πληροφοριών και ποιοτικές υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες
- - Ισχυρά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις (πράσινη ενέργεια, ψηφιακός μετασχηματισμός, καινοτομία, εξωστρέφεια, οικονομίες κλίμακας)
- - Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού τομέα σε νέα, μεγάλα έργα υποδομών (άρδευση, σιδηρόδρομοι)
- - Επενδύσεις στον πολιτισμό, τον τουρισμό και τον αγρο-διατροφικό τομέα ως κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης
- - Κατάρτιση, αναβάθμιση και επανεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού (με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες)

- - Μεγάλες επενδύσεις στην υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων
- Οι τομείς αυτοί αλληλεπικαλύπτονται σημαντικά με τους στόχους του ACG 150, ιδιαίτερα όσον αφορά την έμφαση στη βιωσιμότητα, την τεχνολογία, τη συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού, την εφοδιαστική αλυσίδα, τα τρόφιμα και τον τουρισμό.

Οι βασικές μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν:

- Μεταρρύθμιση της διαδικασίας χορήγησης αδειών για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Προαγωγή της ηλεκτροκίνησης μέσω ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου
- Προετοιμασία πολεοδομικών σχεδίων, καθιέρωση νέου χωροταξικού σχεδιασμού για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βιομηχανία, τουρισμό και υδατοκαλλιέργειες, και θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός
- Σχέδιο δράσης για την παροχή «πελατοκεντρικών» ψηφιακών υπηρεσιών από τη δημόσια διοίκηση
- Τεχνολογία 5G και ανάπτυξη καινοτόμων ψηφιακών υπηρεσιών
- Μετάβαση σε γρήγορη ευρυζωνική σύνδεση
- Ψηφιακός μετασχηματισμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)
- Μεταρρυθμίσεις για την προαγωγή της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας
- Μεταρρυθμίσεις για την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τη χορήγηση αδειών, βελτίωση της ευκολίας διεξαγωγής επιχειρηματικής δραστηριότητας, στήριξη των επενδύσεων και διευκόλυνση του εμπορίου
- Βελτίωση της αποδοτικότητας του δικαστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης και της διοικητικής μεταρρύθμισης
- Κίνητρα για οικονομίες κλίμακας μέσω της αύξησης του μεγέθους των επιχειρήσεων
- Αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης και των Βάσεων Μεγάλων Δεδομένων [Big Data] ενάντια στη φοροδιαφυγή
- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση του συστήματος αναβάθμισης και επανακατάρτισης της Ελλάδας
- Μεταρρύθμιση του εργατικού δικαίου
- Μεταρρύθμιση των ενεργητικών και παθητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβάνοντας την αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό
- Ψηφιοποίηση της εκπαίδευσης, τόσο από άποψη εξοπλισμού όσο και των προγραμμάτων σπουδών
- Μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και ψηφιακή υπηρεσία τηλεϊατρικής
- Εκπαίδευση εναντίον των διακρίσεων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα

Το ποσό των 12,7 δις ευρώ που χρηματοδοτήθηκε από το δανειακό κονδύλιο του ΜΑΑ θα διοχετευτεί μόνο σε έργα που αντανάκλουν τις προτεραιότητες της Επιτροπής Πισσαρίδη. Τα δάνεια πρόκειται να προσφερθούν μέσω των Διεθνών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΔΧΙ) και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και θα κατευθυνθούν αποκλειστικά στον ιδιωτικό τομέα, εξ ολοκλήρου βάσει κριτηρίων της αγοράς, χωρίς κρατική συμμετοχή. Η μέγιστη χρηματοδότηση του

ΜΑΑ ορίστηκε στο 50% της αξίας του έργου χωρίς κρατικές εγγυήσεις και η συμμετοχή των τραπεζών και των επενδυτών θα είναι τουλάχιστον 30% και 20%, αντίστοιχα.

Όσον αφορά την οικονομία της χώρας, ο στόχος είναι να γίνει πιο ανταγωνιστική, αποδοτική και πράσινη, με λιγότερο γραφειοκρατική, πιο ψηφιοποιημένη δημόσια διοίκηση και ένα αντίστοιχο επιχειρηματικό περιβάλλον, καθώς και με ένα πιο φιλικό προς την ανάπτυξη φορολογικό σύστημα. Οι μεταρρυθμίσεις αποσκοπούν να καλύψουν το μεγάλο επενδυτικό κενό και να κινητοποιήσουν τις ιδιωτικές επενδύσεις μέσω της δανειακής συνιστώσας του ΜΑΑ, βελτιώνοντας την παραγωγικότητα της Ελλάδας. Αυτό αναμένεται να κινητοποιήσει 59,8 δις ευρώ, συμπεριλαμβάνοντας τους πόρους από το σχέδιο. Όσον αφορά την κοινωνική διάσταση, το σχέδιο οραματίζεται μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στην αγορά εργασίας και στο υγειονομικό σύστημα για την ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης, την ενσωμάτωση των ευάλωτων ομάδων και την προαγωγή των ίσων ευκαιριών.

Η ανάλυση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) φανερώνει ότι ο μακροοικονομικός αντίκτυπος του σχεδίου θα είναι μία διαρκής άνοδος στο πραγματικό ΑΕΠ ύψους 6,9% έως το 2026, δηλαδή, μία συνεισφορά στον ρυθμό αύξησης της παραγωγής με ετήσιο μέσο όρο περίπου 1,15%, σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, στη διάρκεια της περιόδου 2021-2026 που καλύπτεται από την εφαρμογή του σχεδίου. Η ΤτΕ εκτιμά ότι η συνολική επίδραση των επιχορηγήσεων και των δανείων θα ισοδυναμεί με μία μέση ετήσια αύξηση περίπου 0,7% του πραγματικού ΑΕΠ, δηλαδή, 4,3% έως το 2026, όπου 1,45% αντιστοιχεί στις επιχορηγήσεις και 2,85% στα δάνεια. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αναμένεται να συνεισφέρουν κατά 0,45% ετήσιο μέσο όρο, δηλαδή 2,6% έως το 2026. Εν τω μεταξύ, η απασχόληση αναμένεται να αυξηθεί κατά 4% με τη δημιουργία μεταξύ 180.000 και 200.000 νέων μόνιμων θέσεων εργασίας στη διάρκεια της περιόδου 2021-2026.

Ο Κανονισμός του ΜΑΑ προσδιορίζει τέσσερις προτεραιότητες στο πλαίσιο των οποίων μπορεί να χρηματοδοτηθούν τα μέτρα. Το ΕΣΑΑ της Ελλάδας ευθυγραμμίζεται με αυτές τις τέσσερις ενότητες, και οργανώνεται γύρω από τέσσερις πυλώνες:

- Η «Πράσινη μετάβαση» στοχεύει να συνεισφέρει στη σταδιακή μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας. Οραματίζεται επενδύσεις στα ενεργειακά δίκτυα, και μεταρρυθμίσεις για την αύξηση της ανθεκτικότητας του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, την προαγωγή της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της ενεργειακής ανακαίνισης κτηρίων, καθώς και τη βελτίωση των υποδομών για ηλεκτρικά οχήματα. Περιλαμβάνει την αναθεώρηση του πολεοδομικού και του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, μέτρα για τη διαχείριση των απορριμμάτων και των λυμάτων, καθώς και για την αναδάσωση. Δεσμεύεται στην εξάλειψη της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον λιγνίτη έως το 2028. Πέραν των δανείων, η «Πράσινη μετάβαση», αποτελεί τον πυλώνα στον οποίο έχει χορηγηθεί το μεγαλύτερο μέρος των επιδοτήσεων ποσού 6,0 δις ευρώ.
- Η «Ψηφιακή μετάβαση» στοχεύει στην ενίσχυση της ευρυζωνικής συνδεσιμότητας και στην ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και των ΔΕΚΟ. Προβλέπει επενδύσεις για την ανάπτυξη δικτύων 5G, την αξιοποίηση υποβρύχιων καλωδίων, τη σύνδεση της ηπειρωτικής Ελλάδας με τα νησιά και την Κύπρο, καθώς και για τη στήριξη της υιοθέτησης ψηφιακών τεχνολογιών από επιχειρήσεις, ιδιαίτερα τις ΜΜΕ. Η επιχορήγηση που της αντιστοιχεί ανέρχεται στα 2,1 δις ευρώ.
- Ο πυλώνας «Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή» αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας, και στη βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και των ανεπαρκειών της κατάρτισης, συμπεριλαμβάνοντας τον ψηφιακό μετασχηματισμό βασικών κλάδων της απασχόλησης και των δημόσιων υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης. Οι επενδύσεις στην υγειονομική περίθαλψη θα επιδιώξουν να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή και την ανθεκτικότητα του τομέα υγείας. Επιχορηγήσεις ύψους 5,2 δις ευρώ κατανέμονται σε αυτόν τον πυλώνα.

- Ο πυλώνας «Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας» προβλέπει την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης και τη βελτίωση του δικαστικού και του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οραματίζεται την ψηφιοποίηση, τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου δημοσιονομικής διαχείρισης, τα φορολογικά κίνητρα, και ένα σύνολο μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και επενδύσεις σε βασικούς τομείς της οικονομίας. 4,84 δις ευρώ έχουν διατεθεί από τη συνιστώσα της επιχορήγησης. Ο πυλώνας περιλαμβάνει τη χρήση δανείων συνολικού ύψους 12,8 δις ευρώ για μακροπρόθεσμες επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, καθώς επίσης και μεταρρυθμίσεις για την απλοποίηση του κανονιστικού πλαισίου και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό του ΜΑΑ, τουλάχιστον 37% των πόρων του ΕΣΑΑ πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση της πράσινης μετάβασης και τουλάχιστον 20% πρέπει να συνεισφέρουν στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Και οι τέσσερις πυλώνες υποστηρίζουν την πράσινη μετάβαση της Ελλάδας. Το ελληνικό σχέδιο, με τη σειρά του, υπερβαίνει ελαφρώς τους στόχους για τις δαπάνες, αφιερώνοντας 37,5% του σχεδίου στην πράσινη μετάβαση και 23,3% στην ψηφιακή μετάβαση.

Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης 18 συνιστώσες στο πλαίσιο των διαφορετικών πυλώνων, οι οποίες περιλαμβάνουν αλληλοενισχυτικά μέτρα, και καλύπτουν 106 επενδύσεις και 67 μεταρρυθμίσεις. Προβλέπονται πρόσθετες επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα μέσω της δανειακής διευκόλυνσης.

Το ελληνικό ΕΣΑΑ προτείνει 67 μεταρρυθμίσεις, που αντιστοιχούν στο 39% των μέτρων του σχεδίου. Δέκα από αυτές αποτελούν βασικές μεταρρυθμίσεις δεδομένου του αντίκτυπου και της ωριμότητάς τους, ενώ οι υπόλοιπες ταξινομούνται στις 28 «ομάδες» μέτρων, ανάλογα με τον συγκεκριμένο στόχο τους και το αρμόδιο υπουργείο. Το σχέδιο επιταχύνει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και συμπληρώνει εκείνες που οραματίστηκε το εθνικό μεταρρυθμιστικό σχέδιο.

Μεταξύ των βασικών μεταρρυθμίσεων, τέσσερις άπτονται της περιβαλλοντικής διάστασης (Πυλώνας 1), στοχεύοντας στη βελτίωση της αποδοτικότητας της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της ανάπτυξης μονάδων παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την εγκατάσταση δημόσια διαθέσιμων υποδομών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και την προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης απορριμμάτων και υδάτων.

Το σχέδιο προβλέπει τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών, τη μείωση της γραφειοκρατίας και των διοικητικών εξόδων (Πυλώνας 2). Περιλαμβάνει τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας του εργατικού δικαίου και την ψηφιοποίηση της απασχόλησης και των συναφών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης, μέσω της εισαγωγής ενός ενιαίου πληροφορικού συστήματος για την παρακολούθηση της αγοράς εργασίας. Καλύπτει επίσης την ανθεκτικότητα του υγειονομικού τομέα (Πυλώνας 3).

Το σχέδιο προτίθεται να εξορθολογίσει τις σχετικές δαπάνες, και πιο συγκεκριμένα να μειώσει το ποσό ανάκτησης για τα φαρμακευτικά προϊόντα, και να επενδύσει στη φαρμακευτική έρευνα και ανάπτυξη. Οι μεταρρυθμίσεις που υπάγονται στον πυλώνα 4 στοχεύουν να απλοποιήσουν το θεσμικό πλαίσιο και το επιχειρηματικό περιβάλλον, προσπάθειες που θα αποδειχθούν καθοριστικές στο κλείσιμο του επενδυτικού χάσματος της χώρας.

Συγκεκριμένα, ο Πυλώνας-3 «Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή» περιέχει ένα καθοριστικό στοιχείο με τίτλο «3.2 Εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση, και δεξιότητες». Ο προϋπολογισμός του ΜΑΑ θα φτάσει τα 2,3 δις ευρώ και οι επενδυτικοί πόροι που θα κινητοποιηθούν έως τα 2,4 δις ευρώ.

Πιο αναλυτικά:

Απόκτηση Διά Βίου Δεξιοτήτων (συνολικό ποσό: 1,04 δις ευρώ)

Μέσω ενός συνόλου εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, ο γενικός στόχος είναι η αύξηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και της συνάφειας του συστήματος διά βίου μάθησης, και η ενίσχυση των πρακτικών αναβάθμισης και απόκτησης νέων δεξιοτήτων σε όλους τους τομείς. Ο στρατηγικός στόχος αυτού του πακέτου μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων είναι η ανάπτυξη ενός καινοτόμου μηχανισμού για τη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας, ώστε, με τον τρόπο αυτό, να καταστεί εφικτός ο σχεδιασμός πληροφορημένων πολιτικών για τις δεξιότητες και την αναβάθμισή τους.

Η διακυβέρνηση θα αποτελείται από τους ακόλουθους πυλώνες:

- Συμμετοχή όλων των βασικών ενδιαφερομένων μερών για τη δημιουργία και τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις δεξιότητες και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Υποστήριξη των εργοδοτών, των πολιτών, των παρόχων εκπαίδευσης και κατάρτισης, και άλλων ενδιαφερόμενων μερών στη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων.
- Η κυβέρνηση, ευθυγραμμισμένη με τις προτεραιότητες εθνικής πολιτικής και αλληλεπιδρώντας με βασικούς εθνικούς φορείς και παράγοντες, θα εξετάσει διεξοδικά την πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών δεξιοτήτων και την αντιστοίχιση δεξιοτήτων στο σύνολο του εθνικού περιβάλλοντος και θα προσδιορίσει δυνατές ευκαιρίες ανάπτυξης για το κοντινό μέλλον.

Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις αποσκοπούν (α) στη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων για όλους, (β) τη μείωση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στο πλαίσιο μιας αγοράς εργασίας σε φάση ανάκαμψης, (γ) την προαγωγή του οικονομικού αλφαριθμητισμού για όλους, (δ) την αύξηση της ποιότητας των προσπαθειών αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της συνάφειάς τους με την αγορά εργασίας, όπως και μέσω στοχευμένων πολιτικών και με έμφαση στην ψηφιακή μετάβαση.

Αριστεία στα Πανεπιστήμια και Καινοτομία (συνολικό ποσό: 471 εκ. ευρώ)

Αυτή η μεταρρύθμιση αποβλέπει στη βελτίωση της ερευνητικής απόδοσης των ελληνικών πανεπιστημίων και της ποιότητας της προσφερόμενης στους φοιτητές εκπαίδευσης, με όρους δεξιοτήτων και συνάφειας με την αγορά εργασίας. Η επίτευξη αυτών των στόχων θα αποφέρει πολυάριθμες δευτερογενείς συνέπειες στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, μέσω της οικοδόμησης ενός δυναμικού οικοσυστήματος καινοτομίας, της προσέλκυσης ειδικευμένου και καταξιωμένου ακαδημαϊκού προσωπικού και ερευνητών, καθώς και μέσω της ενθάρρυνσης της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης. Περαιτέρω, θα συνεισφέρει στη διεθνή ανταγωνιστικότητα, την τοποθέτηση και την ορατότητα των ελληνικών πανεπιστημίων, συνεισφέροντας με τον τρόπο αυτό προς την κατεύθυνση της ανάδειξης της Ελλάδας σε έναν διεθνή εκπαιδευτικό κόμβο και τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών των αποφοίτων.

Ενίσχυση του Συστήματος Μαθητείας (συνολικό ποσό: 143 εκ. ευρώ)

Στόχος της μεταρρύθμισης είναι η αναμόρφωση των ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ (σχολές επαγγελματικής μαθητείας του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης) ως οργανικού μέρους της κυβερνητικής στρατηγικής για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) και τη νεανική απασχόληση.

Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (συνολικό ποσό: 69 εκ. ευρώ)

Οι βασικές πτυχές της μεταρρύθμισης αυτής συνίστανται 1) στη βελτίωση του ελέγχου ποιότητας (π.χ. συστήματα αξιολόγησης που παρακολουθούν την πρόοδο και την επίδοση των εκπαιδευομένων) στις μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης (ΟΑΕΔ) και 2) στον εκσυγχρονισμό των θεματικών ενότητων τους σε συμφωνία με τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, ως μέρος της συνολικής μεταρρύθμισης των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας από τον ΟΑΕΔ.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Εκπαίδευσης (συνολικό ποσό: 364 εκ. ευρώ)

Η πρόταση αυτή θέτει στο προσκήνιο τον ψηφιακό μετασχηματισμό της εκπαίδευσης με όρους περιεχομένου, υποδομών και υπηρεσιών, στο πλαίσιο μιας συνολικής μεταρρυθμιστικής στρατηγικής για την ενημέρωση των αναλυτικών προγραμμάτων, τον εξορθολογισμό των υπηρεσιών και την παρακολούθηση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Ο στόχος είναι να τεθούν γερά θεμέλια για ένα συμπεριληπτικό ψηφιακό εκπαιδευτικό μοντέλο στην Ελλάδα, κάτι που αποτελεί βασική προϋπόθεση για μία ανθεκτική και ανταγωνιστική ελληνική οικονομία μακροπρόθεσμα. Με αφετηρία τη Στρατηγική Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα 2020-2023, ο στόχος είναι η αξιοποίηση λύσεων που έχουν δοκιμαστεί παγκόσμια και η ένταξη στη διεθνή προσπάθεια για την αύξηση της καινοτομίας μέσω της ανταλλαγής γνώσεων και δεξιοτήτων. Η επένδυση αποτελείται από τα ακόλουθα στοιχεία:

1. Ψηφιακό Περιεχόμενο στα Σχολεία
2. Ψηφιακός Εξοπλισμός στα Σχολεία
3. Επαγγελματική ανάπτυξη των δασκάλων στα σχολεία
4. Ψηφιακές Υπηρεσίες στα Σχολεία και τα Πανεπιστήμια

Μεταρρύθμιση για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (συνολικό ποσό: 92 εκ. ευρώ)

Αυτή η επένδυση επιδιώκει την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών των μονάδων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) σε ολόκληρη την Ελλάδα, και συγκεκριμένα όσον αφορά την προσφορά εργαστηριακού εξοπλισμού για Εργαστηριακά Κέντρα για ΙΕΚ, ΕΠΑΛ, Μετα-Δευτεροβάθμιο Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας και Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης.

7. Η Αντίδραση της Αγοράς στην Έκθεση «Ελλάδα 2.0»

Έχουν καταγραφεί διάφορες απαντήσεις στην ανακοίνωση της Έκθεσης «Ελλάδα 2.0». Η Τράπεζα της Ελλάδος, το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ και το Ινστιτούτο Οικονομικών Levy, η WWF, το ΔΝΤ, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ) και η Deloitte Βορειοδυτικής Ευρώπης, μεταξύ άλλων, έχουν όλοι δείξει ζωντανό ενδιαφέρον για την πρωτοβουλία αυτή.

Μία ανάλυση των ΜΜΕ από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) εκτιμά τον δυνητικό οικονομικό αντίκτυπο των κεφαλαίων του ΜΑΑ και των σχεδιαζόμενων μεταρρυθμίσεων. Υπογραμμίζει ότι έπειτα από τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι ελληνικές ΜΜΕ, οι οποίες επλήγησαν από την πανδημία και την ελληνική κρίση, ο ΜΑΑ προσφέρει μία μοναδική ευκαιρία για τη γεφύρωση του χάσματος ανταγωνιστικότητας με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο σχέδιο ανάκαμψης της κυβέρνησης, η ομαλή εφαρμογή του ελληνικού ΜΑΑ θα μπορούσε να ενισχύσει το ΑΕΠ κατά περίπου 6,9% έως το 2026 (1,45% από τα άμεσα αποτελέσματα των επιχορηγήσεων, 2,85% από τα δάνεια, και 2,6% από τον αντίκτυπο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων).

Το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ) και το Ινστιτούτο Οικονομικών Levy ανέλυσαν την πορεία της ελληνικής οικονομίας το 2021 και το 2022 σύμφωνα με δύο σενάρια οικονομικής πολιτικής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τόσο η ταχύτητα της απορρόφησης των πόρων του ΜΑΑ όσο και η μείωση της ανεργίας αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη δυναμική της ελληνικής ανάκαμψης. Σε ένα προγενέστερο ενημερωτικό δελτίο των οικονομικών προοπτικών της Ελλάδας για το 2021, το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ είχε επισημάνει τον καθοριστικό ρόλο του τρόπου με τον οποίο θα διοχετευτούν τα κεφάλαια του ΜΑΑ για την ανάκαμψη της Ελλάδας.

Προτού η Ελλάδα υποβάλει το σχέδιο, το ελληνικό παράρτημα του περιβαλλοντικού οργανισμού «Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση» (WWF) υποστήριξε ότι αν και αρκετά εγχειρήματα φάνηκαν πως είχαν θετικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο, στις περισσότερες περιπτώσεις ο αντίκτυπος αυτός δεν ήταν δυνατό να υπολογιστεί. Ο οργανισμός θεώρησε το σχέδιο ανεπαρκές όσον αφορά, συγκεκριμένα, την κυκλική οικονομία, τη βιολογική καλλιέργεια και τη μετάβαση προς τη βιωσιμότητα στον αγρο-διατροφικό τομέα και την αλιεία.

Τον Νοέμβριο του 2020 η έκθεση ανά χώρα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) για την Ελλάδα τόνισε ότι οι ευπάθειες της χώρας που σχετίζονται με το χρέος μετριάζονταν από ένα σημαντικό ταμειακό απόθεμα και από τα κεφάλαια του Σχεδίου Ανάκαμψης για την Ευρώπη (NGEU). Τα κεφάλαια του NGEU θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη, αλλά χρειαζόταν να αντιμετωπιστούν τα διαρθρωτικά εμπόδια.

Σε μία συνέντευξη τον Απρίλιο του 2021, ο Επικεφαλής Οικονομολόγος του ΕΜΣ, Ρολφ Στράουχ, τόνισε ότι το NGEU και το ΣΑΑ παρουσίασαν μία μοναδική ευκαιρία για την ανάκαμψη της Ελλάδας μετά την πανδημία. Καλωσόρισε την έμφαση της κυβέρνησης στις επενδύσεις, στην επιδίωξη ενός ισχυρότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, καθώς και σε ένα βελτιωμένο δικαστικό σύστημα και πτωχευτικό πλαίσιο. Επίσης, υποστήριξε ότι, εάν η Ελλάδα πραγματοποιούσε την καλύτερη δυνατή χρήση των κεφαλαίων του NGEU, θα ήταν εφικτό να γεφυρώσει το χάσμα που προκλήθηκε από την πανδημία και να απελευθερώσει το μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό της δυναμικό, ακόμα και πάνω από τα προ της πανδημίας επίπεδα.

Το Σχέδιο Ανάκαμψης για την Ευρώπη (NGEU) και το εθνικό σχέδιο «Ελλάδα 2.0» ήταν το αντικείμενο δύο εξειδικευμένων επιθεωρήσεων από την Deloitte Βορειοδυτικής Ευρώπης (μαζί με την Deloitte της Κεντρικής Μεσογείου) και την Deloitte Ελλάδος (με την υποστήριξη των μελών του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών - ΣΕΒ), σχετικά με τους Ευρωπαίους πολίτες και τις ελληνικές επιχειρήσεις αντίστοιχα.

Η Deloitte Ελλάδας διεξήγαγε μία πανεθνική έρευνα σε περισσότερες από 100 επιχειρήσεις κατά την έναρξη του δεύτερου εξαμήνου του 2022 με στόχο να καταγράψει την αντίληψη των ελληνικών επιχειρήσεων σχετικά με το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0», καθώς επίσης και την πιθανότητα και τις προϋποθέσεις αξιοποίησης των πόρων του προγράμματος για τις μελλοντικές επιχειρηματικές ανάγκες των εν λόγω εταιρειών, συνεισφέροντας ουσιαστικά στην ανάκαμψη της οικονομίας.

Σύμφωνα με την πανελλαδική έρευνα της Deloitte Ελλάδας, τα σημαντικότερα ευρήματα που προέκυψαν κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

Η γενική αντίληψη της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας για το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» είναι ότι αποτελεί μία μοναδική, θετική αναπτυξιακή ευκαιρία για τις επιχειρήσεις. Σε αυτήν τη βάση, περισσότερες από εννέα στις δέκα ελληνικές εταιρείες θεωρούν το πρόγραμμα στρατηγικό και απαραίτητο εργαλείο για τη στήριξη των πολιτικών επιχειρηματικής ανάκαμψης στην Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα, διατυπώθηκε η άποψη ότι η Ψηφιοποίηση και Καινοτομία (23%), η Έρευνα και Ανάπτυξη (19%), το Περιβάλλον και η Βιωσιμότητα (17%) και οι Υποδομές (16%) αναμένεται να διαδραματίσουν τον σημαντικότερο ρόλο σε αυτή την ανάκαμψη, ενώ όλοι οι τομείς συνδέονται στενά με τις πρωτοβουλίες του ACG 150.

Αντίστοιχα, η γραφειοκρατία / καθυστέρηση διαδικασιών (32%), η καθυστέρηση / αδυναμία εφαρμογής μεταρρυθμίσεων (32%) και η απορροφητικότητα των κεφαλαίων (24%) αναδείχθηκαν στις σημαντικότερες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0».

Αν και μόλις το 41% της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας θεωρεί πως ο βαθμός ψηφιακής ωριμότητας εντός των επιχειρήσεών τους κρίνεται ως «Ικανοποιητικός», περισσότερες από έξι στις δέκα ελληνικές εταιρείες τείνουν να χρησιμοποιούν έως και 50% του επενδυτικού τους σχεδίου για τα επόμενα δέκα έτη σε επενδύσεις ψηφιακού μετασχηματισμού. Καθ' οδόν προς ένα πιο ψηφιακό μέλλον, η πανελλαδική έρευνα κατέδειξε ότι η κυβερνοασφάλεια (23%) και η έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων (30%) αποτελούν τις μεγαλύτερες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Έρευνα και Καινοτομία: Είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι πάνω από το 60% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρεί πως το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις/ανάγκες των εν λόγω επιχειρήσεων ως προς την καινοτομία και την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Πράγματι, οι Επιχορηγήσεις (39%) και τα Εθνικά Προγράμματα όπως το «Έρευνα Δημιουργία Καινοτομία» (30%) χαρακτηρίστηκαν από τις ελληνικές επιχειρήσεις ως οι σημαντικότεροι πόροι για την αξιοποίηση της έρευνας και την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Εξίσου ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι 90% των επιχειρήσεων αναγνωρίζουν ως πολύ σημαντική τη δημιουργία μιας στρατηγικής σχέσης ανάμεσα στην Καινοτομία και τη Βιωσιμότητα ως μία πολύ προοδευτική και αναγκαία έννοια για την ανάπτυξη ενός ισχυρού συγκριτικού πλεονεκτήματος.

Πράσινη μετάβαση: Περίπου 70% των ελληνικών επιχειρήσεων πιστεύουν ότι το πρόγραμμα μπορεί σε μεγάλο βαθμό να καλύψει τις απαιτήσεις/ανάγκες του επιχειρηματικού τομέα λαμβάνοντας παράλληλα υπ' όψιν την πράσινη μετάβαση. Επιπλέον, η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας (23%) και η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας (16%) αποτελούν τους δημοφιλέστερους τομείς για τις επενδύσεις της πράσινης μετάβασης, ενώ ταυτόχρονα η κοινωνική ευθύνη (21%) και η θετική εικόνα και φήμη των επιχειρήσεων (20%) αναδεικνύονται στα σημαντικότερα κίνητρα για την ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρηματικών δράσεων (κριτήρια που αφορούν περιβάλλον, κοινωνία και διακυβέρνηση - ESG).

Σύμφωνα με την εγχώρια επιχειρηματική κοινότητα, η έλλειψη πόρων και χρηματοδότησης ή/και φορολογικών κινήτρων (53%), το υψηλό κόστος και οι ανεπαρκείς προϋπολογισμοί (42%), καθώς επίσης και η αβεβαιότητα σχετικά με την απόδοση των επενδύσεων (38%) αποτελούν τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης.

Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή: Η δυσκολία εύρεσης ικανού εργατικού δυναμικού παραμένει μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της ελληνικής οικονομίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν 75% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρούν την απουσία ανθρώπινου δυναμικού με εξειδικευμένες δεξιότητες ως τον βασικό παράγοντα που παρεμποδίζει την ανάπτυξη της επιχείρησής τους κατά τα επόμενα χρόνια. Πράγματι, τουλάχιστον έξι στις δέκα επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολία στην ανεύρεση εξειδικευμένων ανθρώπινων πόρων.

Σε αυτήν τη βάση, περισσότερες από οκτώ στις δέκα εταιρείες θεωρούν ότι η μεταρρύθμιση που αποσκοπεί στη ριζική, τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του συστήματος και των δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού θα αποτελέσει έναν αναγκαίο παράγοντα για την ανάπτυξη κατά τα επόμενα χρόνια. Επιπροσθέτως, όπως υπογραμμίζεται από την πρόσφατη πανευρωπαϊκή έρευνα της Deloitte σχετικά με την εκπαίδευση στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (STEM), το ζήτημα είναι η προαγωγή της κριτικής σκέψης και των υβριδικών δεξιοτήτων, καθώς επίσης και η μετάβαση προς την πρωτότυπη σκέψη και την προσαρμοστικότητα που πρέπει να καταδεικνύονται απέναντι στη συνεχή αβεβαιότητα.

Επενδύσεις και αναπτυξιακό σχέδιο: Εν κατακλείδι, η έκθεση της Deloitte Ελλάδος υπογραμμίζει το ανθρώπινο δυναμικό (20%), τις τεχνολογίες πληροφορικής & επικοινωνιών (19%) και την έρευνα & ανάπτυξη (16%) ως τους δημοφιλέστερους τομείς για επενδύσεις στα επόμενα δέκα χρόνια. Είναι αξιοσημείωτο ότι σχεδόν 50% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρούν ότι είναι πιθανό/πολύ πιθανό να αξιοποιήσουν τους πόρους του προγράμματος «Ελλάδα 2.0» για ενδεχόμενες εξαγορές ή συγχωνεύσεις.

8. Η Οικονομική Έρευνα του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα (2023)

Τον Ιανουάριο του 2023, ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) δημοσίευσε την τελευταία επισκόπηση της οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας και των πολιτικών της. Σύμφωνα με την έρευνα, η Ελλάδα έχει ανακάμψει αισθητά από την κρίση του COVID.

Τα καλά νέα είναι ότι τα κυβερνητικά μέτρα στήριξης, η αναζωογόνηση του τουρισμού και άλλες εξαγωγές, καθώς επίσης και η βελτίωση της καταναλωτικής και επενδυτικής εμπιστοσύνης έχουν από κοινού υποστηρίξει μία ανάκαμψη στη ζήτηση, επαναφέροντας το ΑΕΠ στα επίπεδα προ της κρίσης του COVID. Οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, βοηθώντας στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Αυτοί οι παράγοντες και η λήξη των προγραμμάτων εργασίας μικρής διάρκειας συνεισέφεραν στην ισχυρή αύξηση των θέσεων εργασίας και μείωσαν το ποσοστό ανεργίας στο χαμηλό δωδεκαετίας.

Τα κακά νέα είναι ότι η αύξηση στις τιμές της ενέργειας, οι διαταραχές του εφοδιασμού και η εκ νέου αβεβαιότητα, ιδιαίτερα έπειτα από την επιθετικότητα της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας, επιβραδύνουν ιδιαίτερα την ανάκαμψη. Ο πόλεμος επηρεάζει άμεσα την παροχή και το κόστος της ενέργειας για την Ελλάδα. Οι έμμεσες συνέπειές του είναι η συμπίεση των δαπανών και η επιβράδυνση των επενδύσεων και των προσλήψεων. Η επιταχυνόμενη εκταμίευση του φιλόδοξου ΣΑΑ από την κυβέρνηση και η διευρυνόμενη δημοσιονομική στήριξη προς τους καταναλωτές ενέργειας έχουν μετριάσει τον αντίκτυπο αυτών των κλυδωνισμών και θα βοηθούσαν την ανάκαμψη να συνεχιστεί όταν αποκατασταθεί η ασφάλεια και σταθεροποιηθούν οι ενεργειακές τιμές.

Η ανάκαμψη επιβραδύνεται (αριθμοί σε %) (πηγή ΟΟΣΑ / OECD-2023)

	2022	2023	2024
Gross domestic product	5.1	1.1	1.8
Private consumption	8.0	0.5	1.4
Gross fixed capital formation	8.5	2.5	5.0
Exports of goods and services	5.1	-0.5	2.9
Current account balance (% of GDP)	-7.1	-8.9	-8.8
Employment	6.2	1.1	0.3
Harmonised consumer price index	9.5	3.7	2.3
Fiscal balance (% of GDP)	-4.3	-2.6	-1.7
Primary budget balance (% of GDP)	-1.6	0.5	1.5
Government gross debt (Maastricht definition, % of GDP)	175.1	170.7	163.6

Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ, οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις για τη διαχείριση των δημόσιων επενδύσεων μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση προκλήσεων όπως οι ελλείψεις καταρτισμένου προσωπικού και ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων σε πολλούς διαφορετικούς φορείς, όπως στην περίπτωση της σύναψης δημόσιων συμβάσεων. Η νέα εξειδικευμένη εφαρμογή δημόσιων έργων και τα ελεγκτικά σώματα ενδέχεται να βοηθήσουν περαιτέρω στη βελτίωση της

ποιότητας των δαπανών και της ακεραιότητας, συνεχίζοντας τις πρόσφατες προόδους στις αντιλήψεις περί διαφθοράς.

Όμως, μία βιώσιμη ανάκαμψη θα απαιτήσει την αντιμετώπιση μακροχρόνιων προκλήσεων. Το ποσοστό των ενηλίκων στην εργασία υπολείπεται του αντίστοιχου στις χώρες του ΟΟΣΑ, ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες και τους νέους, παρά την κάμψη στην εργασία που παρατηρήθηκε μετά-COVID. Ωστόσο, αναδεικνύονται ελλείψεις ως προς τις δεξιότητες και η γήρανση μειώνει τον ενεργό πληθυσμό. Η παράδοση χαμηλών ιδιωτικών επενδύσεων αποδυναμώνει την παραγωγικότητα και την ικανότητα των επιχειρήσεων να αδράξουν τις αναδυόμενες ευκαιρίες ως προς την ψηφιοποίηση και την πράσινη μετάβαση της οικονομίας.

Η κυβέρνηση εισηγήθηκε ορισμένες πολιτικές που θα μπορούσαν να αυξήσουν την απασχόληση των νέων. Έχει παρατηρηθεί αύξηση στον αριθμό και βελτίωση στην ποιότητα των μαθητιών και αναμόρφωση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης με στόχο μία μεγαλύτερη επικέντρωση στις δεξιότητες και την εμπειρία που απαιτούνται στο εργασιακό περιβάλλον. Η διεθνής εμπειρία του ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι το πιο επωφελές είναι η στήριξη της απασχόλησης των νέων με βάση προφίλ εξατομικευμένων αναγκών, καθώς και η επιστράτευση πολλαπλών παρεμβάσεων – όπως οι επιδοτήσεις προσωρινής απασχόλησης, η εστιασμένη κατάρτιση και η εργασιακή εμπειρία – είναι πιο επωφελείς.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις είναι σε χαμηλά επίπεδα εδώ και πολλά χρόνια. Η ψηφιοποίηση και η μετάβαση προς την πράσινη οικονομία δημιουργούν νέες επενδυτικές ευκαιρίες. Η άνοδος των άμεσων ξένων επενδύσεων δημιουργεί ευκαιρίες για εγχώριες επιχειρήσεις προκειμένου να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους και να διευρύνουν τις αγορές τους. Η διεύρυνση του ρόλου των μεσαίων και των μεγάλων επιχειρήσεων, όπως επίσης και η εμβάθυνση της διαχειριστικής ικανότητας, θα βοηθήσουν την Ελλάδα να αδράξει αυτές τις ευκαιρίες.

Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή θα καταστήσει επιτακτική την προσαρμογή των δημόσιων υποδομών και την ενθάρρυνση των ανθρώπων να λάβουν μέτρα προστασίας. Όμως, οι πολιτικές για το κλίμα μπορούν να υποδαυλίσουν τις αντιδράσεις και κινδυνεύουν να ανατραπούν. Η ευθύνη για την εφαρμογή κλιματικών πολιτικών κατανέμεται σε πολλούς φορείς, κάτι που αποδυναμώνει τη δυνατότητα αποτελεσματικής εφαρμογής. Πολλοί εργάτες και επιχειρήσεις θα χρειαστεί να προσαρμόσουν τις δεξιότητες και τις δραστηριότητές τους, αντίστοιχα. Τα ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας που σχετίζονται με το κλίμα εστιάζουν στους εργάτες που απασχολούνται στους τομείς οι οποίοι πλήττονται πιο άμεσα.

Η προετοιμασία των υποδομών της Ελλάδας για μία βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και για τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία, θα απαιτήσει περισσότερες και καλύτερης ποιότητας δημόσιες επενδύσεις. Στην εκπαίδευση, τόσο οι δαπάνες όσο και τα αποτελέσματα υστερούν σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ (για παράδειγμα, όσον αφορά τα συνολικά επίπεδα δεξιοτήτων των ενηλίκων), και η κυβέρνηση λαμβάνει εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις για να βελτιώσει τις επιδόσεις.

Η στρατηγική αναδανεισμού [δηλαδή ο δανεισμός χρημάτων με στόχο να χορηγηθούν σε κάποιον άλλον] επιδιώκει την παροχή έγκαιρης χρηματοδότησης σε κόστος χαμηλότερο της αγοράς για την αντιμετώπιση του μεγάλου χάσματος ιδιωτικών επενδύσεων της Ελλάδας, χωρίς την απαίτηση άμεσων συνεισφορών από το δημόσιο ταμείο.

Το φιλόδοξο πρόγραμμα προϋποθέτει ότι τα δάνεια κατευθύνονται σε νέες επενδύσεις που πληρούν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν πράσινες, ψηφιακές, ή που υποστηρίζουν τις εξαγωγές, την έρευνα και καινοτομία, ή τις συγχωνεύσεις και εξαγορές. Οι επενδύσεις χρηματοδοτούνται από μία εκ των τριών πηγών:

1. Τις βασικές εγχώριες ιδιωτικές τράπεζες, για επενδύσεις επιχειρήσεων κάθε μεγέθους. Τα Ταμεία Ανάκαμψης μπορούν να καλύψουν έως και το μισό επενδυτικό κόστος, ο ιδιωτικός επενδυτής τουλάχιστον 20% και η τράπεζα το υπόλοιπο ποσοστό.

2. Τα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κυρίως για σημαντικές επενδύσεις μεσαίων και μεγάλων εταιρειών. Η κυβέρνηση έχει συνάψει μία σύμβαση 5 δις ευρώ (2,6% του ΑΕΠ το 2022) με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και 0,5 δις ευρώ με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ). Τα Ταμεία Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μπορούν να καλύψουν έως και το μισό επενδυτικό κόστος και περιλαμβάνουν μία πρόσθετη συνεισφορά έως 0,5 δις ευρώ από την ΕΤΑΑ.

3. Ένα ταμείο για τη χρηματοδότηση έως και 70% των επενδύσεων κεφαλαίου σε μικρότερες και μεσαίες επιχειρήσεις δυνητικά υψηλής ανάπτυξης και ψηφιακής καινοτομίας, υπό την επίβλεψη της κρατικής ιδιοκτησίας Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΑΤΕ).

Το επιχειρηματικό κεφάλαιο μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα υποστηρικτικό για τους επιχειρηματίες χωρίς παγιωμένες σχέσεις με τράπεζες, όπως ερευνητές που επιδιώκουν να εμπορευματοποιήσουν τις καινοτομίες τους, ένας τομέας ο οποίος έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα προβληματικός στην Ελλάδα. Η κυβέρνηση επεκτείνει τη στήριξή της για εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου, ιδιαίτερα μέσω του αναδανεισμού των πιστώσεων της από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Μία ισχυρή, ανεξάρτητη επίβλεψη και λογοδοσία μπορεί να υποστηρίξει την επίδοσή τους και την αποδοτικότητα της διακυβέρνησης και των λειτουργιών τους.

Η αναζωογόνηση της προθυμίας των εταιρειών να επενδύσουν, να καινοτομήσουν και να αναπτυχθούν είναι απαραίτητη προκειμένου η Ελλάδα να αδράξει τις διαφαινόμενες ευκαιρίες για την ψηφιοποίηση και τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία. Η αυξημένη ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, και οι συνεχιζόμενες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της πρόσβασης στις χρηματοδοτήσεις έρχονται αντιμέτωπες με μακροχρόνια εμπόδια στις ιδιωτικές επενδύσεις. Ορισμένοι δείκτες υποδεικνύουν ότι ο ιδιωτικός τομέας της Ελλάδας ενδέχεται να αρχίζει να γίνεται πιο δυναμικός. Το ποσοστό των ταχέως αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων έχει αυξηθεί τα πρόσφατα χρόνια, οι μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις καθοδηγούν την ανάπτυξη στις εξαγωγές αγαθών, και οι ερευνητικές επιχειρηματικές δαπάνες αυξάνονται.

Η ενθάρρυνση τέτοιων θετικών τάσεων είναι απαραίτητη για την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων. Μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού και του μετοχικού κεφαλαίου τελούν παγιδευμένα στις επιχειρήσεις χαμηλής παραγωγικότητας και ανάπτυξης. Ο ασθενής επιχειρηματικός δυναμισμός, που αποτυπώνεται στο γεγονός ότι λίγοι νέοι διεκδικητές εισέρχονται στις αγορές, ενώ οι χαμηλής παραγωγικότητας επιχειρήσεις παραμένουν στην αγορά, και λίγοι εργάτες μετακινούνται σε πιο παραγωγικές επιχειρήσεις, καταπνίγουν την προθυμία για επένδυση και αύξηση της παραγωγικότητας.

Η παραγωγικότητα και η υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών από τις μικρές επιχειρήσεις υστερούν περαιτέρω ως προς τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Ένας αριθμός αυτών των επιχειρήσεων έχουν μια κληρονομιά από μη-εξυπηρετούμενα δάνεια και η αναδιάρθρωση αυτών των δανείων, ώστε να εξυπηρετούνται και πάλι, θα είναι το κλειδί για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις αυτές να αποκτήσουν και πάλι πρόσβαση σε νέα χρηματοδότηση.

9. Ελλάδα: Οι πιο πρόσφατοι διαθέσιμοι αριθμοί

Αν και η προοπτική για το 2023 και μετά παραμένει αβέβαιη, με το ΑΕΠ αρκετά πάνω από τα προ-COVID επίπεδα, τα αποτελέσματα της επαναλειτουργίας θα πρέπει πλέον να έχουν εν πολλοίς τελειώσει. Τα έσοδα από τον τουρισμό επέστρεψαν επίσης σε ιστορικά υψηλά επίπεδα το καλοκαίρι του 2022, καθιστώντας το μη πιθανό η Ελλάδα να αντικρίσει περαιτέρω σημαντική άνοδο το 2023.

Η ανάκαμψη που παρατηρείται στην απασχόληση αποτέλεσε ισχυρή κινητήρια δύναμη της κατανάλωσης στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2022, αλλά τώρα μοιάζει να χάνει τον δυναμισμό της. Οι αλλαγές στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα θα εξαρτηθούν ολοένα περισσότερο από τις εξελίξεις στον πληθωρισμό, με αναπόφευκτες παρενέργειες στην κατανάλωση. Οι επενδύσεις θα πρέπει, κατ' αρχήν, να εξακολουθήσουν να λαμβάνουν σχετική στήριξη χάρη στην εισροή από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Ανάκαμψης, αλλά δεν θα αποδειχθούν απρόσβλητες από την επίμονη αβεβαιότητα που περιβάλλει το κόστος των έργων.

Παρά τους παγκόσμιους αντίθετους ανέμους, η ελληνική οικονομία θα αναπτυχθεί κατά περίπου 2% το 2023. Οι υψηλότερες τιμές μάλλον θα συμπιέσουν τους καταναλωτές στη διάρκεια του χειμώνα, όμως η δημοσιονομική στήριξη εν μέρει θα αντισταθμίσει το πλήγμα. Ταυτόχρονα, η οικονομία μάλλον θα συνεχίσει να επωφελείται από την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης της ΕΕ.

Αν και η μεγέθυνση του ΑΕΠ θα επιβραδυνθεί σημαντικά το 2023, η Ελλάδα μπορεί να αποφύγει μία ύφεση και να υπερβεί σε απόδοση τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης χάρη στον τουρισμό και τις επενδύσεις. Μεσοπρόθεσμα, η Ελλάδα θα αναπτυχθεί ομαλά, σε στενή σχέση με την πραγματοποίηση των επενδύσεων και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης της ΕΕ.

The Greek economy in a nutshell (%YoY)

	2021	2022F	2023F	2024F
GDP	8.1	4.9	0.7	1.6
Private consumption	6.1	7.8	0.7	1.8
Investment	19.8	8.6	3.5	5.4
Government consumption	2.4	-1.3	0.4	0.4
Net trade contribution	0.8	-1.6	-0.5	0.4
Headline CPI	0.6	9.3	4.3	2.4
Unemployment rate (%)	14.8	12.4	11.6	11.7
Budget balance as % of GDP	-7.8	-4.0	-2.9	-2.4
Government debt as % of GDP	193.3	176.0	170.3	164.5

Source: Thomson Reuters, all forecasts ING estimates

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας από την κρίση της πανδημίας συγκαταλέγεται στις πιο γρήγορες μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, με το ΑΕΠ της Ελλάδας να έχει επιστρέψει στα προ-COVID επίπεδα ήδη από το τρίτο τρίμηνο του 2021, χάρη σε μία ευρείας βάσης ανάκαμψη στην ιδιωτική κατανάλωση, τις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Ο ούριος άνεμος της μετά την πανδημία περιόδου και το πλεόνασμα αποταμιεύσεων των νοικοκυριών ενθάρρυναν τη δραστηριότητα κατά το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2022: ως αποτέλεσμα, παρατηρούμε ισχυρή μεγέθυνση του ΑΕΠ φέτος, ύψους 6,1%. Ξανά, προσδοκούμε επιβράδυνση της οικονομίας τον φετινό χειμώνα, καθώς οι υψηλότερες τιμές συμπιέζουν το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών.

Τα μεγάλα κυβερνητικά πακέτα που υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά θα πρέπει να μετριάσουν τον αντίκτυπο του υψηλού πληθωρισμού επί της οικονομίας, και η συνεχιζόμενη εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) θα πρέπει να υποστηρίξει την

ανάπτυξη το επόμενο έτος. Συνολικά, αναμένουμε ότι αύξηση του ΑΕΠ θα επιβραδυνθεί σημαντικά το 2023, και προβλέπουμε ότι η Ελλάδα θα αποφύγει μία τεχνική ύφεση και οι επιδόσεις της θα ξεπεράσουν αυτές της οικονομίας της Ευρωζώνης. Παρ' όλα αυτά, οι κίνδυνοι παρουσιάζουν πτωτική τάση, ιδιαίτερα όσον αφορά το σενάριο μιας πλήρους διακοπής τροφοδοσίας με ρωσικό φυσικό αέριο.

Μεσοπρόθεσμα, το ΣΑΑ θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση ορισμένων από τα πιο ενδημικά και χρόνια ζητήματα που επιδρούν στην ελληνική οικονομία από την εποχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ενώ θα οδηγήσει το ΑΕΠ σε ενδεχόμενη άνοδο και θα συνεισφέρει στη μείωση του υψηλού ποσοστού ανεργίας της χώρας. Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που στοχεύει στην αύξηση της ευκολίας πραγματοποίησης επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, πιθανότατα θα ενισχύσει τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) και θα βοηθήσει τη χώρα να κλείσει το χάσμα των επενδύσεων έναντι των υπόλοιπων χωρών της Ευρωζώνης, το οποίο άνοιξε με τη χρηματοπιστωτική κρίση.

Η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε μεγάλη άνοδο το 2022, με την ομαλοποίηση του ποσοστού αποταμίευσης και τα νοικοκυριά να αρχίζουν να αξιοποιούν τις πλεονάζουσες αποταμιεύσεις τους. Η Ελλάδα έχει συσσωρεύσει ένα μεγάλο ποσοστό αποταμιευτικού πλεονάσματος στη διάρκεια της πανδημίας, ένας παράγοντας ο οποίος μάλλον στήριξε την κατανάλωση στο δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2022.

Όμως, ένα μέρος αυτών των αποταμιεύσεων εντοπίζεται μάλλον στις τσέπες των νοικοκυριών με υψηλότερο εισόδημα με μικρότερη οριακή ροπή προς κατανάλωση, γεγονός που θα πρέπει εν μέρει να περιορίσει την έκταση της στήριξης.

Ο γενικευμένος πληθωρισμός αυξάνεται κατακόρυφα στην Ελλάδα και βρίσκεται αυτή τη στιγμή πάνω από το επίπεδο άλλων μεγάλων οικονομιών της Ευρωζώνης, κάτι που έχει ασκήσει πίεση στους καταναλωτές με την έλευση του χειμώνα. Ωστόσο, η κυβέρνηση στην Ελλάδα έχει υιοθετήσει ένα από τα μεγαλύτερα πακέτα μέτρων για την προστασία των καταναλωτών από τον υψηλότερο πληθωρισμό, και αυτό εν μέρει θα μετριάσει τον αντίκτυπο του μεγαλύτερου πληθωρισμού στην οικονομική δραστηριότητα.

Το προφίλ της ελληνικής ανάπτυξης πρόσφατα αντανάκλωσε τις εξελίξεις στο μέτωπο του πληθωρισμού. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού στη διάρκεια του καλοκαιριού (με αποκορύφωμα το 12,1% του Σεπτεμβρίου 2022) επιβάρυνε την κατανάλωση, η οποία παρουσίασε κάμψη 0,1% ανά τρίμηνο κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022 παρά τις γενναιόδωρες ενεργειακές επιδοτήσεις.

Μαζί με μία πτώση της καθαρής εξαγωγικής δραστηριότητας, αυτή προκάλεσε μία κάμψη 0,5% στο ΑΕΠ για το τρίτο τρίμηνο του 2022. Προβλέπουμε ότι θα ακολουθήσει ένα αντίστοιχο μοτίβο κατά το τέταρτο τρίμηνο παρά την επιβεβαιωμένη δημοσιονομική στήριξη και την επιβράδυνση του πληθωρισμού.

Προκειμένου να αντιμετωπίσει την άνοδο του πληθωρισμού και τις αρνητικές της συνέπειες για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις με χαμηλότερο εισόδημα, η ελληνική κυβέρνηση έχει εφαρμόσει αρκετά δημοσιονομικά πακέτα από τον Σεπτέμβριο του 2021, τα οποία ανέρχονται συνολικά στα 8 δις ευρώ (ή 4,4% του ονομαστικού ΑΕΠ το 2021).

Τα μέτρα περιλαμβάνουν επιδοτήσεις καυσίμων (Fuel Pass 1 και 2), επιδοτήσεις για τους λογαριασμούς ρεύματος των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, εφάπαξ πληρωμές στα χαμηλότερα νοικοκυριά, και χρηματικά κίνητρα για την αντικατάσταση των παλιών ενεργειακών συσκευών. Τα περισσότερα μέτρα έληξαν τον Ιανουάριο του 2023, αλλά η ελληνική κυβέρνηση έχει ήδη εξαγγείλει την πρόθεσή της να εφαρμόσει ένα πρόσθετο πακέτο μέτρων από την αρχή του φθινοπώρου.

Το νέο σύνολο μέτρων θα μπορούσε να εκτείνεται από την ενίσχυση για την αντιμετώπιση της αύξησης κόστους καυσίμων (Fuel Pass) έως και επιδοτήσεις για τους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος και την εκ νέου χορήγηση εφάπαξ οικονομικών ενισχύσεων για τη στήριξη των

νοικοκυριών με χαμηλότερο εισόδημα. Το νέο πακέτο δεν θα επηρεάσει τις τρέχουσες εκτιμήσεις της κυβέρνησης για το δημοσιονομικό έλλειμμα, δεδομένου ότι η μέχρι στιγμής ισχυρότερη από το αναμενόμενο ανάπτυξη για το 2022 έχει δημιουργήσει πάνω από 2 δις ευρώ πρόσθετων εσόδων που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για το νέο πακέτο μέτρων.

Ο τομέας του τουρισμού αντιστοιχεί σε μεγάλο ποσοστό του ελληνικού ΑΕΠ, πάνω από 20% βάσει των δεδομένων του 2019, προτού οι τουριστικές ροές διακοπούν από την πανδημία. Ο τουρισμός προς την Ελλάδα έχει ήδη αρχίσει να επιστρέφει στην κανονικότητα από τον Απρίλιο του 2022, γεγονός που αποτυπώθηκε στις υψηλότερες εξαγωγές υπηρεσιών κατά το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2022.

Η επιστροφή της τουριστικής δραστηριότητας στην κανονικότητα έχει σαφώς αποτελέσει μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις πίσω από την ισχυρότερη ανάπτυξη στην Ελλάδα το 2022. Μία ύφεση στις υπόλοιπες χώρες τις Ευρωζώνης, η οποία αποτελεί το βασικό σενάριο για το 2023, ενδέχεται να προκαλούσε μία επιβράδυνση στην τουριστική δραστηριότητα το 2023, επίδραση που μετριάζεται από το γεγονός ότι περίπου 40% του τουρισμού στην Ελλάδα προέρχεται από χώρες εκτός Ευρώπης.

Έπειτα από αρκετά χρόνια υπο-επενδύσεων στην Ελλάδα, οι πόροι του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναπαριστούν μία μείζονα ευκαιρία για τη χώρα: το ΣΑΑ της Ελλάδας αξίζει συνολικά 30,5 δις ευρώ, δηλαδή περίπου 16% του ΑΕΠ της χώρας το 2019, και από αυτό το ποσό, η Ελλάδα έχει ήδη λάβει 7,6 δις ευρώ.

Η εκτέλεση του σχεδίου προχωρά με λίγο βραδύτερο ρυθμό απ' ό,τι αναμενόταν αρχικά, υποδεικνύοντας ότι τα χρήματα από τον ΜΑΑ θα αρχίσουν να έχουν έναν πιο απτό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία μόλις κατά τους τελευταίους μήνες του 2023, μέσω ισχυρότερων επενδύσεων. Ταυτόχρονα, η πρόοδος που έχει πραγματοποιηθεί ως προς την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και τη βελτίωση των θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας –κάτι που επέτρεψε στην Ελλάδα να εξέλθει από το πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας στα μέσα Αυγούστου του τρέχοντος έτος– έχουν από κοινού οδηγήσει σε μία σταδιακή αύξηση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ελλάδα.

Οι υψηλότερες ΑΞΕ θα μπορούσαν να βοηθήσουν τη χώρα να κλείσει το επενδυτικό χάσμα έναντι των υπολοίπων της Ευρωζώνης, αλλά και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη. Οι ΑΞΕ στην Ελλάδα έως τώρα εστιάζουν κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, αντικατοπτρίζοντας μεταξύ άλλων τις προόδους της Ελλάδας στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στη διαχείριση ακινήτων και τις δραστηριότητες στον κλάδο της εφοδιαστικής αλυσίδας. Όμως, οι επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα έχουν επίσης παρουσιάσει κάποια άνοδο μετά την πανδημία.

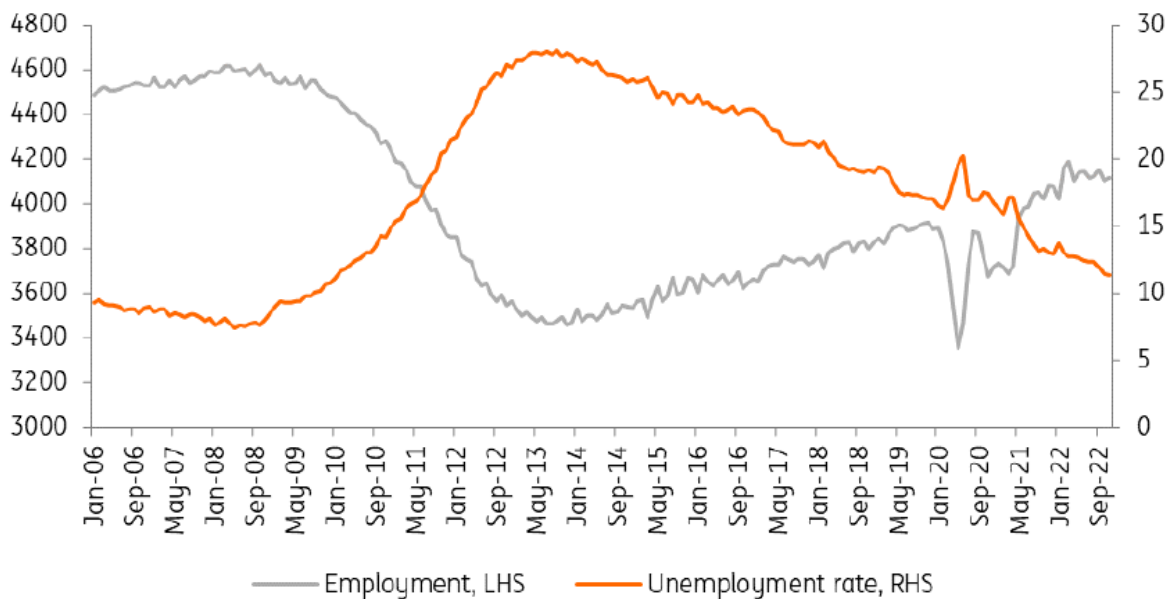
Το ΣΑΑ για την Ελλάδα προσφέρει χρηματοδότηση σε 106 επενδυτικά έργα, τα οποία περιλαμβάνουν επενδύσεις στις υποδομές των μεταφορών, στην ενεργειακή αποδοτικότητα των κτηρίων, αναβαθμίσεις στο δίκτυο ηλεκτροδότησης (ιδιαίτερα για τα νησιά), ψηφιοποίηση των ΜΜΕ, καθώς επίσης και βελτίωση της αναβάθμισης και της απόκτησης νέων δεξιοτήτων στην Ελλάδα.

Το ελληνικό ΣΑΑ καταπιάνεται επίσης με πολλές από τις διαρθρωτικές οικονομικές προκλήσεις της χώρας όπως αυτές προσδιορίζονται από τις ειδικές για τη χώρα συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2019, καθώς και από τις προτάσεις της Έκθεσης Πισσαρίδη. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η αναμόρφωση της δημόσιας διοίκησης, ο εκσυγχρονισμός του εργατικού δικαίου, η ενίσχυση των ΑΞΕ και των εγχώριων επενδύσεων, και οι μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στην απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος εντός του οποίου δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις.

Η αδυναμία της αγοράς εργασίας της χώρας αντιπροσωπεύει μία μεγάλη πρόκληση για την ελληνική οικονομία. Όχι μόνον το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα είναι περίπου δύο φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο στην Ευρωζώνη, με 11,4% έναντι 6,6% τον Ιούλιο του 2022, αλλά η

Ελλάδα παρουσιάζει επίσης ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας (όπως ορίζεται για τους ανθρώπους που παραμένουν άνεργοι για τουλάχιστον 12 μήνες), καθώς και ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην εργασία.

Employment recovery is losing steam

Source: Refinitiv Datastream

Ο πληθωρισμός της Ελλάδας ανέβηκε κατακόρυφα στη διάρκεια του 2022, από ετήσιο ποσοστό περίπου 5,5% την αρχή του έτους στο 11,6% τον Ιούλιο του 2022. Τον Αύγουστο, ο πληθωρισμός έπεσε ελαφρά σύμφωνα με την προκαταρκτική δημοσίευση της Eurostat, με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) στο 11,3%. Οι βασικές κινητήριες δυνάμεις πίσω από αυτά τα τόσο υψηλά ποσοστά πληθωρισμού είναι οι τιμές των καυσίμων και του ηλεκτρικού ρεύματος: τον Ιούλιο, ο πληθωρισμός στην ενέργεια βρισκόταν σχεδόν στο 50% εντός του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ).

Ο πληθωρισμός των τροφίμων έχει υπερδιπλασιαστεί το 2022, από 5,0% τον Ιανουάριο του 2022 σε 13,0% τον Ιούλιο. Ο δομικός πληθωρισμός παραμένει πολύ χαμηλότερος από τον ονομαστικό στην Ελλάδα, γύρω στο 3,6%: όμως, σε αγαθά όπως τα είδη επίπλωσης και υπηρεσίες όπως τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια έχει επίσης παρατηρηθεί ταχεία άνοδος στον πληθωρισμό. Συνολικά, αναμένουμε ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα θα φτάσει το 9,5% το 2022, και θα έχει μέσο όρο 3,7% το 2023.

Μία ομαλή και αποτελεσματική εφαρμογή του ελληνικού ΣΑΑ μάλλον θα συνεισφέρει στην αναβάθμιση της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας εντός της περιόδου που καλύπτεται από την πρόβλεψη, μαζί με υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές με στόχο τη δημοσιονομική εξυγίανση και τη βελτίωση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών.

Η Ελλάδα έχει τα υψηλότερα επίπεδα χρέους προς ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, περίπου στο 193% κατά το τέλος του 2021. Σε ένα περιβάλλον όπου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) επιδιώκει σε κανονικοποίηση της νομισματικής πολιτικής και οι αποδόσεις αυξάνονται με γρήγορο ρυθμό, τέτοια υψηλά επίπεδα χρέους θα μπορούσαν να αποδειχθούν λιγότερο βιώσιμα στον χρόνο.

Περίπου 75% του χρέους της χώρας αποτελείται από επίσημες υποχρεώσεις, και ουσιαστικά το 100% του ελληνικού χρέους έχει σταθερό επιτόκιο. Η σταθμισμένη μέση ληκτότητα του χρέους

βρίσκεται στα 20,6 έτη εάν συμπεριλάβουμε το επίσημο χρέος (για παράδειγμα, τα δάνεια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοοικονομικής Εποπτείας [ΕΣΧΕ] και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας [ΕΜΣ] έχουν ληκτότητα 30 ετών) και στα 9 έτη για τα ομόλογα. Η εκτυλισσόμενη ραγδαία άνοδος των επιτοκίων μπορεί ακόμη να αντιμετωπιστεί βραχυπρόθεσμα χωρίς να προκαλέσει ανησυχία για τη βιωσιμότητα του χρέους. Η φορολογική επίδραση του πληθωρισμού, αν και λιγότερο ισχυρή απ' ό,τι το 2022, θα εξακολουθήσει να υφίσταται.

Αν και ο στόχος της κυβέρνησης για το πρωτογενές πλεόνασμα [δηλαδή η συνιστώσα του δημοσιονομικού πλεονάσματος (ελλείμματος) που αποτελείται από τις τρέχουσες κρατικές δαπάνες μείον τα τρέχοντα φορολογικά έσοδα, και εξαιρεί τους τόκους του δημόσιου χρέους] μπορεί να μην επιτευχθεί για λίγο, μια ουσιαστική μείωση του λόγου χρέους/ΑΕΠ προς το επίπεδο του 170%, ωστόσο θα υλοποιηθεί.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνεισφέρουν στη διαμόρφωση ενός πολύ χαμηλού τεκμαρτού επιτοκίου στην Ελλάδα –μάλιστα, πρόκειται για το χαμηλότερο σε όλες τις περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης– και εξ αιτίας της διάρθρωσης του ελληνικού χρέους, είναι πιθανό να παραμείνει αμετάβλητο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, οι επανεπενδύσεις της ΕΚΤ στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω της πανδημίας (PEPP) και η παρουσία του προσφάτως ανακοινωθέντος Μηχανισμού Προστασίας της Μετάδοσης (ΤΡΙ) παρέχουν πρόσθετη εξασφάλιση απέναντι σε μία αδικαιολόγητη αυστηροποίηση των όρων χρηματοδότησης στην Ελλάδα.

10. Η οπτική του ACG 150

Εστιάζοντας συνολικά στις μεγαλύτερες τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες της Ελλάδας και το ερώτημα του τρόπου με τον οποίο το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος (ΑΚΕ) μπορεί να εξασφαλίσει το καλύτερο μέλλον για τους φοιτητές του και την Ελλάδα, το ΑΚΕ έδωσε πνοή στο στρατηγικό σχέδιο ACG 150 το 2017. Το σχέδιο και οι συνεπαγόμενες πρωτοβουλίες στοχεύουν στην προώθηση της παράδοσης του ΑΚΕ στην εκπαιδευτική αριστεία, πραγματοποιώντας παράλληλα μία ουσιαστική συμβολή στην οικονομική και κοινωνική ζωτικότητα της Ελλάδας και την προαγωγή του ελληνικού πολιτισμού. (Για τη δομή των πρωτοβουλιών του ACG 150 και τις σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες εμπλεκόμενες μονάδες βλέπε Παράρτημα 14.4.)

10.1 Διατροφή, Τουρισμός και Αναψυχή στην Ελλάδα

α. Ελλάδα 2023: Επισκόπηση της Αγοράς Τροφίμων – Οικονομική Συνεισφορά

Η βιομηχανία τροφίμων και, ευρύτερα, ο αγρο-διατροφικός¹ τομέας αποτελεί ζωτικό συστατικό στοιχείο της ελληνικής οικονομίας και μία εν πολλοίς σταθερή πηγή απασχόλησης για τη χώρα. Αυτές οι πτυχές του αγρο-διατροφικού τομέα έχουν σε γενικές γραμμές διατηρηθεί καθ' όλη τη διάρκεια των δύσκολων καιρών όπως η ελληνική οικονομική κρίση και η πανδημία του COVID-19, καταδεικνύοντας έτσι την ικανότητα του τομέα να εξακολουθήσει να λειτουργεί ως ο θεμελιώδης καταλύτης της προόδου. Η σημασία του αγρο-διατροφικού τομέα για την ελληνική οικονομία απορρέει από την εξέχουσα θέση του στο βιομηχανικό τοπίο της Ελλάδας, όντας ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην ελληνική και τη μεσογειακή διατροφή, το εύφορο έδαφος της χώρας μαζί με τις ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, μια ισχυρή παρουσία από ακμάζουσες εταιρείες τροφίμων, ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας και ποιότητας των τροφίμων, και μία έμφαση στην εξαγωγή γεωργικών και επεξεργασμένων τροφίμων εγχώριας παραγωγής (Alpha Bank, 2020· Enterprise Greece, χ.χ· Ελληνική Δημοκρατία, 2018· Mylonas, 2015· Skylakaki & Benos, 2023).

Ο γεωργικός² τομέας στην Ελλάδα διατηρεί παραδοσιακά μία εξέχουσα θέση στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό του έθνους. Μεταξύ 2006 και 2021, ο λόγος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) της γεωργικής βιομηχανίας προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) για την Ελλάδα αυξήθηκε κατά 0,8%, η μεγαλύτερη αύξηση που παρατηρήθηκε μεταξύ 10 κρατών-μελών της ΕΕ τα οποία επίσης κατέγραψαν αύξηση στη διάρκεια της ίδιας περιόδου (Eurostat, 2022). Η ΑΠΑ από το 2018 (2,7%) στο 2019 (3,1%) στο 2021 (3,3%) κάθε φορά ξεπερνούσε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (2018 ΕΕ-28: 1,1% 2019 ΕΕ-27: 1,3%, 2021: 3,3%) κατά περισσότερο από δύο φορές (Eurostat, 2019· Eurostat 2020a· Eurostat, 2022).

Το 2021, ο πρωτογενής τομέας της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένης της δασοπονίας και της αλιείας, πέτυχαν ΑΠΑ ίση με 7,03 δις ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 4,4% της συνολικής ΑΠΑ της χώρας και είναι υπερδιπλάσιο του μέσου της ΕΕ (1,6%), επισημαίνοντας τη σημασία της συνεισφοράς της γεωργίας στον πρωτογενή τομέα ειδικά και στην οικονομία της Ελλάδας γενικότερα (Skylakaki & Benos, 2022). Ο γεωργικός τομέας αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από μικρά και οικογενειακά αγροκτήματα. Το 2016, 67,7% του συνόλου των αγροκτημάτων ήταν πολύ μικρές μονάδες, με λιγότερο από 8000 ευρώ τυπική απόδοση, και 99,3% ήταν οικογενειακές

1 Ο όρος «αγροδιατροφικός» είναι ευρύτερος, καθώς περιλαμβάνει τόσο τον τομέα της γεωργίας όσο και τη βιομηχανία τροφίμων. Αναφέρεται στη συνολική αξιακή αλυσίδα συμπεριλαμβάνοντας την παραγωγή, την επεξεργασία, τη διανομή, και την κατανάλωση τροφίμων. Ο αγροδιατροφικός τομέας περιλαμβάνει δραστηριότητες που σχετίζονται με τη γεωργική παραγωγή, όπως η γεωργία, η καλλιέργεια, η ζωϊκή παραγωγή, καθώς επίσης και δραστηριότητες που σχετίζονται με την επεξεργασία τροφίμων, την παρασκευή, τη συσκευασία, τη διανομή, και τη λιανική πώληση (Alpha Bank, 2020· Campranholia & Pandey, 2019).

2 Η γεωργία ταξινομείται ως ο πρωτογενής τομέας δραστηριότητας της οικονομίας, ο οποίος εστιάζει στην εξόρυξη ή τη συγκομιδή αγαθών από τους πόρους της γης (Eurostat, 2019).

μονάδες, με περισσότερο από 50% της τακτικής εργασίας να προέρχεται από μέλη της οικογένειας (Eurostat, 2019).

Μία αυξανόμενη συνεισφορά στη συνολική οικονομία της Ελλάδας στη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 προέρχεται επίσης από τον τομέα τροφίμων & ποτών (συμπεριλαμβανομένου του καπνού), όπου καταγράφηκε μία ανοδική τροχιά της ΑΠΑ από το 2017 (2,6%) στο 2020 (2,8%) (Enterprise Greece, χ.χ.). Το 2019, η βιομηχανία τροφίμων & ποτών ήρθε πρώτη μεταξύ των βιομηχανικών τομέα με όρους αριθμού επιχειρήσεων, καταλαμβάνοντας το 28,5% του συνόλου των βιομηχανικών εταιρειών της Ελλάδας, και ο τζίρος του ανταποκρίθηκε σχεδόν στο ¼ του συνολικού τζίρου όλων των κλάδων της μεταποίησης.

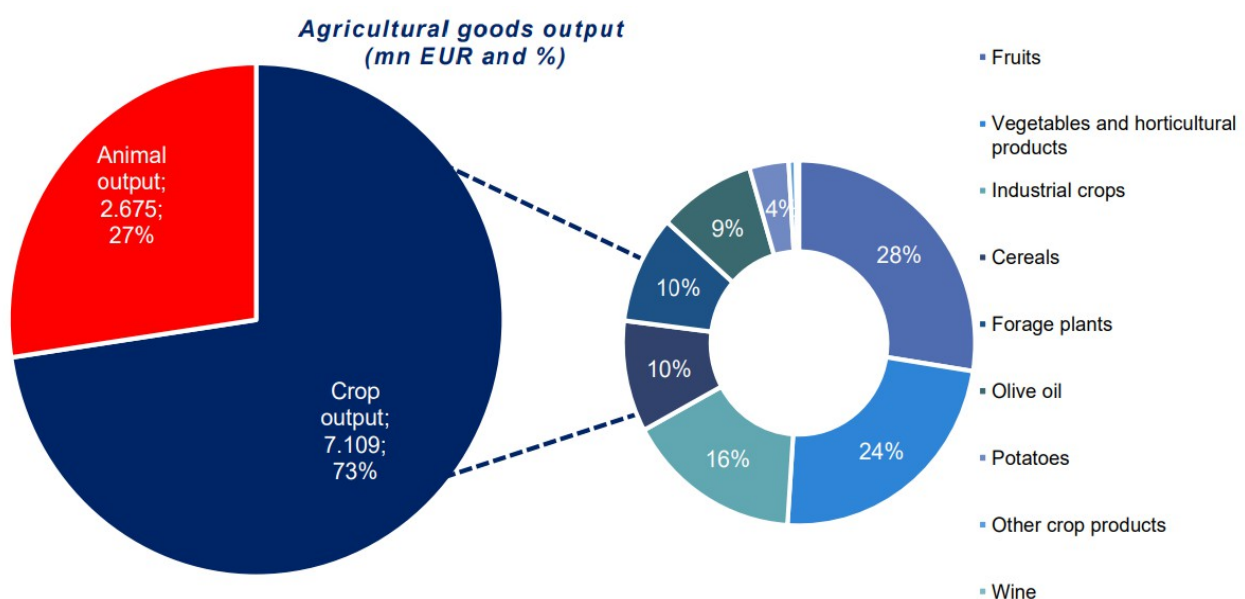
Με όρους τζίρου εντός του τομέα τροφίμων & ποτών, οι υποτομείς της αρτοποιίας φαίνεται να έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά με 16%, τα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα φρούτα με 15% το καθένα, το κρέας με 13% και τα ποτά με 12% (IOBE, 2022). Όσον αφορά τη διανομή των πόρων εντός του τομέα της βιομηχανίας τροφίμων & ποτών, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις αντιστοιχούν στο 36% της συνολικής αξίας της παραγωγής, στο 40% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, και στο 34% του τζίρου (Alpha Bank, 2020).

Όσον αφορά τα έσοδα, ο τομέας τροφίμων & ποτών έχει δείξει συνεπή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ 2009 και 2016, πέτυχε έναν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των εσόδων +1,86% και το 2016 αντιστοιχούσε στο ένα τρίτο των εσόδων του ελληνικού βιομηχανικού τομέα. Ο τομέας παρουσίασε αύξηση από τα 15,1 δις ευρώ το 2016 στα 16,5 δις ευρώ το 2019, κι από εκεί στα 17,7 δις ευρώ το 2021, με μία μικρή πτώση το 2020 που αποδίδεται στην πανδημία. Παρ' όλα αυτά, ανέκτησε τη θέση του ως ο κυρίαρχος υπο-τομέας εντός της ελληνικής βιομηχανίας το 2021.

Μία ενδιαφέρουσα πτυχή αυτού του τομέα είναι η συγκέντρωση των εσόδων μεταξύ ενός μικρού ποσοστού επιχειρήσεων. Είναι αξιοσημείωτο ότι το 63% των συνολικών εσόδων στον τομέα των τροφίμων & ποτών προκύπτουν από μόλις 1% των εταιρειών, γεγονός που καταδεικνύει ένα σημαντικό επίπεδο συγκέντρωσης. Αντίστροφα, ο γεωργικός τομέας, συμπεριλαμβάνοντας τη δασοπονία και την αλιεία, κατέδειξε αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, επιτυγχάνοντας ανάπτυξη κατά προσέγγιση 19% μεταξύ 2019 και 2021, ακόμα και εν μέσω των προκλήσεων που εγέρθηκαν από την πανδημία του COVID-19 (Enterprise Greece, χ.χ.· PwC, 2018).

Βασικά Τμήματα της Αγοράς

Εικόνα 1. Η παραγωγή αγαθών της ελληνικής γεωργίας το 2019

Πηγή: Eurostat – Επεξεργασία δεδομένων Alpha Bank 2020

Η φυτική παραγωγή διατηρεί το μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων στην Ελλάδα, με 73% το 2019 (βλέπε Γράφημα 1) (Alpha Bank, 2020). Τα βασικά αγαθά της φυτικής παραγωγής περιλαμβάνουν κατηγορίες που συνδέονται με την υγιεινή διατροφή όπως φρούτα, λαχανικά, και ελαιόλαδο (Alpha Bank, 2020· European Commission, 2021· Skylakaki & Benos, 2023). Η κτηνοτροφία καταλάμβανε 27% της συνολικής παραγωγής γεωργικών αγαθών το 2019 (Alpha Bank, 2020).

Στα βασικά αγαθά της κτηνοτροφικής παραγωγής περιλαμβάνονται το κρέας, το γάλα, και άλλα προϊόντα όπως τα αυγά και το ακατέργαστο μαλλί (Alpha Bank, 2020· European Commission, 2021). Όσον αφορά το γάλα, η παραγωγή το 2019 διαιρείται μεταξύ προβάτων (46%), βοοειδών (33%) και αιγών (21%). Η υδατοκαλλιέργεια το 2019 κατέγραψε ποσοστό 64% της συνολικής ιχθυοκαλλιέργειας. Η πλειονότητα της ιχθυοτροφικής εκμετάλλευσης εντοπίζεται στις περιοχές της Θεσσαλίας και της Κεντρικής Ελλάδος (27%) και στο Αιγαίο Πέλαγος (16%) (Alpha Bank, 2020).

Με όρους διάρθρωσης των γεωργικών εσόδων, τα έσοδα που προέκυψαν από την παραγωγή των καλλιεργειών αυξήθηκαν από το ποσοστό κάτω του 50% στη διάρκεια των ετών 2007-2009, περίοδος που περιλαμβάνει την οικονομική κρίση, σε ένα ποσοστό πάνω του 50% στη διάρκεια των ετών 2018-2020, περίοδος που περιλαμβάνει την έναρξη της πανδημίας του COVID-19 (βλέπε Γράφημα 2) (European Commission, 2021).

Όσον αφορά τη θέση της Ελλάδας στην αγορά της ΕΕ, η χώρα καταλαμβάνει υψηλή θέση στο μερίδιο παραγωγής των διαφόρων κατηγοριών τροφίμων.

Σχετικά με την παραγωγή φρούτων στην ΕΕ, η Ελλάδα διατηρεί σημαντικό μερίδιο στα ροδάκινα, που είναι ένα βασικό φρούτο, και στα πορτοκάλια. Το 2018 η Ελλάδα βρισκόταν στην τρίτη θέση στην παραγωγή πορτοκαλιών (14%) και δεύτερη στην παραγωγή ροδάκινων (30,9%) (Eurostat, 2019). Το 2021, αν και το μερίδιο έπεσε από το 2018, η Ελλάδα βρισκόταν ακόμα σε υψηλή θέση, ούσα τρίτη στην παραγωγή πορτοκαλιών (12,4%) και τρίτη στην παραγωγή ροδάκινων (23,8%) μεταξύ των κρατών της ΕΕ (Eurostat, 2022).

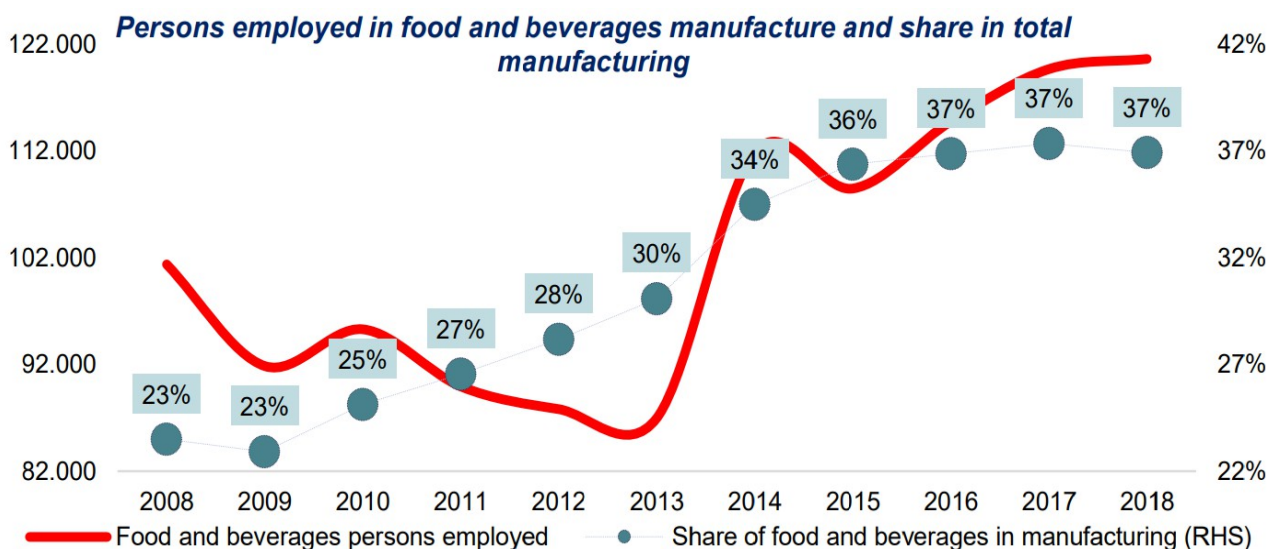
Όσον αφορά τον πληθυσμό του ζωικού κεφαλαίου, η Ελλάδα κατείχε το μεγαλύτερο ποσοστό αιγών (24,9%) και το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό προβάτων (12,1%) μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ το 2021 (Eurostat, 2022). Εύλογα, η χώρα πέτυχε την ίδια χρονιά το τρίτο μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής πρόβειου κρέατος (12%) και το υψηλότερο ποσοστό παραγωγής αιγείου κρέατος (39,7%) (βλέπε Γράφημα 3) (Eurostat, 2022). Παρά αυτές τις διακρίσεις σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ, η παραγωγή κρέατος της Ελλάδας εστιάζει κυρίως στα πουλερικά, τα οποία ανήλθαν στο 94% της εγχώριας παραγωγής το 2019 με το 54% της παραγωγής να προέρχεται από την Ήπειρο (Alpha Bank, 2020).

Αν και η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντικό ποσοστό των γαλακτοκομικών προϊόντων της ΕΕ, έχει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό γάλακτος στην ΕΕ από ζώα πέραν της αγελάδας (20,9%), πίσω μόνον από την Ισπανία (24,3%). Με όρους αξίας, το μη-επεξεργασμένο τυρί αναδείχθηκε στο κορυφαίο προϊόν τροφών & ποτών στην Ελλάδα (1,2 δις ευρώ) το 2021, καθώς επίσης και στην Εσθονία (0,1 δις ευρώ), την Ολλανδία (2020: 2,8 δις ευρώ), τη Γαλλία (2020: 6,5 δις ευρώ), και την Ιταλία (7,5 δις ευρώ) (Eurostat, 2022).

Απασχόληση

Ο αγρο-διατροφικός τομέας παραμένει ζωτικής σημασίας τομέας για την απασχόληση στην Ελλάδα και, γενικά, ο γεωργικός τομέας αποτελεί έναν σταθερό και σημαντικό «εργοδότη», απασχολώντας 12,4% του εργατικού δυναμικού το 2010 και 10,6% το 2017, ποσοστό υπερδιπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (ΕΕ-28, 2017: 4,1%), καταδεικνύοντας τη διαρκή του σταθερότητα και σημασία (Eurostat, 2019· Ελληνική Δημοκρατία - Η Ελλάδα στον Κόσμο [Hellenic Republic - Greece in the World], χ.χ.).

Εικόνα 4. Άτομα που απασχολούνται στη μεταποίηση τροφίμων & ποτών και ποσοστό στη συνολική μεταποίηση, 2008-2018

Εστιάζοντας στη βιομηχανία τροφίμων & ποτών, ο τομέας έχει αποδειχθεί ανθεκτικός, επιδεικνύοντας αξιοσημείωτη ανάκαμψη στη διάρκεια της προηγούμενης οικονομικής κρίσης σε σύγκριση με άλλους παραγωγικούς κλάδους. Αν και η συνολική απασχόληση στη βιομηχανία μειώθηκε κατά 24%, η απασχόληση στη βιομηχανία τροφίμων & ποτών παρουσίασε μία συσσωρευτική αύξηση 19% μετά το 2013 (βλέπε Γράφημα 4). Με όρους απασχόλησης, τα τρόφιμα και τα ποτά κυριαρχούν στον βιομηχανικό τομέα, απασχολώντας 37% του συνολικού εργατικού δυναμικού σε αυτόν τον παραγωγικό κλάδο το 2018 και 35,2% το 2019 (Alpha Bank, 2020· IOBE, 2022). Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις στον τομέα μεταποίησης τροφίμων & ποτών απασχολούν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ανθρώπων, με 23% (Alpha Bank, 2020).

Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, η Ελλάδα παρουσίασε το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό εργατών στον επισιτιστικό εφοδιασμό³ το 2019, με 18%. Η Ρουμανία και η Πολωνία είναι η πρώτη

³ Η Eurostat αξιοποιεί τον όρο «επισιτιστικός εφοδιασμός» για να αναφερθεί στις ακόλουθες οικονομικές δραστηριότητες, όπως ορίζονται από τη Στατιστική Ταξινόμηση των Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (NACE-αναθεώρηση 2): Καλλιέργεια και κτηνοτροφία, θήρα και δραστηριότητες σε σχετικές υπηρεσίες, 03 – Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια, 10 – Βιομηχανία τροφίμων, 11 – Βιομηχανία ποτών, 46.2 – Χονδρική πώληση γεωργικών πρώτων υλών και ζώντων ζώων, 46.3 – Χονδρική πώληση τροφίμων, ποτών και καπνού, και 47.2 – Λιανική πώληση τροφίμων, ποτών και καπνού σε εξειδικευμένα καταστήματα.

και η δεύτερη χώρα στην κατάταξη, με το μερίδιο των εργατών στον επισιτιστικό εφοδιασμό στο 23% και το 14%, αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, τα υψηλότερα ποσοστά εργατών στον επισιτιστικό εφοδιασμό καταγράφηκαν σε περιοχές των τριών αυτών χωρών.

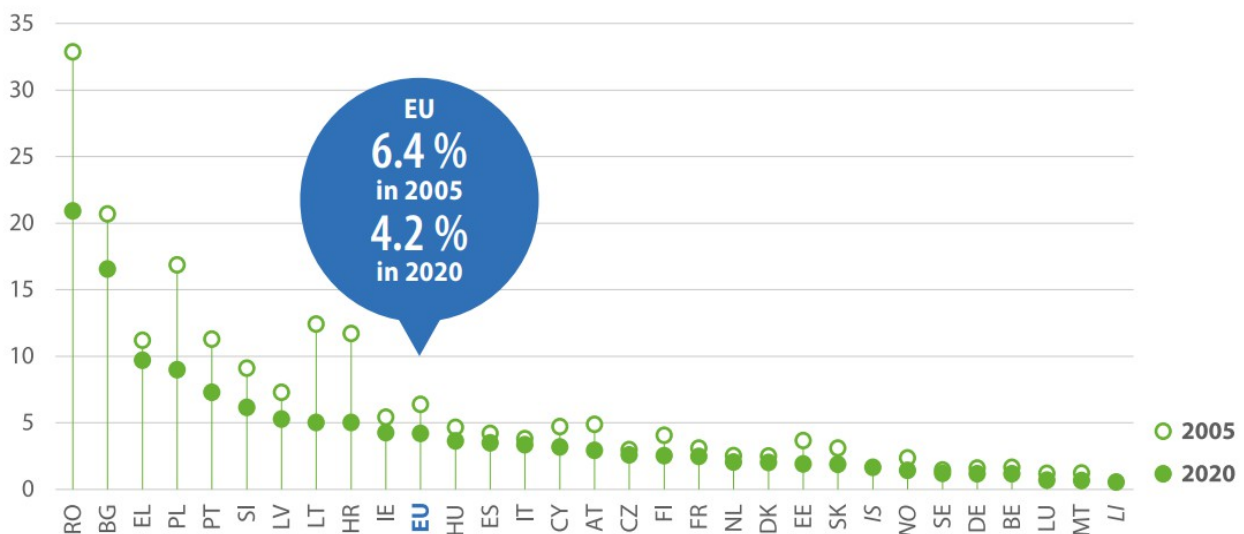
Οι δέκα περιοχές της Ελλάδας που ξεπερνούν όλες τις άλλες περιοχές εντός της ΕΕ (με την εξαίρεση των περιοχών της Πολωνίας και της Ρουμανίας) ως προς το μερίδιο των εργατών στον επισιτιστικό εφοδιασμό είναι οι ακόλουθες: Δυτική Ελλάδα (34%), Πελοπόννησος (31%), Ανατολική Μακεδονία, Θράκη (28%), Ηπειρωτική Ελλάδα (27%), Θεσσαλία (26%), Δυτική Μακεδονία (23%), Βόρειο Αιγαίο (23%), Κρήτη (23%), Κεντρική Μακεδονία (22%) και Ήπειρος (21%) (Eurostat, 2020b).

Εστιάζοντας συγκεκριμένα στις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία, τη θήρα και τις δραστηριότητες στις συναφείς υπηρεσίες, η Ελλάδα παρέμεινε ένας μεγάλος εργοδότης το 2020 μετά την έναρξη της πανδημίας του COVID-19, με το σχετικό εργατικό δυναμικό να αντιστοιχεί κοντά στο 10% της συνολικής απασχόλησης. Αν και η Ρουμανία (20,9%) και η Βουλγαρία (16,6%) καταλαμβάνουν υψηλότερες θέσεις ως προς το ποσοστό εργατικού δυναμικού, η πτώση της Ελλάδας από το 2005 και εξής είναι σημαντικά μικρότερη από αυτήν της πρώτης και αισθητά πλησιέστερα στη δεύτερη (βλέπε Γράφημα 5) (Eurostat, 2022).

Εικόνα 5. Ποσοστό απασχόλησης στην καλλιέργεια και την κτηνοτροφία, τη θήρα και τις σχετικές δραστηριότητες υπηρεσιών

Employment in agriculture, hunting and related service activities

(% share of total employment, 2005 and 2020)

Σημείωση Η Ελλάδα σημειώνεται ως EL, η Βουλγαρία BG ως και η Πολωνία ως PL

Πηγή: Eurostat 2022

Εξαγωγικές Δυνατότητες

Στη διάρκεια της δεκαετίας 2009-2019, ο αγρο-διατροφικός τομέας παρουσίασε σημαντική αύξηση στον λόγο εξαγωγών προς εισαγωγές, με ποσοστά που κυμάνθηκαν από 65% έως 88%. Αυτή η αύξηση υποκινήθηκε πρωτίστως από το σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ανάπτυξης των εξαγωγών σε σύγκριση με τις εισαγωγές, με τις εξαγωγές των αγρο-διατροφικών αγαθών να εκτοξεύονται κατά 51% ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν μόλις κατά 12%. Αυτά τα ευρήματα καταδεικνύουν τον αξιοσημείωτο προσανατολισμό προς τις εξαγωγές στον συγκεκριμένο τομέα, που παρατηρείται ιδιαίτερα στα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας, καθώς το 80% των ελληνικών προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, ιδιαίτερα το λαβράκι και η συναγρίδα, εξαγονται σε 32 χώρες παγκοσμίως, και

κυρίως στην αγορά της ΕΕ (72%). Επιπλέον, ο αγρο-διατροφικός τομέας παρουσίασε σημαντική συσσωρευτική πτώση ύψους 62% στο εμπορικό του έλλειμμα στη διάρκεια της ίδιας δεκαετίας, με τα μεγέθη να μειώνονται από τα 2,7 δις ευρώ το 2008 στα 840 εκ. ευρώ το 2019 (Alpha Bank, 2020).

Το 2020, η Ελλάδα παρουσίασε θετικό εμπορικό ισοζύγιο για τα γεωργικά της προϊόντα έπειτα από μία δεκαετία, με τις εξαγωγές να αντιστοιχούν στο 21,3% των συνολικών εξαγωγών και να υπερβαίνουν τα 6,5 δις ευρώ. Αυτό οφειλόταν κυρίως στο πλεόνασμα επεξεργασμένων προϊόντων, τόσο εντός της ΕΕ όσο και παγκοσμίως· κάτι που αποτέλεσε γόνιμο παράδειγμα των εξαγωγικών προσπαθειών στον τομέα των επεξεργασμένων τροφίμων τα πρόσφατα χρόνια (European Commission, 2021· Skylakaki & Benos, 2022). Αναλυτικότερα, οι εξαγωγές επεξεργασμένων τροφίμων & ποτών αντιστοιχούσαν στο 13,8% των συνολικών εξαγωγών εμπορευμάτων το 2020. Το 2021, παρατηρήθηκε μικρή πτώση στο 12,1% (IOBE, 2022).

Το μείγμα προϊόντων του τομέα τροφίμων & ποτών της Ελλάδας με όρους εξαγωγών αποκαλύπτει ένα συνεπές μοτίβο και μία σταθερή σύνθεση, η οποία έχει παραμείνει εν πολλοίς αμετάβλητη μεταξύ 2020 και 2021. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα φρούτα και τα λαχανικά (28,7%), τα γαλακτοκομικά προϊόντα (19%), και το ελαιόλαδο και τα λοιπά λίπη (17%) εξακολουθούν να κυριαρχούν στο τοπίο των εξαγωγών, καθώς όλα μαζί ανέρχονται περίπου στο 65% των συνολικών εξαγωγών στον τομέα το 2021 (IOBE, 2022).

Οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων της Ελλάδας παρουσίασαν ένα σταθερό μοτίβο κατανομής μέσα στον χρόνο. Τόσο το 2011 όσο και το 2020, το 38% των εξαγωγών προορίζονταν για χώρες εκτός ΕΕ, ενώ το 62% κατευθυνόταν σε χώρες της ΕΕ (European Commission, 2021). Είναι άξιο λόγου ότι αν και οι γεωργικές εξαγωγές σε χώρες εκτός ΕΕ ξεπερνούσαν τις εισαγωγές, το αντίθετο ισχύει για τις χώρες της ΕΕ. Αν και τα δύο τρίτα των εξαγωγών πηγαινούν στην ΕΕ, τα αρνητικά ισοζύγια επέμειναν στις επί μέρους κατηγορίες όπως τα παρασκευάσματα διατροφής και τα ποτά (Eurostat, 2022· Skylakaki & Benos, 2022).

Ένας άλλος σχετικά σταθερός παράγοντας σχετικά με τις εξαγωγές τροφίμων & ποτών της Ελλάδας είναι οι μεγαλύτεροι εμπορικοί της εταίροι. Πέντε εμπορικοί εταίροι έχουν αποδειχθεί βασικοί πελάτες την τελευταία δεκαετία, και συγκεκριμένα η Ιταλία, η Γερμανία, η Κύπρος, το Ηνωμένο Βασίλειο, και οι ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ έχουν ανέλθει στην κατάταξη όσον αφορά το μερίδιο των αγρο-διατροφικών εξαγωγών της Ελλάδας σε σύγκριση με μία δεκαετία πριν, ανεβαίνοντας από την πέμπτη στην τρίτη θέση (IOBE, 2022· Mylonas, 2015). Η κατάταξη των κεντρικών εμπορικών εταιρειών το 2021 είχε ως εξής: Ιταλία (15,6%), Γερμανία (15,4%), ΗΠΑ (8,7%), Ηνωμένο Βασίλειο (7,3%), και Κύπρος (6%). Οι 10 κορυφαίοι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι της Ελλάδας στις εξαγωγές εγχώριων επεξεργασμένων τροφίμων μπορεί να συμπληρωθούν αν προστεθούν πέντε χώρες της ΕΕ, και συγκεκριμένα η Βουλγαρία (4,7%), η Ολλανδία (4%), η Γαλλία (3,8%), η Ρουμανία (2,8%), και η Πολωνία (2,4%). Αυτές οι 10 κορυφαίες χώρες αντιστοιχούν στο 70,7% του συνόλου των εξαγωγών τροφίμων & ποτών το 2021 και παραμένουν εν πολλοίς अपαράλλακτες από το 2020 (IOBE, 2021· IOBE, 2022).

Τάσεις του Παραγωγικού Κλάδου

- Αύξηση της ζήτησης για εξατομικευμένες υπηρεσίες τροφίμων προσαρμοσμένες στις προσωπικές προτιμήσεις και τα χαρακτηριστικά των λατρών του φαγητού.
- Οι περιοχές της υπαίθρου σε ορισμένες χώρες προσφέρουν εξειδικευμένες τουριστικές εμπειρίες με στόχο την προσέλκυση των γευσιγνωστών, αλλά τα αστικά περιβάλλοντα προτιμώνται λόγω του μεγάλου εύρους ποικίλων γαστρονομικών επιλογών.
- Οι Ευρωπαίοι καταναλωτές δείχνουν προθυμία να προσαρμόσουν τις διατροφικές τους προτιμήσεις προς όφελος της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

- Αυξημένη ενημερότητα σχετικά με τη σημασία της υγιεινής διατροφής λόγω της πανδημίας και γενική μετατόπιση προς τρόφιμα με φυτική βάση στην ΕΕ, με προσδοκώμενη αύξηση στον λόγο πρόσληψης λαχανικών προς ζωική πρωτεΐνη μέσα στην επόμενη δεκαετία. Αυτή είναι μία ευνοϊκή τάση για την ελληνική παραγωγή, καθώς πάνω από 50% της αξίας της ελληνικής γεωργικής παραγωγής προέρχεται από φρούτα, λαχανικά, και ελαιόλαδο, αγαθά που συνδέονται με την υγιεινή διατροφή.
- Η αναγνωρισιμότητα της επωνυμίας των βιολογικών προϊόντων στην ΕΕ είναι ικανοποιητική, καθώς 1 στους 4 καταναλωτές αναγνωρίζει τη σχετική επωνυμία που χρησιμοποιείται στην ΕΕ.
- Η ελληνική βιολογική καλλιέργεια παρουσιάζει ανοδική τάση, με το μερίδιο της συνολικής ελληνικής γεωργικής εδαφικής έκτασης που προορίζεται για βιολογική καλλιέργεια να αντιστοιχεί στο 10,15% (534.629 εκτάρια) το 2020 σε σύγκριση με 9,01% (462.618 εκτάρια) το 2012. Το μερίδιο του 2020 υπερβαίνει τον μέσο όρο στην ΕΕ (ΕΕ-27: 9,09%) αλλά υπολείπεται του στόχου της στρατηγικής της ΕΕ «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» που επιδιώκει ένα ελάχιστο 25% βιολογικής καλλιέργειας στο σύνολο των καλλιεργήσιμων γαιών της ΕΕ μέχρι το 2030.

Ευκαιρίες

- Αύξηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος στον τομέα
- Επέκταση σε αγορές υψηλού δυναμικού (ΗΠΑ)
- Επιχειρηματικές ευκαιρίες από τον COVID-19
- αγρο-διατροφή + τουρισμός -> αγροτουρισμός
- Προβολή και προώθηση των ελληνικών ειδικών τροφίμων για την αύξηση της ενημερότητας και τη σύνδεσή τους με μοναδικές εμπειρίες (π.χ. σκάφη αναψυχής)

Προκλήσεις

- Περιορισμένες αγρο-διατροφικές εξαγωγές σε σύγκριση με τη δυναμική τους ως προϊόντα υψηλής ποιότητας (π.χ. ελαιόλαδο, ψάρια)
- Διαρθρωτικά ζητήματα του ελληνικού γεωργικού τομέα, τα οποία περιλαμβάνουν τις μικρές και κατακερματισμένες γεωργικές μονάδες, την αναποτελεσματική οργάνωση, την υψηλή μέση ηλικία των γεωργών, και μία αρνητική ηλικιακή διάρθρωση του αγροτικού πληθυσμού. Οι παράγοντες αυτοί ευθύνονται που ο ελληνικός γεωργικός τομέας βασίζεται ολοένα περισσότερο στις επιδοτήσεις, εγκαταλείποντας τη στρατηγική προώθηση και προβολή των ελληνικών αγρο-διατροφικών προϊόντων.
- Έλλειψη στοχευμένης τεχνολογικής γνώσης και εξειδικευμένης εκπαίδευσης.
- Η ύπαρξη μίας σαφούς γαστρονομικής ταυτότητας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη στρατηγική ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού μιας χώρας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, όμως, φαίνεται να επικρατεί έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τον ορισμό της αμιγώς εθνικής γαστρονομίας.

Μελλοντική Προοπτική

Στόχος είναι η ενίσχυση της αύξησης της παραγωγικότητας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω της ανεκμετάλλευτης δυναμικής του τομέα. Για την επίτευξή του, οι πολιτικές δράσεις που συνδέονται με την αγρο-διατροφή τις οποίες η Ελλάδα έχει ήδη ή θα μπορούσε να ενσωματώσει στην αναπτυξιακή της στρατηγική περιλαμβάνουν τις ακόλουθες:

1. Ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

- Μέσω επιθεωρήσεων εργασίας στον γεωργικό τομέα ως μέρος ενός σχεδίου δράσης για την ελαχιστοποίηση της αδήλωτης εργασίας (Ελληνική Δημοκρατία, 2018).

2. Βελτίωση της παραγωγικότητας.

- Εγκαθίδρυση του «Ελληνικού Κόμβου Καινοτομίας για τη διασύνδεση Αγρο-Διατροφικού-Βιομηχανικού-Τουρισμού», ενός νομικού φορέα ιδιωτικού δικαίου, και εφαρμογή του «Σχεδίου Δράσης» για τη διασύνδεση του τομέα του τουρισμού με τον αγροδιατροφικό τομέα και την επεξεργασία (Ελληνική Δημοκρατία, 2018).

- Έγκαιρη εφαρμογή του «Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για τον Αγρο-διατροφικό Τομέα», το οποίο περιλαμβάνει πολιτικά μέτρα που υποστηρίζουν πέντε επιχειρησιακές προτεραιότητες (Ελληνική Δημοκρατία, 2018):

i) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας του αγρο-διατροφικού τομέα μέσω πολιτικών πρωτοβουλιών που διευκολύνουν τα μοντέλα συνεργατικής παραγωγής, ενθαρρύνουν τον εκσυγχρονισμό των αγροκτημάτων, μειώνουν τα κόστη παραγωγής, αναπτύσσουν δημόσιες υποδομές, και καθιερώνουν υποστηρικτικά πλαίσια για συμβουλευτικές υπηρεσίες, διάδοση των γνώσεων και καινοτομίας για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

ii) Διεύρυνση της αξιακής αλυσίδας των εγχώρια παρασκευασμένων αγαθών μέσω πολιτικών δράσεων που προάγουν την παραγωγή προστιθέμενης αξίας και διασφαλίζουν την πιστοποίηση της ποιότητας και της ασφάλειας για την παραγωγή και την εξωστρέφεια.

iii) Ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας μέσω πολιτικών πρωτοβουλιών που ενθαρρύνουν την εγκατάσταση και την έναρξη απασχόλησης νέων αγροτών, την εκπαίδευση, και τις ευκαιρίες κατάρτισης.

iv) Διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, με ταυτόχρονη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή μέσω συγκεκριμένων αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων που παράλληλα βελτιώνουν την ποιότητα των προϊόντων και αυξάνουν την προστιθέμενη αξία.

v) Ενίσχυση του κοινωνικού ιστού των περιοχών της υπαίθρου μέσω πολιτικών τοπικής ανάπτυξης που εστιάζουν στις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, οι οποίες στοχεύουν στη διαφοροποίηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών και τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες ψηφιακής υποστήριξης (όπως η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων / Διασύνδεση μεταξύ Δράσεων της Αγροτικής Οικονομίας [CLLD/LEADER] και η υπαίθρια ευρυζωνική σύνδεση).

3. Ενίσχυση εμπορικής επωνυμίας.

- Οι προσπάθειες για την επίτευξη κάθετης ενσωμάτωσης εντός της αλυσίδας επισιτιστικού εφοδιασμού θα πρέπει επίσης να θέσουν σε προτεραιότητα την ανάπτυξη ισχυρών επωνυμιών. Απ' αυτή την άποψη, η ενθάρρυνση της προώθησης των προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και η εξερεύνηση συνεργειών με τομείς όπως ο τουρισμός μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματική προβολή των ελληνικών αγροδιατροφικών προϊόντων (Mylonas, 2015).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Alpha Bank. (2020, October). The agri-food chain: Greece. Διαθέσιμο στο:

<https://www.alpha.gr/-/media/alphagr/files/group/agores/sectors-in-focus/agrifood-sector-focus-20201001.pdf>

Enterprise Greece. (n.d.). Investor factsheet: Agri-food in Greece. Διαθέσιμο στο:

<https://www.enterprisegreece.gov.gr/assets/content/files/c27/a8143/f230/Agrifood.pdf>

European Commission. (2021, June). Statistical factsheet: Greece. Διαθέσιμο στο: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-12/agri-statistical-factsheet-el_en_0.pdf

Eurostat. (2019). Agriculture, forestry and fishery statistics, 2019 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10317767/KS-FK-19-001-EN-N.pdf/742d3fd2-961e-68c1-47d0-11cf30b11489>

Eurostat. (2020a). Agriculture, forestry and fishery statistics, 2020 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12069644/KS-FK-20-001-EN-N.pdf/a7439b01-671b-80ce-85e4-4d803c44340a?t=1608139005821>

Eurostat. (2020b, May 22). Employment in food supply across EU regions. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200522-2>

Eurostat. (2022). Key figures on the European food chain, 2022 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-key-figures/w/ks-fk-22-001>

Hellenic Republic - Greece in the World (n.d.). Facts and figures: About Greece - food and gastronomy. Διαθέσιμο στο: <https://www.mfa.gr/missionsabroad/en/about-greece/food-and-gastronomy/facts-and-figures.html>

Hellenic Republic. (2018, July). Greece: A growth strategy for the future. Διαθέσιμο στο: <https://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2018/09/Growth-Strategy.pdf>

IOBE. (2021, April). Food and beverages industry. Facts & figures, 2020 [Βιομηχανία τροφίμων και ποτών. Facts & figures, 2021]. Foundation for Economic & Industrial Research (IOBE). Federation of Hellenic Food Industries (SEVT). Διαθέσιμο στο: http://iobe.gr/docs/research/RES_05_B_26052021_REP_GR.pdf

IOBE. (2022, April). Food and beverages industry. Facts & figures, 2021 [Βιομηχανία τροφίμων και ποτών. Facts & figures, 2021]. Foundation for Economic & Industrial Research (IOBE). Federation of Hellenic Food Industries (SEVT). Διαθέσιμο στο: http://iobe.gr/docs/research/RES_05_B_09062022_REP_GR.pdf

Mylonas, P. (2015). Unlocking the potential of Greek agro-food industry. National Bank of Greece. Διαθέσιμο στο: <http://www.cold.org.gr/library/downloads/Docs/Unlocking%20the%20potential%20og%20Greek%20agro%20food%20industry.pdf>

PwC. (2018, June). Food and beverage industry: On the verge of change. Διαθέσιμο στο: [https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-food%20&%20beverage-sector-in-greece\(en\).pdf](https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-food%20&%20beverage-sector-in-greece(en).pdf)

Skylakaki, M., & Benos, Th. (2022). Prospects and opportunities for the primary sector in Greece [Προοπτικές και ευκαιρίες για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα]. Dianeosis. Διαθέσιμο στο: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2022/07/PP_Protogenis_tomeas_final.pdf

Skylakaki, M., & Benos, Th. (2023). Τουρισμός και αγροδιατροφή στην Ελλάδα: Μια μεγάλη αναξιοποίητη ευκαιρία [Tourism and agrifood in Greece: A big untapped opportunity]. Dianeosis. Διαθέσιμο στο: <https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2023/05/Agrodiatrofi.pdf>

β. Ελλάδα 2023: Ο Τουρισμός με Μια Ματιά – Χαράσσοντας τον Δρόμο προς το Μέλλον: Το Πλαίσιο

Σύμφωνα με το πλαίσιο του Δείκτη Ταξιδιωτικής & Τουριστικής Ανάπτυξης (Travel & Tourism Development Index - World Economic Forum [Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ], 2021), οι περιφέρειες της Ευρώπης και της Ευρασίας πετυχαίνουν τις υψηλότερες βαθμολογήσεις και αναμένεται να ανέλθουν ακόμα περισσότερο, ενώ 34 από τις 43 οικονομίες αυτών των περιφερειών βαθμολογούνται πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο, θέτοντας με τον τρόπο αυτό την Ελλάδα σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Ιδιαίτερα οι χώρες των Βαλκανίων, της Ευρασίας και της Ανατολικής Ευρώπης τείνουν να οικοδομούν την ανταγωνιστικότητά τους στην τιμολόγηση, ενώ οι χώρες της Νότιας Ευρώπης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό (World Economic Forum, 2021).

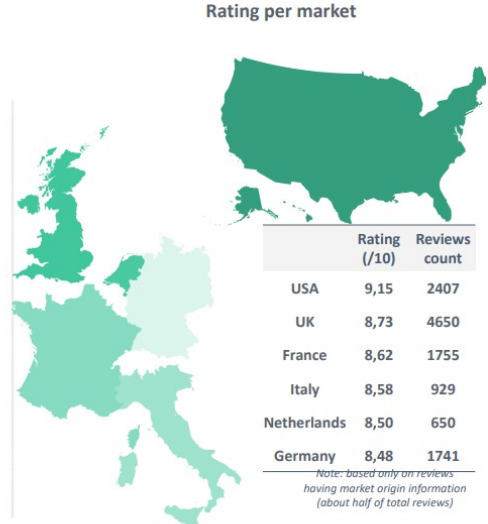
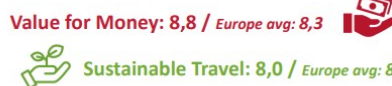
Το μοντέλο των τριών «S», «Θάλασσα-Ήλιος-Αμμουδιά» («Sea-Sun-Sand», Mediterranean Quality Status Report, 2017) έχει επικρατήσει στην παράκτια τουριστική ανάπτυξη σε ολόκληρη τη Μεσόγειο, τοποθετώντας 7 μεσογειακές χώρες στις κορυφαίες 15 χώρες ως προς την Ευρωπαϊκή Τουριστική Επίδοση (Bloom Consulting, 2022), με την Ελλάδα να βρίσκεται στην 11η θέση της κατάταξης.

Ο τουρισμός έχει ζωτική σημασία για την ελληνική οικονομία, καθώς σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκθέσεις αντιστοιχεί στο 14,9% του ΑΕΠ, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στη 13η θέση μεταξύ των 20 κορυφαίων χωρών που κατέγραψαν τη μεγαλύτερη αύξηση της συνεισφοράς του τουριστικού τομέα στο ΑΕΠ (World Travel & Tourism Council, 2022) στη μετά την πανδημία εποχή.

Greece Key Data		
2019	2020	2021
Total contribution of Travel & Tourism to GDP:		
 20.7% of Total Economy EUR 38.2BN (USD 42.0BN)	9.2% of Total Economy EUR 15.5BN (USD 17.1BN) Change: -59.3% Economy change: -8.7%	14.9% of Total Economy EUR 27.2BN (USD 29.9BN) Change: +74.9% Economy change: +7.9%
Total contribution of Travel & Tourism to Employment:		
 819.8 (000s) 21.0% of total jobs	707.8 (000s) 18.3% of total jobs Change: -13.7%	781.6 (000s) 19.9% of total jobs Change: +10.4%
Visitor Spend:		
International:		
 EUR 20.5 BN 27.6% of total exports (USD 22.6BN)	EUR 5.5 BN 10.2% of total exports (USD 6.0BN) Change: -73.3%	EUR 13.1 BN 17.6% of total exports (USD 14.4BN) Change: +138.8%
Domestic:		
 EUR 9.7 BN (USD 10.7BN)	EUR 5.7 BN (USD 6.3BN) Change: -41.3%	EUR 7.8 BN (USD 8.6BN) Change: +37.3%

Πηγή: Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών & Τουρισμού / World Travel & Tourism Council, 2022.

Όσον αφορά τη συνολική αξιολόγηση της Ελλάδας ως προς τη φήμη της μεταξύ των τουριστών, το Ινστιτούτο SETE (INSETE, 2022) προσφέρει την ακόλουθη εικόνα.

(*) Sanitary/Pandemic vigilance threshold is usually defined below 5/10

Πηγή: INSETE, 2022

Οι προκλήσεις

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι πολλές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στη διάρκεια της ασταθούς περιόδου ανάκαμψης μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα σημεία, με μία πλήρη ανάκαμψη του κλάδου να αναμένεται το νωρίτερο το 2025 (ΟΟΣΑ [OECD], 2022):

- Αύξηση κόστους ενέργειας, τροφίμων, και άλλων εισροών κόστους
- Ελλείψεις εργατικού δυναμικού και χάσματα δεξιοτήτων
- Αυξημένο κόστος ζωής (περιορισμένος/μηδενικός οικογενειακός προϋπολογισμός για τουρισμό)

Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο τουριστικός τομέας στην Ελλάδα στη διάρκεια της περιόδου μετά την πανδημία είναι η έλλειψη εργατικού δυναμικού, καθώς στη διάρκεια του καλοκαιριού του 2022 σχεδόν 23% των διαθέσιμων θέσεων εργασίας δεν καλύφθηκαν (Ikkos & Rassouli, 2022). Αυτό οδήγησε στην παροχή χαμηλότερης ποιότητας υπηρεσιών, γεγονός που θα μπορούσε να διακινδυνεύσει τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προορισμών, καθώς αποτυπώθηκε στις χαμηλές αξιολογήσεις των ξενοδοχείων τεσσάρων και πέντε αστέρων από τους τουρίστες (Ikkos & Rassouli, 2022).

Αυτή η κατάσταση αποδίδεται στη μετατόπιση της απασχόλησης που παρατηρήθηκε στη διάρκεια της πανδημίας, όταν οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στον τουρισμό μετακινήθηκαν σε άλλους τομείς που παρέμειναν ενεργοί στη διάρκεια της εποχής του COVID-19, καταδεικνύοντας χαμηλή τρωτότητα απέναντι σε περιβαλλοντικούς παράγοντες και απουσία εποχικότητας, προσφέροντας έτσι ένα ασφαλέστερο πλαίσιο απασχόλησης. Για τους λόγους αυτούς, πολλοί εργαζόμενοι αποφάσισαν να παραμείνουν σε αυτούς τους τομείς ακόμα και μετά τη λήξη της κρίσης (Koulibini, 2023).

Το Σχέδιο

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum, 2021), τα ενδιαφερόμενα μέρη του τουρισμού θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν μία πλατφόρμα για να οικοδομήσουν την τοπική, περιφερειακή, ή ακόμα και παγκόσμια ανάπτυξη, πάνω στους ακόλουθους πυλώνες.

Σε ευθυγράμμιση με τον παγκόσμιο προσανατολισμό προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, η Ελλάδα εργάζεται σε ένα 10ετές Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Τουριστική Ανάπτυξη, με βάση «την ανάπτυξη των προϊόντων και την ορατότητα, την προσβασιμότητα και τη συνδεσιμότητα, τη βιώσιμη διαχείριση και ανάπτυξη, τις ποιοτικές ιδιωτικές και δημόσιες υποδομές, και τις ευκαιρίες χρηματοδότησης» (ΟΟΣΑ [OECD], 2022).

Εν τω μεταξύ, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) χρηματοδοτεί έργα στον (α) ορεινό, ιατρικό και τουρισμό ευεξίας, (β) τον αγροτουρισμό και τη γαστρονομία, (γ) τις θαλάσσιες και παράκτιες υποδομές, (δ) τις βελτιώσεις στην προσβασιμότητα, και (ε) την αναβάθμιση και την απόκτηση νέων δεξιοτήτων στον τουρισμό, ενώ βρίσκεται σε ισχύ μία νέα νομοθεσία σχετικά με την ίδρυση και τη λειτουργία Οργανισμών για τη Διαχείριση και το Μάρκετινγκ Προορισμού και Παρατηρητηρίων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Τουρισμού.

Πηγή: Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ / World Economic Forum, 2021

Επιπλέον, οι τεχνολογικές προόδους στο πεδίο του ψηφιακού μετασχηματισμού και της τεχνητής νοημοσύνης περιλαμβάνονται επίσης σε αρκετά υπό ανάπτυξη έργα, όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ) (ΟΟΣΑ [OECD], 2022).

Στρατηγικές Προτεραιότητες/Σχέδιο

Μια ολιστική προσέγγιση για την προώθηση των επωνυμιών προορισμού που αναφέρονται στην «Ελλάδα», μαζί με υλικά και άυλα πολιτιστικά στοιχεία για την ενίσχυση της συνολικής «προσφοράς».

Μείωση της εξάρτησης από προορισμούς μαζικού τουρισμού (όπως η Μύκονος και η Σαντορίνη) μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικών τουριστικών μοντέλων (π.χ. αγροτουρισμός, ιατρικός τουρισμός, οικοτουρισμός, τουρισμός με σκάφη αναψυχής, οίνο-τουρισμός) που θα επιτρέψουν (α) ένα πιο βιώσιμο μέλλον για ολόκληρο τον κλάδο και (β) μία πιο ισορροπημένη εκμετάλλευση της ελληνικής περιβαλλοντικής ποικιλότητας – αυτό θα απαιτούσε μία στρατηγική χαρτογράφηση της αγοράς, καθώς επίσης και των αντίστοιχων υπάρχοντων/δυνητικών πελατών.

Ανάπτυξη της ανθεκτικότητας σε όλα τα επίπεδα του κλάδου της φιλοξενίας ώστε να υπάρξει δυνατότητα προληπτικής δράσης/αντίδρασης απέναντι σε ενδεχόμενη κρίση (με βάση όλες τις αδυναμίες και προκλήσεις που αποκαλύφθηκαν εν μέσω της πανδημίας).

Αναβάθμιση του συνόλου του κλάδου μέσω ενός μοντέλου που θα ενσωματώνει/συνδέει τους ακόλουθους βασικούς πυλώνες: (α) τοπίο/περιβάλλον, (β) πελάτες/τουρισμός, (γ) κάτοικοι, (δ) επιχειρήσεις/βιομηχανία, και (ε) κρατικοί φορείς. Αυτό θα επέτρεπε μία πιο βιώσιμη και συμπεριληπτική διαδικασία προώθησης προορισμών που όχι απλώς θα ενίσχυε τις αντίστοιχες τοπικές/περιφερειακές/εθνικές επωνυμίες τοποθεσιών, αλλά επίσης θα επέτρεπε τον σχεδιασμό πιο αυθεντικών και ανταγωνιστικών τουριστικών εμπειριών.

Εκμετάλλευση της ψηφιοποίησης της σύγχρονης κοινωνίας για (α) την προσέλκυση εξειδικευμένων ακροατηρίων [π.χ. ψηφιακοί νομάδες (θέα γραφείου / "office view" και άλλες σχετικές διαφημιστικές καμπάνιες από τη Marketing Greece), άτομα με αναπηρία (εικονικές περιηγήσεις, εφαρμογές Τεχνητής Νοημοσύνης για τη διευκόλυνση των επιτόπιων εμπειριών τους), απαιτητικά ακροατήρια (για τη διαμόρφωση της προσωπικής τους εμπειρίας – εξατομίκευση σε όλα τα επίπεδα)] και (β) την αξιοποίηση της πλούσιας κληρονομιάς της Ελλάδας μέσω φημισμένων αξιοθέατων/μνημείων (π.χ. εφαρμογή COSMOTE Chronos) ή/και αναβίωση λιγότερο γνωστών πτυχών της ιστορίας μας (π.χ. το πρόγραμμα της Σμύρνης με τον Δημόκριτο) που θα επέτρεπαν επίσης στην προσέλκυση πιο εξειδικευμένων ακροατηρίων (π.χ. σκοτεινός τουρισμός ο οποίος θεωρείται το ταξίδι σε τοποθεσίες που συνδέονται με κάποιον τρόπο με τον θάνατο ή την καταστροφή).

Διαχειριστικές Προτεραιότητες/Σχέδιο

Χρειάζεται να διοριστεί ομάδα εργασίας για το «Ελλάδα - Διαχείριση Εθνικής Επωνυμίας» – για την ανάπτυξη ενός σαφούς και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου σε συνεργασία με τον ΕΟΤ, τους περιφερειακούς/τοπικούς Οργανισμούς Διαχείρισης και Μάρκετινγκ Προορισμού (DMOs), για την επίβλεψη της εφαρμογής του σχεδίου και τον συντονισμό των συνεργειών μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών / πεδίων.

Οργάνωση σεμιναρίων και εργαστηρίων σε όλη την Ελλάδα για την προαγωγή της ανταλλαγής γνώσεων και εμπειρίας μεταξύ ενδιαφερόμενων μερών, με στόχο τον προσδιορισμό των βέλτιστων πρακτικών και των τομέων που χρειάζεται να βελτιωθούν, καθώς επίσης και για την εξερεύνηση ενδεχόμενων ευκαιριών και απειλών όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο (π.χ. ανά πόλη/δήμο), αλλά επίσης ανά τομέα (π.χ. αγροτουρισμός, τουρισμός με σκάφη αναψυχής, κλπ.).

Στρατηγική χαρτογράφηση του κλάδου βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) τοποθεσία, (β) τύπος τουρισμού, (γ) διαθέσιμες υποδομές κλάδου, (δ) προσβασιμότητα, (ε) διαθέσιμοι/αναγκαίοι ανθρωπίνοι πόροι, (στ) μοναδικές προτάσεις προσφορών / ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (δηλαδή αξιοθέατα/μνημεία, προϊόντα ΠΟΠ, υλική/άυλη πολιτιστική κληρονομία), (ζ) υπάρχοντα/δυσνητικά ακροατήρια/πελάτες.

Ανάπτυξη ολοκληρωμένου επικοινωνιακού σχεδίου μάρκετινγκ για τη διασφάλιση της επικοινωνιακής συνέπειας για όλα τα ακροατήρια και μακροπρόθεσμα, σύνθημα γενικού χαρακτήρα που θα επιτρέψει την ενσωμάτωση και την ανάδειξη όλων των πτυχών της προσφοράς του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ των βασικών ενδιαφερόμενων μερών του κλάδου για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της συνολικής προσφοράς, την ενθάρρυνση επενδύσεων μεγαλύτερης οικονομίας κλίμακας, και την προαγωγή της ανταλλαγής γνώσεων/εμπειρογνώσιας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Bloom Consulting (2022). Bloom Consulting Country Brand Ranking – Tourism Edition 2022-2023.

Διαθέσιμο στο: https://www.bloom-consulting.com/en/pdf/rankings/Bloom_Consulting_Country_Brand_Ranking_Tourism.pdf

Ikkos, A., Rassouli, G. (2022). Employment and lack of workforce in Greek hotels on the peak of the summer season 2022. INSETE Intelligence

INSETE (2022). Travelsat: Athens/Greece sentiment tracker / Q4 report. Διαθέσιμο στο: https://insete.gr/wp-content/uploads/2023/03/INSETE-Quarterly-report-TRAVELSAT-Q4-2022_Gr.pdf

Kourlibini, V. (2023). Employees do not return to Tourism: more than 80.000 vacancies before the opening of the season. Capital.gr. Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr/oikonomia/3699579/den-epistefoun-oi-ergazomenoi-ston-tourismo-pano-80-xil-kenes-theseis-prin-to-anoigma-tis-sezon>

Mediterranean Quality Status Report (2017). Διαθέσιμο στο: <https://www.medqsr.org/tourism>

OECD (2022), OECD Tourism Trends and Policies 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a8dd3019-en>

World Economic Forum (2021). Travel & Tourism Development Index 2021 – Rebuilding for a Sustainable and Resilient Future. Insight Report, May 2022

World Travel & Tourism Council (2022). Greece 2022 Annual Research: Key Highlights. Διαθέσιμο στο:

https://wttc.org/DesktopModules/MVC/FactSheets/pdf/704/119_20220613161936_Greece2022_.pdf

Work From Greece – Marketing Greece, Διαθέσιμο στο:

https://www.marketinggreece.com/case_studies/work-from-greece

Cosmote – Chronos, Διαθέσιμο στο:

https://www.cosmote.gr/cs/cosmote/gr/CHRONOS.html?gclid=CjwKCAjwkLCKBhA9EiwAka9QRkh4CD-nEiqYrXpTJW3NHWqe5xo2WJ2C1cIGicwHEmqSZ8qgi_1XPBoCuB4QAvD_BwE

10.2 Εφοδιαστική Αλυσίδα, Ναυτιλία και Μεταφορές στην Ελλάδα

Η Ελλάδα θεωρείται ο παγκόσμιος ηγέτης στη ναυτιλία, ελέγχοντας περίπου το 20% του παγκόσμιου εμπορικού στόλου, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 5.514 πλοία ελληνικής ιδιοκτησίας σύμφωνα με την IHS Global (χ.χ.).

Επιπλέον, η στρατηγική τοποθεσία της Ελλάδας στο σταυροδρόμι Ευρώπης, Ασίας, και Αφρικής καθιστά τη χώρα έναν σημαντικό κόμβο για την εφοδιαστική αλυσίδα και τις μεταφορές. Με μία ακτογραμμή που ξεπερνά τα 13.000 χλμ., η Ελλάδα διαθέτει 16 εμπορικούς λιμένες που διαχειρίζονται περίπου 230 εκατομμύρια τόνους εμπορευμάτων ετησίως.

Ο Πειραιάς, το μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας, είναι το πιο πολυσύχναστο λιμάνι στη Μεσόγειο και λειτουργεί ως εμπορευματική πύλη στα Βαλκάνια, τη Μέση Ανατολή, και τη Βόρεια Αφρική. Κατατάσσεται 4ο μεγαλύτερο λιμάνι μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων στην Ευρώπη, καθώς διαχειριζόταν 5,6 εκατομμύρια TEU το 2020 (ΕΥ, 2021).

Η Ελλάδα φιλοξενεί 15 διεθνή αεροδρόμια, με τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών να είναι το μεγαλύτερο και το πιο πολυσύχναστο της χώρας, εξυπηρετώντας περισσότερους από 25 εκατομμύρια επιβάτες ετησίως. Το ελληνικό δίκτυο αυτοκινητοδρόμων αποτελείται από περισσότερα από 2.145 χλμ. που συμμορφώνονται με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές αυτοκινητοδρόμου, με πρόσθετα 500 χλμ. επί του παρόντος υπό κατασκευή, συνδέοντας την Ελλάδα με τις γειτονικές χώρες, προσφέροντας πρόσβαση σε σημαντικές αγορές και διερχόμενη κυκλοφορία.

Όμως, το σιδηροδρομικό σύστημα φαίνεται να αποτελεί τον αδύναμο κρίκο του τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας, προσφέροντας περιορισμένο αριθμό συνδέσεων και απαρχαιωμένες υποδομές. Το συνολικό σιδηροδρομικό δίκτυο εκτείνεται στα 2.552 χλμ., όμως μόλις το 70% από αυτά είναι κατάλληλο για εμπορική κυκλοφορία (Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος [Hellenic Railways Organization, χ.χ.).

Ο κλάδος των εμπορικών μεταφορών, ανεξαρτήτως τρόπου –χερσαία, εναέρια, ή θαλάσσια μεταφορά– και παρά τη γενική θετική εικόνα, αντιμετωπίζει μεγάλο αριθμό προκλήσεων που απορρέουν τόσο από παγκόσμια όσο και από τοπικά (ελληνικά) φαινόμενα.

α) Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία είχε επιβαρυντική επίδραση στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Περίπου 140 πλοία και περισσότεροι από 1.500 ναυτικοί αποκλείστηκαν στην εμπόλεμη ζώνη, πολλοί εκ των οποίων ελληνικής καταγωγής. Τα ουκρανικά λιμάνια έγιναν απρόσιτα ενώ οι κυρώσεις της ΕΕ για τα ρωσικά προϊόντα είχαν τεράστιο αντίκτυπο στη διάρθρωση του εμπορίου. Ο εφοδιασμός των εμπορευμάτων πρέπει να γίνεται από πιο μακριά αυξάνοντας τη ζήτηση για πλοία και τα κόστη μεταφοράς (UNCTAD, 2022b).

Η Ρωσική Ομοσπονδία είναι ηγέτιδα παραγωγός πετρελαίου και φυσικού αερίου. Οι επιβληθέντες περιορισμοί στο ρωσικό εμπόριο οδήγησαν σε αύξηση του ενεργειακού κόστους, αυξάνοντας ως αποτέλεσμα τις τιμές των αποθηκών καυσίμων και τα έξοδα μεταφοράς για όλους τους τομείς. Μέχρι το τέλος Μαΐου του 2022, η παγκόσμια μέση τιμή για μαζούτ με πολύ χαμηλή περιεκτικότητα θείου (VLSFO) είχε αυξηθεί κατά 64 τοις εκατό σε σύγκριση με την αρχή του έτους.

β) Πανδημία του COVID-19

Η πανδημία διατάραξε το παγκόσμιο εμπόριο λόγω των περιορισμών πληρώματος, της συμφόρησης και της διακοπής λειτουργίας των λιμένων, καθώς επίσης και λόγω της αυξημένης ζήτησης για συγκεκριμένα αγαθά (UNCTAD, 2021). Έπειτα από τη δραματική πτώση του εμπορίου το 2019 και το 2020, τα έτη 2021 και 2022 η ζήτηση του θαλάσσιου εμπορίου αυξήθηκε κατά 3,2% και 1,4% αντίστοιχα, οδηγώντας σε σημαντική ενίσχυση ιδιαίτερα για τη μεταφορά εμπορευματοκιβωτίων.

γ) Περιβαλλοντικοί Κανονισμοί

Οι πλοιοκτήτες αντιμετωπίζουν έναν βαρύ λογαριασμό στον δρόμο προς την απανθρακοποίηση σύμφωνα με τους στόχους που έχουν καθοριστεί από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΔΝΟ). Οι παγκόσμιες επενδύσεις για την απανθρακοποίηση του κλάδου της ναυτιλίας αναμένεται να υπερβεί το 1,5 τρις δολάρια (Krantz et al, 2020). Οι πλοιοκτήτες χρειάζεται να επενδύσουν σημαντικά στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και να ανανεώσουν τους στόλους τους με σύγχρονα πλοία σύμφωνα με τον νεοσύστατο Δείκτη Έντασης Άνθρακα (ΔΕΑ).

Στην Ευρώπη, το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Ένωσης (EU ETS) από μόνο του θα κοστίζει στους πλοιοκτήτες 7,38 δις ευρώ ανά έτος έως το 2026 (Cullinane et al, 2022), οδηγώντας σε περαιτέρω αύξηση του κόστους μεταφοράς και έχοντας ως αποτέλεσμα μεγαλύτερες απαιτούμενες επενδύσεις.

Έπειτα από 50 χρόνια περιορισμένης αλλαγής, η απανθρακοποίηση απαιτεί την υιοθέτηση καινοτομιών στα συστήματα πρόωσης των πλοίων. Αν και μέχρι σήμερα ολόκληρος ο στόλος μεταφοράς φορτίων βασιζόταν στις μηχανές εσωτερικής καύσης (ΜΕΚ) που κατανάλωναν βαρύ μαζούτ, ο κλάδος επί του παρόντος αντιμετωπίζει δύο διακριτές επιλογές. Η πρώτη επιλογή είναι να συνεχίσει να χρησιμοποιεί τις ΜΕΚ που λειτουργούν με διάφορα «πράσινα» καύσιμα, η καθεμία εκ των οποίων φέρει διαφορετικά τεchnο-οικονομικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, συνοδευόμενες από τεχνικές δέσμευσης και παγίδευσης άνθρακα. Η δεύτερη «ριζική» εναλλακτική περιλαμβάνει την υιοθέτηση πλήρως ηλεκτρικών πλοίων που αντλούν ενέργεια από στήλες καυσίμου που χρησιμοποιούν πράσινα καύσιμα, μπαταρίες, ή μικρούς πυρηνικούς αντιδραστήρες. Υπάρχουν

αντίστοιχες προκλήσεις σε όλους τους τρόπους μεταφοράς συμπεριλαμβανομένου του σιδηροδρόμου, των φορτηγών, και της αεροπορίας, όπου εξετάζονται επίσης τα πιο φιλικά προς το περιβάλλον εναλλακτικά καύσιμα και η ηλεκτρική προώθηση.

δ) Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Απαιτούνται περαιτέρω επενδύσεις στους τομείς της εφοδιαστικής αλυσίδα, των μεταφορών και της ναυτιλίας για την υιοθέτηση και την εφαρμογή των τεχνολογιών του Διαδικτύου των Πραγμάτων (ΔτΠ) και της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) για τη βελτίωση της επιχειρησιακής αποδοτικότητας και ασφάλειας. Η ψηφιακή επανάσταση παίζει σημαντικό ρόλο στη δραματική αναβάθμιση πολλών πτυχών της επίδοσης των μεταφορών, αντικαθιστώντας τα παρωχημένα παραδεδομένα συστήματα. Οι κλάδοι της εφοδιαστικής αλυσίδας και της ναυτιλίας χρειάζεται να αξιοποιήσουν ένα ευρύ φάσμα ψηφιακών εργαλείων που θα συνεισφέρουν σημαντικά στη βελτίωση της επίδοσης των στόλων μέσω διαχείρισης πληροφοριών, ΤΝ, παρακολούθησης επιδόσεων, και βελτιστοποίησης. Πολλά από αυτά τα εργαλεία είναι δυνατό να μετασκευαστούν στους υπάρχοντες στόλους πλοίων και οχημάτων, προσφέροντας ευκαιρίες για τη βελτίωση των λειτουργιών τόσο των νέων όσο και των υφιστάμενων στόλων. Αυτές οι πρόοδοι ενέχουν τη δυναμική να ξεκλειδώνουν πολυάριθμες μικρές αλλά σημαντικές βελτιώσεις στην επίδοση, που εκτείνονται από την τελειοποίηση της αποδοτικότητας των μεταφορών μέχρι τα καινοτόμα συστήματα διανομής εμπορικών φορτίων.

Οι υφιστάμενοι επαγγελματίες θα πρέπει να εκπαιδευτούν στις νέες τεχνολογίες, με τη νέα γενιά ανερχόμενων διοικητικών στελεχών που κατέχει ένα πρωτοποριακό σύνολο δεξιοτήτων να πρέπει να ενταχθεί στην απασχόληση για να τις εφαρμόσει (Hernandez-de-Menendez, M., et al, 2020).

Οι οργανισμοί στρέφουν ολοένα περισσότερο την προσοχή τους προς λύσεις βελτιστοποίησης της αυτοματοποίησης όπως η ρομποτική αυτοματοποίηση και οι προηγμένες αναλυτικές τεχνικές για να αποκτήσουν πιο προηγμένη πληροφόρηση των λειτουργιών τους και να περιορίσουν τα κόστη σε ολόκληρη τη διαδικασία μεταφοράς από πόρτα σε πόρτα. Επιπλέον, οι βασικοί φορείς στον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας εφαρμόζουν φιλικότερες προς το περιβάλλον λύσεις που εξαλείφουν τις εκπομπές και τα συνολικά απόβλητα προκειμένου να γίνουν αποδοτικότεροι.

ε) Ανάπτυξη υποδομών

Οι εγκαταστάσεις που σχετίζονται με την εφοδιαστική αλυσίδα στην Ελλάδα έλαβαν περίπου 150 εκ. ευρώ σε επενδύσεις το 2020. Η ανάπτυξη του τομέα τροφοδοτείται από το γενικό σχέδιο της Ελλάδας για τις υποδομές, το οποίο έχει προϋπολογισμό 13 δις ευρώ και στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των συνδέσμων μεταφορών της χώρας, συμπεριλαμβάνοντας τους δρόμους, τους σιδηροδρόμους, τα λιμάνια, και τα αεροδρόμια. Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης την ιδιωτικοποίηση των λιμανιών και την κατασκευή νέων οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων.

Δύο σημαντικά έργα στον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας, το εμπορευματικό κέντρο «Θριάσιο Πεδίο» κοντά στην Αθήνα και το κέντρο διαχείρισης εμπορευματικών μεταφορών «Γκόνος» στη Θεσσαλονίκη, αναμένεται να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στη μεταμόρφωση του κλάδου. Σύμφωνα με μία πρόσφατη μελέτη από την Ernst & Young (EY), η μεταφορά και ο εφοδιασμός αντιστοιχούν στο 12% των συνολικών επενδύσεων στην Ελλάδα μεταξύ 2017 και 2019, καθιστώντας τον έναν από τους πέντε κορυφαίους τομείς των επενδύσεων στη χώρα, διπλάσιο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

στ) Οργάνωση του κλάδου

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) των μεταφορών και της αποθήκευσης στην Ελλάδα αντιστοιχούσε στο 7,5% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας της ΑΠΑ για το 2019, το 5ο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των χωρών της ΕΕ των 27. Ο τομέας της εφοδιαστικής αλυσίδας τρίτων μερών (3PL) παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη, με μέσο όρο 9,8% σύνθετο ρυθμό ετήσιας ανάπτυξης στα έσοδα του κλάδου 3PL μεταξύ 2015 και 2019, με τα κέρδη προ τόκων, φόρων και

αποσβέσεων (EBITDA) και τη ρευστότητα να αντικατοπτρίζουν μία συνολική θετική επίδοση του τομέα για την ίδια περίοδο (KPMG, 2022).

Η ελληνική αγορά 3PL αποτελείται κυρίως από μικρομεσαίους παίκτες. Το 78% ενός συνόλου 1.550 εταιρειών 3PL έχουν ετήσια έσοδα κάτω από 1 εκ. ευρώ. Η αγορά είναι ανταγωνιστική, ιδιαίτερα κατακερματισμένη παρά την παρουσία πολλών παγκόσμιων οργανώσεων εφοδιαστικής αλυσίδας και οι περισσότερες εταιρείες παρουσιάζουν σημαντική ανάπτυξη. Η ελληνική αγορά 3PL αναπτύχθηκε κατά 4,6% το 2019 και αναμένεται να αναπτυχθεί με ετήσιο μέσο ρυθμό 2,8% μεσοπρόθεσμα (έως το 2023).

Η παράδοση στο τελευταίο χιλιόμετρο (LMD) αναπτύσσεται επίσης ραγδαία με περίπου 5.845 σημεία παράδοσης-παραλαβής (PUDO) (Last Mile Experts, 2022). Από την άλλη μεριά, οι εναέριες και σιδηροδρομικές μεταφορές λειτουργούν ουσιαστικά ως μονοπώλια, εφόσον τις εγκαταστάσεις διαχειρίζεται ένας μόνον οργανισμός για κάθε τομέα (η Fraport διευθύνει 14 ελληνικά αεροδρόμια και η ΤΡΑΙΝΟΣΕ είναι ο μόνος διαχειριστής του σιδηροδρομικού συστήματος).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Cullinane, K.; Yang, J. (2022) "Evaluating the Costs of Decarbonizing the Shipping Industry: A Review of the Literature". *Journal of Maritime Science and Engineering*, 2022, 10, 946. <https://doi.org/10.3390/jmse10070946>

Enterprise Greece (2021), "Greece sees growing interest in logistics, transport facilities", Newsletter June 2021, Retrieved 20 March 2023 from

<https://www.enterprisegreece.gov.gr/newsletters/newsletter-articles/greece-sees-growing-interest-in-logistics-transport-facilities/>

EY (2021), "Greece: International Freight Center", 2nd Edition April 2021.

Hellenic Railways Organization (n.d), "General Network Map", Retrieved 21 March 2023 from <https://ose.gr/en/railway-network/network-map/>

Hernandez-de-Menendez, M., Morales-Menendez, R., Escobar, C. A., & McGovern, M. (2020). Competencies for industry 4.0. *International Journal on Interactive Design and Manufacturing (IJIDeM)*, 14(4), 1511-1524

IHS Global (n.d.), Maritime Portal Sea-Web, Retrieved 20 March 2023 from

<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/products/sea-web-vessel-search.html>

KPMG (2022), "The Future of Transportation and Logistics. Trends and Developments in the Greek Market", Retrieved 20 March 2023 from

<https://kpmg.com/gr/en/home/insights/2022/03/the-future-of-transportation-and-logistics.html>

Krantz R., Søgaard K., and Smith T., (2020), "The scale of investment needed to decarbonize international shipping", *Global Maritime Forum*, Retrieved February 2020 from

https://www.globalmaritimeforum.org/content/2020/01/Getting-to-Zero-Coalition_Insight-brief_Scale-of-investment.pdf

Last Mile Experts (2022). "Number of pick-up and drop-off points (PUDOs) in Greece as of 2022, by courier", *Graph In Statista*. Retrieved 20 March, 2023, from

<https://www.statista.com/statistics/1339644/pick-up-drop-off-locations-by-courier-greece/?locale=en>

UNCTAD (2022a), "Review of Maritime Transport 2022, Navigating in stormy waters", Retrieved 29 Nov 2022 from

<https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2022>

UNCTAD (2022b), "Maritime Trade Disrupted. The war in Ukraine and its effects on maritime trade logistics". Retrieved 20 March 2023 from

https://unctad.org/system/files/official-document/osginf2022d2_en.pdf

UNCTAD (2021), "Review of Maritime Transport 2021, Challenges faced by seafarers in view of the Covid-19 crisis", Retrieved 18 Nov 2021 from

<https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2021>

10.3 Βιωσιμότητα και Περιβάλλον στην Ελλάδα

Η περασμένη δεκαετία (2012-2022) χαρακτηρίστηκε από την παγκόσμια συνειδητοποίηση της επείγουσας ανάγκης για απάντηση στην κλιματική αλλαγή, στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές απειλές, στις οικονομικές κρίσεις και στην ανάγκη για επικέντρωση στην πράσινη μετάβαση, την κυκλική οικονομία, τη συμπεριληπτικότητα και τη δικαιοσύνη ως μέσα οικονομικής ανάπτυξης.

Τα ορόσημα της περασμένης δεκαετίας περιλαμβάνουν α) τη Συμφωνία του Παρισιού (2015), μία νομικά δεσμευτική διεθνή συνθήκη για την κλιματική αλλαγή, που υιοθετήθηκε από 196 Μέρη στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (COP21/CMP11) στο Παρίσι της Γαλλίας και β) την Ατζέντα του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη από τα Ηνωμένα Έθνη και τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) από τον ίδιο οργανισμό που υιοθετήθηκαν το 2016, αμφότερα εκ των οποίων υπέγραψε η Ελλάδα.

Το Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή

Με αφορμή την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (2013), η Ελλάδα εξέδωσε την Εθνική Στρατηγική στην Ελλάδα (2016) με την υποχρέωση Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει την επιχορήγηση της ΕΕ για την εφαρμογή των Περιφερειακών Σχεδίων μέσω του προγράμματος LIFE17 IPC/GR/000006 AdaptInGr ενθαρρύνοντας την εφαρμογή των πολιτικών προσαρμογής σε ολόκληρη την Ελλάδα (2019-2026).

Σε συμμόρφωση με το Ευρωπαϊκό Νομοθέτημα για το Κλίμα που είναι μία νομικά δεσμευτική υποχρέωση επί των προθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιτύχει κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 και με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για το Κλίμα, η Ελλάδα υιοθέτησε τον Εθνικό Κλιματικό Νόμο 4936/2022 για τη Μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Οι στόχοι για την απανθρακοποίηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας έχει υποστεί τον αρνητικό αντίκτυπο του πολέμου στην Ουκρανία και της συνεπαγόμενης ενεργειακής κρίσης. Επιπλέον, ο Εθνικός Κλιματικός Νόμος, αν και αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πλαίσιο με διατάξεις για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τη χορήγηση περιβαλλοντικών αδειών, και την εκτίμηση των εκπομπών άνθρακα, δεν θίγει καταλλήλως ζητήματα όπως η προστασία της φύσης, η κλιματική και ενεργειακή δημοκρατία και η αποκέντρωση.

Ενδιαφέροντα ευρήματα καταδείχθηκαν στην 5η Έρευνα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για το Κλίμα (δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2023) όπου το 66% των Ελλήνων ερωτώμενων τάσσεται υπέρ της λήψης αυστηρότερων κυβερνητικών μέτρων για την επιβολή αλλαγής στην ατομική συμπεριφορά (75% των ερωτώμενων κάτω των 30 ετών)· προσδιορίζει τον κλιματικό αντίκτυπο των μελλοντικών εργοδοτών ως σημαντικό παράγοντα στην αναζήτηση εργασίας, ενώ για το 18% αποτελεί πρώτη προτεραιότητα· το 57% των ερωτώμενων τάσσονται υπέρ της φορολόγησης του άνθρακα για την πιο επιζήμια για το κλίμα κατανάλωση (65% των ερωτώμενων κάτω των 30 ετών)· 59% των Ελλήνων δηλώνουν διατεθειμένοι να πληρώσουν περισσότερο για

φιλικά προς το κλίμα τρόφιμα και 82% είναι υπέρ της επισήμανσης όλων των τροφίμων για να περιοριστεί ο αντίκτυπος στο κλίμα και το περιβάλλον.

Αξιολόγηση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης – Ελλάδα

α. Η διασφάλιση ότι «κανείς δεν μένει πίσω» αποτελεί υψηλή πολιτική προτεραιότητα για την Ελλάδα, καθώς η χώρα εξήλθε πρόσφατα από μία περίοδο παρατεταμένης οικονομικής κρίσης.

Το 2018 η Ελλάδα υπέβαλε την 1η Εθελοντική Έκθεση Αξιολόγησης, η οποία είναι μία εθελοντική εθνική έκθεση με κρατική πρωτοβουλία, η οποία αποσκοπεί να σκιαγραφήσει εμπειρίες από την εφαρμογή των ΣΒΑ, επιτυχίες, προκλήσεις και διδάγματα. Τέτοιου είδους εκθέσεις διεξάγονται από το Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (HLPF) υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC), κάθε 4 χρόνια.

Σε αυτή την Έκθεση η Ελλάδα προσδιόρισε και προσυπέγραψε οκτώ εθνικές προτεραιότητες για τη δράση σχετικά με τους ΣΒΑ:

1. Ενθάρρυνση μιας ανταγωνιστικής, καινοτόμας και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (ΣΒΑ 8,9)·
2. Προαγωγή της πλήρους απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους (ΣΒΑ 8,4)·
3. Αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, παρέχοντας καθολική πρόσβαση σε ποιοτικές υγειονομικές υπηρεσίες (ΣΒΑ 1, 2, 3, 8, 10)·
4. Μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων και διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους (ΣΒΑ 10, 5, 4, 8, 1, 3, 11, 16)·
5. Προαγωγή υψηλής ποιότητας και συμπεριληπτικής εκπαίδευσης (ΣΒΑ 4)·
6. Ενίσχυση της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου ως βάση για την κοινωνική ευημερία και τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (ΣΒΑ 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15)·
7. Οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και διάφανων θεσμών (ΣΒΑ 16, 17)·
8. Βελτίωση των ανοικτών, συμμετοχικών, δημοκρατικών διαδικασιών και προαγωγή συμπράξεων (ΣΒΑ 16, 17).

Overall Performance

Performance by SDG

SDG Dashboards and Trends

β. Έως το 2019, τα επιτελικά υπουργεία από κοινού με την ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή που συντονίζει το σύστημα προσδιορισμού των δεικτών, τεκμηρίωσης και συλλογής στατιστικών δεδομένων) έχουν διεξαγάγει τρεις γύρους διαβουλεύσεων και χαρτογράφησης για να ορίσουν ένα πλαίσιο των πιο επαρκών δεικτών για την παρακολούθηση της προόδου στο εθνικό επίπεδο. Ένας κατάλογος περίπου 160 δεικτών (90 από τους 169 δείκτες από τους παγκόσμιους ΣΒΑ και 70 από τη Eurostat προσαρμόστηκαν στις εθνικές προτεραιότητες και συνθήκες) επιλέχθηκαν για την ποσοτική παρακολούθηση της προόδου προς τους ΣΒΑ.

γ. Τα δέκα χρόνια οικονομικής ύφεσης και η πανδημία του COVID-19 επηρέασαν τις προσπάθειες της Ελλάδας προς την επίτευξη των ΣΒΑ, όπως αποτυπώθηκαν στην Έκθεση για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Ευρώπης (2021). Η Ελλάδα τοποθετείται στην 27η θέση από τις 34 χώρες (Ευρώπη και Τουρκία), ενώ έρχεται στη θέση 29/34 όσον αφορά τις ανισότητες, με ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις στις έμφυλες ανισότητες. Η συνολική βαθμολογία της χώρας βάσει του δείκτη είναι 64,8.

δ. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Αξιολόγηση των ΣΒΑ για το 2022, η Ελλάδα βρίσκεται στη θέση 32/163 ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ, με τη βαθμολογία της χώρας να είναι 76,8, αριθμό που ωστόσο βρίσκεται κάτω από τον περιφερειακό μέσο όρο του 77,2, ενώ οι αντίκτυποι του πολέμου στην Ουκρανία φανερώνονται σε συγκεκριμένους στόχους που επηρεάζονται από την ενεργειακή κρίση, π.χ. ο ΣΒΑ 7 – Οικονομικά Προσιτή και Καθαρή Ενέργεια και ΣΒΑ 9 – Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές, έχουν αλλάξει από το καθεστώς «έχουν δρομολογηθεί ή βρίσκονται εντός του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης» στο «μετριοπαθής βελτίωση».

ε. Η δεύτερη Εθελοντική Εθνική Αξιολόγηση της Ελλάδας, που δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2022, αντανακλά τις προκλήσεις και στρατηγικές που σχετίζονται με τρεις κρίσεις: ο απολογισμός μιας δεκαετούς εθνικής ύφεσης, η συνεχής πανδημία του COVID-19 η οποία επιβάρυνε σημαντικά το εθνικό σύστημα υγείας και την οικονομία και οι επιπτώσεις του ξεσπάσματος του πολέμου εντός της ευρωπαϊκής ηπείρου. Κάτω από αυτές τις πιέσεις, οι ιδιαίτερες ανησυχίες για την Ελλάδα περιλαμβάνουν τα αδύναμα δημογραφικά ποσοστά, την αυξημένη ανεργία των γυναικών και των νέων και τις χαμηλές επιδόσεις στην ισότητα των φύλων. Επιπλέον, η πανδημία αποκάλυψε εκπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της υγείας: τα συστήματα δικαιοσύνης και διαχείρισης απορριμμάτων έχουν υπερβεί τα όρια λειτουργίας τους προκαλώντας περιπλοκές στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον, και ως προς την επίτευξη στόχων και προτεραιοτήτων σχετικά με την κυκλική οικονομία και την πράσινη μετάβαση.

Το άμεσο μέλλον

Η βαθμολογία ως προς τους διαφορετικούς ΣΒΑ, καθώς επίσης και οι πρόσφατες ευρωπαϊκές και εθνικές εκθέσεις φανερώνουν τις βασικές δοκιμασίες που χρειάζεται να αντιμετωπίσουν η ελληνική οικονομία και κοινωνία στο άμεσο μέλλον:

α. Η ισότητα των φύλων βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα της ΕΕ σύμφωνα με όλες τις προηγούμενες αξιολογήσεις. Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στη μεταρρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου για τη μείωση των ποσοστών ανεργίας των γυναικών, στη διαμόρφωση παροχών μητρότητας, τη στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας, την παροχή ενός πλαισίου για μειωμένες ανισότητες, διακρίσεις και βία με κριτήριο το φύλο, και τη βελτίωση της γυναικείας αντιπροσώπευσης στις πιο υψηλόβαθμες διοικητικές θέσεις.

β. Στήριξη του εθνικού συστήματος υγείας με ανθρώπινους πόρους και υποδομές σε όλα τα επίπεδα: πρόγνωση, θεραπεία και διαχείριση περιστατικών έκτακτης ανάγκης.

γ. Μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, νέα σχέδια για απανθρακοποίηση και ενεργειακή ολοκλήρωση από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο δίκτυο. Η έκθεση της ΕΕ Καθαρή ενέργεια για τα νησιά της ΕΕ: Μελέτη των κανονιστικών εμποδίων και σύσταση για τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια στα νησιά της Ελλάδας [Clean energy for EU islands: Study on regulatory barriers and recommendation for clean energy transition on the islands

Greece], Δεκέμβριος του 2022, προσδιορίζει τα υπάρχοντα και αναδυόμενα νομικά, κανονιστικά και πολιτικά πλαίσια για την ανάπτυξη των τοπικών απανθρακοποιημένων ενεργειακών συστημάτων στα ελληνικά νησιά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε προϋπολογισμό ύψους 341 εκ. ευρώ για την Ελλάδα σε στήριξη της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από αιολικές και ηλιακές πηγές και της δυναμικότητας αποθήκευσης (Σεπτέμβριος του 2022). Τα κίνητρα για την ηλεκτροκίνηση χρειάζεται να ληφθούν υπ' όψιν προκειμένου να αυξηθεί η χαμηλή ενσωμάτωση ηλεκτρικών οχημάτων στην ελληνική αγορά.

δ. Αναθεώρηση, βελτίωση και εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές (χερσαίες και θαλάσσιες) και των οικοδομικών αδειών σε περιαστικές και υπαίθριες περιοχές.

ε. Η Μεσογειακή περιφέρεια και η Ελλάδα βιώνουν την υψηλότερη μέση αύξηση της θερμοκρασίας λόγω της κλιματικής αλλαγής στην ΕΕ, γεγονός που επιτάσσει σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης και πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση των κινδύνων που προκαλούνται από το κλίμα όπως οι φυσικές καταστροφές.

στ. Βελτίωση της διαχείρισης απορριμμάτων, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση δημοτικών απορριμμάτων και απορριμμάτων από συσκευασίες. Στις 8 Ιουνίου του 2023, η ΕΕ εξέδωσε μία [έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης](#) απευθυνόμενη στην Ελλάδα και τα κράτη-μέλη που κινδυνεύουν να αποτύχουν ως προς: (i) τον στόχο του 55% για το 2025 για την προετοιμασία της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης των δημοτικών της απορριμμάτων (σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ)· και (ii) τον στόχο του 65% για το 2025 για την ανακύκλωση των απορριμμάτων από συσκευασίες (σύμφωνα με την Οδηγία 1994/62/ΕΚ).

ζ. Στήριξη της βιώσιμης γεωργικής παραγωγής και των εξαγωγών προς την ΕΕ για την αντιμετώπιση της τρέχουσας επισιτιστικής κρίσης που προκύπτει από τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

EU Commission: Clean energy for EU islands: Study on regulatory barriers and recommendation for clean energy transition on the islands Greece, 16 December 2022

https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/system/files/2022-12/PUBLIC_IslandSecretariatII_Study%20on%20barriers%20and%20recommendations%20GREECE_20221214%20clean.pdf

EU Commission Staff Working Document - The early warning report for Greece, Brussels 8.6.2023

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2023:182:FIN>

10.4 Έρευνα & Τεχνολογική Καινοτομία στην Ελλάδα

Η οικονομική πραγματικότητα της Ελλάδας ως προς την Έρευνα & Τεχνολογική Καινοτομία απέχει πόρρω από την κατάσταση που επικρατούσε το 2012, όταν δημοσιεύτηκε η Έκθεση της McKenzie. Επιβεβαιώνεται ποικιλοτρόπως ότι η εκτίμηση της Έκθεσης για τον τομέα Έρευνας & Καινοτομίας της Ελλάδας είχε σημαντικές κλειδωμένες δυνατότητες, άρα και περιθώρια ανάπτυξης.

Τάσεις στην Έρευνα & Καινοτομία

Οι βασικές τάσεις που αντιστοιχούν στη σημερινή οικονομία της Ελλάδας, όπως διαμορφώνεται στη μετά την πανδημία εποχή, και οι οποίες είναι ιδιαίτερα ορατές, είναι οι ακόλουθες:

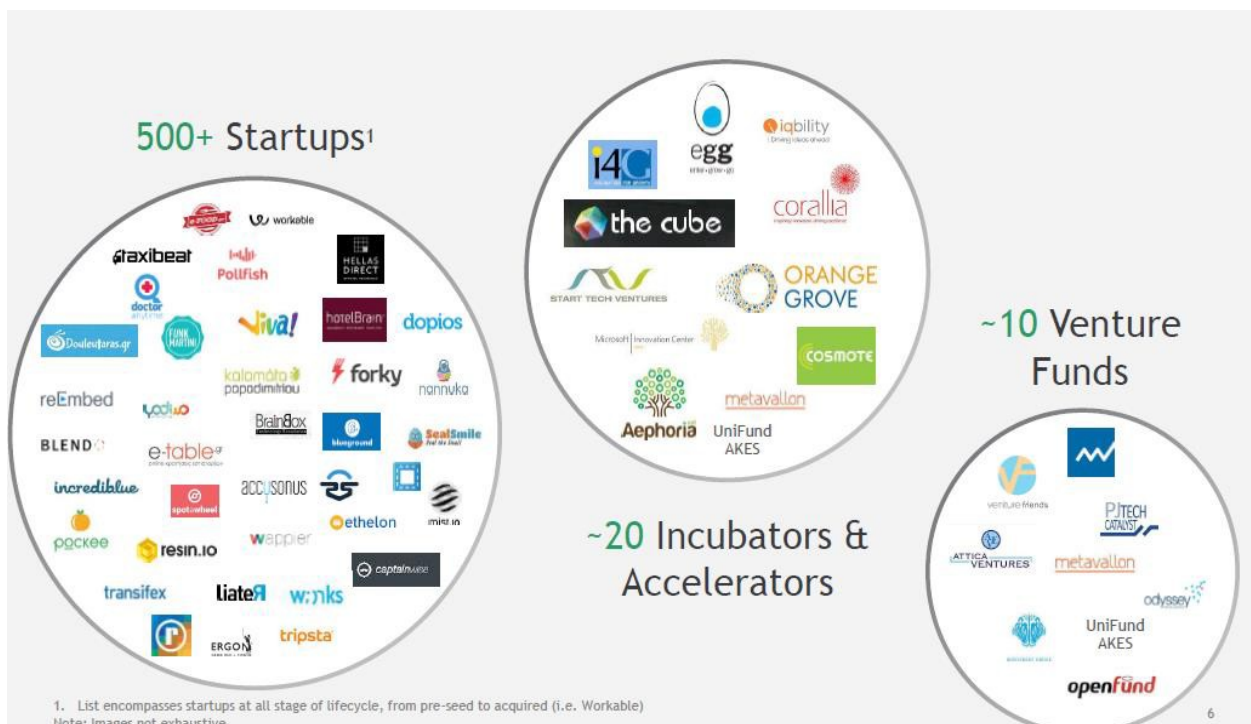
1. Νεοφυείς επιχειρήσεις:

Μία γενιά νεοφυούς επιχειρηματικότητας που βασίζεται στην τεχνολογία έχει εκτιναχθεί τα τελευταία δύο χρόνια [1][2]. Αυτό έχει συνοδευτεί από μία αύξηση στην τάξη μεγέθους στη χρηματοδότηση που βασίζεται σε επιχειρηματικό κεφάλαιο σε σύγκριση με μόλις 4 έτη πριν (βλέπε το διάγραμμα παρακάτω από το [1]). Παρατηρείται επίσης ένας πολλαπλασιασμός των οικονομικών οντοτήτων που προσανατολίζονται προς τη νεοφυή επιχειρηματικότητα όπως επιχειρηματικοί άγγελοι, εγκαταστάσεις επώασης, τεχνολογικά συγκροτήματα, κ.λπ.

Data updated up to November 27, 2021. Data source: Found.ation, Velocity.Partners

Πλέον υπάρχουν περισσότερες από 500 νεοφυείς επιχειρήσεις, 20 εκκολαπτήρια και 10 επιχειρήσεις που βασίζονται στο επιχειρηματικό κεφάλαιο, βλέπε το διάγραμμα παρακάτω από το [3].

Η βιοτεχνολογία, η ενέργεια και ο τουρισμός είναι τα 3 κυρίαρχα πεδία με όρους νεοφυούς επιχειρηματικότητας (βλέπε [4]).

2. Μεγάλες Εταιρείες Τεχνολογίας [Big Tech]:

Αρκετές μεγάλες τεχνολογικές επιχειρήσεις (Pfizer, Cisco, Microsoft, Amazon, Google, κ.λπ.) εγκαθιστούν μεγάλες υπηρεσίες στη χώρα (βλέπε [5]). Επίσης, ορισμένες μεγάλες εταιρείες

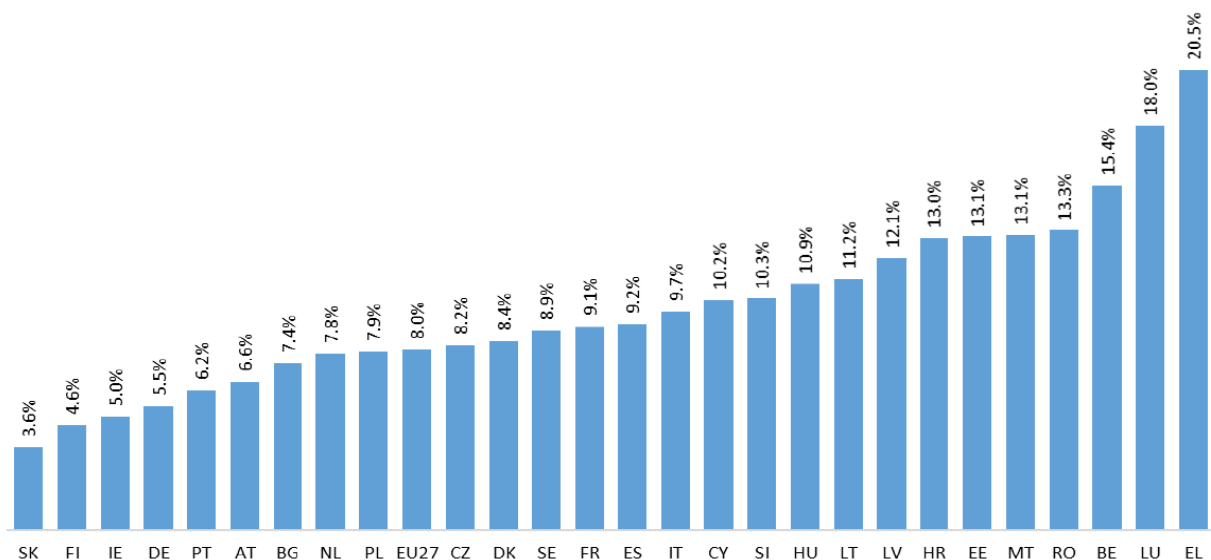
τεχνολογίας έχουν εξαγοράσει επιτυχημένες ελληνικές νεοφυείς επιχειρήσεις, δημιουργώντας έτσι τις πρώτες 5 ελληνικές εταιρείες-μονόκερος, με ακόμα 5 να έχουν δρομολογηθεί [6].

3. Εταιρική & Ακαδημαϊκή Έρευνα:

Οι μεγάλες ελληνικές εταιρείες υπερπροηγμένης τεχνολογίας βρίσκονται ακόμα σε ένα πρώιμο στάδιο όσον αφορά την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία εξειδικευμένων ερευνητικών μονάδων ως μέρος των υπηρεσιών Έρευνας & Ανάπτυξης που παρέχουν. Η κατάσταση έχει βελτιωθεί στον τομέα των υπηρεσιών όπως το τραπεζικό σύστημα, η συμβουλευτική και τα λογισμικά, με ευμεγέθεις μονάδες για την ανάλυση μεγάλων δεδομένων, την κυβερνοασφάλεια και την τεχνητή νοημοσύνη (TN) να λειτουργούν σε αρκετές εταιρείες παρά την αδύναμη συνολικά θέση της Ελλάδας στην TN.

Έχει παρατηρηθεί αξιοσημείωτη αύξηση στον αριθμό των μικρών ελληνικών επιχειρήσεων (ΜΜΕ) που διαχειρίζονται χαρτοφυλάκια έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Η Ελλάδα είναι #1 στην ΕΕ με όρους ανάπτυξης των ΜΜΕ το 2021 (βλέπε γράφημα παρακάτω από το [7]):

Figure 17: Annual growth rate of SME value added in the NFBS in 2021 in the EU-27 and across EU Member States

Source: Calculations by the JRC based on Eurostat's Structural Business Statistics, Short-Term Business Statistics and National Accounts Database

Σε πολλές περιπτώσεις, το επιχειρηματικό τους μοντέλο βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε τέτοιου είδους επιχορηγήσεις. Αυτό αντικατοπτρίζει μία μετατόπιση των χρηματοδοτικών προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία περισσότερα κεφάλαια κατευθύνονται προς τις ΜΜΕ σε αντίθεση με τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα. Η Ελλάδα διατηρεί ισχυρή συνολική θέση στις επιχορηγήσεις με κεφάλαια της ΕΕ, βρισκόμενη στην 8η θέση στην ΕΕ [8] με μία παραδοσιακά κυρίαρχη θέση στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Τα δημόσια ελληνικά πανεπιστήμια απέχουν ακόμη πολύ από μία ισχυρή σύνδεση με την αγορά. Όμως, η πρόσφατη νομοθεσία έχει ρυθμίσει τη δημιουργία γραφείων μεταφοράς τεχνολογίας στα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια. Αρκετά έχουν ήδη ιδρυθεί, όμως είναι ακόμα πολύ νωρίς για να δούμε τα αποτελέσματα. Επίσης, η αναβάθμιση των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) σε Πανεπιστήμια (κρατικά διαπιστευμένη ανώτατη εκπαίδευση) έχει προσελκύσει καταξιωμένο διδακτικό προσωπικό που εγκαθιστούν νέες ερευνητικές υπηρεσίες.

Τα Δημόσια Ελληνικά Ερευνητικά Κέντρα επιτρέπεται τώρα να ιδρύσουν ιδιωτικές εταιρείες για να διαχειρίζονται μέρος των λειτουργιών τους. Αυτές αναμένεται να καταστήσουν τη συνολική τους λειτουργία αποδοτικότερη. Επίσης, τα δημόσια ερευνητικά κέντρα εξακολουθούν να εξασφαλίζουν στήριξη από την ΕΕ & κυβερνητικές πηγές προκειμένου να ιδρύσουν νέα ιδρύματα και να θεσπίσουν νέες υπηρεσίες. Είναι αξιοσημείωτο ότι το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας «Δημόκριτος» φαίνεται να κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση όσον αφορά τον προσανατολισμό της επιστήμης προς τις τεχνολογίες του μέλλοντος, μέσω της ίδρυσης νέων ινστιτούτων στην κβαντική, τη νανοτεχνολογία, και τη φιλοξένηση και διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τον κινητήρα της Tesla, κ.λπ.

Έχουν δημιουργηθεί νέες οντότητες για την υποστήριξη του οικοσυστήματος έρευνας & τεχνολογίας της Ελλάδας, όπως τα νεοσύστατα «κέντρα ικανοτήτων», τα οποία συμπληρώνουν τα ήδη υπάρχοντα τεχνολογικά συγκροτήματα, συγκεντρώνοντας έναν αριθμό φορέων σε ένα δεδομένο πεδίο και εγκαθιστώντας θεματικά δίκτυα που ξεκινούν να λειτουργούν με κυβερνητική χρηματοδότηση (βλέπε π.χ. [9]). Σε αυτά θα πρέπει να προστεθούν οι υπηρεσίες του ΑΚΕ (Μονάδες ACG 150, Ερευνητικό Κέντρο του ΑΚΕ, κ.λπ.), οι οποίες δημιουργούν με γρήγορο ρυθμό έναν νέο τύπο φορέα στο οικοσύστημα (ανεξάρτητος / μη κερδοσκοπικός / προσανατολισμένος προς την έρευνα) ο οποίος συνδυάζει με μοναδικό τρόπο την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία σε μία ενιαία δομή.

4. Κυβέρνηση:

Οι δημόσιοι φορείς και οι συναφείς διαδικασίες είναι πλέον περισσότερο προσανατολισμένες προς την ψηφιακή τεχνολογία, υιοθετώντας λύσεις χαμηλής/ήπιας τεχνολογίας, οι οποίες ωστόσο αποδεικνύονται καθοριστικές στις πλατφόρμες υπηρεσιών για τον πολίτη. Όμως, χρειάζεται να γίνουν πολλά ακόμα για την πλήρη αξιοποίηση των ΤΠΕ (βλέπε [10]). Καλώς εχόντων των πραγμάτων, η πρόοδος στις ΤΠΕ σύντομα θα συνοδεύεται από πρόοδο σε τομείς που σχετίζονται με πιο βαριές υποδομές, όπως ο τομέας των μεταφορών, του οποίου η λειτουργία συχνά τελεί σε κακή κατάσταση, όπως αποδεικνύεται από την πρόσφατη τραγωδία με τη σύγκρουση των τρένων.

Αναδυόμενο οικονομικό περιβάλλον και προοπτική

Με όρους ελπιδοφόρων οικονομικών τομέων, η Enterprise Greece [11] προσφέρει τον ακόλουθο κατάλογο τομέων που είναι συνολικά υποσχόμενοι για την ελληνική οικονομία: Βιομηχανία Παραγωγής Ταινιών (Οπτικο-Ακουστικά Μέσα)· Παγκόσμιες Επιχειρηματικές Υπηρεσίες· Τουρισμός· Ενέργεια· ΤΠΕ, Βιοεπιστήμες και Φαρμακευτικός Τομέας, Ποιοτικά Τρόφιμα & Γεωργία, και Εφοδιαστική Αλυσίδα. Η Ελλάδα είναι ένας από τους πρωτοπόρους της ΕΕ στο 5G [12], με τις αντίστοιχες επενδύσεις να προβλέπεται ότι θα δημιουργήσουν 190.000 νέες θέσεις εργασίας σε όλους τους τομείς της οικονομίας [13].

Κάτι που είναι ίσως λιγότερο ελπιδοφόρο για το άμεσο μέλλον είναι το γεγονός ότι οι τομείς της άμυνας & του διαστήματος δεν φαίνεται να έχουν ακόμη εισέλθει σε ολοκληρωμένη τροχιά ανάπτυξης. Παρ' όλα αυτά, αμφότεροι οι τομείς παρουσιάζουν μία τεράστια οικονομική ευκαιρία – η άμυνα παρουσιάζει ωστόσο ανοδική πορεία με προσπάθειες για αποκατάσταση της Ελληνικής Βιομηχανίας Όπλων (βλέπε [14]). Οι μεγαλύτερες συμβάσεις που έχει συνάψει η κυβέρνηση για τους πυροσβέστες και τις φρεγάτες είναι πολύ πιθανό να επιταχύνουν αυτή τη διαδικασία και να οδηγήσουν στη διαμόρφωση ενός σημαντικού οικοσυστήματος βιομηχανίας / λειτουργίας / συντήρησης για τα αμυντικά συστήματα. Παρατηρείται επίσης αύξηση στις εταιρείες που σχετίζονται με τα μη-επανδρωμένα αεροσκάφη. Όσον αφορά το διάστημα, έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την ίδρυση μιας Εθνικής Διαστημικής Υπηρεσίας και ορισμένες τοπικές επιχειρήσεις είναι ενεργές στον τομέα του διαστήματος, π.χ., στους μικρο-δορυφόρους (βλέπε [15]).

Όμως, υπάρχει ακόμα μεγάλη δυναμική για το μέλλον, εάν συλλογιστεί κανείς ότι, ενδεικτικά, ολόκληρο το Πρόγραμμα «Ορίζων» της ΕΕ για τη χρηματοδότηση της έρευνας σε όλους τους τομείς έχει σχεδόν το ίδιο μέγεθος με τον ερευνητικό προϋπολογισμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού

Διαστήματος. Εν κατακλείδι, η Ελλάδα έχει το 4ο μικρότερο ποσοστό ως προς τη χρήση του Διαδικτύου των Πραγμάτων (ΔΤΠ) και το 3ο χαμηλότερο ως προς τη χρήση τουλάχιστον μίας τεχνολογίας Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ των 27 [16]. Αυτό σημαίνει ότι τόσο το ΔΤΠ όσο και η ΤΝ παραμένουν σημαντικοί τομείς υψηλής δυναμικής για την ανάπτυξη.

Προτεινόμενες δράσεις

Βάσει των παραπάνω, προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

1. Ανώτατη Εκπαίδευση:

Χρειάζεται να τεθεί τέλος στη μακροχρόνια αδύναμη σύνδεση ανάμεσα στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τον κόσμο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αν και έχουν πραγματοποιηθεί μερικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, είναι ακόμα κοινή πρακτική οι Καθηγητές στα Ελληνικά Δημόσια Πανεπιστήμια, σε μεγάλο βαθμό λόγω της ιδιότητάς τους ως δημόσιων λειτουργών, να είναι απρόθυμοι να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες μεταφοράς τεχνολογίας μέσω εταιρειών τις οποίες είτε να ιδρύουν είτε να στηρίζουν οι ίδιοι. Απαιτείται ένα βελτιωμένο πλαίσιο για την περαιτέρω διευκόλυνση της εξαγωγής τεχνολογίας από τα Πανεπιστήμια, της ίδρυσης νεοφυών επιχειρήσεων από το διδακτικό προσωπικό και τους φοιτητές, την προσέλκυση κεφαλαίων από την αγορά και την άμεση εταιρική χορηγία. Επίσης, χρειάζεται μία περαιτέρω ανάπτυξη στην προσφάτως καθιερωμένη διαδικασία των βιομηχανικών διδακτορικών, με τη συμμετοχή περισσότερων εταιρειών οι οποίες να προσελκύονται μέσω κατάλληλων κινήτρων και έναν αυξημένο προϋπολογισμό από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανοντας, για παράδειγμα, τους δημοτικούς και περιφερειακούς φορείς. Οι πρακτικές ασκήσεις στον βιομηχανικό τομέα και στην αγορά αποτελούν άλλη μία κατεύθυνση που έχει αρχίσει να αναπτύσσεται αλλά απαιτείται περαιτέρω επέκταση, ενδεχομένως καθιστώντας τις πρακτικές ασκήσεις αυτού του είδους συνήθη πρακτική για όλα τα σχετικά ακαδημαϊκά προγράμματα. Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συνεργασία με μη-δημόσια ακαδημαϊκά ιδρύματα τα οποία διαθέτουν την ικανότητα να συνεισφέρουν στο οικοσύστημα της έρευνας και της καινοτομίας. Η τρέχουσα κατάσταση του Άρθρου 16 οδηγεί στην απώλεια πολλών ευκαιριών (όπως, για παράδειγμα, κοινών μεταπτυχιακών προγραμμάτων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών ακαδημαϊκών φορέων), κατάσταση η οποία μάλλον θα εξακολουθήσει να υφίσταται μέχρι τη μεταρρύθμισή του. Όμως, η κοινή συμμετοχή σε ερευνητικά κονδύλια δεν εγείρει θεσμικά εμπόδια και θα πρέπει να ενθαρρύνεται περαιτέρω από το ελληνικό κράτος, αντίστοιχα με τον τρόπο με τον οποίο ιδιωτικά και δημόσια ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα συμμετέχουν σε κοινά έργα σε επίπεδο ΕΕ. Τέλος, η πρόσφατη καταγραφή, σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά ως προς την ύπαρξη επαρκώς καταρτισμένων επαγγελματιών της τεχνολογίας πληροφοριών (ΤΠ), καταδεικνύει την ανάγκη για την καθιέρωση νέων ισχυρών ακαδημαϊκών προγραμμάτων στην ΤΟ τα οποία να πληρούν τις ανάγκες της αγοράς. Θα πρέπει επίσης να θεσπιστούν εξίσου ισχυροί μεταπτυχιακοί (επιπέδου Master) τίτλοι σπουδών με ειδίκευση σε κεντρικούς τεχνολογικούς τομείς και εφαρμοσμένα πεδία.

2. Βιομηχανία:

Η κουλτούρα στον μεγάλο βιομηχανικό κλάδο της Ελλάδας αντανάκλα σε μεγάλο βαθμό την αδύναμη σύνδεση με την Ακαδημία που αναφέρθηκε παραπάνω. Οι μεγάλες επιχειρήσεις σπανίως διαθέτουν μονάδες Έρευνας & Ανάπτυξης, και ακόμα σπανιότερα ερευνητικά εργαστήρια – με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις. Είναι επίσης απρόθυμες να φιλοξενήσουν υποψήφιους διδάκτορες για άσκηση, μία τάση που είναι ιδιαίτερα ορατή σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα «Μαρία Κιουρί» που απαιτούν τη βιομηχανική «απόσπαση» των υποψηφίων. Η προθυμία τους να φιλοξενήσουν ασκούμενους φοιτητές έχει αυξηθεί την τελευταία δεκαετία, αλλά χρειάζεται να γίνουν περισσότερα. Συγκεκριμένα, ο ελληνικός τομέας της τεχνολογίας φαίνεται να μην έχει επωφεληθεί ιδιαίτερα από τη μεγάλη δεξαμενή ταλέντων στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα. Θα πρέπει να ενθαρρύνονται περισσότερες συμφωνίες για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών με πραγματογνώμονες καθηγητές σε πεδία που σχετίζονται με μία εταιρεία, να φιλοξενούνται

προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες για επαγγελματικές και ερευνητικές επισκέψεις, καθώς και να πραγματοποιούνται άμεσες δωρεές και χορηγίες σε ακαδημαϊκά τμήματα και προγράμματα. Η οικονομική ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας έχει πολλά να κερδίσει από αυτή τη γόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ ακαδημίας και βιομηχανίας, μία διαδικασία που είναι ισχυρή σε άλλες ανταγωνιστικές οικονομίες.

3. Ερευνητικά κέντρα και μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ):

Τα ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό είτε δημόσια είτε τελούν υπό κρατική εποπτεία, με λίγες εξαιρέσεις. Στη δεύτερη περίπτωση, συνήθως πρόσκεινται στα δημόσια πανεπιστήμια, λειτουργώντας κυρίως με ερευνητικές επιχορηγήσεις από κεφάλαια της ΕΕ, έχοντας κατά τ' άλλα ασθενή σύνδεση με τη βιομηχανία ή χρηματοδότηση από άλλες πηγές. Αυτή η κατάσταση θα μπορούσε να βελτιωθεί, με την εισροή τόσο κεφαλαίων όσο και ευκαιριών από μία ποικιλία φορέων (περιφερειακών/δημοτικών, εταιρικών, κ.λπ.). Όσον αφορά τις ΜΜΕ, αν και πολλές οφείλουν την ύπαρξή τους στη χρηματοδότηση της ΕΕ, συχνά περιορίζουν τις δραστηριότητές τους σε χαμηλά επίπεδα τεχνολογικής ετοιμότητας (ΕΤΕ), όντας επιφυλακτικές απέναντι στην παραγωγή προϊόντων. Αυτό χρειάζεται να αλλάξει εάν πρόκειται αυτές οι ΜΜΕ να συνεισφέρουν στην ανταγωνιστικότητα της χώρας και όχι απλώς στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

4. Επιχειρηματικότητα:

Με τη διαθέσιμη χρηματοδότηση για την επιχειρηματικότητα που βασίζεται στην τεχνολογία στην Ελλάδα να έχει αυξηθεί, οι νέοι επαγγελματίες που επιδιώκουν να ιδρύσουν μία νεοφυή ή μία μικρομεσαία επιχείρηση στην Ελλάδα εξακολουθούν να έρχονται αντιμέτωποι με μία σειρά προκλήσεις. Αυτές περιλαμβάνουν ένα υψηλό κόστος διατήρησης της εταιρείας σε ενεργή κατάσταση ακόμα και προτού υπάρξει διαθέσιμη επαρκής δραστηριότητα ώστε να το καλύψει, καθώς επίσης και ένα φορολογικό καθεστώς που δεν είναι ανταγωνιστικό σε σύγκριση με γειτονικές και άλλες χώρες (βλέπε, π.χ., Εσθονία, Βουλγαρία, Κύπρος, κ.λπ.). Η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου προς αυτή την κατεύθυνση θα προσέφερε περισσότερα κίνητρα για την ίδρυση εταιρειών εδώ και όχι σε μία γειτονική χώρα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές:

[1] <https://therecursive.com/startups-in-greece-take-off-in-2021-with-6-exits-over-e500m-in-funding-and-unicorn-valuations/>

[2] <https://thefoundation.gr/2022/12/16/startups-in-greece-2022-2023-venture-financing-report/>

[3] <https://www.enterprisegreece.gov.gr/images/public/pdf-files/imerologio/The-Greek-Startup-Scene.pdf>

[4] <https://www.ot.gr/2023/01/25/english-edition/greek-startups-the-performance-of-regions-in-the-startup-ecosystem/>

[5] <https://www.enterprisegreece.gov.gr/newsletters/newsletter-articles/greece-draws-tech-giants-from-around-the-world/>

[6] <https://startupper.gr/news/78071/i-ellada-echei-idi-5-unicorns-kai-5-se-anamoni/>

[7] https://www.ggb.gr/sites/default/files/basic-page-files/SME%20AR%202021_22_Final%20Report%20%282%29.pdf

[8] [https://metrics.ekt.gr/en/eu-participation#:~:text=Participation%20in%20Horizon%202020%3A%20Greece,unique%20participants%20\)%20in%202%2C349%20projects.](https://metrics.ekt.gr/en/eu-participation#:~:text=Participation%20in%20Horizon%202020%3A%20Greece,unique%20participants%20)%20in%202%2C349%20projects.)

[9] <https://www.p-net.gr/>

[10] <https://www.oecd.org/gov/digital-transformation-projects-in-greece-s-public-sector-33792fae-en.htm>

[11] <https://www.enterprisegreece.gov.gr/en/invest-in-greece/sectors-for-growth/>

[12] <https://www.ekathimerini.com/economy/1156765/ranking-high-in-5g-concession-progress/>

[13] https://www.accenture.com/_acnmedia/PDF-144/Accenture-5G-WP-EU-Feb26.pdf

[14] <https://newlinesinstitute.org/greece/the-recent-turnaround-of-the-greek-defense-industry/>

[15] <https://mindigital.gr/greeceinitu>

[16] https://www.alpha.gr/-/media/alphagr/files/group/agores/sectors-in-focus/ict_digitalization_sectors-in-focus_november2022.pdf

10.5 Οι συστάσεις του ΙΕΑΕ για ένα Νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης στην Ελλάδα

Αν και κάθε πιθανό εθνικό μοντέλο ανάπτυξης πρέπει να εστιάζει στον αναγκαίο μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας προς την κατεύθυνση της πλήρους υιοθέτησης της Ψηφιακής Επανάστασης με ταυτόχρονη ενίσχυση των παραγωγικών βιομηχανικών κλάδων, αυτό θα πρέπει να είναι εξειδικευμένο ως προς συγκεκριμένα κριτήρια – δηλαδή, συγκεκριμένους τομείς (αξιακές αλυσίδες) της ελληνικής οικονομίας που διαθέτουν σημαντική προοπτική ανάπτυξης και απολαμβάνουν συγκριτικά πλεονεκτήματα (επιχειρηματική και τεχνολογική καινοτομία, εγκατεστημένη βάση [ο αριθμός μονάδων ενός συστήματος ή προϊόντος που βρίσκονται επί του παρόντος σε χρήση], κ.λπ.) και μπορούν να αναβαθμίσουν τη θέση της Ελλάδας στον διεθνή ανταγωνισμό.

Ένα καθοριστικό σημείο είναι η κατάλληλη επικέντρωση σε τομείς / αξιακές αλυσίδες στις οποίες μπορεί να οικοδομηθεί ένα νέο συγκριτικό πλεονέκτημα. Η Ελλάδα διαθέτει καθοριστικούς πόρους και ιδιαίτερα υψηλής ειδίκευσης ανθρώπινο κεφάλαιο, όχι μόνο στο εσωτερικό της χώρας, αλλά επίσης στο εξωτερικό, και ένας από τους πιο απαιτητικούς στόχους της νέας κυβέρνησης θα πρέπει να είναι η προσέλκυση των ταλαντούχων Ελλήνων της διασποράς μέσω κατάλληλων κινήτρων για να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Εκτιμάται πως 500.000 άνθρωποι έφυγαν στο εξωτερικό στη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, με έκδηλες συνέπειες για την αγορά εργασίας.

10.5.1 1ος Πυλώνας: Εντοπίζοντας τομείς για «Αναπτυξιακά Άλματα»

Ένα νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης εμπνευσμένο από την Ψηφιακή Επανάσταση

Οι περισσότεροι τομείς στους οποίους μπορεί να επιτευχθεί ένα «αναπτυξιακό άλμα» πηγάζουν από την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία σε σχέση με την Ψηφιακή Επανάσταση και θα επωφεληθούν από δημόσιες, ιδιωτικές και κοινές προσπάθειες.

Αυτό απαιτεί μία αύξηση στις δημόσιες δαπάνες για τις ανάγκες της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας (με ποσά μεγαλύτερα του 1,2% του ΑΕΠ το 2020) αξιοποιώντας πλήρως τα νέα Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για τους τομείς της Ψηφιακής Επανάστασης. Είναι πολύ θετικό ότι το νέο ΕΣΠΑ εστιάζει στην ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας, αξιοποιώντας τις προηγμένες τεχνολογίες και δρέποντας τα οφέλη της ψηφιοποίησης καθώς επίσης και τις αναπτυσσόμενες δεξιότητες για έξυπνη εξειδίκευση, βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα.

Η επικέντρωση σε συγκεκριμένους τομείς που είναι δυνατό να αναπτυχθούν και να προσφέρουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην Ελλάδα σε παγκόσμια κλίμακα είναι τομείς της Ψηφιακής

Επανάστασης όπως η τεχνολογία πληροφοριών (με έμφαση στην τεχνητή νοημοσύνη, τη μηχανική μάθηση, το Διαδίκτυο των Πραγμάτων, την ανάλυση Μεγάλων Δεδομένων), η τριδιάστατη εκτύπωση, η νανοτεχνολογία, η αυτοματοποίηση, η ρομποτική, η βιοτεχνολογία, κ.λπ.

Οι δρώντες της Ψηφιακής Επανάστασης στην Ελλάδα είναι δυνατό αρχικά να εμφανιστούν με τη μορφή νεοφυών επιχειρήσεων, με τη στήριξη ιδιωτικού ή δημόσιου κεφαλαίου και να ενθαρρύνονται (επωάζονται) ή/και να επιταχύνονται μέσω κεφαλαίων και συμπράξεων που αντλούν από το εξαιρετικό ακαδημαϊκό/διανοητικό κεφάλαιο της Ελλάδας. Υπάρχει ήδη μία καθιερωμένη βάση νεοφυούς επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, αλλά το πλαίσιο, οι συνθήκες λειτουργίας και το γενικό επιχειρηματικό πλαίσιο της ανάπτυξής τους βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο. Ο στόχος της ανάπτυξης των προσπαθειών των νεοφυών επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι ο μετασχηματισμός του σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις καθώς οι τομείς ειδίκευσης των υπάρχουσών ΜΜΕ δεν εμπίπτουν στους τομείς της Ψηφιακής Επανάστασης και συνεπώς δεν προσφέρουν μεγάλα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για την Ελλάδα.

Η ανάπτυξη και η επιτυχία των νεοφυών επιχειρήσεων είναι δυνατό να μεγιστοποιηθεί από συγχωνεύσεις μεταξύ νεοφυών επιχειρήσεων παραπλήσιων τομέων ειδίκευσης και δημιουργώντας κοινοπραξίες με ελληνικά και ξένα ερευνητικά/ακαδημαϊκά ιδρύματα και επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη και τις εκροές τεχνολογίας, πρωτοβουλίες οι οποίες στο σύνολό τους ενθαρρύνουν τις νεοφυείς επιχειρήσεις να γίνουν μέρος μεγαλύτερων επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, απαιτούνται οικονομική στήριξη και τα επαρκή χρηματοοικονομικά εργαλεία από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να ενθαρρύνεται η ταυτόχρονη άμεση εισροή από ερευνητικά ιδρύματα μέσω πολιτικών που παρέχουν κίνητρα σε επί μέρους ερευνητές και στα ιδρύματα που τους στεγάζουν.

Το πρόβλημα ότι οι νεοφυείς επιχειρήσεις δεν διαθέτουν επαρκή πρόσβαση στην απαιτούμενη δεξαμενή ταλέντων κυρίως λόγω της διαρροής εγκεφάλων θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της προσφοράς οικονομικών κινήτρων για ταλαντούχους Έλληνες του εξωτερικού για να επιστρέψουν στην Ελλάδα και να ιδρύσουν ή να εργαστούν σε νεοφυείς επιχειρήσεις ή στο σχετικό ερευνητικό οικοσύστημα.

Ένα άλλο πρόβλημα των νεοφυών επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι ότι στην πλειονότητά τους δεν συμμετέχουν σε ανεπτυγμένα δίκτυα συνεργασίας με άλλες νεοφυείς επιχειρήσεις, με πανεπιστήμια, ή/και με μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το κράτος και οι συναφείς ιδιωτικοί φορείς θα πρέπει να προσφέρουν με ενεργητικό τρόπο κίνητρα που θα ευνοήσουν τη συνεργασία μεταξύ νεοφυών επιχειρήσεων, ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων προσφέροντας χρηματοδότηση για να αντισταθμιστούν οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι που ελλοχεύουν στον χώρο δραστηριότητάς τους. Οι ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και την τεχνολογία πρέπει να κινητροδοτηθούν για να προωθήσουν τη δημιουργία και την επιτυχία νεοφυών επιχειρήσεων.

Η διασύνδεση ακαδημαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων, έργων και επιστημονικών ομάδων με τον επιχειρηματικό κόσμο θα πρέπει να οδηγήσει στη συνίδρυση νεοφυών επιχειρήσεων. Παρά την ύπαρξη ορισμένων προσπαθειών εντός των δημόσιων πανεπιστημίων, το πρόβλημα παραμένει ανοικτό, συχνά λόγω πολιτικών ή μιας δημόσιας κουλτούρας που απαγορεύει τη σύνδεση του ακαδημαϊκού διδακτικού προσωπικού με τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, απαιτεί τη διασύνδεση των υπάρχουσών νεοφυών επιχειρήσεων και τη συνεργασία τους με μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις στην Ελλάδα κυρίως και, ελλείψει αυτών, με ξένες επιχειρήσεις. Τα δημόσια κίνητρα μπορούν επίσης να διαδραματίσουν έναν ρόλο σε αυτό το πεδίο.

Οι νεοφυείς επιχειρήσεις πρέπει αναγκαστικά να έχουν μία καινούργια ιδέα για ένα καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία και οι μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν να αναλάβουν τη μαζική παραγωγή και διανομή τους. Συνεπώς, οι νεοφυείς επιχειρήσεις είναι συνώνυμες με την καινοτομία, γεγονός που καθιστά αναγκαία την προαγωγή της κουλτούρας της ίδρυσης και λειτουργίας νεοφυών επιχειρήσεων γενικά και τη διάχυσή της στο σύνολο της κοινωνίας. Το μη-επιχειρηματικό

πνεύμα και ο πολύ μεγάλος φόβος της ανάληψης ενός επιχειρηματικού κινδύνου που χαρακτηρίζει το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας πρέπει να καταπολεμηθούν με ενεργητικό τρόπο.

Υπάρχει μία σαφής ανάγκη για ένα διευρυμένο δίκτυο ελληνικών νεοφυών επιχειρήσεων – μεταξύ τους και με επιχειρήσεις και ακαδημαϊκά/ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το πρόγραμμα δικτύωσης θα στοχεύει στην ανεύρεση κατάλληλης χρηματοδότησης από ιδιωτικούς επενδυτές (π.χ., επιχειρηματικά κεφάλαια) και στην καθοδήγηση/επώαση και επιτάχυνση, δηλαδή, την εκπαίδευση των νεοφυών επιχειρήσεων σχετικά με τους τρόπους αύξησης του παραγόμενου όγκου εργασίας τους και με την αποφυγή συχνών λαθών, καθοδηγώντας τις διαμέσου των δυσκολιών των κανονιστικών τους πλαισίων, και προσδιορίζοντας νέες ευκαιρίες καινοτομίας στην αγορά.

Ένα σπάνιο αλλά σχετικό παράδειγμα, το Τεχνολογικό Πάρκο «Λεύκιππος», ιδρύθηκε από το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας «Δημόκριτος», το μεγαλύτερο διεπιστημονικό Ερευνητικό Κέντρο στην Ελλάδα, ως ένα μοναδικό και αποδοτικό εργαλείο για την ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στα δημόσια ερευνητικά εργαστήρια και τη βιομηχανία. Το «Λεύκιππος» προσφέρει υπηρεσίες επιχειρηματικής επώασης και επιτάχυνσης που υποστηρίζουν καινοτόμες ιδέες εντός ενός συνεργατικού ακαδημαϊκού περιβάλλοντος από την ανακάλυψη μέχρι την εμπορευματοποίηση.

Ένα τέτοιο πρόγραμμα δικτύωσης θα μπορούσε να πάρει τη μορφή μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας που επιτρέπει την ανάπτυξη αυξημένων δυνατοτήτων, η οποία να δημιουργηθεί και να χρηματοδοτηθεί από μία σύμπραξη ιδιωτικού-δημόσιου τομέα. Έχουν καταβληθεί ορισμένες προσπάθειες για τέτοιου είδους δίκτυα αλλά παραμένουν υπο-ανεπτυγμένα και υπο-χρηματοδοτούμενα.

Όσον αφορά την ενίσχυση των νεοφυών επιχειρήσεων από εθνικούς, ευρωπαϊκούς και ιδιωτικούς πόρους, χρειάζεται επίσης να δοθεί έμφαση σε νεοφυείς επιχειρήσεις οι οποίες μπορούν δυνητικά να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των υπαρχουσών εταιρειών και των τομέων τους στην Ελλάδα (π.χ., στον τουρισμό και την πράσινη ενέργεια) αλλά επίσης ανεξάρτητα από αυτές, σε νεοφυείς επιχειρήσεις που εστιάζουν στους τομείς της ίδιας της Ψηφιακής Επανάστασης, δηλαδή, ψηφιοποίηση, τεχνητή νοημοσύνη, ΔΤΠ, νανοτεχνολογία, κ.λπ., αξιοποιώντας με τον τρόπο αυτό τόσο τις τρέχουσες οικονομικές τάσεις και δυνατότητες στην Ελλάδα όσο και τα δημόσια κεφάλαια που τους διατίθενται σε αυτούς τους τομείς.

Οι νεοφυείς επιχειρήσεις σε αυτή την κατηγορία μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην ανάπτυξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς βοηθούν στη δημιουργία των αποκαλούμενων «έξυπνων εργοστασίων» χρησιμοποιώντας γρήγορους μικροϋπολογιστές, τεχνητή νοημοσύνη, εφεύρεση αισθητήρων, τριδιάστατη εκτύπωση, την ικανότητα ανάλυσης «μεγάλων δεδομένων», την ανάπτυξη νανοτεχνολογίας, κ.λπ. καθώς επιτρέπουν τη δημιουργία ενός εικονικού αντιγράφου του φυσικού κόσμου της μονάδας, παρέχοντας δυνατότητες για παρακολούθηση και επικοινωνία όλων του συνόλου της παραγωγικής διαδικασίας σε πραγματικό χρόνο.

Αυτό συνεπάγεται (συγκεκριμένα για τη βιομηχανία μεταποίησης) την εξάλειψη του νεκρού χρόνου στο εργοστάσιο, διασφαλίζοντας ότι δεν ξεκινά στη γραμμή παραγωγής κάποια εργασία που δεν είναι δυνατό να ολοκληρωθεί με τα υλικά, το εργατικό δυναμικό και τον μηχανικό εξοπλισμό που διατίθενται. Το έξυπνο εργοστάσιο επιτρέπει στα προϊόντα να παράγονται για να προσφέρουν υπηρεσίες στην εταιρεία και επιτρέπει μία καλύτερη επικοινωνία με τους πελάτες.

Η αλλαγή στο σύνολο της βιομηχανίας μεταποίησης θα πρέπει να είναι ακόμα μεγαλύτερη – όπως συνέβη με τις προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις, η Βιομηχανία 4.0 θα αλλάξει το φάσμα του ανταγωνισμού, τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις αποκτούν πελάτες και θα ανατρέψει τη διάρθρωση της βιομηχανίας.

Σε αυτό το περιβάλλον, ανακύπτουν πολλές προκλήσεις (κυρίως σε σχέση με την ανάγκη για εκσυγχρονισμό και ψηφιακό μετασχηματισμό) αλλά επίσης και ευκαιρίες τόσο για τις βιομηχανίες

μεταποίησης όσο και για τις νεοφυείς επιχειρήσεις που αναπτύσσουν λύσεις και υπηρεσίες που βοηθούν τις μεγάλες εταιρείες να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες αυτού του νέου περιβάλλοντος.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της στήριξης προς τις νεοφυείς επιχειρήσεις είναι ότι δεν χρειάζονται μία πλήρως ανεπτυγμένη οικονομία για να ανθίσουν. Πρόκειται για έναν υποσχόμενο τομέα ο οποίος, εάν η Ελλάδα τον ενισχύσει, θα αποφέρει μεγάλα οικονομικά οφέλη στο μέλλον. Πρόκειται επίσης για έναν τομέα όπου οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι επίσης υπο-ανεπτυγμένες. Συνεπώς, παραμένει η δυνατότητα απόκτησης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για την Ελλάδα και αναβάθμισης της οικονομίας της στα βασικά επίπεδα των χωρών της Ευρωζώνης (thefoundation.gr 2022).

Προκειμένου οι νεοφυείς επιχειρήσεις να συνδεθούν καλύτερα, είναι σημαντικό να συγκεντρωθούν σε συγκεκριμένες τοποθεσίες/«γειτονιές», οι οποίες θα μετατραπούν σε «χώρους καινοτομίας» και σε κατάλληλα οικοσυστήματα στο πρότυπο της Σίλικον Βάλεϊ και άλλων, αντίστοιχων περιπτώσεων (π.χ., Ισραήλ). Ο κατάλληλος χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός και η δημόσια διάθεση χώρων που δεν χρησιμοποιούνται πλέον για διαφορετικούς σκοπούς, απαιτούνται για τη δημιουργία αυτών των διασυνδεδεμένων κοινοτήτων καινοτομίας: όπου στόχος είναι η επικοινωνία, η αλληλεπίδραση, η κινητικότητα και οι συνεργασίες μεταξύ των εργαζομένων.

Ελλείψει διαθέσιμων ελεύθερων χώρων που θα μπορούσαν να διατεθούν από το κράτος, απαιτούνται οικονομικά κίνητρα (π.χ., μείωση των φορολογικών συντελεστών, κ.λπ.) ούτως ώστε οι νεοφυείς επιχειρήσεις (ιδιαίτερα από το εξωτερικό) να εγκατασταθούν στην ίδια περιοχή και να επωφεληθούν από τα προνόμια της συνύπαρξης και της συνεργασίας των δικτύων καινοτομίας. Επιπλέον, η δημιουργία τέτοιων χώρων όπου θα συγκεντρώνονται οι νεοφυείς επιχειρήσεις θα οδηγήσει στη δημιουργία συγκροτημάτων καινοτόμων στην έρευνα και την επιχειρηματικότητα που θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντική ενίσχυση στην οικονομία.

Το Τεχνολογικό Πάρκο «Λεύκιππος» εντός του συγκροτήματος του «Δημόκριτου» προσφέρει στις φιλοξενούμενες εταιρείες ορισμένες μοναδικές ερευνητικές ευκαιρίες. Τα πέντε Ινστιτούτα του Κέντρου προσφέρουν διεπιστημονικές, παγκόσμιου επιπέδου ερευνητικές υποδομές που είναι προσβάσιμες στους χρήστες. Τα εργαστήρια αιχμής στις εκθετικά αυξανόμενες τεχνολογίες όπως η Νανοτεχνολογία, η Τεχνητή Νοημοσύνη, η Μηχανική Μάθηση, η Ανάλυση Μεγάλων Δεδομένων και το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things) διατίθενται στις επιχειρήσεις που στεγάζονται στο «Λεύκιππος», παρέχοντας ένα εξαιρετικό μοντέλο για παρόμοιες προσπάθειες.

Στο «Λεύκιππος», οι παραγωγικές συνέργειες ενθαρρύνονται, όπως και οι καλά χρηματοδοτούμενες συνεργασίες με ερευνητικές ομάδες σε μία ποικιλία τομέων όπου ο «Δημόκριτος» διατηρεί μία ισχυρή παγκόσμια παρουσία: Προηγμένες Πρώτες Ύλες, Τηλεπικοινωνίες, Βιοεπιστήμες και Υγεία, Ενέργεια, Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή, Ασφάλεια και Επιστήμες στην Πολιτιστική Κληρονομιά. Επιπλέον, διατίθενται μοναδικές (σε εθνικό επίπεδο) υποδομές στην Πυρηνική Τεχνολογία και την ακτινο-προστασία.

Αυτή η έμφαση στις επιχειρήσεις που εστιάζουν στην Ψηφιακή Επανάσταση δεν συνεπάγεται μία παύση της στήριξης προς το παραδοσιακό μοντέλο ανάπτυξης της αναβάθμισης της γεωργικής παραγωγής, της βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος και των υποδομών της χώρας.

Η ενίσχυση αυτών των τομέων θα πρέπει να δράσει συμπληρωματικά προς την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική, καθώς στην παραδοσιακή της εκδοχή δεν έχει ακόμα φανεί ότι μπορεί να οδηγήσει σε μία μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας, της παραγωγής προϊόντων προστιθέμενης αξίας ή/και σε μία σημαντική αύξηση των εξαγωγών. Μία εξαίρεση είναι αδιαμφισβήτητα ο τομέας του τουρισμού, όμως χρειάζεται επίσης να αναβαθμιστεί με τη βοήθεια προϊόντων αυξημένης προστιθέμενης αξίας και υπηρεσιών από τις εταιρείες της Ψηφιακής Επανάστασης (Τουριστική Τεχνολογία). Το ίδιο ισχύει για τη γεωργία και τους τομείς της επεξεργασίας τροφίμων και της μεταποίησης (Τεχνολογία Τροφίμων).

Στο πεδίο της έρευνας, της καινοτομίας και της τεχνολογίας, είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν συγκροτήματα που να προσελκύουν ξένους ερευνητές στην Ελλάδα. Λόγω του ιδανικού κλίματος, της ιδανικής κουλτούρας και τρόπου ζωής, καθώς επίσης και λόγω της ισχυρής εκπαιδευτικής της παράδοσης, η Ελλάδα αποτελεί έναν πολύ ελκυστικό τόπο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (δεν είναι τυχαίο ότι το πιο σημαντικό παγκόσμιο κέντρο έρευνας και καινοτομίας εντοπίζεται στη Σίλικον Βάλεϊ στην Καλιφόρνια με το ήπιο κλίμα και τον ωκεανό σε κοντινή απόσταση).

10.5.2 2ος Πυλώνας: Αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της εκτελεστικής εξουσίας του Κράτους

α) Ανάγκη για δημιουργία ενός ανεξάρτητου νομικού προσώπου το οποίο να διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο με επαγγελματίες από την Ελλάδα και το εξωτερικό για την κατάρτιση και την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Στρατηγικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης.

Το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία συνιστά τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης Ειδικής Ομάδας ή Ομάδας Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμιση η οποία θα υπάρχει ανεξάρτητα από τη δημόσια διοίκηση και θα στελεχωθεί από πρωτοπόρους Έλληνες και ξένους ειδικούς / αναγνωρισμένες προσωπικότητες με κύρος σε ζητήματα που άπτονται της δημόσιας διοίκησης και της οικονομικής πολιτικής / ανάπτυξης με μισθούς ανταγωνιστικούς σε σύγκριση με αυτούς της ελεύθερης αγοράς, για να διασφαλιστεί ότι θα στελεχωθεί από πρωτοπόρα ταλέντα της διεθνούς αγοράς.

Αυτή η Ειδική Ομάδα θα έχει έναν διευθύνοντα σύμβουλο επικεφαλής δύο Γνωμοδοτικών Συμβουλίων: το Συμβούλιο για τα Μεταρρυθμιστικά Μέτρα και το Ιδιωτικό Κεφάλαιο και το Συμβούλιο για την Εφαρμογή Μεταρρυθμίσεων και την Επίβλεψη του Αναπτυξιακού Σχεδίου. Το Συμβούλιο για τον Σχεδιασμό και την Προσέλκυση Κεφαλαίων θα περιλαμβάνει ένα δίκτυο εξωτερικών ειδικών/τεχνοκρατών οι οποίοι θα προσφέρουν εξειδικευμένη γνώση και συμβουλές σχετικά με το σύνολο της αναπτυξιακής στρατηγικής και για όλες τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις. Βασική του αποστολή, ωστόσο, θα είναι η προσέλκυση ιδιωτικού κεφαλαίου μέσω διασυνδέσεων με τους παίκτες της αγοράς, μέσω οικονομικής «διπλωματίας» δημόσιων σχέσεων.

Από την άλλη μεριά, οι διευθυντές προγράμματος θα ενταχθούν επίσης στο Συμβούλιο για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και την επίβλεψη αναπτυξιακών έργων, εποπτεύοντας διαρκώς την εφαρμογή επί μέρους μεταρρυθμίσεων, υπολογίζοντας το όφελος και υποβάλλοντας αναφορά στον διευθύνοντα σύμβουλο σχετικά με τα αποτελέσματα κάθε επί μέρους έργου.

Επίσης, το Συμβούλιο θα περιλαμβάνει μία ομάδα επαφών με τα υπουργεία, αποτελούμενη από ειδικούς/τεχνοκράτες οι οποίοι θα τοποθετηθούν σε κάθε υπουργείο και θα δρουν ως ομάδα επαφής που θα συντονίζει τα υπουργεία που διεξάγουν τα επί μέρους έργα.

Τέλος, το Συμβούλιο για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και την επίβλεψη του αναπτυξιακού έργου θα αποτελείται από δύο ακόμη ομάδες: μία ομάδα αναφοράς που θα καταγράφει, θα ποσοτικοποιεί και θα κωδικοποιεί τις αναπτυξιακές εργασίες που θα διεξάγονται μία ομάδα ανάλυσης που θα πραγματοποιεί συγκεκριμένες αναλύσεις της αναπτυξιακής πολιτικής και των σχετικών μεταρρυθμίσεων και θα δρα ως κοινή ομάδα των δύο Συμβουλίων και ως σύνδεσμος μεταξύ τους.

Το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία συνιστά επίσης τη δημιουργία ενός Ταμείου/Ανεξάρτητης Αρχής για την Εξερεύνηση και την Αξιοποίηση Ταλέντων για τη Δημόσια Διοίκηση, το οποίο θα προσλαμβάνει και θα συμπληρώνει το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στον

μισθό του δημοσίου και τους μισθούς της ελεύθερης αγοράς για 200 ανώτερα διοικητικά στελέχη / διευθυντές. Αυτά τα διοικητικά στελέχη θα τοποθετηθούν σε ανώτερες θέσεις στον δημόσιο τομέα (Αναπληρωτές Υπουργοί, Γενικοί Γραμματείς του Δημόσιου Τομέα, Γενικοί Διευθυντές, Διευθυντές, κ.λπ.). Η συμφωνία με το Ελληνικό Σύνταγμα παραμένει άγνωστη.

Η Ειδική Ομάδα ή η ομάδα οικονομικής ανάπτυξης και μεταρρύθμισης θα πρέπει να λάβει τη μορφή ενός νομικού προσώπου που θα διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο και θα υποβάλλει αναφορά απευθείας στον πρωθυπουργό.

Συστήνεται επίσης η κατάργηση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ) του Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας και της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Πολιτικής. Προτείνεται συγχώνευση συναρμόδιων φορέων ψηφιακής πολιτικής, έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας προκειμένου να δημιουργηθεί ένας ενιαίος φορέας με τη μορφή νομικού προσώπου που θα διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο και θα υπάγεται τόσο στο Υπουργείο Οικονομικών όσο και στο Υπουργείο Παιδείας και μία Ειδική Ομάδα για τις αναπτυξιακές πολιτικές και μεταρρυθμίσεις που θα επιβλέπει, θα διαμορφώνει στρατηγική και θα υποστηρίζει με επιδοτήσεις όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς ψηφιακής ανάπτυξης, έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας, αξιοποιώντας την αλληλεπικάλυψη και τις συνέργειες που υπάρχουν ή θα υπάρξουν στο εγγύς μέλλον.

Ο κατακερματισμός αρμοδιοτήτων σε παρόμοια αναπτυξιακά εγχειρήματα προκαλεί σύγχυση, ανεπάρκεια και νοοτροπίες δημόσιου τομέα. Η απεμπλοκή από το μοντέλο σχεδόν αποκλειστικής ενίσχυσης προς τα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα θα διευρύνει το μοντέλο για να καλύψει κάθε είδους ερευνητικό ίδρυμα στο πρότυπο της Ισραηλινής Αρχής Καινοτομίας.

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα θα πρέπει επίσης να αναπτύξει συγκεκριμένα χρηματοδοτικά μέσα, όπως δημόσια μετοχικά κεφάλαια και οιονεί ίδια κεφάλαια με στόχο την παροχή στήριξης σε καινοτόμες νεοφυείς επιχειρήσεις. Τέλος, απαιτείται η δημιουργία ενός ανεξάρτητου ιδιωτικού ταμείου έρευνας και καινοτομίας με χρηματοδότηση από ιδιώτες· επιλέγοντας ανεξάρτητα και σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια ποιες νεοφυείς επιχειρήσεις θα χρηματοδοτήσει.

Φυσικά, απαιτούνται περισσότερα κεφάλαια (όπως μετοχικά κεφάλαια ή εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών [ΕΚΕΣ]) και τράπεζες με μία ποικιλία χρηματοδοτικών μέσων για την κάλυψη των εξίσου ποικιλόμορφων αναγκών του κόσμου των νεοφυών επιχειρήσεων. Το ίδιο, όπως επίσης και η ενεργοποίηση μιας ποικιλίας ιδιωτικών κεφαλαίων και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, απαιτείται για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις της χώρας. Η αύξηση της συλλογής και της προσφοράς ιδιωτικών κεφαλαίων σε έναν φορέα ανάπτυξης θα πρέπει να αποτελέσει μία από τις μείζονες προτεραιότητες της νέας κυβέρνησης και η Ομάδα Δράσης Για τις Αναπτυξιακές Πολιτικές και Μεταρρυθμίσεις με το δίκτυό της, αποτελούμενο από επαφές και από μία ευρεία διασύνδεση με οικονομικές προσωπικότητες, θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία του εγχειρήματος.

Ο αριθμός των εκκολαπηρίων νεοφυών επιχειρήσεων θα πρέπει να αυξηθεί, ιδιαίτερα κατά την προσπάθεια εφεύρεσης μιας καινοτομίας με αρχική χρηματοδότηση και ως αντάλλαγμα της προσφοράς μετοχών στην εταιρική μορφή της νεοφυούς επιχείρησης, με στρατηγικές συνεργασίες και τη δημιουργία καινοτόμων επιχειρηματικών συγκροτημάτων. Για παράδειγμα, η Ιρλανδία είναι μια χώρα με ακμάζον περιβάλλον νεοφυούς επιχειρηματικότητας και επιχειρηματικών κεφαλαίων, ενθαρρύνοντας τις νεοφυείς επιχειρήσεις μέσω φορολογικών κινήτρων, επιχορηγήσεων και υποστηρικτικών προγραμμάτων, βοηθώντας τες έτσι να επιτύχουν.

Το ίδιο θα πρέπει να συμβεί με τους επιταχυντές της νεοφυούς επιχειρηματικότητας που χρηματοδοτούν τα προγράμματα σύμπραξης μεταξύ νεοφυών επιχειρήσεων με ομάδες συμβούλων προκειμένου να λύσουν τα επιχειρησιακά προβλήματα που ανακύπτουν και να επιταχύνουν το έργο των νεοφυών επιχειρήσεων προκειμένου να παράγουν ένα τελικό προϊόν ή μια υπηρεσία επίσης μέσω συγχρηματοδότησης από δημόσιους φορείς.

β) Δομές φιλικές προς την καινοτομία και την ανάπτυξη για την απονομή δικαιοσύνης

Το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία συστήνει τη δημιουργία και εφαρμογή ενός προγράμματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας για μία ταχύτερη λειτουργία της δικαιοσύνης συμπεριλαμβάνοντας τα ακόλουθα:

Σύσταση διακριτών τμημάτων του Συμβουλίου της Επικρατείας για επενδυτικά και αναπτυξιακά έργα χωρίς δυνατότητα παραπομπής στην Ολομέλεια και διορισμός πρόσθετων διοικητικών δικαστών για την ακρόαση διαφορών σε συντομότερο χρονικό διάστημα, βάσει των διατάξεων νομικής συμφωνίας με το Ελληνικό Σύνταγμα.

Επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης σε εμπορικές και εταιρικές διαφορές. Αύξηση του αριθμού δικαστών και, ως προτεραιότητα, εφαρμογή του προγράμματος για την ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών στα τμήματα των εμπορικών διαφορών.

Αύξηση των αρμοδιοτήτων και της δικαιοδοσίας των μονομελών δικαστηρίων.

Λόγω έλλειψης χωρητικότητας στα δικαστήρια, ικανότητα εκδίκασης υποθέσεων μέσω βιντεοδιασκέψεων.

Υποχρέωση εξωδικαστικού διακανονισμού διαφορών με κρατικά πιστοποιημένους διαμεσολαβητές και διαιτητές οι οποίοι θα εξισωθούν με τους δικαστικούς αξιωματούχους για μία μεγάλη κατηγορία εμπορικών υποθέσεων και μαζί με μία υποχρέωση για επιχείρηση εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στους περισσότερους τύπους αστικών υποθέσεων.

10.5.3 3ος Πυλώνας: Κατάρτιση του Ανθρώπινου Δυναμικού σύμφωνα με τις Απαιτήσεις της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης

α) Αγορά Εργασίας 4.0

Λόγω της τρέχουσας ταχείας εξέλιξης της τεχνολογίας, ορισμένοι τομείς ή/και επαγγέλματα θα εξαφανιστούν εντελώς και θα αναδυθούν ορισμένα νέα. Εκτιμάται επίσης ότι το 50% του εργατικού δυναμικού, που απασχολείται σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, θα εξαλειφθεί (ΟΟΣΑ [OECD] 2022). Έως το 2025, το 50% των ατόμων που εργάζονται σε εταιρίες θα πρέπει να επανεκπαιδευτούν προκειμένου να διεκδικήσουν θέσεις εργασίας υψηλότερης ειδίκευσης, καθυστερώντας έτσι την επανένταξή τους στο εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα να μειωθεί προσωρινά η προσφορά εργασίας.

Αυτό, από τη μία μεριά, μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις ίδιες τις επιχειρήσεις οι οποίες, μέσω προγραμμάτων διά βίου εκπαίδευσης και οικοδόμησης δεξιοτήτων, μπορούν να υποστηρίξουν τους εργατές σε αυτή τη διαδικασία μετακινώντας τους σε άλλους ρόλους όπου θα κληθούν να αναλάβουν νέες δραστηριότητες.

Από την άλλη μεριά, μπορεί επίσης να αντιμετωπιστεί από τους φορείς χάραξης πολιτικής, για τους οποίους οι τεχνολογικές εξελίξεις εγείρουν νέες προκλήσεις για το εκπαιδευτικό σύστημα, τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας ή για το «δίκτυο ασφαλείας». Εκείνοι οι οποίοι αποτυγχάνουν να εισέλθουν σε προγράμματα επανένταξης θα πρέπει να μετακινηθούν σε άλλες δραστηριότητες, έχοντας πάντα κατά νου ότι θα εμφανιστούν νέες μορφές απασχόλησης που θα επηρεάσουν τις κοινωνικές ζωές των ατόμων κ.λπ.

Η αλλαγή των εκπαιδευτικών συστημάτων και η προσαρμογή τους στις αλλαγές που προκύπτουν από την Ψηφιακή Επανάσταση είναι πρωταρχικής σημασίας για τη μείωση των υπαρχουσών και μελλοντικών ανισοτήτων. Άμεση προτεραιότητα αποτελεί επίσης η διασφάλιση της επανεκπαίδευσης των ατόμων που θα χάσουν τις δουλειές τους, καθώς επίσης και η θέσπιση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος για εκείνους που θα χάσουν τα εισοδήματά τους.

Τα νέα επαγγέλματα που θα έχουν υψηλή ζήτηση στην αγορά εργασίας του μέλλοντος περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τους μηχανικούς λογισμικού, τους σχεδιαστές εμπειρίας χρήστη, την Επιχειρηματική Νοημοσύνη και τους ειδικούς στην ανάλυση δεδομένων, τους οπτικούς σχεδιαστές, τους σχεδιαστές εικονικής αλληλεπίδρασης, τους ελεγκτές «μαύρου κουτιού», τους σχεδιαστές εκθέσεων, τους ειδικούς στην κατανόηση απαιτήσεων, τους ειδικούς στη διασφάλιση ποιότητας.

Ο κίνδυνος της εφαρμογής μεγεθύνεται από τη μέχρι στιγμής παντελή ανεπάρκεια των μέτρων που όσον αφορά την αναβάθμιση ή την απόκτηση δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση μίας θέσης εργασίας ή για την επαγγελματική ανάπτυξη, καθώς επίσης και για την επανεκπαίδευση παλιών εργαζομένων σε νέες αρμοδιότητες για την ανάληψη εντελώς νέων επαγγελματικών ρόλων. Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) θα πρέπει να σταματήσει να προσφέρει εποχικά προγράμματα απασχόλησης που δεν καταπολεμούν στην πραγματικότητα την ανεργία και να στραφεί εξ ολοκλήρου στη χρηματοδότηση προγραμμάτων επανεκπαίδευσης και απόκτησης νέων δεξιοτήτων για τις θέσεις εργασίας σε επιχειρήσεις της Ψηφιακής Επανάστασης.

β) Εκπαίδευση

Το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία συστήνει σημαντική μεταρρύθμιση των σχολικών προγραμμάτων στην πρωτοβάθμια, τη μέση και την ανώτερη εκπαίδευση προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες για την επακόλουθη δραστηριοποίησή τους στους τομείς της Ψηφιακής Επανάστασης.

Η Ελλάδα παρουσιάζει εξαιρετικά έντονες ομοιότητες με το Ισραήλ ως προς το μέσο επίπεδο βασικής εκπαίδευσης, την επίδοση των μαθητών στις διεθνείς κλίμακες κατάταξης και τις βασικές της υποδομές και επενδύει παρόμοιο ποσοστό του ΑΕΠ στις δημόσιες δαπάνες, αν και τα ΑΕΠ των δύο χωρών δεν αναπτύσσονται με τον ίδιο ρυθμό.

Φαίνεται να υπάρχει ανεπάρκεια στην ελληνική εκπαίδευση στο μετα-δευτεροβάθμιο επίπεδο. Ενώ τα πανεπιστήμια στο Ισραήλ ωθούν τον φοιτητή να αριστεύσει, στην Ελλάδα δεν συμβαίνει το ίδιο. Παρά το γενικό αίσθημα ότι το Ισραήλ δαπανά πολύ μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ του σε υποδομές και τεχνολογία, τα δεδομένα δεν υποστηρίζουν αυτή την εντύπωση. Οι πόροι είναι αναλογικά οι ίδιοι, με μόνη διαφορά τον τρόπο με τον οποίο οι δύο χώρες τους επενδύουν.

Η ισραηλινή κυβέρνηση επενδύει σημαντικά στη στήριξη των πανεπιστημίων και στη σχετική έρευνα και στους τομείς τεχνολογίας αιχμής. Εν αντιθέσει, η ελληνική κυβέρνηση δαπανά πρωτίστως στην πολύ μεγάλη δημόσια διοίκηση και στη γραφειοκρατία, αυτή είναι η πραγματική διαφορά (ΟΟΣΑ GPS για την Εκπαίδευση στην Ελλάδα και το Ισραήλ / OECD Education GPS for Greece and Israel, 2022).

Οι φορείς χάραξης πολιτικής μαζί με τους παρόχους εκπαίδευσης θα πρέπει να εργαστούν για να βελτιώσουν το βασικό επίπεδο δεξιοτήτων στα επιστημονικά πεδία της Ψηφιακής Επανάστασης, δηλαδή, στην τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά. Θα πρέπει επίσης να αποδώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργικότητα, καθώς και στην κριτική σκέψη και στα συστήματα σκέψης. Καθώς το σύνολο της εργασίας θα αλλάξει δραματικά, είναι σημαντική η μεγιστοποίηση της εφευρετικότητας, της ανθεκτικότητας και της ευελιξίας.

Για τους λόγους αυτούς, είναι αναγκαίο να επεκταθεί η διδασκαλία του προγραμματισμού και να αποδοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη διδασκαλία των μαθηματικών με εφαρμογές στην επιστήμη των υπολογιστών. Στο μέλλον, οι γλώσσες προγραμματισμού μάλλον θα καθιερωθούν στη βασική εκπαίδευση, και ο αναλφαβητισμός θα μπορούσε επίσης να λάβει τη διάσταση του προγραμματισμού· οπωσδήποτε θα υπάρξουν ορισμένες εξαιρέσεις, αλλά πολλά επαγγέλματα θα απαιτούν γνώση ορισμένων γλωσσών προγραμματισμού.

Επίσης χρειάζεται μία έγκαιρη εξοικείωση των μαθητών με την επιχειρηματικότητα, τόσο μέσω εντατικών μαθημάτων αναφορικά με διάφορες όψεις της επιχειρηματικής διοίκησης, αλλά και μέσω

της συμμετοχής τους σε προγράμματα σχετικά με την παιδική, την εφηβική και τη νεανική επιχειρηματικότητα.

Συνιστούμε την εξοικείωση με τη ρομποτική ήδη από το δημοτικό σχολείο (υπάρχουν αρκετά κατάλληλα προγράμματα έτοιμα για χρήση σε αυτό το πρώιμο στάδιο). Μάλιστα, η Ελλάδα έχει καταλάβει τη 2η, 3η και 4η θέση στην Ολυμπιάδα Εκπαιδευτικής Ρομποτικής (2015, 2016, 2017, 2018 και 2019), παρουσιάζοντας τις καλύτερες επιδόσεις στο Ποδόσφαιρο, στην Ανοικτή και την Κανονική κατηγορία. Επίσης, στην Ολυμπιάδα Εκπαιδευτικής Ρομποτικής που διεξήχθη το 2019 στην Ουγγαρία, οι ομάδες από την Ελλάδα συνέλεξαν τα περισσότερα μετάλλια –από κοινού με τη Ρωσία– μεταξύ 423 ομάδων από 73 χώρες (βλέπε ιστότοπο Εκπαίδευσης ETMM / STEM Education).

Συνιστούμε την αποθάρρυνση των μαθητών από την επιλογή σπουδών που δεν έχουν μέλλον στην αγορά εργασίας στη διάρκεια του μαθήματος επαγγελματικού προσανατολισμού και την ανάδειξη της σημασίας των επαγγελμάτων που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, την έρευνα και την καινοτομία.

Συστήνουμε την αύξηση του αριθμού φοιτητών που γίνονται δεκτοί και την ίδρυση περισσότερων σχολών και τμημάτων πληροφορικής και νέων τεχνολογιών σε όλα τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία.

Προτείνουμε την παροχή γνώσεων με εξειδικευμένα μετα-δευτεροβάθμια μαθήματα και ολοκληρωμένα προγράμματα σε όλες τις πανεπιστημιακές και πολυτεχνικές σχολές σχετικά με τις επιστήμες, τις πολυτεχνικές και τις τεχνολογικές επιστήμες για την επιχειρηματικότητα των νέων, τους τρόπους ίδρυσης, χρηματοδότησης και λειτουργίας μιας επιτυχημένης νεοφυούς επιχείρησης.

Προτείνονται επίσης προσπάθειες της ειδικής ομάδας για οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη χώρα για την προσέλκυση ερευνητικών κέντρων ξένων πανεπιστημίων στην Ελλάδα, και χωρίς τη δυνατότητα ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων μέχρι τη νέα αναθεώρηση του Συντάγματος. Επίσης, η ειδική ομάδα θα πρέπει να εστιάζει στην ίδρυση κέντρων καινοτομίας ξένων πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, τόσο ιδιωτικών όσο και δημόσιων στην Ελλάδα. Η συνεισφορά της Ειδικής Ομάδας με την τεχνογνωσία, τη «διπλωματία» και τις διασυνδέσεις της, θα αποδειχθεί καθοριστικής σημασίας.

Είναι αναγκαίο να ιδρυθούν ή να αναβαθμιστούν κέντρα επιχειρηματικότητας στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα οποία θα λειτουργούν ως εκκολαπτήρια για νεοφυείς επιχειρήσεις. Σε αυτό τον τομέα, τα δημόσια πανεπιστήμια πάσχουν από αρκετούς ανασταλτικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της θεσμικής απειρίας ως προς τη δημιουργία χώρου για τα ιδιωτικά ιδρύματα και για συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Ένα επιτυχημένο, καινοτόμο μοντέλο για μία τέτοια επιχειρηματικότητα με βάση το πανεπιστήμιο αποτελεί το Κέντρο για Επιχειρηματικές Σπουδές της Μεταπτυχιακής Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Στάνφορντ, το οποίο βοηθά τους φοιτητές να διαμορφώσουν και να δοκιμάσουν νέες ιδέες για την εμπορευματοποίηση νέων προϊόντων (βιομηχανικής ιδιοκτησίας), φιλοξενεί διαλέξεις από ενδεχόμενους επενδυτές και παράγοντες της αγοράς, ενώ διοργανώνει επίσης εκδηλώσεις που προορίζονται να συνδέουν τους φοιτητές με την ελεύθερη αγορά.

Άλλες πρωτοβουλίες στο μετα-δευτεροβάθμιο επίπεδο θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν διαγωνισμούς μεταξύ νεοφυών επιχειρήσεων, την οργάνωση φοιτητικών επισκέψεων σε νεοφυείς επιχειρήσεις και την καθιέρωση προγραμμάτων για επιχειρηματίες οι οποίοι θα ενσωματώνονται ως επισκέπτες καθηγητές στα διδακτικά προγράμματα των πανεπιστημίων. Οι μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν επίσης να συνεισφέρουν στη διασύνδεση με τα πανεπιστήμια δημιουργώντας θέσεις πρακτικής άσκησης και κατάρτισης και κύκλους άσκησης στους χώρους τους, καθώς και να χρηματοδοτούν καινοτόμες φοιτητικές πρωτοβουλίες.

10.5.4 4ος Πυλώνας: «Οριζόντιες» Αναπτυξιακές Μεταρρυθμίσεις

13 Τομεακές Εκθέσεις: Τέσσερις Εκθέσεις για τους Μεγαλύτερους Τομείς της «Παραγωγής»

α. Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ο σημαντικότερος οικονομικός τομέας στην Ελλάδα, αποφέροντας 16 δις στο ΑΕΠ και αντιστοιχώντας περίπου στο 15% της οικονομίας. Ωστόσο, υπάρχουν διάφορα προβλήματα. Για παράδειγμα, υπάρχει περιορισμός στον χρόνο αναμονής για την επιβίβαση σε κρουαζιερόπλοια. Αυτό δεν θα αποτελούσε πλέον πρόβλημα αν οι λιμενικές αρχές επέτρεπαν τη χρήση των λιμανιών για την επιβίβαση σε κρουαζιερόπλοια. Η νέα ιδιωτική διαχείριση του λιμανιού του Πειραιά παρέχει ένα παράδειγμα λύσης αυτού του προβλήματος. Ο Πειραιάς όχι απλώς επιτρέπει τη χρήση του λιμανιού για επιβίβαση σε κρουαζιερόπλοια αλλά έχει επίσης κατασκευάσει έναν νέο σταθμό για τουρίστες που φθάνουν στον Πειραιά ή αναχωρούν από τον Πειραιά σε κρουαζιερόπλοιο.

Ενδεικτικές ελλείψεις στον τουριστικό τομέα που θα μπορούσαν εύκολα να αντιμετωπιστούν περιλαμβάνουν για παράδειγμα την απουσία ενός πλαισίου για την επαναχρησιμοποίηση/εκμετάλλευση της αδρανούς χωρητικότητας. Επίσης, υπάρχουν μη-ευνοϊκοί οικοδομικοί κανόνες για τις παραθεριστικές κατοικίες, σε συνδυασμό με περιορισμένα ωράρια λειτουργίας για αρχαιολογικά και πολιτιστικά αξιοθέατα.

Αυτά τα προβλήματα θα μπορούσαν να επιλυθούν ως ακολούθως: Οι λιμενικές αρχές θα πρέπει να επιτρέπουν τη χρήση περισσότερων/όλων/διαφορετικών λιμένων για την επιβίβαση σε κρουαζιερόπλοια, και θα πρέπει να αναβαθμίσουν 3-4 λιμένες για την επιβίβαση αυτή. Οι ξενοδόχοι και αντίστοιχοι τοπικοί επιχειρηματίες θα πρέπει επίσης να επιτρέπεται να επαναχρησιμοποιήσουν/μεταφέρουν δικαιώματα αδρανούς χωρητικότητας. Με τον τρόπο αυτό, θα υπάρξουν περισσότερες επιλογές διαμονής για τους τουρίστες και ο τουριστικός τομέας θα αναπτυχθεί με γρήγορο ρυθμό. Όλα αυτά τα προβλήματα πρόκειται να λυθούν μέσω κυβερνητικών αποφάσεων.

Μία άλλη λύση είναι η ομαδοποίηση/συσταδοποίηση των έργων κατασκευής μαρινών με «κόμβους» και «διαμεταγωγή» για τη βελτίωση της βιωσιμότητας.

Αν και η Ελλάδα έχει ως βασικούς ανταγωνιστές της τις χώρες της Νότιας Ευρώπης, έχει κατορθώσει να μετατοπίσει το μείγμα επισκεπτών προς τμήματα του πληθυσμού με ανώτερα εισοδήματα. Οι παραδοσιακές αγορές του τουρισμού τύπου «Ήλιος και Θάλασσα» (Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Σκανδιναβία και μετά Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία) δεν επαρκούν για τη δημιουργία επιπλέον πλούτου.

Θα πρέπει να υπάρξει μία επιθετική διείσδυση και διεκδίκηση μεριδίου από τη Βόρεια Αμερική, τη Ρωσία, και την Κίνα).

Από το 2012 έχουν γίνει πολλά βήματα προς την κατεύθυνση της προσέλκυσης τουριστών από μη-παραδοσιακές αγορές-στόχος χάρη μεταξύ άλλων στο γεγονός ότι το Αεροδρόμιο της Αθήνας έχει καταστεί πιο ελκυστικό στις διεθνείς αεροπορικές εταιρείες, οι οποίες πραγματοποιούν πτήσεις προς την Αθήνα. Μία συνεπαγόμενη θετική ένδειξη μετά την Έκθεση της McKinsey είναι ότι έχουν εγερθεί και λειτουργούν πολλά ξενοδοχεία τεσσάρων και πέντε αστέρων.

Όμως, δεν έχουν αναπτυχθεί όλα τα νησιά και η ηπειρωτική Ελλάδα με τον ίδιο ρυθμό. Και αυτό είναι ένα ζήτημα που χρειάζεται να εξεταστεί περαιτέρω βάσει περιβαλλοντικών ανησυχιών και λαμβάνοντας υπ' όψιν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ένα άλλο σημαντικό απαιτούμενο βήμα είναι η οικοδόμηση και η λειτουργία τριών έως τεσσάρων νέων μεγάλων συνεδριακών εγκαταστάσεων. Η ανάπτυξη Μεγάλων Ολοκληρωμένων Θερέτρων και

παραθεριστικών κατοικιών που βασίζονται σε θέρετρα θα προσελκύσουν επίσης πολλούς εύπορους τουρίστες. Έχουν ήδη πραγματοποιηθεί βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση.

Λειτουργία υδροπλάνων

Δεν έχει ακόμη επιτευχθεί η διεύρυνση της λειτουργίας των υδροπλάνων. Τα υδροπλάνα είναι ένα σπουδαίο μέσο για την προσέλκυση τουριστών σε πιο απομακρυσμένα νησιά, αλλά και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Θα μπορούσε να υπάρξει ένα δίκτυο πτήσεων που θα συνδέουν όλα τα νησιά, τα οποία δεν είναι ακόμη διασυνδεδεμένα και όπου δεν πραγματοποιούν στάση τα παραδοσιακά ή ταχύπλοα πορθμεία ή όπου χρειάζεται πολύς χρόνος για να φτάσουν τα πορθμεία.

Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη κατασκευάσει μαρίνες για θαλάσσιο τουρισμό. Εξακολουθεί να χρειάζεται να κατασκευάσει πολλές περισσότερες μαρίνες τα επόμενα 10 χρόνια (Ένωση Μαρινών Ελλάδας / Greek Marinas Association, 2019).

Πρέπει να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για την προαγωγή του χειμερινού τουρισμού από το εξωτερικό στην Ελλάδα με τον αρχικό στόχο της επέκτασης της τουριστικής περιόδου κατά τουλάχιστον δύο μήνες. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να διεξαχθούν εθνικές τουριστικές εκστρατείες για την ανάδειξη της ομορφιάς της χειμερινής Ελλάδας με τα χιονοδρομικά της κέντρα και τους παραδοσιακούς ξενώνες ή ξενοδοχεία σε πανέμορφα χωριά κοντά στα κέντρα αυτά. Ο απώτερος στόχος αυτής της στρατηγικής θα είναι η ανάπτυξη του τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

β) Ενέργεια (Ενεργειακή Επανάσταση)

Θα πρέπει να προαχθεί και να επιταχυνθεί η εξερεύνηση για υδρογονάνθρακες. Οι έρευνες για την εξερεύνηση για υδρογονάνθρακες στη νότια Ελλάδα και στο Ιόνιο Πέλαγος βρίσκονται σε εξέλιξη. Εν τούτοις, αν και η βιομηχανία της Ελλάδας παραμένει εξαρτημένη από το πετρέλαιο, η πανδημία του COVID και άλλοι παράγοντες έχουν αναδείξει την ανάγκη για μετάβαση σε φθηνότερες ενεργειακές πηγές. Θα πρέπει να κατασκευαστούν περισσότεροι τερματικοί σταθμοί για υδροποιημένο φυσικό αέριο (ΥΦΑ) από τις ΗΠΑ και άλλες χώρες για την αναχαίτιση της μονοπωλιακής επιρροής της Ρωσίας και του Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (ΟΠΕΚ).

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα για την ελληνική κυβέρνηση. Από το 2012 το ποσοστό ανανεώσιμων μορφών ενέργειας που παράγονται στην Ελλάδα έχει αυξηθεί με ικανοποιητικό ρυθμό. Η ενέργεια που προέρχεται από ΑΠΕ αυξήθηκε από το 8,1% το 2012 στο 19,4% το 2021. Η Ελλάδα θα πρέπει να υιοθετήσει ένα μείγμα μορφών ενέργειας για να περιορίσει την εξάρτηση από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο.

Θα πρέπει να ενισχυθεί η στρατηγική συνεργασία και οι δεσμοί με το Ισραήλ μέσω εκ νέου ενεργοποίησης της πρότασης για τον αγωγό Ανατολικής Μεσογείου [EastMed] μεταξύ Ισραήλ, Κύπρου, Ελλάδας, και Ιταλίας για τη μεταφορά φυσικού αερίου στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ο αγωγός αυτός θα κάλυπτε περίπου 10% των αναγκών της Ευρώπης. Σχετικές διαβουλεύσεις βρίσκονται εν εξελίξει.

Εντατικοποίηση της προώθησης, παραγωγής και χρήσης πράσινης ενέργειας με κατάλληλα οικονομικά κίνητρα για όσους εγκαθιστούν συλλέκτες ηλιακής ενέργειας.

Ένα άλλο μέτρο που η κυβέρνηση εξαγγέλλει ότι θα υιοθετήσει είναι η προώθηση των υπεράκτιων αιολικών πάρκων. Μία νορβηγική εταιρεία, μέλος του Νορβηγικού Συμπλέγματος Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (Norwegian Offshore Wind Cluster), έχει διακηρύξει την επιθυμία της να οικοδομήσει και να χρησιμοποιήσει υπεράκτια αιολικά πάρκα. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει μέρος της Εθνικής Στρατηγικής για την κλιματική αλλαγή σε συνδυασμό με τη μετάβαση προς μία αγορά καθαρής ενέργειας χωρίς λιγνίτη και άνθρακα. Επίσης, μία ισραηλινή εταιρεία, η Eco wave Power, θέλει να παραγάγει ενέργεια από παλιρροϊκές πηγές. Αυτή η τεχνολογία είναι γνωστή εδώ και πολλά χρόνια, αλλά μόλις τώρα αρχίζουμε να τη βλέπουμε ζωντανά να λειτουργεί.

γ) Διά-τομεακές επενδύσεις

Οι επενδύσεις αυτού του είδους θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

Σιδηροδρομική γραμμή μεταφοράς εμπορευμάτων υψηλής ταχύτητας (Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Εύζωνοι/Κήφοι).

Επέκταση/αναβάθμιση των μεγάλων λιμανιών για να λειτουργούν ως εμπορευματικές πύλες (π.χ., Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα) ή/και μεταφόρτωση (π.χ., Πειραιάς).

Περαιτέρω επέκταση της ευρυζωνικής διείσδυσης και ανάπτυξη της ικανότητας 5G (και πέραν αυτού).

δ) Μεταποίηση – Επεξεργασία Τροφίμων

Ο τομέας της μεταποίησης έχει παρουσιάσει πτώση τα τελευταία 20 χρόνια στην Ελλάδα. Αυτό δεν αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα, καθώς ο μεταποιητικός τομέας ακολουθεί πτωτική πορεία και στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, οι τομείς των υπηρεσιών ανθούν. Όμως, η Ελλάδα θα πρέπει να μην εγκαταλείψει εντελώς τη μεταποίηση. Ο τομέας της μεταποίησης παραμένει η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή ΑΠΑ και ο τρίτος μεγαλύτερος εργοδότης μεταξύ των «παραγωγικών» τομέων της Ελλάδας.

Ο μεταποιητικός τομέας περιλαμβάνει την επεξεργασία τροφίμων, τη βαριά βιομηχανία, τα ποτά και μια σειρά άλλους, μικρότερους υπο-τομείς. Η ελληνική ανάπτυξη στην επεξεργασία τροφίμων θα συνεπαγόταν κατ' αρχάς την ομαδοποίηση των ξένων αγορών βάσει της παρουσίας κοινών λιανεμπόρων και με προτεραιότητες που θα βασίζονται στο μέγεθος και την ανάπτυξη των εξαγωγών σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Αυστρία, η Βόρεια Αμερική, και τα Βαλκάνια.

Σε δεύτερο χρόνο, η Ελλάδα θα πρέπει να ενθαρρύνει τη μετατροπή του χύδην ελαιολάδου σε επώνυμο, συσκευασμένο ελαιόλαδο. Έπειτα, η διαδικασία αυτή θα πρέπει να υποστηριχθεί από μία επιθετική εκστρατεία στις βασικές αγορές για την καλλιέργεια της αναγνωρισιμότητας της επωνυμίας διατρώνοντας επίσης το πλεονέκτημά της σε ορισμένα φρούτα και λαχανικά, τα οποία θα μπορούσαν επίσης να επωφεληθούν από τον ίδιο τύπο εκστρατείας (Καθημερινή / Kathimerini 2019).

Θα πρέπει να τονίσει τον μηχανισμό πιστοποίησης προέλευσης «Ελληνικών Προϊόντων» όχι μόνο στα φρούτα και τα λαχανικά, αλλά επίσης στα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα αρτοσκευάσματα. Στον τομέα της επεξεργασίας τροφίμων, πρέπει να ξεπεραστούν πολλά ακόμα εμπόδια, όπως η μεγάλη διάρκεια των χρόνων παράδοσης, η πολυπλοκότητα των εξαγωγικών διαδικασιών και η έλλειψη χρηματοδότησης.

11. Συμπέρασμα

Το 2012, η Έκθεση της McKinsey πρότεινε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομική παραγωγικότητα, εξωστρέφεια, τόνωση των επενδύσεων, και την ανάπτυξη της απασχόλησης για τα επόμενα δέκα χρόνια. Όμως, τα επόμενα χρόνια τα μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας είχαν προτεραιότητα έναντι άλλων στόχων. Έγιναν λίγες πραγματικές μεταρρυθμίσεις του υπάρχοντος οικονομικού μοντέλου ή άλλα αναπτυξιακά μέτρα.

Η Έκθεση της McKinsey και η επικαιροποίησή της το 2017 προέβλεψαν με ακρίβεια τους τομείς της οικονομίας που ήταν έτοιμοι για ανάπτυξη. Οι επακόλουθες οικονομικές εξελίξεις έχουν επικυρώσει την απάντηση του στρατηγικού πλάνου ACG 150, το οποίο εστίασε στη δημιουργία μονάδων επικεντρωμένων σε έναν αριθμό τομέων.

Το ACG 150 ορθά ενστερνίστηκε την επικέντρωση της Έκθεσης της McKinsey στους ελληνικούς βιομηχανικούς και γεωργικούς τομείς οι οποίοι, αν και είναι ανταγωνιστικοί σε επίπεδο ΕΕ, απαιτούν εξειδίκευση-ικανότητα και περαιτέρω αναβάθμιση των εξαγωγικών αγορών. Από τη στιγμή που το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού ΑΕΠ παράγεται από υπηρεσίες, ο τομέας αυτός θα πρέπει να μεταμορφωθεί με έμφαση σε δεξιότητες και ικανότητες τεχνολογίας αιχμής μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού, γεγονός το οποίο έχει καταστεί ολοένα πιο σαφές από την ενημέρωση της Έκθεσης της McKinsey το 2017.

Το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ), Ελλάδα 2.0» έχει εστιάσει στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Το Σχέδιο επιδιώκει να αλλάξει το μοντέλο οικονομικής δραστηριότητας και τις σχετικές στάσεις. Όπως έχουμε δει, το κεντρικό στοιχείο του Σχεδίου είναι η συντονισμένη κινητοποίηση σημαντικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα με στόχο την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων για την επίτευξη σημαντικών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων.

Εν τω μεταξύ, μία κρίση του εργατικού δυναμικού έχει επηρεάσει μεγάλο μέρος του δυτικού κόσμου. Σε μία Παγκόσμια Έρευνα της McKinsey (2020) σχετικά με τις μελλοντικές ανάγκες ως προς το εργατικό δυναμικό, σχεδόν εννέα στα δέκα διοικητικά στελέχη και διευθυντές δηλώνουν ότι οι οργανισμοί τους είτε αντιμετωπίζουν κενά δεξιοτήτων ήδη είτε αναμένουν ότι θα δημιουργηθούν κενά μέσα στην επόμενη πενταετία. Η πανδημία έχει μόνο επιδεινώσει αυτή τη διαδικασία.

Καθώς οι τεχνολογίες και τα επιχειρηματικά μοντέλα συνεχίζουν τη ραγδαία τους εξέλιξη, οι εταιρείες βιώνουν μία αλλαγή βήματος στις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού που απαιτούνται για να ακμάσουν και να αναπτυχθούν. Αν και οι περισσότεροι ερωτώμενοι δηλώνουν ότι οι οργανισμοί τους θεωρούν προτεραιότητα την αντιμετώπιση των ελλείψεων ως προς τις δεξιότητες, λίγοι ισχυρίζονται ότι οι οργανισμοί τους κατανοούν πώς να εφοδιαστούν με τις εργασιακές δεξιότητες που χρειάζονται περισσότερο. Μάλιστα, μόλις το ένα τρίτο των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι οι εταιρείες τους είναι προετοιμασμένες ώστε να αντεπεξέλθουν στις διάφορες μορφές αποδιοργάνωσης της εργασίας ως αποτέλεσμα της τεχνολογίας και των τάσεων της αγοράς.

Τα ευρήματα από αυτή την έρευνα επιβεβαιώνουν ότι οι εταιρείες υπολείπονται στο ταλέντο που θα χρειαστούν στο μέλλον: το 44% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι οι οργανισμοί τους θα αντιμετωπίσουν χάσματα δεξιοτήτων μέσα στα επόμενα πέντε έτη, και ένα άλλο 43% καταγράφει την ύπαρξη κενών δεξιοτήτων. Με άλλα λόγια, το 87% δηλώνει ότι είτε βιώνουν κενά τώρα είτε αναμένουν την εμφάνισή τους μέσα στα επόμενα χρόνια.

Η Παγκόσμια Έρευνα της McKinsey το 2020 καταγράφει κενά δεξιοτήτων σε ένα μεγάλο εύρος επιχειρηματικών τομέων. Ερωτηθέντες που υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη, οι ερωτώμενοι συχνά αναφέρουν την ανάλυση δεδομένων, ακολουθούμενη από τη διοίκηση και την εκτελεστική διαχείριση της Τεχνολογίας Πληροφοριών. Αντίστοιχα, εξετάζοντας τις συγκεκριμένες δεξιότητες με τη μεγαλύτερη αναντιστοιχία δεξιοτήτων ανάμεσα στην τρέχουσα προσφορά και τι θα χρειάζεται τα επόμενα πέντε χρόνια, οι ερωτώμενοι που αναμένουν τα κενά δεξιοτήτων να διευρυνθούν στη

διάρκεια αυτής της περιόδου αναφέρουν συχνότερα την προηγμένη ανάλυση δεδομένων και τις μαθηματικές δεξιότητες.

Συνεπώς, συμπεραίνουμε ότι ως απάντηση στους τρέχοντες μακροοικονομικούς δείκτες της Ελλάδας, το περιβάλλον που δημιουργείται από τις εξελίξεις/καταγραφές που αναφέρθηκαν παραπάνω και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παγκόσμιες τάσεις που περιλαμβάνουν τα κενά δεξιοτήτων κατά τα επόμενα πέντε χρόνια, το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία συστήνει τη δημιουργία ενός νέου Κέντρου Αριστείας από το ACG 150. Το Κέντρο θα πρέπει να εστιάζει στην Ψηφιακή Μετάβαση, την Τεχνητή Νοημοσύνη και την Πληροφορική γενικά, καθώς επίσης και να εμπλουτίσει την εξωστρέφειά του στον ιδιωτικό τομέα μέσω την ανάπτυξης ενός δικτύου «νεοφυούς επιχειρηματικότητας», σε συνεργασία με τις ήδη υπάρχουσες συμπράξεις με τον «Δημόκριτο» και το Ερευνητικό Κέντρο «Αθηνά». Μια κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση υπόσχεται να είναι αποδοτική τόσο το ήδη υπάρχον εκπαιδευτικό επίπεδο του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος όσο και τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας.

12. Βιβλιογραφικές Αναφορές

Greek Statistical Data

World Bank: [Greece | Data \(worldbank.org\)](https://data.worldbank.org/greece)

OECD: <https://data.oecd.org/greece.htm>

McKinsey&Company, Greece 10 Years Ahead. Defining Greece's new growth model and strategy. Executive Summary, June 2012

<http://sev4enterprise.org.gr/wp-content/uploads/2014/05/EKTHESEIS-5.pdf>

OECD Country statistical profile: Greece 2020/1

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9e924-en.pdf?expires=1676644909&id=id&accname=guest&checksum=EF01954D05FEA26D817BBC35DD861E19>

OECD Country statistical profile: Greece 2022

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/39b9e79a-en.pdf?expires=1676644988&id=id&accname=guest&checksum=70E63CA073AB5EE29D49FD62B28CD327>

Pissarides Committee Report, Growth Plan for the Greek Economy (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία – Έκθεση Επιτροπής Πισσαριδής) November 14, 2020

https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/growth_plan_2020-11-23_1021.pdf

Growth Plan for the Greek Economy - Selected points of the final report (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία - Επιλεγμένα σημεία της τελικής έκθεσης) Presentation November 23, 2020

https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/Growth_plan_presentation_2020-11-23_final.pdf

Pissarides Committee Report: The positive proposals and the missed opportunities (Σχέδιο Πισσαριδής: Οι θετικές προτάσεις αλλά και οι χαμένες ευκαιρίες) WWF 05 December 2020

<https://www.wwf.gr/?uNewsID=1369891>

Startups in Greece Venture Financing Report 2022-2023

<https://thefoundation.gr/wp-content/uploads/2022/12/Foundation-Startups-in-Greece-report-2022-2023.pdf>

OECD Education GPS for Greece and Israel, 2022

Greece Overview of the education system (EAG 2022)

<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=GRC&treshold=10&topic=EO>

Israel Overview of the education system (EAG 2022)

<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=ISR&treshold=10&topic=EO>

STEM Educational Programs & Educational Robotics

<https://stem.edu.gr/en/stem-educational-programs-educational-robotics/>

Greek Marinas Association: Study on the development of Greek tourist ports, Union of Marines of Greece 2019 (in Greek)

<https://greek-marinas.gr/en/gma-study/>

Insistence on bulk olive oil exports costly for Greece, Kathimerini newspaper August 17, 2019)

<https://www.ekathimerini.com/economy/243653/insistence-on-bulk-olive-oil-exports-costly-for-greece/>

OECD Economic Survey on Greece (2023)

https://www.cnn.gr/media/com_news/attachments/1300/oecd.pdf

Israel Innovation Authority

<https://innovationisrael.org.il/en/contentpage/israel-innovation-authority>

McKinsey & Company (2020), Beyond hiring: How companies are reskilling to address talent gaps

<https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/beyond-hiring-how-companies-are-reskilling-to-address-talent-gaps>

13. Παραρτήματα

13.1 Η Γενική Μακροοικονομική Εικόνα της Ελλάδας (ΟΟΣΑ 2023)

Basic statistics of Greece, 2021¹
(Numbers in parentheses refer to the OECD average)²

LAND, PEOPLE AND ELECTORAL CYCLE				
Population (million)	10.7		Population density per km ²	82.7 (38.7)
Under 15 (%)	13.4	(17.6)	Life expectancy at birth (years, 2020)	81.1 (79.7)
Over 65 (%)	22.6	(17.7)	Men (2020)	78.6 (77.0)
International migrant stock (% of population, 2019)	11.6	(13.2)	Women (2020)	83.7 (82.5)
Latest 5-year average growth (%)	-0.2	(0.5)	Latest general election	July-2019
ECONOMY				
Gross domestic product (GDP)			Value added shares (%)	
In current prices (billion USD)	216.3		Agriculture, forestry and fishing	4.5 (2.6)
In current prices (billion EUR)	182.8		Industry including construction	18.3 (27.7)
Latest 5-year average real growth (%)	0.6	(1.5)	Services	77.3 (69.7)
Per capita (thousand USD PPP)	31.3	(50.7)		
GENERAL GOVERNMENT				
Per cent of GDP				
Expenditure	57.1	(47.1)	Gross financial debt (OECD: 2020)	225.7 (129.8)
Revenue	49.7	(39.4)	Net financial debt (OECD: 2020)	168.4 (81.0)
EXTERNAL ACCOUNTS				
Exchange rate (EUR per USD)	0.85		Main exports (% of total merchandise exports)	
PPP exchange rate (USA = 1)	0.55		Mineral fuels, lubricants and related materials	27.6
In per cent of GDP			Manufactured goods	15.6
Exports of goods and services	40.6	(29.7)	Food and live animals	14.8
Imports of goods and services	48.6	(29.8)	Main imports (% of total merchandise imports)	
Current account balance	-6.7	(0.2)	Mineral fuels, lubricants and related materials	25.5
Net international investment position	-163.5		Machinery and transport equipment	18.9
			Chemicals and related products, n.e.s.	16.9
LABOUR MARKET, SKILLS AND INNOVATION				
Employment rate (aged 15 and over, %)	43.3	(59.2)	Unemployment rate, Labour Force Survey (aged 15 and over, %)	14.8 (6.1)
Men	52.0	(64.1)	Youth (aged 15-24, %)	35.7 (12.8)
Women	35.3	(48.7)	Long-term unemployed (1 year and over, %)	9.2 (2.0)
Participation rate (aged 15 and over, %)	50.8	(60.3)	Tertiary educational attainment (aged 25-64, %)	34.6 (39.9)
Average hours worked per year	1,872	(1,716)	Gross domestic expenditure on R&D (% of GDP, 2020)	1.5 (3.0)
ENVIRONMENT				
Total primary energy supply per capita (toe)	1.9	(3.8)	CO ₂ emissions from fuel combustion per capita (tonnes, 2019)	5.3 (8.3)
Renewables (%)	16.6	(11.6)	Water abstractions per capita (1 000 m ³ , 2020)	0.9
Exposure to air pollution (more than 10 µg/m ³ of PM 2.5, % of population, 2019)	96.6	(61.7)	Municipal waste per capita (tonnes, 2019, OECD: 2020)	0.5 (0.5)
SOCIETY				
Income inequality (Gini coefficient, 2019, OECD: latest available)	0.308	(0.315)	Education outcomes (PISA score, 2018)	
Relative poverty rate (% , 2019, OECD: 2018)	11.5	(11.7)	Reading	457 (485)
Median disposable household income (thousand USD PPP, 2019, OECD: 2018)	15.4	(25.5)	Mathematics	451 (487)
Public and private spending (% of GDP)			Science	452 (487)
Health care (2020)	9.5	(9.7)	Share of women in parliament (%)	21.7 (32.4)
Pensions (2017)	15.6	(8.6)	Net official development assistance (% of GNI, 2017)	0.2 (0.4)
Education (% of GNI, 2020)	3.1	(4.4)		

1. The year is indicated in parenthesis if it deviates from the year in the main title of this table.

2. Where the OECD aggregate is not provided in the source database, a simple OECD average of latest available data is calculated where data exist for at least 80% of member countries.

Source: Calculations based on data extracted from databases of the following organisations: OECD, International Energy Agency, International Labour Organisation, International Monetary Fund, United Nations, World Bank.

13.2 «Μακρο-Φωτογραφία» της Ελλάδας 2.0 (ΟΟΣΑ 2023)

Box 1.2. The ambitious “Greece 2.0” Recovery and Resilience Plan

Greece’s Recovery and Resilience Plan provides an ambitious and detailed programme of reforms and investment across many of the areas holding back longer-term prospects for stronger, sustainable and inclusive growth. The plan includes 68 different structural reforms, and 106 investment projects. The government estimates that, fully implemented, the plan will lift annual GDP growth by 1.2 percentage points. By 2026, it estimates the plan will raise output by 6.9%, private investment by 20% and employment by 4%. While capital investments will absorb most of the funds, some of the administrative and policy reforms funded from the Plan may have more enduring benefits for Greece’s public services and business environment.

Initial progress has been strong. The Plan was among the first submitted and approved for access to the NextGenerationEU Facility. Progress with the reforms and preparing projects allowed Greece to access a pre-payment and the first payment by April 2022. By November 2022, 440 projects had been approved for a total budget of EUR 13.2 billion (6.4% of GDP in 2022). These mostly relate to the green transition, digitalisation in the public and private sectors and of public healthcare, and financial incentives for private investment.

Table 1.2. Greece 2.0 foresees sustained disbursements from its inception

EUR billion, in 2018 values

	2021 Pre financing disbursed	2022 Projected (disbursed)	2023 Projected	2024 Projected	2025 Projected	2026 Projected	Total
NextGenerationEU resources	4.0	5.3 (3.6 paid up to May)	5.3	5.3	5.3	5.4	30.5 (14.9% of 2022 GDP)
<i>of which</i>							
Grants	2.3	3.4 (1.7 paid up to May)	3.4	3.4	3.4	1.7	17.8
Loans	1.7	1.9 (9 paid up to May)	1.9	1.9	1.9	3.7	12.7

Table 1.3. Greece 2.0 prioritises the green transition, employment and skills, digitalisation and private investment

Pillars	Recovery Fund Budget (EUR billion; 2018 values, % of 2022 GDP)	Total investing resources mobilised (EUR billion; 2018 values, % of 2022 GDP)
1. Green Transition	6.2 (3.0%)	11.6 (5.7%)
2. Digital Transition	2.2 (1.1%)	2.4 (1.2%)
3. Employment, Skills, Social Cohesion (Health, Education, Social Protection)	5.2 (2.5%)	5.3 (2.6%)
4. Private investment and transformation of the economy	4.8 (2.4%)	8.8 (4.3%)
Total investment resources	18.4 (9.0%)	28.1 (13.7%)

Fully implementing the plan will be challenging. Some of the Plan’s reforms are highly ambitious and are likely to encounter implementation challenges including administrative hurdles, growing supply and workforce constraints, and challenges from some affected groups. To meet these challenges, in line with other OECD countries’ experiences in successfully implementing major projects, the government has created a dedicated secretariat linked to the Prime Minister’s office in charge of implementing and monitoring the Plan. It has developed a strategic project pipeline and project preparation facility, and dedicated units to manage, control and audit the Greece 2.0 programme and investments. It has committed to building on these measures to improve its ongoing project implementation capacities.

Source: Ministry of Finance of Hellenic Republic (2022), Stability Programme; Bank of Greece (2022) 2021 Annual Report

13.3 Εφαρμογή του ΕΣΑΑ στην Ελλάδα 2.0: Συσσωρευτικό αποτέλεσμα στο ΑΕΠ (2025-2040)

Policy scenario		Policy actions	Cumulative effect on real GDP relative to 2021 policies, %:		
			2025	2030	2040
1	Implementing the 'Greece 2.0' Recovery and Resilience Plan	Codification of regulations, digitalisation of government services and judicial processes, and clarity around spatial planning lift perceptions of the rule of law to the 33rd percentile of OECD countries by 2030, then they stabilise. Following Greece 2.0, from 2026, public investment returns to its historical average of 3.2% of GDP. Regulatory reforms lower the overall product market regulation index by 0.107 to 1.63 from 2023. Measures in Greece 2.0 raise spending on active labour market policies by one-third, and spending on in-kind support for families from 0.4% of GDP to 0.9% of GDP, the average of OECD countries. The labour income tax wedge at the average wage for a single and for a single-earner couple with two children declines by 5 percentage points to, respectively, 35.8%, and 32.8% between 2019 and 2023, and then remains at this level, reflecting rate changes announced by the government. Improvements in education quality and adult skill training raise the average years of schooling across the workforce by 1.7 years by 2060, compared with the baseline, to 14.5 years.	1.0	5.6	12.3
2	Continuing the reform and investment momentum beyond Greece 2.0	In addition to the measures in Scenario 1, improved judicial processes, anti-corruption measures and regulatory simplification allow perceptions of the rule of law to progressively rise to the OECD average by 2050; following Greece 2.0, public investment declines to the OECD average of 3.8% of GDP; product market regulation further improves to reach the OECD average from 2025; and R&D investment continues to rise to reach 2.0% of GDP from 2030.	1.1	6.4	17.7
3	Continuing the reform and investment momentum beyond Greece 2.0 and maximising the contribution from net migration	In addition to the measures in Scenario 2, measures to encourage emigrants to return, and to make greater use of foreign-born workers' skills lead to higher effective immigration in line with Eurostat's 'high migration' scenario, leading to the working age population in 2050 1.3% (85 000) higher than in the other scenarios.	1.1	6.6	18.4
<i>Of which:</i>					
3.i.	Continuing the momentum beyond Greece 2.0, focusing on improving the institutional climate, and maximising the contribution from net migration	Institutional reforms to improve judicial processes, anti-corruption measures and regulatory simplification allow perceptions of the rule of law to progressively rise to the OECD average by 2050; product market regulation further improves to reach the OECD average from 2025	1.0	5.8	15.8
3.ii.	Continuing the momentum beyond Greece 2.0, focusing on public and R&D investments, and maximising the contribution from net migration	Following Greece 2.0, public investment declines to the OECD average of 3.8% of GDP; and R&D investment continues to rise to reach 2.0% of GDP from 2030.	1.1	6.6	15.4

Note: The baseline projections take into account the reduction of the corporate income tax rate to 22%. The projections assume that the pension reforms implemented up to 2021 lead the average effective retirement age to rise to 65 by 2030 and to rise with life expectancy thereafter.
Source: Simulations based on the OECD's Global Long-Term Model and Eurostat population projection scenarios, and OECD Economic Outlook 111 (database) updated.

13.4 Δομή των πρωτοβουλιών του ACG 150

Ένα κεντρικό σημείο του ACG 150 ήταν η δημιουργία ή/και ανάπτυξη τριών ινστιτούτων ως θεμέλιο για την αξιοποίηση και την επικέντρωση στον οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό αντίκτυπο του Κολλεγίου:

- Ινστιτούτο για τον Ελληνικό Πολιτισμό και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες
- Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και Ευημερία
- Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας

Επιπλέον, το 2023 το ΑΚΕ ενσωμάτωσε το Ινστιτούτο Παγκόσμιων Υποθέσεων στη δομή του ACG 150, συντονίζοντας τις πρωτοβουλίες του με συνεργαζόμενες μονάδες του ACG 150.

Οι πρωτοβουλίες του ACG 150 επιδιώκουν τη διευκόλυνση της σύγκλισης μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, βιομηχανικού και δημόσιου τομέα για την αξιοποίηση των μεγαλύτερων οικονομικών ευκαιριών της Ελλάδας, μέσω

- Δημιουργίας υψηλού δυναμικού ανάπτυξης μέσω της διεξαγωγής ειδικής ανά τομέα αλλά και διάτομεακής εφαρμοσμένης έρευνας και απεύθυνσης
- Παραγωγής άριστα προετοιμασμένων αποφοίτων, που θα είναι έτοιμοι να ηγηθούν και να αποκρίνονται στην αλλαγή
- Αναβάθμιση της εμπορευματοποίησης της τεχνολογίας και της επώασης νεοφυών επιχειρήσεων
- Συνέχιση και διεύρυνση της θεσμικής αποστολής «να υπηρετούμε παρά να μας υπηρετούν» σε τομείς όπως η δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, η βιωσιμότητα και η δημόσια υγεία

Το Ινστιτούτο για τον Ελληνικό Πολιτισμό και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες ιδρύθηκε το 2019 και φιλοδοξεί να έχει αντίκτυπο πολύ πέρα από τον ακαδημαϊκό χώρο μέσω της προώθησης ενός απλού δεδομένου:

Ο ελληνικός πολιτισμός προσφέρει όχι μόνο τη βάση για την εκπαίδευση σε όλες τις ανθρωπιστικές επιστήμες αλλά επίσης ένα υπόδειγμα για την επιτυχημένη δημοφιλή διακυβέρνηση λαμβάνοντας ως βάση αρχές όπως η προσωπική και πολιτική ευθύνη, ο πολιτικός έλεγχος επί του στρατού, η αντίσταση στην τυραννία, η εφαρμογή του νόμου ανεξαρτήτως προσώπου και το δικαίωμα σε δίκη από σώμα ενόρκων.

Πέρα από τις συνεισφορές του στη διακυβέρνηση και την εκπαίδευση, ο ελληνικός πολιτισμός αναμφίβολα παρήγαγε ή προώθησε περισσότερους επιστημονικούς, αισθητικούς και διανοητικούς κλάδους απ' ό,τι οποιοσδήποτε πολιτισμός που προηγήθηκε ή ακολούθησε, όπως η αστρονομία, η γεωμετρία, η μουσική, το θέατρο, η φιλοσοφία, η ιστορία, η εθνογραφία και η ρητορική. Κυριολεκτικά, η σύγχρονη δύση και μεγάλο μέρος του υπόλοιπου κόσμου κατοικούν σε έναν διανοητικό και αισθητικό χώρο που σε μεγάλο βαθμό δημιουργήθηκε από τον ελληνικό πολιτισμό.

Το Ινστιτούτο για τον Ελληνικό Πολιτισμό και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες εστιάζει στον ελληνικό πολιτισμό συνδέοντας ρητά την παράδοση των ανθρωπιστικών επιστημών με τις ρίζες τους στην Ελλάδα και τονίζοντας τη σχέση του με την ιδιότητα του πολίτη και τη λαϊκή διακυβέρνηση, καθώς επίσης και μέσω της συνεχούς επίδρασης του ελληνικού πολιτισμού στον κόσμο έπειτα από την Κλασική και την Ελληνιστική περίοδο.

Το Ινστιτούτο για την Ελληνική Ανάπτυξη και την Ευημερία επιδιώκει να εκπληρώσει την αποστολή του που είναι η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας λειτουργώντας ως η στέγη για τα Κέντρα Αριστείας σε τομείς όπως: Τρόφιμα, Τουρισμός & Αναψυχή (ΚΑΤΤΑ), Εφοδιαστική Αλυσίδα, Ναυτιλία & Μεταφορές (ΚΑΝΜ), και Βιωσιμότητα (ΚΑΒ), καθώς επίσης και το Δίκτυο για την Έρευνα, Τεχνολογία & Καινοτομία (ΔΕΤΚ).

Οι μονάδες αυτές στοχεύουν σε συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής οικονομίας ή σε παράγοντες (τεχνολογία, βιωσιμότητα) που διαπερνούν την οικονομία συνολικά, ιδιαίτερα τομείς που προσδιορίζονται στην Έκθεση της McKinsey «Ελλάδα: 10 Χρόνια Μπροστά» που είναι έτοιμοι για επέκταση την ερχόμενη δεκαετία –όπως: μεταφορές, τουρισμό, αναψυχή, αγρο-διατροφή και ψηφιακός μετασχηματισμός– προάγοντας παράλληλα την έρευνα και την καινοτομία μέσα στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Όπως κατέδειξε η παρούσα έκθεση, οι τομείς που προσδιορίζονται στην Έκθεση της McKinsey (και συχνά επιβεβαιώνονται από μετέπειτα εκθέσεις και κυβερνητικές προσπάθειες) έχουν οπωσδήποτε διαδραματίσει μείζονα ρόλο στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας και παραμένουν καθοριστικοί τομείς για τη συνεχιζόμενη μεγέθυνση και ανάπτυξη.

KATTA:

Με στήριγμα δύο από τους βασικούς πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή, τον αγρο-διατροφικό τομέα και τον τομέα του τουρισμού και της αναψυχής, το ΚΑΤΤΑ προάγει τις διανοητικές και παιδαγωγικές υποδομές, καθώς και τις δομές απεύθυνσης που είναι αναγκαίες για την ανάδειξη της Ελλάδας σε πρωτοπόρο ακαδημαϊκό καινοτόμο σε αυτούς τους καθοριστικούς τομείς.

Ενθαρρύνοντας την καινοτόμα έρευνα, και τη δημόσια απήχηση στους τομείς των τροφίμων, του τουρισμού και της αναψυχής μέσα από στοχευμένα ακαδημαϊκά προγράμματα, υποτροφίες, πρακτικές ασκήσεις, διαλέξεις, έγγραφα πολιτικής, παραγωγές πολυμέσων, συμπόσια και συνέδρια, το ΚΑΤΤΑ επιδιώκει να προσφέρει βοήθεια στην κινητοποίηση της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης.

Το ΚΑΤΤΑ προάγει την επιστημονική αριστεία και οικοδομεί σχετική ερευνητική ικανότητα, αξιοποιεί την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα στις βιομηχανίες της αγρο-διατροφής και του τουρισμού, συνεισφέρει στον δημόσιο διάλογο για τις κοινωνικές πτυχές της αγρο-διατροφής και του τουρισμού, αναλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ενθαρρύνει τη διδακτική αριστεία, αναπτύσσοντας παράλληλα συστάσεις και προώθηση της δημόσιας πολιτικής.

KANM:

Το ΚΑΝΜ προάγει τις απαραίτητες διανοητικές και παιδαγωγικές υποδομές και υποδομές απεύθυνσης για την ανάδειξη της Ελλάδας σε πρωτοπόρο καινοτόμο στην εφοδιαστική αλυσίδα, τη ναυτιλία και τις μεταφορές. Ενθαρρύνοντας την καινοτόμα έρευνα, τη διδασκαλία και τη δημόσια απεύθυνση σε αυτά τα πεδία μέσω ακαδημαϊκών προγραμμάτων, υποτροφιών, πρακτικών ασκήσεων, διαλέξεων, έγγραφα πολιτικής, παραγωγές πολυμέσων, συμπόσια και συνέδρια, το ΚΑΝΜ επιδιώκει να βοηθήσει στην κινητοποίηση της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας.

Το ΚΑΝΜ προάγει τα αποδοτικά και βιώσιμα συστήματα μεταφοράς, αναπτύσσει την έρευνα και την προώθηση της δημόσιας πολιτικής ανοίγοντας νέες ευκαιρίες για καινοτομία στους κλάδους της ναυτιλίας και των υποδομών και υποστηρίζει την επιστημονική έρευνα και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις ζωντανές βιομηχανικές προκλήσεις.

KAB:

Το Κέντρο ιδρύθηκε το 2011 με στόχο την προαγωγή της βιωσιμότητας στην πανεπιστημιούπολη του ΑΚΕ, αλλά και ευρύτερα. Το ΚΑΒ υπηρετεί όλες τις οντότητες του ΑΚΕ (Deree – Pierce – Alba) και υποστηρίζει όλα τα ακαδημαϊκά προγράμματα. Στα 12 χρόνια λειτουργίας του, το ΚΑΒ συνδέει τις ακαδημαϊκές παροχές με έρευνα, πρωτοβουλία και λειτουργίες σε όλες τις εγκαταστάσεις του ΑΚΕ.

Το ΚΑΒ συνδέεται άμεσα με δύο προγράμματα σπουδών του ΑΚΕ μέσω των προδιαγραφών των προγραμμάτων στις Περιβαλλοντικές Σπουδές και τις Βιοιατρικές Επιστήμες, υπό τη σκέπη του

Τμήματος Επιστήμης και Μαθηματικών, επιδρώντας παράλληλα σε πολλά ακόμη προγράμματα μέσω συγκεκριμένων μαθημάτων και ερευνητικών δραστηριοτήτων.

Συνεπώς, το ΚΑΒ υποστηρίζει την ικανότητα των φοιτητών του ΑΚΕ να συμμετάσχουν σε προγράμματα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα, να επιδοθούν σε έρευνα σχετικά με τη βιωσιμότητα, να καθιερώσουν και να προαγάγουν μία κουλτούρα βιωσιμότητας στην πανεπιστημιούπολη, επιτυγχάνοντας να αναδειχθούν σε μελλοντικούς ηγέτες της βιωσιμότητας.

Το Κέντρο προωθεί την περιβαλλοντική ενημερότητα, την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την έρευνα για τη βιωσιμότητα εντός και εκτός των εγκαταστάσεων του ΑΚΕ, συντονίζοντας εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες προάγοντας παράλληλα τη μάθηση, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία ανάμεσα στο διδακτικό προσωπικό και τους φοιτητές μεταξύ διαφορετικών ακαδημαϊκών πεδίων και αναπτύσσοντας διασυνδέσεις με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και φορείς στην ευρύτερη κοινότητα σε συνεργασία και συντονισμό με το Γραφείο Δημόσιων Σχέσεων.

ΔΕΤΚ:

Το ΔΕΚΤ αποζητά να συνδυάσει την εσωτερική έρευνα και καινοτομία (Ε&Κ) που δυνητικά αναπτύσσονται από το διδακτικό προσωπικό, τις σχολές, τα τμήματα, τα ινστιτούτα, τα κέντρα, τα προγράμματα και τα εργαστήρια του ΑΚΕ με ένα εξωτερικό δίκτυο συνεργατών και καινοτόμων δρώντων (επιχειρήσεις, επενδυτές, ομάδες νεοφυών επιχειρήσεων και εκκολαπτήρια, φορείς χρηματοδότησης, φόρουμ και δεξαμενές σκέψης καινοτομίας και της αγοράς, εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου, αρχές τυποποίησης και ρυθμιστικές αρχές, νομικοί σύμβουλοι, χορηγοί και δωρητές).

Οι δραστηριότητες του Δικτύου παρακολουθούν την εξέλιξη πολλών επιστημονικών και τεχνολογικών (Ε&Τ) κλάδων που διαμορφώνουν τον κόσμο μας όπως οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας, η έρευνα για τη βελτιστοποίηση και η επιχειρησιακή έρευνα, τα οικονομικά και τα χρηματοοικονομικά, το μάρκετινγκ, η διοίκηση επιχειρήσεων και το μάνατζμεντ, οι βιοϊατρικές επιστήμες και η ηλεκτρονική υγεία, η ψυχολογία και η γνωσιακή επιστήμη, οι εικαστικές τέχνες, η λογοτεχνία, η φιλοσοφία, η ιστορία και η δημοσιογραφία.

Το ΔΕΤΚ αποσκοπεί να φέρει αντίκτυπο στην επιστήμη, την τεχνολογία και τον κόσμο των επιχειρήσεων με βάση τους ακόλουθους κεντρικούς άξονες:

- Συνεισφέροντας στη γνωσιακή βάση της Ε&Τ μέσω πρώτης κλάσης δημοσιεύσεων και λευκών βιβλίων / εγγράφων θέσης
- Συμμετέχοντας σε συνεργατική Ε&Κ μέσω κοινών ερευνητικών και βιομηχανικών προγραμμάτων
- Ενθαρρύνοντας την καινοτομία που προσανατολίζεται προς τη βιομηχανία μέσω ευρεσιτεχνιών, συνεισφορών στα πρότυπα, καθώς και μέσω παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής πολιτικής
- Καλλιεργώντας εταιρείες νεοφυούς επιχειρηματικότητας και προάγοντας άλλους τύπους επιχειρηματικότητας με βάση την καινοτομία.

Υποστηρίζοντας το έργο όλων αυτών των μονάδων, το ΔΕΤΚ επιδιώκει να χορηγήσει έρευνες καθώς επίσης και ακαδημαϊκές και δημόσιες συζητήσεις σχεδιασμένες να προωθήσουν την υιοθέτηση λύσεων εμπνευσμένων από καινοτόμες και βέλτιστες διεθνείς πρακτικές για την αντιμετώπιση των οικονομικών προκλήσεων της Ελλάδας αξιοποιώντας μέσα όπως οι παραδοσιακές δημοσιεύσεις, οι πολυμεσικές παραγωγές (συμπεριλαμβάνοντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης), ένας εξατομικευμένος ιστότοπος που φιλοξενεί αρχειοθετημένες δημοσιεύσεις και πολυμεσικές παραγωγές, και συνέδρια/σεμινάρια/συμπόσια (πραγματικά και εικονικά/ηλεκτρονικά) που αποζητούν να ενώσουν αξιωματούχους, ακαδημαϊκούς (διδακτικό προσωπικό και φοιτητές), και ηγέτες από τον κόσμο των επιχειρήσεων με στόχο την αντιμετώπιση συγκεκριμένων οικονομικών ζητημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα η Ελλάδα και ο κόσμος.

Το Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας (ΙΔΥ) ιδρύθηκε το 2016, εκκινώντας από μία συνεργασία που ξεκίνησε το 2010 ανάμεσα στη Σχολή Δημόσιας Υγείας του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ και την Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία.

Μέσω μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής στα πρότυπα των ΗΠΑ, το ΙΔΥ έχει κινητοποιήσει χιλιάδες ανθρώπους ετησίως με σημαντική έρευνα, πληροφορίες και πρακτική καθοδήγηση σχετικά με τη διακοπή του καπνίσματος και άλλα φλέγοντα ζητήματα δημόσιας υγείας.

Από την ίδρυσή του, το ΙΔΥ έχει εστιάσει στην καταπολέμηση του υψηλού ποσοστού καπνίσματος στην Ελλάδα και τις συνεπαγόμενες δαπάνες υγείας μέσω της Πρωτοβουλίας «Ελλάδα Χωρίς Κάπνισμα» - SMOKEFREEGREECE στοχεύοντας πρωτίστως στη νεολαία. Με χρηματοδότηση από το Ίδρυμα Οικογενείας Γεωργίου Μπεχράκη (George Behrakis Family Foundation), η πρωτοβουλία οδήγησε την Ελλάδα να ηγηθεί της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη μείωση του καπνίσματος και των προβλεπόμενων υγειονομικών δαπανών σε βάθος 10ετίας κατά 1,3 δις δολάρια ΗΠΑ.

